

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Leodivm Ecclesiae Cathedralis

Rausinus, Stephanus

Namvrçi, 1639

Liber Primvs.

urn:nbn:de:hbz:466:1-11818

LIBER PRIMVS.

CAPVT PRIMVM.

*De origine Urbis Leodiensis: & explicatur locus
in Iulio Casare De Eburonibus.*

INitium meritò ab vrbe erit, cuius gratia omnis contingit disputatio. Non quod originis eius quæstio, circa quam pertinace multi altercatione, fructu modico, adhærescunt, tanti sit momenti, vt primum locum vendicet, ac proinde qui irrepsit error primo loco sit eo nomine refellendus. Nescio cur natura comparatum videatur, vt plerique omnes, iuuenes esse desideremus, senectutem velut in mari scopulum auersantes, & patriam interim nostram ac urbem pridem extitisse, aliosque diu populos antecessisse contendamus. Quid enim ad commoditatem, aut vtilitatem itinerantium refert, an hospitium ad quod viator diuertet paucis ab annis sit inædificatum, an Euandrum vel Latinum Reges iactitet? Inter Scythas auaritiæ & ambitionis ignaros, & Ægyptios antiqua & in hunc diem indecisa lis de antiquitate vertitur. Vt stemmatum splendorem vetustate imaginum metimur, ita illi nationum prærogatiuam. Soli Athenienses, si Trogo Pompeio fidem habemus, præterquam incremento, etiam origine gloriantur. Quippe non aduenæ, neque
passim

passim collecta populi colluies originem vrbi dedit, sed in eodem nati solo, quod incolunt. De Germanis tamen simile sentit Tacitus: qui eorum opinionibus accedit qui Germaniæ populos nullis alijs aliarum nationum connubijs infectos propriam & synceram & tantum sui similem gentem extitisse arbitrantur. Vnde habitus quoque corporum quanquam in tanto hominum numero idem, omnibus cærulei oculi, rutilæ comæ, magna corpora. Ita ille, qui Belgicæ nostræ procurationem aliquando administravit, & Germaniam suis non alienis oculis lustravit. Scythæ Parthos, Bactrianosque, fæminæ autem eorum, Amazonum regna condiderunt. A Tyro per Agenorem condita, Coloniae toto penè orbe diffusæ sunt, Carthago in Africa, in Bæotia Thebæ, Gades ad ocæanum. A Phrygibus Romani, à Germanis Belgæ vt plurimum genus ducunt. Primi Italiæ cultores Ab origines fuere: à Græcis, Tusci, Veneti, Harpi, Pisæ, Tarquinij, Perusini, Ceres Falisij, Iapyfij, Nolani, Abellani, Campani, Brutij, Cannutes descendunt. Gallica deinde iuuentus velut apum examina per Italiam volitans abactis antiquis inquilinis alicubi sedem fixit, & Mediolanum, Comum, Brixiam, Veronam, Pergamum, Tridentum, Vicentiam constituit. Ipsi quoque Tusci auitis sedibus vnde eos Galli pepulerant amissis, alpes Duce Rheto occupauere, & nomine Ducis gentem Rhetiorum non pœnitendam protulerunt. Cunctæ etiam alicuius nominis vrbes aut magnificis authoribus tument, aut arbitrato suo fingunt. Vsq; eo vt figmentum non improbent, qui historiam profitentur. Dandam, ait Patauinus, hanc veniam antiquitati, vt miscendo humana diuinis, primordia vrbiū angustiora

B. 2

faciat:

faciat: & si cui populo licere oportet consecrare origines suas & ad Deos referre authores, eam belli gloriam esse populi Romani vt cæteræ nationes æquo animo ferre debeant. Pergama Apollinæ structa canore lyræ, canunt Poëtæ. Et Amphionem sono testudinis arcem Thebanam instaurasse. Enimvero Romulus (si Rheæ Siluæ matris purgatio admittitur) Martis filius Romam mundi dominam designauit. Ninus Niniuen, Semiramis Babyloniam, Cadmus Græciæ Thebas, Thebas Ægypti Solis urbem Bufiris, Athenas Cecrops (cui vrbi, Athenarum nomen vel Athis Cremaui Regis filia, vel Amphytrion imposuit & Mineruæ dicauit), Bizantium, Pausanias spartanus, Masfiliam Phocenses, Tyron Phænices in Agenore, Cyrenem Aristæus Battus, Tarentum Lacedæmonij iique Spurij, Carthaginem Dido, Thurinorum Oppidum Philoctetes, Alexandriam magnus Alexander, Antiochiam Seleucus, Lauinium Æneas, Albam longam Ascanius, Agrippina Imperatrix oppido Vbiorum in quo nata erat, veteranis & Colonia eò deducta, in memoriam etiam aui Agrippæ qui eum populum in fidem acceperat Coloniae Agrippinæ nomen indidit. A qua gente Eburones promanauerint non tam controuertitur quàm quo tempore, & à quo, vrbs primaria, Leodium nuncupata, inceperit. Ortos equidem à Germanis sicut Belgas plerosque pro constanti pono, vel Iulio Cæsare, & Cornelio Tacito supra exceptionem testibus. Cæsar sic reperiēbat (de se iplo loquens) plerosque Belgas esse ortos à Germanis, Rhenumque antiquitus traductos, propter loci fertilitatem ibi confedisse, Gallosque qui ea loca incolerent expulisse, solosque esse qui patrum nostrorum memoria, omni Gallia vexata Teuto-

Teutones, Cimbrosque intra fines suos ingredi prohibuissent. Et paulò infrà, describens vires, & nomina populorum, qui in Romanos coniurarant, vbi dixit Bellouacos millia armata quinquaginta pollicitos, totidem Nervios, quindecim millia Atrebates, Menapios septem millia, addit, Condrufos, Eburones, Ceresos, Pæmanos, qui vno nomine Germani apellantur ad quadraginta millia arbitratos. Iterùm non obscurè libro sexto. Segni, inquit, Condrufique ex gente & numero Germanorum, qui sunt inter Eburones, Treuirosque, Legatos ad Cæsarem mittunt Oratum, ne se in hostium numero duceret. Cum antea libro quartò Eburones & Condrufos Treuiorum clientes apellasset. Non minùs clarè Tacitus de moribus Germanorum. Germaniæ vocabulum recens, & nuper additum, quoniam qui primi Rhenum transgressi Gallos expulerint, ac nunc Tongri, nunc Germani vocati sint. Ita nationis nomen non gentis eualuisse paulatim, vt omnes primùm à victore ob metum mox à seipsis inuento nomine Germani vocarentur. Idem tractatu eodem. Treuiri & Neruij circa affectationem Germaniæ originis vltro ambitiosi sunt, tanquàm per hanc gloriam sanguinis à similitudine & inertia Gallorum separentur. Treuiorum clientes, vt proximè prædixi, Eburones Cæsar agnoscit, sicut sub Neruiorum tunc extitisse imperio Centrones, Grudios, Leuacos, Pleumosios, & Gordunnos. Rursum historiæ Augustæ libro vigesimo, dum audita per Gallias Germaniasque Vitellij morte, Ciuilem societate Agrippinensium auctum omiſſa dissimulatione in Romanos irruisse scribit, Claudio Labeone Tungrorum, & Neruiorum tumultuaria manu resistente, freto loco quia

pontem mosæ fluminis anteciperat, subijcit in hæc verba, Pugnabaturque in angustijs ambiguè, donec Germani tranantes terga Labeonis inuasere: Simul Ciuilis intulit se agmini Tungrorum & clara voce: Non ideo, inquit, bellum sumpimus, vt Bataui & Treuiri gentibus impere-
rent. Procul hæc à nobis arrogantia: accipite societatem, transgrediar ad vos seu me ducem, seu militem mauultis. Mouebaturque vulgus condebantque gladios, cum Campanus ac Iuuenalis ex primoribus Tungrorum vniuersam ei gentem dedidere. Labeo antequam circumueniretur profugit. Ibi Tungros vt Germanos compellatos, inque societatem eapropter tentatos palam est: & germana parum fide descuiisse.

Maiores Eburonum Germanos fuisse scimus. De parente, cunis, vagitu, & ætate vrbis non pariter conuenit. Popularem sententiam & Spirensis propositionem sequus existimaui Delegatus, iam de tempore Iulij Cæsaris urbem adultam & excisam, Inductus argumentis Spiræ in processu allegatis quorum primum & potissimum est eiusdem Iulij locus libro quinto. Ipsissima verba sunt. Diebus circiter quindecim quibus in Hyberna ventum est, initium repentini tumultus ac defectionis ortum est ab Ambiorige, & Catiuulco, qui cum ad fines regni sui Sabino, Cottæque præsto fuissent, frumentumque in Hyberna comportauissent, Induciomari Treuiri nuncijs impulsî suos concitauerunt, subitoque oppressis lignatoribus magna manu ad castra oppugnanda venerunt ———
Mittitur ad eos colloquendi causa C. Carpineius eques Romanus familiaris Q. Titurij, & Q. Iunius ex Hispania quidam qui iam ante missu Cæsaris ad Ambiorigem ven-
titare

titare consueuerat. Apud quos Ambiorix in hunc modum loquutus est. Sese pro Cæsaris in se beneficijs plurimum ei confiteri debere, quod eius operâ stipendio liberatus esset, quod Aduaticis finitimis suis pendere consueffet, quodque ei & filius, & fratris filius ab Cæsate remissi essent, quos Aduatici obsidum numero missos apud se in seruitute & catenis tenuissent. Neque id quod fecerat de oppugnatione castrorum aut iudicio aut voluntate sua fecisse, sed coâctu Ciuitatis, suaque esse eiusmodi imperia vt non minus haberet in se iuris multitudo, quam ipse in multitudinem. Ciuitati porrò hanc fuisse belli causam. Quod repentinæ Gallorum coniurationi resistere non potuerit. Id se facilè ex humilitate sua probare posse, quod non adedò sit imperitus rerum, vt suis copiis se superare posse confidat; sed esse Galliæ commune consilium omnibus hybernis Cæsaris oppugnandis, hunc esse dictum diem, ne qua legio alteri legioni subsidio venire posset, habere se nunc rationem hospitij pro beneficijs Cæsaris monere, orare Titurium pro hospitio vt suæ ac militum saluti consulat: Carpineius & Iunius quæ audierant ad Legatos deferunt. Illi repentina re perturbati, etsi ab hoste ea dicebantur, non tamen negligenda existimabant: Maximeque hac re permouebantur, quod Ciuitatem ignobilem atque humilem Eburonum sua sponte populo Romano bellum facere ausam vix erat credendum. Haftenus Cæsar Nam prosequi qualiter Romanos è castris profectos tanquam ab homine amicissimo Ambiorige persuasos ipse Ambiorix cum suis Eburonibus, atra non eburnea fide, collocatis insidijs bipartitò in filuis oportuno atque occulto loco sit adortus, & ceciderit circumuen-

cumuentos, non est nostri instituti. Præscripta disertis verbis attexui, quòd inde probatum fatagant, nuncupatione Ciuitatis, eaque geminata, iam tunc Leodium urbem fuisse. Quàm debiliter & infirmè paulo post videbimus.

Ioannes Goropius Becanus in Atuaticis multò vetustiora prædicat, & cum eo Hubertus Thomæ Leodius. Leodij nomen (scribit ille) à Leode Oenopis filio ductum videtur, non ob soni tantum sed ob vitæ etiam ipsius & Ciuitatis conuenientiam. ---

Leodes enim inter procos Penelopes magno crateri (è quo cyathifabat) semper affidebat, vel quo faciliùs & promptiùs sibi hauriret, vel ne veneno vt quidam volunt, vinum inficeretur. Et quamuis hanc poculorum suauitatem sequeretur, solus tamen inter procos fuit, cui sociorum vita proteritiæ, iniuriæ, contumeliæque plena, displiceret. ---

Minimè videtur absurdus eorum sermo, qui dicunt Leodium ab Oenope conditum fuisse. Quod credibile ita contigisse. Vt Oenops atate grauis, & erroris diuturni pertæsus, hîc sibi habitandi locum delegerit, cui nomen indiderit filij, absentis, quò eius saltem recordatione frueretur, cuius præsentia nunquam fruiturus esset. Sic nescio quo præcentore, concinit Becanus.

Quæ quidem nihilò mihi esse videntur seciùs quam infomnia: & Becanum iocosè & per deridiculum magis quam seriò loquutum: Nec magnam profectò deberent ei Leodienses gratiam, qui specie accersendæ ab antiquitate alicuius vmbra-tilis commendationis, multibibos, & potatores strenuos iam antiquitùs eos faceret, ad Leodem,

dem, rarum & memorabile magni gutturis exemplum, nominis æthymologiam reducendo. Faceſſat, itaque quod poëticè non historicè ad hanc materiam inſigni audacia ibidem adſtruxit, Quicumque illi Græcorum fuiſſent, qui ad ripam Moſæ oppidum condidiſſent, cui in honorem Oenopis à filio nomen feciſſent, fateri eſſet neceſſe eos ante Germanorum ſiue Cimbrorum aduentum illud erexiſſe. Docendum prius fuiſſet Græcos Oppidum illud ad Ripæ moſam condidiſſe, & illi nomen Leodium fuiſſe: cuius interim nominis apud neminem veterum & proborum authorum ne nebula quidem.

Pontus Hauterus Delfius de veterum ac ſui ſæculi Belgio diſſerens, etſi non ad Troiana vt Becanus tempora reſpiciat, mediam tamen ætatem Eburonibus tribuit, quos Tongris vetuſtiores facit. Quasi Cornelij Taciti æuo, qui ſub Traiano Imperatore vixit, Tungri antea obſcuro, qui ſub Iulio Cæſare Eburonum fuiſſent clientes, ex clade eorundem, quos Cæſar funditus deleuerat, & ſumma cura ad internecionem conquiſiuerat, ac crebris Treuirorum rebellionibus, caput exerere & attollere inceperint, magnis ſubinde incrementis. Vult inſuper Eburonum fines admodum amplos fuiſſe (quod in medio relinquo, non anguſtos arbitrans, cum inueniam apud Cæſarem Catiuulcum dimidiæ partis Eburonum regem vocitatum): oppida verò humilia & ignobilia, inter quæ tum eminebat maximè oppidum Eburonum. Indicans nimirum non fuiſſe vrbi nomen Leodium ſed Eburoniam. De Tongris quos putat Eburonibus iuniores mera coniectura: de oppidis autem, & illorum potiſſimo Eburonia, extra textum hiftoriæ, & infra probabilitatem.

C

Quod

Quod libri secundi capite vndecimo subnectit, verisimilius paulò. Vrbe Tungrorum ab Hunnis euerfa, ciues superstites ea deserta Leodium concessisse, ibique ædificasse, & inde Leodium creuisse. Quod non aliter exaudiendum, quàm in locum vbi nunc est Leodium debellatos, & profugos Tongrenses immigrasse. Ne interim herbam porrigam fortiores vrgent rationes. Cladem Tungrorum, post decennalem, si fas est, obsidionem, Troiæ instar, cuius sobolem venditant, anteriorem multò esse Leodiensi oppido, & secundùm annales domesticos ita attritos & accisos ab Attila Hunnorum rege quingentis armatorum millibus stipato, vt nullus stragi superfuerit. Non quod velim inficiari, urbem hanc ab exiguis cepisse initijs, & natam, priusquam adolesceret, arctis vagiisse cunis. Vrbes namque vt cætera quæque ex infimo nascuntur: deinde quas numina & sua virtus iuuant, magnas opes, magnumque nomen sibi interdum faciunt. Quod ipsi vrbiũ gentiumque reginæ Romæ obtigit, quæ à minimis, imò ex pudendis profecta principiis, propria postmodum magnitudine laborauit. Haud incongruum foret Legiam à Tungrorum ruina sumpfisse accrementum, si historia nobis rei illius indicium traderet. Ita Romuli vrbs in totius propè orbis urbem est conuersa, dum temporis progressu Tullus Hostilius Albam, Tarquinius Priscus Corniculum, Camillus Veios diruerunt: dum Seruius Tullius Pomærium extendit, successores, nouos vrbi colles iunxerunt, & Romani Latinos tandem iure Ciuitatis donarunt.

Quidnam igitur ad expressa Cæsaris verba Ciuitatem Eburonum bis ingeminantia, si urbem fuisse negamus?

Cum

Cum Iurifconsulto, Inciuiile esse nisi tota lege perspecta respondere. Quia persæpe vna pars legis, aut alterius cuiuscunque orationis, aliam declarat. Consiliarijs litem Spirensẽ tractantibus euenit quod cupidis & credulis amatoribus, qui crudam aliquam amicæ vocem, præter verum sensum, sanè præter loquentis mentem, non rarò pro captu, & voto suo, amplectuntur. Quasi pueri ad repertam fabam effusè gestiunt; sic illi ad simplex Ciuitatis nomen thesaurum è penu Cæsaris eruisse videntur, creduliores, ideoque faciliores ad errorem, quia vehementer exoptarent. Quem quidem errorem promptiore facilitate & grata æquè credulitate, secuti sunt successores, dum auium congregum more præeuntes inspicunt, & quò illæ volant non quò volandum sit, aduertunt. Quod si maturè non perfunctoriè tantùm, Cæsarem ætatis suæ eloquentissimum iuxta ac fortissimum, expendissent, nec se, nec sequaces in istos allucinationis casses immisissent. Non Apollinis magis est verum oraculum, quàm Ciuitatis nomine gentem ipsam & nequaquam urbem oppidumue aliquod in Iulij Commentarijs significari. Quandò scribitur Ambiorigem interpretibus dixisse, quod castra Romanorum coactus Ciuitatis non sua voluntate oppugnasset, & Ciuitati hanc fuisse bellandi causam, quod repentinæ Gallorum coniurationi resistere non potuerit, intelligi coactus gentis suæ Eburonum id fecisse, & Eburonum gentem Galliæ rebellanti resistere non valuisse. Quod etiam additur, delatis quæ audierant ad Legatos, maximè hac re permotos quod vix erat credendum Ciuitatem ignobilem atque humilem Eburonum sua sponte Populo Romano bellum facere

ausam, non aliò trahi potest, quàm gentem & nationem Eburonum non esse ignobilitatis & humilitatis suę respectu Romanorum, ignaram, vt sola Rómanis bellum auderet indicere: quos sciret orbis dominos, & Cæsarem legionibus omnibus in hyberna dimissis imperitantem, domuisse vniuersam Galliam, Heluetios debellasse, & Ariouisti Germaniæ potentissimi regis infregisse copias. Cæsarem ipsum habeo huius mei responsi dilucidum autorem, & assertorem, qui in ijs ipsissimis commentarijs sub Ciuitatis nomine, nomen gentis duntaxat, comprehendit, & non obscure sparsim indicat nullam Eburonum urbem fuisse. Non grauabor distinctiùs & explicatiùs rei huic insistere, quò, discussis tenebris, quas tenebriones aliqui inconsultò, nolim ex composito, circumduxerunt, lucem præluceam. Accipe, vbi totam Heluetiorum gentem nuncupat Ciuitatem. Heluetij Oppida sua numero ad duodecim, vicos ad quadringentos, reliqua priuata ædificia, incendunt, frumentum omne præterquam quod secum portaturi erant comburunt. Omnis Ciuitas Heluetia in quatuor pagos diuisa est. — Caput Heluetiorum millia erant ducenta sexaginta tria. —

In commemoranda Ciuitatis Neruiorum calamitate ex sexcentis ad tres senatores, ex hominum millibus sexaginta, vix ad quingentos, qui arma ferre possent se reductos esse dixerunt. —

Sueuorum gens est longè maxima & bellicosissima Germanorum omnium. Ij centum pagos habere dieuntur: ex quibus quotannis singula millia armatorum bellandi causa ex suis finibus educunt, Reliqui qui domi remanserunt se atque illos alunt. Hi rursus inuicem anno
post

post in armis sunt, illi domi remanent. —

Ad alteram partem succedunt Vbij, quorum fuit Ciuitas ampla atque florens vt est captus Germanorum, & paulò qui sunt eiusdem generis etiam humaniores, propterea quod Rhenum attingunt, multique ad eos mercatores ventitant.

Viden' Neruiorum Ciuitatem dici gentem Neruiorum quæ non erat Oppidum sed populus, vt eodem libro paulò altiùs Cæsar dixerat, Neruios quinquaginta millia armatorum promississe; & proximè, cum Cæsar per Neruiorum fines iter fecisset, discebat ex captiuis, Sabin flumen ab castris suis non amplius millia passuum decem abesse, trans id flumen omnes Neruios consedisse, aduentumque ibi Romanorum expectare. Viden' eâdem opera, promiscuâ haberi vocabula Gentem & Ciuitatem, dum nunc Ciuitatem Heluetiorum dicit, nunc Sueuorum gentem. Modo rursùm repetito Ciuitatis nomine, tradit Vbiorum Ciuitatem amplam fuisse & florentem. Quidni Vbiorum gentem? Planissimè. Vrbs Vbiorum Agrippina Colonia, quæ Agrippæ Augusti genero, siue Agrippinæ nepti natales suos ascribit.

Redeo ad Cæsarem. Ciuitas Treuironum longè plurimum totius Galliæ equitatu valet, magnasque habet copias peditum, Rhenumque tangit. In ea Ciuitate duo de Principatu inter se contendebant.

Exoculatum esse oporteat, qui isthîc per Ciuitatem Treuironum, aliud quam gentem Treuironum accipiat. Etenim etsi dum scribebat Cæsar, erat vrbs Treuironum, quam Cismontani ducentis & mille annis Romam præcessisse existimant, non potuit ideo per Cæsarem eo loco

inuui. Quod illa vrbs ad Mosellam sita, Rhenum non attingat, non paucis illinc distita parasangis. Nec stipiti & bardo vllus persuaserit, dicturum aut cogitaturum Cæsarem, quod vna Treuirorum vrbs totam Galliam robore & flore equitatus præcelleret, & magnis peditum copiis polleret.

Audio subiungentem. Cæsar exercitum in hybernis collocat, legionesque in plures Ciuitates distribuit; ex quibus vnam in Morinos ducendam C. Fabio legato dedit; alteram in Neruios Q. Ciceroni, tertiam in Effuos L. Roscio; quartam in Rhemis cum T. Labieno in confinio Treuirorum hyemare iussit. Tres in Belgio collocat, his M. Crassum Quæstorem & L. Minutium Plancum & C. Trebatium legatos præfecit. Vnam legionem quam proximè trans Padum conscripserat, & cohortes quinque in Eburones, quarum pars maxima est inter Mosam & Rhenum, qui sub imperio Ambiorigis & Catuulci erant, misit. His militibus Q. Titurium Sabinum, & L. Aurunculeium Cottam legatos præesse iussit. Atque harum tamen legionum hyberna (præter eam quam L. Roscio in pacatissimam, & quietissimam partem ducendam dederat) millibus passuum centum continebantur.

Lentè & attentè quisquis legit, expendit tranquillè, Quod legiones Cæsaris sint in plures distributæ Ciuitates. Eæque Ciuitates sunt Morini, Neruij, Effui, Rhemi, Belgium, Eburones. An Belgium (cæteras nunc sepono) Oppidum & urbem fuisse tunc aliquis dixerit? Apage, nemo vigilans somniauerit. Neque magis speciosè vllus Eburones esse hîc urbem figuret: cum Scriptor maxi-

mam

nam illorum partem inter Mosam & Rhenum collocet, & minorem proinde cis Mosam. Qui id vrbi Leodicensi molitur attribuere, pronius Dianæ Hecate vestem confarciuerit. Adhæc legiones & cohortes quinque pro hybernis in Eburones missæ, non in vrbe confederunt, sed ad Vatuca hyberna & castra habuerunt Iulio narrante. Cuius verba sunt.

Copiis in tres partes distributis Cæsar (dum scilicet Ambiorigem impigrè prosequitur) impedimenta omnium legionum ad Vatuca contulit. Id castelli nomen est. Hoc fere est in mediis Eburonum finibus vbi Titurius atque Aurunculeius hyemandi causa confederant. Iste erat locus castrorum, vbi Ambiorix tot beneficijs, Pop. Rom. & Cæsari adstrictus, legionem, & cohortes dubio Marte aggressus, subdolis verborum datorum artibus incautos duces cum copiis allexit, & postmodum cecidit, pugna & victoria simul erubescenda. An autem pro Vatuca, vt exemplaria passim continent, legi debeat Varuca, quemadmodum arduo conatu Becanus & Hubertus Thomæ proponunt, non verruca, nec titiulicio quidem empitem. Superuacuis abhorrens disputationibus. Ne inani curiositate librum, quantulus futurus est, exaugeam, quasi Didymum Grammaticum ab inferis reuocaturus: quem ferunt quatuor millia librorum scriptitasse, dum Homeri patriam, veram Ænææ matrem, Achilles certum genitorem inquirat, & problematicè num Anacreon libidiniosior an ebriosior, Sappho meretrix an concubina tantum fuerit, aliasque id genus gerras & nugas, indagat.

Metuo vt nauseam multitudine pariam. Adijcit Cæsar.

Quid

Quod cum tribus legionibus ad flumen Ascalden quod influit in Mosam extremaſq; Arduennæ partes perrexisset, quò cum paucis equitibus profectum Ambiorigem audiebat, Amplius. Cæſar ad finitimas Ciuitates nuncios dimittit, omnes euocat ſpe prædæ ad diripiendos Ebuornes, vt potiùs in ſiſuis Gallorũ vita, quam legionariorum periclitaretur. Iterumque. Cæſar ad vexandos rursus hoſtes ptofectus magno cõactio numero ex finitimis Ciuitatibus, in omnes partes dimittit: omnes vici, atqne omnia ædificia quæ quiſque conſpexerat incendebantur, prædæ ex omnibus locis agebatur. Finitimæ vtrobique Ciuitates, ſunt, niſi maximè fallor, finitimi populi.

Cornelium Tacitum ne taceam res per ſe hortatur. Cum in tractatu de Germanorum moribus (ſi modò ipſius eſt, ſic reor, non Suetonij Tranquilli opus) ſæpiuſculè ad præſens inſtitutum accomodatè loquatur. De illorum matrimonio in hunc modum. Dotem non vxor marito, ſed vxori maritus offert. Interſunt parentes, & propinqui, & munera probant. Munera non ad delitias muliebres quæſita, nec quibus noua nupta comatur, ſed boues, & frænatum equum, & ſcutum cum framea gladioque — Pauciſſima in tam numeroſa gente adulteria, quorum pœna præſens & maritis permiſſa — Publicatæ pudicitia nulla venia, non forma, non ætate, non opibus maritum inuenerit. Nemo illic vicia ridet, nec corrumpere, & corrumpi ſæculum vocatur. — Melius quidem adhuc eæ Ciuitates, in quibus tantum virgines nubunt, & cum ſpe & voto vxoris ſemel tranſigitur. Sic vnum accipiunt maritum, quomodò vnum corpus, vnamque vitam, ne vlla cogitatio vltra, ne longior cupiditas, ne tanquam

quam

quam maritum sed tanquam matrimonium ament.

O auream Germaniam, & aureum verè seculum ubi aurei isti mores! Ad materiam hanc facit: quod probatissimus scriptor, instar Cæsaris, gentem & Ciuitatem confundat, & vt vniuocas vsurpet & manifestum per Ciuitates populos intelligat non vrbes, dum in quibusdam Ciuitatibus lege cautum, inquit, solas nubere virgines. Itaque sublatus est offensionis in Ciuitatis voce lapis, in quem imprudenter & inexploratè aliorum fidem sequuti antehac Viennæ incurrimus. Fatendum est præterea ex Cæsare & Tacito colligi haud obscurè nullam tunc temporis in Eburonibus urbem visam. En tibi Tacitus. Nullas Germanorum populis vrbes habitari (Heluetios inter Germanos non recenset) satis notum est, ne pati quidem inter se iunctas sedes. Colunt discreti, ac diuersi, vt fons, vt campus, vt nemus placuit. Vicos locant non in nostrum morem connexis & cohærentibus ædificijs. Suam quisque domum spacio circumdat, siue aduersus casus, ignis remedium, siue incertitia ædificandi. Ne cæmentorum quidem, aut tegularum vsus: materia ad omnia vtuntur informi, & citra speciem aut delectationem. Quod generaliter scribit Tacitus nullas Germanorum populis habitari vrbes, non inuenio qui excludantur, Germani populi, qui Germanorum apellationem cunctis Germaniæ populis acquisierunt. Cæsar non posset mententia luculentius. Magno cõacto numero ex finitimis Ciuitatibus, in omnes (Eburonum) partes dimittit, omnes vici, atque omnia ædificia quæ quisque prospexerat, incendebantur. Vici omnes, ædificia omnia flammis absorpta. Non pepercisset implacabili exæstuans,

D

iraa

ira Cæsar oppido & vrbi, nec omisisset commemorare vindictam, si quoddam extitisset oppidum. Eodem tendit quod præinſeruerat, dum vndequaque in fugitium irruit Ambiorigem. Erat manus certa nulla, non præſidium, non oppidum, quod ſe armis defenderet; ſed in omnes partes diſperſa multitudo, vbi cuique aut vallis abdita, aut locus ſilueſtris, aut palus impedita, ſpem præſidij, aut ſalutis offerebat, confederat. Ambiorix autem, latebris, aut ſiluis aut ſaltibus ſe inſequentium poteſtate eripiebat, & noctu occultatus alias regiones, partesque petebat non maiore equitum numero, quam quatuor, quibus ſolis vitam ſuam committere audebat. Quis dubitet ſi præſidium, ſi oppidum, munitusve locus fuiſſet, quin multitudo, & Ambiorix maximè, ſeſe illuc recepifſet, aduerſus inuadentium & curſitantium inſultus?

CAPVT SECVNDVM.

Continuatio Sermonis de origine.

Occurrit in memoriam Pomponius Iuriſconſultus. Vrbs ab vrbo appellata eſt: vrbare eſt aratro definire. Et Varus ait Vrbum appellari curuaturam aratri quod in vrbe condenda adhiberi ſolet. Oppidum ab ope dicitur, quod eius rei cauſa mænia ſunt conſtituta. Sunt tamen qui oppidum dictum exiſtiment, quod eò priuati opes ſuas conferant, ſed quod Pomponius tradit verius eſt Alciato approbante. Neque vrbs & oppidum plus quàm æthymologia verbi diſcernuntur. Licet Laurentius

tius

cius Valla ex quo per antonomasiam Roma coepta est: Vrbs vocari, cæteras vrbes frequentius oppida tantum vocari arbitretur. Et Cæsar cuius toties meminisse debemus, Oppidum à Britannis vocari dicat, cum filuas impeditas vallo atque fossa munierunt quò incurfionis hostium vitandæ causa conuenire consueuerunt. Ciuitas ab vrbe & oppido multum differt. Vt post Alphenum Marcellus ait, Vrbs est quæ muro cingitur, Quam cum locis manue sepsissent, eiusdem coniunctionem oppidum, vel vrbem apellarunt delubris distinctam, spaciisq; communibus. Populus autem, qui est talis cætus multitudinis, Ciuitas est; vt ex Marco Tullio Gregorius Tholosanus refert. Solebant enim antiqui (Romanos intelligo) iunctis bobus tauro & vacca Hetrusco ritu in condendis vrribus, aratro fulcum facere, intra quem, oppidum muniebant, ædificabantque: id religionis causa, & auspiciatò fiebat, quò eius loci penates & genios magis propitios haberent. Vnde intra eum circuitum non licebat sepulcra construere, quod huiusmodi feralibus contaminari sanctum municipiorum ius, polluique vrbis genius videbatur. Collectio quidem hominum intra vrbem eandem sub iisdem legibus Ciuitas specialius vocatur: generaliùs autem multitudo intra eiusdem Prouinciæ & ditionis territorium communibus adstricta Legibus, sub eodem capite viuens. Qualiter in Cæsare & Tacito vsurpari notius euadit, quam operæpretium sit repetere.

Premamus quam sumus ingressi viam. Quando Leodium non fuerit, promptius est differere, quam quando esse inceperit. Iulij tempestate nulla adhuc eius iacta fundamenta, liquidiusculum est. Becanus quem supra

allegauimus, existimat Leodium eo ipso conditum loco quo Ambiorix millibus passuum circiter duobus à Vatuca Romanorum aduentum præstolatus, furcarum Caudinarum memoriam ijs refricauit. Vtpote cum maior pars agminis in magnam conuallem descendisset ex vtraque eius vallis parte subitò se ostenderunt, nouissimosque premere, & primos prohibere ascensu, atque iniquissimo Romanis loco prælium committere ceperunt & tandem non sine longa & acri pugna specie amicitiae deceptos, & in infidijs deprehensos oppresserunt, perfidia haud inultra. Cæsaris (inquit Becanus) verbis, iter Romanorum à Vatuca (ipse Varucam mutata littera furrogat) ad eam vallem, in qua est Leodium, sic est depictum, vt vix apertius & locis conuenientius explicari possit. Sunt enim à Vatuca ad vallis ipsius profunda supercilia, duo passuum millia, quo loco Arduennæ siluæ hac regionis parte fuit exordium, per quam secundum Mosæ ripas ad Labienum via fuit rectissima. Iam & nomen vrbs multò post in hac valle conditæ satis declarat huius nostræ sententiæ veritatem. Galli enim huius incolæ hanc sermone suo Romano, vt vocant, **LIEGE** nominant, quasi Legionem dicerent. Ita Becanus. Quod dicit, multò post urbem eo loci exædificatam non inuitus subscribo. Nam aliquot intercessere sæcula pugnam illam inter, & vrbs extructionem. Et Legia Leodium diu antecessit. Ænigmata ne me profari censeas, cum Legia & Leodium hodie vnum sint, addo. Memorabilis ab hac funesta pugna conuallis effecta, quam morte sua Legati duo viri Principes, cum tot fortissimis militibus nobilitarant, effecit vt annorum decursu, siluestrem paulatim formam exueret,

& in

& in vilia primò tuguria, rusticasque casas, in vicum deinde, & postremò in urbem coalesceret, vt de vrbe sua cecinit Propertius

*Hoc quodcumque vides hospes, quàm maxima Roma est,
Ante Phrygem Æneam, collis & herba fuit.*

Paucis immutatis Leodius non falsò agnouerit.

*Hoc quodcumque vides, quàm maxima Legia fulget
Tempore Casareo, monsque, nemusque fuit.*

Statim ab illata clade reor parentatum qualitercumque occisis, & Legatis, Aquilifero & quibusdam alicuius notæ ductoribus constituta sepulcra, vel ad Romanum ritum militare, cuius Ambiorix rudis esse non poterat, cui cum Titurio tessera hospitalis erat, vel Germanico & auto more. Quorum alterum præ altero neque confirmare argumentis, neque refellere in animo est: ex ingenio suo quisque demat vel addat fidem. Si victores patrio more exegerunt, monumentum ex cespite fuit, Tacito præceptore. Funerum (Germanos innuit) nulla ambitio: Id solum obseruatur, vt corpora clarorum virorum certis lignis crementur. Sepulchrum cespes erigit; monumentorum arduum & perperosum honorem, & grauem defunctis aspernantur. Quid si per victores non ea cura curata? Et præceps ad consiliorum, conatumque executionem Ambiorix Libitinæ minùs quam Bellonæ apparenter tunc meminèrat, & nescio an non ex Casare nimiam illius approperationem à curandis hostium iustis abstractam, facilè sit coniectare. Hac victoria (Casarem audi) elatus Ambiorix statim cum equitatu

in Aduaticos (Brabantos, meo & plurium scriptorum sensu) qui erant eius regno finitimi, proficiscitur. Re demonstrata, Aduaticisque concitatis postero die in Nervios peruenit. Incuriam eo casu, seu negligentiam, aut contemptum hostium, suppleuerit postea Cæsar, deletis internecone Eburonibus. Quippe militum suorum amantissimus, quos viuos immodicis præmijs, fato functos inusitatis afficeret honoribus: & qui ad istius cædis nuncium pro immenso luctu, barbam, & crines promiserit, eiurato quod prius non poneret, quàm vindicasset. Ad quem modum ex interuallo Germanicus sub Tiberij principatus initia, Imperij quod à suis vltro deferebatur contemptor, in Arminium mouens haut procul Teutoburgiensi saltu in quo Vari & legionum eius reliquæ iacebant insepultæ, sextum post tantæ cladis annum, primum extruendo tumulo cespitem posuit, gratissimo munere in defunctos, & præsentibus doloris socius; Dum integer qui aderat exercitus trium illarum legionum ossa nullo noscente, alienas reliquias, an suorum humo teget, omnes vt coniunctos, vt consanguineos, aucta in hostem ira, mæsti simul & infensi, condebant. Illic siue Ambiorigis in hostem eundemque hospitem qualicunque commiseratione, siue Cæsaris egregia pietate, aut veros aut inanes tumulos potioribus Ducibus positos, ex titulis, qui in hunc remanent diem constat. Aurunculeæ platea & porta (Aurotas corrupto idiomate indignant) ab Aurunculeio Cotta legato nomen retinent. Sabina superior & inferior viæ à Q. Titurlo Sabino legatorum altero, qui contra collegæ sententiam castra relinquenda, & hosti fidendum, tenaciter obtinuit, nuncupationem.

tionem acceperere. Et sunt qui à L. Petrosidio Aquilifero, qui pro castris ad quæ à pugna inuictus retrocesserat, fortissimè dimicans occubuit, Petrosi, aut Petrosidij collem deriuent. Ab his tumultis, quia succisis partim arboribus amænissimus ad fertilem Mosæ fluminis ripam locus, & lucus apparuit, tuguriola agrestia erigi cæpta, quæ sæculis succedentibus, in molem præsentem excreuere. De Legia, quam tam à Legionè cæsa, quàm à Legia riuulo qui ex Antiarum vicino vico, in conuallem vbi est vrbs defluit, non ineptè deriuemus, mentionem reperio multoties factam, priusquam instituendæ vrbs cogitatio quenquam subiret. Gentilitij annales rem celebrem de Legia in Beati Monulphi vita denarrant, qui S. Domitiano in Antistatu Tungrensi successit vel vt alij volunt primus fuit Tungrensium Episcopus. Nam Elegiam castellum vbi Diuus Maternus Treuiros à Principe Apostolorum mortuus & post dies 40. resuscitatus traditur, procul à Legia Eburonum, in Gallia scilicet propè Argentoratum colloco; & mecum Ægidius à Leodio vallis aureæ religiosus qui ad gesta D. Materni aliquid conscripsit. De Monulpho sic ille, B. Monulphus Dionantum visitaturus castrum hæreditariè suum (is Reguli Dionantensis fuit filius) in proficiscendo cominùs conspicatur villam in valle sitam inter opaca nemorum, inter ardua montium, fontibus & fluuiolis per prona decurrentibus, valdè delectabilem & irriguam: nam ab Occidentali & Septentrionali plaga mōtibz & siluis maximis claudebatur, per meridianam verò partem Mosæ fluuius reducto & curuato paulùm sinu ambiens inaccessibilem faciebat, sed qua Orientem spectabat adiri faciliùs poterat, montanis à

Mosa

Mosa aliquantulum recedentibus, seseque iuxta eius ripam quinque ferè milliaribus vsque Traiectum clementer extendentibus. Distat & à Tungris versus meridiem vix tribus milliaribus. Hunc locum cum B. Monulphus cum suis comitibus intrasset, captus situ & amœnitate eius substitit, vocabulum loci quæsiuit, Legiam nominatam audiuit; moxque prophetiæ tactus spiritu, Eia, inquit, adstantibus, locus quem Dominus ad salutem multorum suorum fidelium Elegit, & quem per merita cuiusdam serui sui postmodum magnificè illustratum summis Ciuitatibus æquabit, Statimque descendit, locum orationis designauit, constructam ecclesiam in honorem Sanctorum Cosmæ & Damiani Domino consecrauit. Traditione acceptum quod B. Monulphus ex alto Legiam despiciens, rutilantem crucem animaduernerit in loco futuri Martyrij gloriosissimi Pontificis Lamberti, quæ è terra ad cæli cacumen protendebatur. Antiquior Monulpho sanctus Seruatius vltimus qui Tongris resederit Episcopus, dicitur ecclesiam in honorem Diui Petri in initio montis publici (nunc est insignis Collegiata Ecclesia eiusdem nominis) visitasse, & in loco super Legiam orationem fuisse, Angeloque reuelante didicisse eodem loco in sui ipsius honorem (est modo parochialis S. Seruatij Ecclesia) templum aliquando construendum. Quodque ex tempore iuxta scipionem Limpidus fons scaturiuert, qui etiamnum hodie perdurat.

Molanus de Menologio Belgij optimè meritis, tractans tempora Leodio priora, non semel Legiam inculcat, in Indiculo. Dum inquit, Cum sicariorum manus sanctum Theodardum Tongrensem aut Traiectensem Præsulem

de

de iniurijs Ecclesiæ suæ irrogatis exoptulaturum in Alfatiam vsque insequuti, eius caput in frustra secantes, corpus membratim dilaniassent, Eius corpus postmodum suo quasi iure postulauit discipulus & successor Martyr Lambertus, tandemque obtinuit & in Legia Villa publica quæ nunc est Leodium tumulauit circa annum Christianum 658. In Diuo Lamberto vrbis patrono non dissimile narrat idem Molanus. Impius Dodo in Villa Legia orantem sanctum Lambertum, & per modum crucis expansum ante altare Sanctorum Martyrum Cosmæ & Damiani per satellites suos lancea perforauit. Sepultus est beatissimus Martyr apud Traiectum in Ecclesia sancti Petri, vnde post duodecim annos translatus est cum sede Cathedrali à beato Huberto ad Villam Legiam, tunc quidem ignobilem Lotharingiæ Vicum, sed martyrio & miraculis S. Lamberti nobilitatum.

Ne Lectorem liberalium artium studiosum curiosumue dimittam, pauculum verborum de Villa interfabor in gratiam priscae originis cuius hodie plerisque fastuosos & ansatos forsitan puderet. Villa à vehendo quasi vehilla dicitur, quod in eam ruti fructus conuehantur ex agris. Sicut enim domus propriè in vrbe est, ita villa ruri. Vel si malis, villa à vallo, id est ab aggere terræ, quod pro limite constitui solet. Villa apud Iurisconsultos in urbanam & rusticam diuiditur. Rustica est ea pars villæ quam colonus inhabitat. Urbana est ea pars quam Dominus sibi recepit: quæ quia elegantius ædificari solet, & est quasi urbani nitoris, urbana apellatur Columella assentiente. Cur Legia nunc Villa absolutè, nunc Publica adiecto epitheto vocata penes aliquos reperiatur non assequor,

E.

sequor.

sequor. Nisi à Publi^o monte iuxta quem pedetentim dilatata & extensa fuit, vel à publica & famigerata clade Romanarū Legionum. Non sum nescius apud Romanos fuisse Publicam extra & iuxta urbem ad quam iussu Senatus peregrini nonnunquam Legati, quibus in urbem non erat accessus, diuertebant. Vt in Liviō quandoque pluribus locis adnotavi, & peculiariter decade tertia libro decimo in hæc verba, Q. Fulvius Gillo legatus Scipionis Carthaginenses Romam adduxit, quibus vetitis ingredi urbem hospitium in Villa publica, senatus ad ædem Bellonæ datus est. Id videor assequi, vsque ad hanc horam Prætorem & Subprætores Leodienses nuncupari Villicos à Villa, quæ olim fuit, at nunc est Oppidum amplissimum. Villicos in iure nostro administratores Villarum dicimus. Non malo posteris documento, vt quasi in patulo speculo originem suam, Villam nimirum sordidulam contemplarentur. Qualiter factitasse memorant Regem Syracusarum Agatoclem figuli filium & fictilibus calicibus & vasis bibere & edere solitum, in generis sui recordationem. Vbi nunc sunt qui omnia manibus pedibusque obnixè faciunt vt in Ambiorigem, aut quod vetustius est in vnum procorum Penelopes, nominis sui æthymologiam conferunt, & Cæsare longè antiquiorem urbem deprædicant? Desperabunt posthac, quantum suspicor, pervincere quod tam impotenter expetunt. Mille & amplius ab Oppido passibus Vicus ostèditur Arduennam versus, cui nomen Embourg. Qui ab Ambiorige nomen duci contendet, non me habebit aduersantem. Non quod ibi urbem à suo aut alieno nomine Ambiorix statuerit, aut antiquum & fabulosum Leodium eo vsque

vsque fuerit porrectum, prout cum errantibus deerrauit aliquando; sed quod Ambiorigis regia pro captu & habitu priscae gentis & aui eo potuerit esse loco ex Cæsaris verbis coniecto qui Basilium cum equitatu ab Ambiorigena insequendum praemissum, domi propè eum oppressisse innuit, & magnae fuisse fortunae omni militari instrumento, quod circum se habebat erepto rhedis equisque comprehensis ipsum effugere mortem. Sed hoc quoque factum est, inquit, quod aedificio circumdato silua ut sunt fere domicilia Gallorum, qui vitandi aestus causa plerumque siluarum ac fluuiorum petunt propinquitates (Viculo D'embourg totum conuenit) comites familiaresque eius angusto loco equitum nostrorum vim paulisper sustinuisse: illis pugnantibus illum in equum quidam e suis intulit, fugientem siluae texerunt.

Becanus curiosiore quam certiore indagine ortum & causam nominis Eburonum inquisiuit & totidem penè verbis edidit. Tungri primi pulsus Gallis sedes has circa Rhenum occuparunt. Post eos multi alij & inter eos Neruij. Alia deinde manus Rhenum transmisit, qui quod proxima quaeque occupata essent, hinc à Tungris, illinc à Neruiis, & alijs diuersis, eos inuaserunt, quos putarent minimè strenuos esse. Cum Tungris igitur frequentes concursus, leuiaque certamina commiserunt, quorum quia Tungros iam diuturnae quieti assuetos tæderet, fœdera inita sunt, quibus pars Tungrici agri horridior nouis daretur colonis. Iuramento igitur adstricti in viciniam Tungrorum sunt admissi, atque ea de causa Eburen nominati. qua voce vicini iureiurando deuincti notantur. Sed ij tandem Tungros Imperio exuerunt, atque in

tantam detruserant seruitutem, & abiectiōem, vt tempore Iulij Cæsaris, vix quisquam eorum, aut rationem habuerit, aut fecerit mentionem.

Philopæmenis quidem, quem Græcorum vltimum dixere, placuit semper dignum Sibillynis folijs responsum. Eam magni pendendam doctrinam, quæ ad facta tendat, & per quam melior quis fiat, & sapiat; non quæ stultæ loquacitatis sit tinnitus, & inertis otij instrumentum. Nequeo abstinere tamen quin calculum hîc interponam. Tungros fuisse Germanorum primos qui Rhenum transgressi hos occupauerunt agros, vix ne vix quidem Treuiri assentientur, qui suam urbem mille & ducentis annis vrbe Principe Roma antiquiorem triniali versu iactant. Nec scio quibus argumentis inter Tungros & Eburones ætatis instituitur comparatio, vt iuniores Tungris Eburones aduenæ, veteres inquilinos parte agri spoliasse aut multasse ferantur: cum externis & domesticis historijs inuicem collatis & rectè pensatis, vero proximum appareat eundem fuisse Tungrorum & Eburonum populum, qui belligerante Cæsare sub Eburonum nomine inualuerat, scribente autem Tacito Tungrorum denominationem obtineret. Ac profectò Cæsar exactissimus rerum quas conscripsit perscrutator, & præcipuè originis gentium cum quibus acie decertauit fidelis exarator, qui tam accuratè cætera tradidit, non erat omissurus hanc tardiolem Eburonum cis Rhenum immigrationem, & crebras cum Tungris antiquis colonis pugnatas pugnas, pugnarumque fortunam.

Becanus facile mihi persuaserit post expugnatos per Cæsarem, & occisione occisos Eburones, profundo silentio

tio

tio demersum Eburonum nomen: eò maximè, si quas reliquias casus secretioribus in latebris referuarat, quod ita Eburones, à quibus defectio inceperat, Romanis essent exosi, vt ad vnā vocis syllabam, pauciorum eiusmodi residuorum certissima immineret extirpatio. In admirationem rapior quod Cæsar, qui à clementia & lenitate incomparabiliter apud omnes audiuit, tam immanē ardore, ne furore dicam, in Eburones exarserit, vt Cæsarem videretur oblitus. Illis & Neruiis sub potestatem suam redactis, cum maturescere frumenta inciperent ad bellum Ambiorigis profectus, per Arduennam siluam, quæ est totius Galliæ maxima, atque ab ripis Rheni finibusque Treuirorum ad Neruios pertinet, millibusque amplius quingentis in longitudinem patet (Cæsaris verba sunt) L. Minucium Basilium cum omni equitatu præmiserat, ipse cum tribus Legionibus in extremas Arduennæ partes, Amborigem, venatoris instar indagans tetendit, præda ex omnibus locis acta, Vicis & ædificiis cunctis incendio consumptis. Neque tunc extincta bellicosa gens. Multi ex suis finibus egressi, se suaque omnia alienissimis crediderant, quidam occultis vallibus, aut aquosis paludibus, aut spelæis iugisve siluestribus abditi, ad tempus manus hostiles euitarunt. Nam pauco interiecto tempore tota Gallia iterum coactis equitum octo millibus, & peditum circiter ducentis quadraginta millibus, Commio Atrebatum, Viridomano Heduo, & Vergasilauno Auerno summa imperiū tradita, inuenio Eburones in huius belli confectioem aduersus Romanos terna militum millia adhuc subministrasse, cum Hedui millia triginta quinque, Atrebates quatuor,

E.3

Raura

Rauraci & Boij triginta, Bellocassi, Lexouij & Aulerci terna etiam millia suppeditarent. Valdè tunc Eburonum vires imminutæ, qui terna tantum millia suppetiis mittebant, cum ante quadraginta millia poterant. Compressa postmodùm multo sanguine rebellantium multitudine, nondùm tanto cruore exfatiata Cæsaris ira, denudò in Eburones crudeliter erupit. Hercium, qui Cæsaris commentarios suppleuit, in testem do. Cæsar ad devastandos depopulandosq; fines Ambiorigis proficiscitur, quem perterritum atque fugientem cum redigi posse in suam potestatem desperasset, proximum esse suæ dignitatis ducebat, adeo fines eius vastare ciuibus, ædificijs, pecore, vt odio suorum Ambiorix, si quos fortuna fecisset reliquos, nullum reditum propter tantas calamitates haberet in Ciuitatem. Cum in omnes partes finium Ambiorigis aut Legiones aut auxilia dimisisset, atque omnia cædibus, incendijs, rapinis, vastasset, magno numero hostium interfecto, aut capto, Labienum cum duabus Legionibus in Treuiros mittit.

Tametsi deriuationum nominum occasionibus incumbere, operam sit ludere, & parui ad mores referat ea quæstio, cum sæpius casu quàm ratione impositio nominum euenerit, vt Alba à candida cum albente fætu sue, Tyberis à Tyberino Rege ibi mersò, Praga Boëmiae caput, à limine vernacula Boëmorum lingua denominentur: Vbi à ratione interim nomenclatura est oppidorum, Ttudonensis, Hoyensis, & Dionantensis, à sancto Trudone, Hoyo fluuiò, & Dione siue Venere; non tamen improbem Eburones à Germano Eburem aptè duci posse, non quod ij vicinis Tungris iureiurando essent
obstri-

obstricti, sed potius vicinis Aduaticis, & Treuiris, quorum erant clientes. Cum à Cæsare satis edoceamur Induciomari Treuiri nuncijs impulsam Ambiorigem suos concitasse, & oppressis subito lignatoribus magna manu ad oppugnanda castra venisse, & Eburones Treuironum fuisse ea ætate clientes. Necnon aut eosdem Eburones fuisse itidem Aduaticorum clientes, vt Becanus disertim exprimit, sed non ita clarè Cæsar aperit, vel cum Aduaticis societate colligatos, quod Cæsar luce luculentiùs profert. Eò factum, vt Legione & cohortibus Quiritum cæsis, abiecta mora in Aduaticos profectus sit, quibus concitatis, postero die in Neruios peruenerit. Seu clientela vtrimque, seu altrorsùm societas duntaxat, illic clientum iureiurando sacrata fides, istic iuratum sociorum fædus processerit.

CAPVT TERTIVM.

Leodium non fuit ante Diui Huberti Tempora.

NON in Diui Huberti decus aut decorem, vrbis Leodicensis foundationem adduco. Cælites animarum ornamentis, non fucis corporum, sepibus mænium, aut domiciliorum laquearibus oblectantur. Apostolorum Princeps Sanctus Petrus, neque Antiochiam vbi primam sedem habuit, neque Romanam, in quam transtulit, muro, fossa, circumdedit, aut ædificijs exornauit; nec minùs ambæ eo gloriatæ sunt, potiore quàm Conditoris titulo. Vrbis Leodicensis gloria erit eum ferre & reuereri fundatorem,

datorem, quo, quam Oenope, Leode, Ambiorige, aut quocunque Errone, vel susurrone, fælicior multo fuit: ex ignobili illustris, ex Villa & Vico vili vrbs, & rudi sacrorum (nam dum Villa esset, quin Christianæ fidei radiis illuminata fuerit, inædificatæ per interuallum duæ ecclesiolæ inducunt me vt credam) sacrorum est, velut effecta sacrarium. Rusticorum Macedonum numero menovus Alexander hac in parte posset inserere, qui veris nominibus rem quamcunque citra inuolucrum designabant. Credidi delegatus Leodium non debere Diuo Huberto nisi cum Episcopatus translatione, augmentum vrbs & ornatum. Dico & sentio hodie Leodium se totum ei debere. Annales omnes tam peregrini quam populares vno istud ore buccinant, Ecclesiæ Leodicensis traditio habet, rationum efficacium pondus suadet: quibus seorsim, nedum vniuersim, qui pertinaciter refragetur, de Parmenidis aut Naufiphanis schola eum esse oporteat, qui ex his quæ videntur, nihil magis esse quam non esse docebant, aut Protagora incertiolem de omni re in vtramque partem ex æquo disputante. Et in hoc de illo concordant scriptores quod vrbi à se conditæ, parens ipse & Legislator iura & leges fixerit, vernalium rerum pondera & mensuras præscripserit, & qui nouo populo iudicerent iudices (Scabinos quatuordecim) dederit. Eadem traditione pro comperto est quod Crucem auream in scuto rubro (vulgò Peronam, Latiniùs Pinum rotundam) insignium loco vrbi suæ esse voluerit, ad exemplum & memoriam Crucis illius gloriosæ, quam B. Monulphus Angelico ministerio viderat & præuiderat radiantem supra locum vbi euoluendis annis Sanctus Lambertus

bertus

bertus purpureo Martyrio, percussorum mucrone; Legiam erat consecraturus. Pro signatorio annulo ordinavit eiusdem Martyris sculptam effigiem cum circumscriptione, SANCTA LEGIA ECCLESIAE ROMANAE FILIA. Instituit etiam supremum urbis Praetorem, quem Villicum vocavit, qua voce & nunc utuntur; quasi Praefectum Praetorio, eaque dignitate Theodoricum Comitem de Osternia siue Loffensem, Sancti Lamberti Martyris fratrem, primum inuestiuit. Singula enarrare non attinet, quia mei non est instituti; sitientibus sat est fontem peruium ostendi, è quo hauriant. Annales prostant passim, ad eos confugiendum. Ratio quae ultra scriptores, pro conditore facit, à re ipsa promanat. Nulla indicia, circumstantiae nullae, apparent, quod Leodium extiterit ante D. Huberti praesulatum. Legia ad illum usque, & Diui Lamberti obitum Villa fuit dicta. Nam Vsuardus Caroli Magni contemporaneus qui eiusdem iussu Martyrologium compilavit, Sanctum Lambertum Martyrij Laurea coronatum apud Legiam Villam publicam scribit. Et ipse S. Lambertus ab Ebroino tyranno, qui Theodorici Regis Oeconomus fuerat, expulsus, Faramundo quodam in locum intruso Stabuletum se non Legiam contulit, & post septenne exilium in sedem Episcopalem restitutus, resedisse apud Legiam non comperitur, sed solitudinis & solitariae orationis causa, modicam domum iuxta oratorium SS. Cosmae & Damiani extruxisse, ubi Dodonis scelere inter nocturnas preces humum cruentans coelos recreavit. Episcopatus Tungris, aut Traiecto, (penès alios sit hæc quaestio historica) non fuit Leodium translatus, nisi duodecimo circiter praesulatus.

R

D. HU-

D. Huberti anno, vrbe tunc scilicet ab ipso condita. Iis denique omnibus, quæ per veteres Annales dedisse, & instituisse S. Hubertus traditur, præterita, & præsens ætas, vsa est permanenter. Quæ de alio Conditore finxit aut nimia auiditate arripuit quisquis allegationibus Spirensibus occasionem præbuit, imaginem veri non habent, & rimarum plena vndequaue perfluunt. Neque commenta illa nouis absque figmentis sustineri possunt. Ut simplex veritatis est vultus, ita falsitas quantumcumque colorem à fucis & mendacijs mutuetur, tanquam forex proprio tandem indicio perit. Non ignoro Villæ & Vici vocabulum non semper vbique & apud omnes eodem accipi. Nam in antiqua ordinum Germanici Imperij descriptione apud Ioachimum Gultenium per quaternarios numeros gradatim diuisorum: posteaquam quatuor Duces, quatuor Vicarios, quatuor Marchiones, quatuor Comites Prouinciales, quatuor Castrenses, quatuor Comites sine adiecto, quatuor Barones, quatuor Equites & strenuos Milites enumeravit (tametsi singulorum ordinum numerosus extet numerus) eandem loquendi formam continuans, subiecit quatuor esse Vrbes Imperiales, Augustam Vindelicorum, Aquisgranum, Metas, Lubecam; pagos quatuor, Bambergam, Selestadium, Vilmam, Hagenoam: quatuor Vicos, Coloniam, Ratisbonam, Salisburgum, Constantiam: quatuor Villas, Ambergam, Orlemundam, Lichtenauiam, Ingelhæmiam: quæ nihilominus singula sunt bonæ notæ Oppida. Antiquitas ibi in suis epithetis qualem qualem causam respexerit: at cum Legia quondam Villa, nunc Oppidum, & ex vili Vico Vrbs effecta traditur, orationis connexus Villam

lam & Urbem diametro separans, euincit, quod dum Villa erat, Vrbs non fuit. Cæterum vt poëticæ artis præceptor, qui discipulo suo quicquid audendi potestatem facit appositè interim monet

Ne quodcumque volet, poscat sibi fabula credi.

quia humanum ingenium adeo veritatem pro vnico & adæquato obiecto habet, vt fabulas pro fabulis porrectas & sic veras fabulas ægrè admittat nisi veritatis remota saltem apparentia delibutas: sic contrariæ opinionis assertores, quò eam speciosam aut plausibilem populo proponant, vestem probabilibus quibusdam consutam argumentis seu veriùs argumentorum depictis integumentis attexunt. Agmen ducit obiectio ab inopia & egestate Nobilissimi Principis Huberti è Ducibus Aquitaniæ & Regibus oriundi: cui non suppetiisse opes in nouam istius magnitudinis urbem opponitur. In precio precium semper fuit, & vereor vt erit.

Facunda virorum

Paupertas fugitur, totoque accersitur orbe.

Quo gens queque perit.

Meos tamen questus, Satyricis melius querimoniis hoc in loco admiscuerim — *In Sacro quid facit aurum?*

Si horridus & asper victus Fabriciorum & Curiorum non est ad palatum delicatulorum, quorsum spaciola agrorum iugera, seruorum & ministrorum cohortes, Mydæ thesauros, aureos Pici montes, in vitis Principibus desiderare, qui vt Deo cunctorum largitori famulantur, ijs omnibus repudium miserunt?

F 2.

D. Hu-

D. Huberto Bertrandus Aquitaniæ Dux pater fuit, mater Hugberna & regio vterque genere, qui Pharamundum regem inter Maiores suos iure recensebant. Materteram habuit S. Odam pientissimam fæminam, Boggis Ducis viduam, quæ materno affectu comes individua nepoti adhærebat. Vberes diuitiæ Hubertum tanto prognatum genere sequebantur, cum Bertrandus genitor, Princeps potentissimus cum Hilderico Rege bis iusta acie conflixerit, & toties illius vires attriuerit, fracto militum robore, & nobilitatis flore. In vxorem duxit paris splendoris virginem Floribanam Dagoberti Comitis Louaniensis filiam, ex qua Floribertum dignum parente natum, & in Episcopatu ab inde successorem sustulit: verum puerpera emisso in lucem fælici partu dolorum pressuris exspirauit. Plurima isthîc possem scitu dignissima de vita gestis & meritis Diui in medium proferre, sed cum intra cancellos instituti præsentis stilum cohibere velim, ne longius excurram remitto cupidum Lectorem ad R. D. Ioannem Roberti Andainum Societatis IESV Sacerdotem & S. Theologiæ Doctorem optimis disciplinis, & purioribus Musis instructissimum, qui peculiari coque docto & accurato libello rem totam peractam dedit. Ex Leodicensis Ecclesiæ Breuiario de opibus id non omitto. Hubertus in Episcopum susceptus statim ea quæ ex temporalibus suis bonis sibi supererant in pios vsus erogauit. Ciuitatem Leodiensem extruxisse, sedem pariter Pontificalem Tungrensem ibi fixisse, ciuibus iura, leges, mensuras, & pondera, quæ etiam modo perseuerant, instituisse, sigillumque publicum hac inscriptione dedisse notatum, SANCTA LEGIA ECCLESIAE

RO-

LIBER PRIMVS.

47

ROMANÆ FILIA, constans traditio est. Ita quotian-
 nis recitatur 3. Nou. ipso S. Huberti festo. Quò istud,
 inquires, pertinet? Pontificalibus decoratus infulis, sta-
 tim fortunas suas in pios erogauit vsus, itaque non eas in
 vrbis ædificationem impendit, quam etiam non statim
 ab adeptione dignitatis molitus est, à moribus indubie
 & spiritualibus primitus exorsus? Eò conducit, priuatas
 Conditorum opes, posse conducere, non verò sufficere
 ad condendarum vrbiū conatum & decus. Maioribus
 geniis opus est. Vt præstantissimos domi & foris duces,
 familiæ moderatæ & frugi vt plurimum pepererunt, parci
 Lares Oppidis amplos Penates nonnunquam intulerunt.
 Romulus Romam condidit, pastor vberibus lupæ nutri-
 tus; Hubertus Leodium non conderet, Regius Prin-
 ceptus, in sinu Diuæ Odæ materteræ suæ educatus?
 Rheæ Siluiæ filius adijciendæ, nouæ vrbi, multitudinis
 causa, veterè consilio condentium vrbes, qui obscuram
 atque humilem conciendo ad se multitudinem, natam è
 terra sobolem mentiebantur, locum inter duos Lucos,
 Asylum aperuit, & ex finitimis populis turba omnis, sine
 discrimine liber, an seruus esset, auida nouarum rerum
 profugit. Hubertus Hugbernæ Regiæ faminiæ filius,
 iactis nouæ vrbis fundamentis, quæ fraterno nequaquam
 vt Romani muri sanguine maduerunt (vtinam eodem
 diu elogio, & nostris præteritisque retro sæculis Legia
 gloriari potuisset?) non opus habuit tuba classicum dare,
 vt eo signo promiscuæ gentes tuto & impune in Asylum
 confluerent. Fidei & religionis Magnes, sanctitas mo-
 rum, splendor natalium, designatum Martyri Lamberto
 permagnificum templum, sacrae eius reliquiæ illuc trans-
 ferendæ.

ferendæ, miraculorum indefinens scaturigo, honorificus
 Episcopalis ordinis apex, esca & illecebra erant vicinis &
 distantibus, prouincialibus & aduenis. Hubertus qui
 pro Dei amore residuum fortunarum largitione non il-
 laudabili profuderat, oppidò multos eo sæculo facile
 reperit imitatores, qui Ecclesiæ & Vrbi suis facultatibus
 non essent defuturi. Multa extant monumenta insignis
 liberalitatis Regum, Ducum, Comitum & Baronum iam
 ab initio nascentis Ecclesiæ Leodiensis: nec Carolus
 Martellus Saracenorum & infidelium malleus, quo Al-
 paidis matris peccatum expiaret, fuit benefactorum po-
 stremus. Instaurasse Urbem, operosum erat opus: nec
 illo inferius. Quod amplam Ecclesiam in honorem im-
 maculatissimæ Virginis Mariæ Sanctique Lamberti Mar-
 tyris fundauit: triginta Canonicos (duplicatus ab inde
 numerus) ad diuinum cultum ibidem instituit, quos lar-
 gis redditibus dotauit, vexillum rubrum, in quo eiusdem
 Deiparæ, & tutelaris Lamberti effigiatae sunt imagines,
 contulit. Ecclesiã à Cathedrali parùm distitam sub inuo-
 catione S. Petri Apostolorum Principis etiam ædificauit
 in pede montis Publici quindecim Canonicis in eadem
 collocatis, cõmuniter conuicturis, qui temporis progres-
 su duplicati è Conuentalibus. Sæculares sunt effecti.
 Dicitur præterea in monte-Cornelij vbi nunc Carthu-
 siani degunt, Arcem ædificasse, & in ea habitasse. Nec-
 non Aquilam auream, quæ Traiecti supra templum San-
 cti Seruatij constiterat, in S. Lamberti Templum tran-
 stulisse. Nimirum Urbem pro Ecclesia condidit, non pro
 Vrbe Ecclesiam extruxit. Sacros carissimi Præceptoris
 cineres (illum enim cum Oda matertera sanctissimus
 Præsul

Præful exhortationibus suis ad mundi contemptum & renuntiationem olim induxerat) conueniente decoraturus tumulo rarissimam Basilicam paucis imparem excitauit, eo intentiore cura quod frequentibus visionibus à Deo admonitum se sentiret, vt in locum vbi vigilantissimus Pastor nocturnorum prædonum telis occubuerat ossa eius transferret. Hinc Legiam, è Villa à se Urbem factam, *Sancta* epitheto, insignire voluit, quod quæ signo purpureæ Crucis à terra in sublime porrectæ pridem demonstrata, Martyris Patroni sanguine irrorata & consecrata, nuper fuisset, tunc eiusdem corporis honestaretur deposito. Obligationis pariter vinculum ea compellatione vt & filiationis Ecclesiæ Romanæ titulo posteris æquè ac exorientibus municipibus iniiciens, mores iuxta diuinam legem componendi, & pro Romana orthodoxaque Religione plus quam pro aris & focis depugnandi. Non quod tales fuisse semper Legios contendam, sed, quid eos facere oporteat, ex conditoris voto & instituto significem. Phana certè nuper prophana, Deiparæ imago bullis suis, & donatiuorum cultu spoliata, abstracti per vim ab aris ad quas confugerat innoxij, sanctissimi Patroni Lamberti ædes bellicis luce palam concussa tormentis, Rector Societatis IESV iugulatus, plures Collegæ vulneribus confossi aut fauciij, Ordo Carmelitarum Discalceatorum edicto proscripius, cœnobium illorum in vsus ciuicos conuersum, & hæc omnia impune, non sanctos, sed facerrimos redolent. Scio non omnium esse facinus, queror inultum. Aliam Epitheti rationem qui prioribus cumulauerit ab Ecclesiarum & Ecclesiasticorum multitudinem (vnde Sacerdotum Paradisus vulgò audit)

audiri) non aberraverit. In iure nostro res sacras dicimus aedes sacras ritè ad ministerium Dei dedicatas, & Urbis Romæ muros sanctos, sancta in transultores mortis poena, quod ad municipiorum muros extendi, Sabinum rectè respondisse Cassius refert. Et Imperatores ipsi Episcopos & Sacerdotes vocant Sanctissimos, quibus eo nomine honorem & reuerentiam exhibent. Et pro Regula iuris inualuit, quicquid in sacratis Deo rebus & Episcopis iniuste agitur, pro sacrilegio reputari. Deinde quod in eximiam laudem cedit, in obuium sit enumerare Leodicenses Episcopos magno numero in album Cælitum relatos. Huberto tamen, etsi prophetiæ dono etiam claruerit, non existimem hanc postremam causam fuisse causæ ut Legiam Sanctam appellaret, sed potius priores duas, quod antequam conderetur, sacrata iam esset Lamberti Martyris sanguine, quem Populo nouo Conditor imitandum proponebat. Neque dum Conditorem Urbis agnosco ea in magnitudine & excellentia Urbem dedisse profiteor, in qua vel hodie cernitur, vel priore potius æuo præcelluit. Quicquid sit eam perfecit: cū perfecisse is dicatur qui ita consummauit, ut iam in usu esse possit. Ars æmula est naturæ, nil est perfectum quod ab imperfecto non processerit. Quæ per aeris spacium gyros circumagit hyrundo ouis est exclusa: & Ales ipse Iouis armiger, qui fixo aciei obtuitu tempestatem exspectat, pullus ouo itidem prodit: & Vrsus rudem massam & informem in catulos lambendo efformat. Rex animalium omnium homo quam lento gradu adolescit.

— Fuit illa dies, qua semina tantum
Spesque hominum primæ, matrisque habitauimus aluo.

Ediſſo.

*Editus in lucem iacuit sine viribus infans,
Mox quadrupes, rituque tulit sua membra ferarum,
Paulatimque tremens & nondum poplite firmo
Constitit.*

Cecropis, Amphytrionis & Theseos tempore Athenæ fuerunt, sed Pyræum & Longos muros (quos viginti quinque circiter milliariorum fuisse aliquando legi) successores adiunxerunt. Romam condidit Romulus, non ademit ideò secuturis Regibus materiam gloriæ ex amplificanda & decoranda quærendæ. Tullius Hostilius adæquatis solo publicis priuatisque Albæ tectis, duplicato Romanorum ciuium, adiectione Albanorum, numero Cælium montem Vrbi addidit, & Ancus Martius, dum Politorium, urbem Latinorum, vi cepisset, omnemque multitudinem Romam traduxisset, Auentino monte novos hospites inclusit, & paulo post Ianiculum Ponte sublicio tum primum in Tyberi facto Vrbi coniunxit: & tandem in eam Romam emerfit quæ inter Urbium & Regnorum Admiranda Admirandum vnicum fuit. Post accrementum, iure mortalium decreuit, Honorius illam contraxit, post Belisarius, Narses, & Summi denique Pontifices: è quibus Adrianus Primus muros eos, qui nunc extant centenis aureorum millibus extruxit. Romam in comparationem eò lubentius adduco, magnis parua componens, quod Conditor solo programme Filia Ecclesiæ Romanæ Legiam potissimum nobilitauerit. Plures in Episcopatu successores operibus ingentibus conditam Urbem auxerunt. Eraclius Ecclesias Diuorum Martini & Pauli constituit, & Monasterij Sancti Laurentij fundamenta iecit. Notgerus, quem non in-

G.

iuria

iuria secundum Urbis Parentem & Authorem grata
 prædicat posteritas, de quo est illud præconium dome-
 stici Historici Anselmi Leodiensis Canonici: Vix aliquid
 magni aut præclari est operis in Ciuitate, quod ipse non
 fecerit, aut perfecerit; vt magis fecisse Ciuitatem quam
 coluisse videatur, Ecclesiam Sancti Ioannis Euangelistæ
 fundauit. Mosam qui extra Ciuitatem fluebat circa clau-
 stra Sancti Pauli & Sancti Ioannis per medium Ciuitatis
 defluere fecit, Claustrum exterius Ecclesiæ Sancti Mar-
 tini inciso colle Publici Montis triplici vallo & muro
 cum propugnaculis & turribus sublimibus communiuit,
 & eandem muri & turrium munitionem, circa ambitum
 Ciuitatis, in ea longitudine & latitudine quæ hodie est,
 perduxit. Parochialem Ecclesiam Ædi primariæ D. Lam-
 berti adiacentem & Palatium Episcopale perfecit: ip-
 sam primariam Ædem à fundamentis restaurauit. In
 summa hîc Urbem muro circumcinxit, & ædificiis co-
 honestauit. Baldricus Notgeri successor Ecclesiam &
 Monasterium in honorem Sancti Iacobi in Insula erexit:
 locum situ horridum & incultum, ferarumque gregi dun-
 taxat cognitum vt nihil videretur à deserto differre,
 euulsis euacuatisque arboribus & purgamentis, multo
 eoque duplici fœnore efficiens fertilem. Reginaldus su-
 pra dotem Ecclesiæ Bartholomæanæ è suo, assignatam,
 sumptuoso & difficili opere Mosam lapideo ponte strauit
 à vico superioris pontis vsque ad vicum piscatorum:
 necnon secundum Insulas alios minores pontes duos, &
 tertium super Vrtam fluium, saxeos omnes, superduxit.
 Ne, quod superioris Pontis memini, pariat obscurita-
 tem, nolo latère Lectorem quod perantea alius pons
 fuerat

fuerat extructus etiam lapideus ab Ecclesia Sancti Lamberti vsque ad portam Stagni seu Viuarij, à Superiore Ponte communiter appellatam. Quem quidem pontem vti longè anteriorem, ita ab Ogero Dano Caroli Magni Imperatoris nepote, Apri, Comitum Theodorici filij, in Comitatu, & præfectura simul Leodicensi successore, exædificatum, aiunt manuscripti Codices. Quod scribitur Notgerum circumcinxisse muro Urbem, nihil inde primario decedit Conditori, qui Urbem condendo mæribus certò conclusit. Verùm Notgerus largiter extendit, & pomæria dilatauit. Etiam si non ignorem Notgero potuisse esse integrum, si prædecessores ea cura non tetigerat, muris Urbem totam amænire quandoquidem iteratis cladibus sub Francone Antistite Nortmanni Septemtrionales populi è transmarinis partibus ex Oceano partim in Rheni, partim in Mosæ alueos inuecti, Cif-rhenanas & Mosanas regiones, incensis Traiecto utroque, Tungris, Leodio, Centronibus, Aquisgrano, Stabuleto, Malmundario, Prumis, Colonia, Treuiris, miserimis modis superiore tempore deuastarant. Quia de monte Publico nobis sæpius incidit sermo, eum nemo melius depinxit, quàm Nicolaus Canonicus Leodiensis antiquus & non ignobilis scriptor, dum dicit impium Dodonem, perpetrata Sanctissimi Lamberti sacrilega & truculentissima cæde, regressum per vicini Montis ascensum, qui nunc Publicus dicitur, qui ab occidenti plaga longo quidem sed leni tractu & clemente cliuo versus Orientem se extendens, ferè in ipso Septemtrionali latere prædicti Oratorij terminatur. Oratorium SS. Cosmæ & Damiani significat, quod hodie est cele-

berrima S. Lamberti Basilica. Et loquendi ipsa phrasis infinuat Montis Publici nomen esse nouitium, & posteriùs, à Sanctissimi Præfulis Martyrio, inditum.

CAPVT QVARTVM.

Vbi Refelluntur alia quadam Antiquitatis argumenta.

Non difficiliùs è manu Herculis clauam extorseris, quàm ex animo quorundam Leodiensium antiquitatis opinionem eradicaues. Cum Anthæo luctamur, qui prostratus, attactu telluris fortior refurgit. Alia super alia oggerunt argumenta, velut è prompta pharetra sagittas. Potiora strictim refellam: nam omnia perstringere, quod vana & inania sint, & operam perdere & nugas maximas sit agere. Sunt autem ista.

Episcopatus iuxta sacros canones non eriguntur nisi in locis insignibus & maioribus Urbibus, Legiam igitur verisimiliter non fuisse Villam, aut Vicum inaugurato de Episcopatu D. Huberto.

Locum, vbi est Leodium esse amænissimum, & commodissimum ad Urbis inædificationem: quis proinde persuasum habeat vsque ad tempora D. Huberti dilatam Oppidi foundationem.

Adhæc varijs Diplomatum Pontificum, & Principum, Eburones magnifici à vetustate, quod à Diuo Materno Principis Apostolorum discipulo syncerum fidei Christianæ lac imbiberint.

Dehinc in libro de Notitia Imperij Romani multò ante

ante Diuum Hubertum recenferi Leodium pro ftatione & præfidio Legionum aut cohortium Romanarum.

Denique dignitati & exiftimationi huiufce Urbis derogari, fi multis non inferior, ponatur æuo & ætate posterior.

Centuriam eiusmodi argumentorum vno quis difflauerit fpiritu.

Primum aggredior. Sacris equidem fancitum canonibus Epifcopos non in Castellis, Vicis aut minoribus Ciuitatibus debere constitui, fed Præsbyteros per Castella & modicas Ciuitates atque Villas ab Epifcopo debere ordinari, fingulos tamen per fingulos titulos fuos: ad honorabilem & maiorem tantum Urbem, ordinandum Epifcopum, ne nomen & authoritas vilefcant Epifcopi. Ita iam sub primordium Ecclefiæ, Anacletus Papa, & postmodum Leo ad Epifcopos Africae, & Zacharias ad Bonifacium Epifcopum apud Germanos Legatum refcripfit. Et in Concilio Sardiceni sub Iulio Primo Papa celebrato, vndecimo post Constantini Magni obitum anno, refolutum, non effe ftabiliendos Epifcopos, nifi in his Ciuitatibus, quæ Epifcopos habuerint, aut fi qua talis, aut tam populofa eft Ciuitas, quæ mereatur habere Epifcopum. At nec præfcriptis Canonibus nec vlla lege Diuina aut humana cautum, non nifi in veteribus & antiquis Oppidis erigendos effe Epifcopatus. Constantino-
polim alteram Romam, Magnus Helenæ filius condidit, nec quod recens effet condita, eò minus eft in Patriarchatum eleuata. Eodem tempore Locus in Urbem & Epifcopatum vt erigatur nil vetat. Inuoco extrauagantem quintam sub titulo de præbendis ad hanc quæftionem

minimè extrauagantem, vbi Ioannes vigesimus secundus erigit Episcopatum Tholosanum in Metropolim, cui pro Suffraganeis Ecclesiis deputantur quatuor Villæ, scilicet de monte Albano, Sancti Populi, de Riuis, & de Lumberiis, quarum quælibet eapropter in Ciuitatem erigitur. De hac Episcopatus Leodicensis erectione, aut potius è Tungrensi aut Traiectensi Oppido in Leodicense Oppidum translatione, non ero iniurius Adolpho Happartio viro consultissimo, si verba eius hîc transcribam, illius non mea contestatus. Sanctus Hubertus, inquit, autoritate Apostolica per Papam Ioannem sibi commissa Synodum triginta Episcoporum congregauit, quorum ordinatione Tungrensem Ecclesiam transtulit & plurimis dignitatibus & priuilegijs decorauit. Verum Sanctus Hubertus videns filiam sublimatam in matrem, vt Regale Sacerdotium obtineret, Ecclesiam esse Cathedralē, ipsamque Ciuitatem caput esse Episcopij, diuersas Leges & plebiscita populo suo promulgauit. Et quia erat pacis & iustitiæ cupidus, iustam stateram ponderis, mensuram vini & frumenti imposuit, & morosæ plebi certa Priuilegia & libertates concessit. Ipse Moneram publicam, sigillumque S. Lamberti figuratum cuius inscriptio SANCTA LEGIA ECCLESIAE ROMANÆ FILIA, effinxit. In hunc ille tenorem.

Non quod intelligat Leodium fuisse factum Oppidum Apostolica auctoritate, sed Cathedralē iussu Pontificio sedem effectam, à Cæsare Urbis decore illustratam, cum nulli Principi superiorem alium recognoscenti, liceat Vrbes auctoritate priuata condere, ad quod supremi Principis necessarius est assensus. In hac specie vsus nihilominus

minus accomodè Ciuitatis nomine, ad Pontificios & recentiores Canones respiciens, quibus pro loquendi consuetudine quasi ad aliarum Urbium distinctionem, Ciuitates dicuntur eæ Vrbes, quibus datus est Episcopus. Quod non idem est de loquendi proprietate in iure Ciuili, vbi Urbem & Ciuitatem non distinguimus ab inuicem.

Secundum ab eleganti & amœno sæcundoque situ depromptum argumentum non concludit. Alioquin statim ac Vrbes ædificari inceperè, inferri posset, omnes Vrbes oportunis locis assitas, quæ pluribus postea lustris, imò sæculis è gleba, silua, aut rupe in Vrbes excreuerunt, fuisse Niniue cõataneas. Sequeretur quod Æneas aut Ascanius Romam, non ille Lauinium, hic Albam extruxisse debuissent. Quid ita? Camillus tibi pro me dicet apud Liuium, dum incensa & diruta à Gallis Roma populum Veios migrare paranrem dehortatur. Non sine causa dij hominesque hunc locum condendæ Vrbi delegerunt, saluberrimos colles, flumen opportunum, quò ex mediterraneis locis fruges deuehantur, quò maritimè commeatus accipiantur, mare vicinum ad commoditates, nec expositum nimia propinquitate ad pericula classium externarum, regionum Italiæ medium; ad incrementum Urbis natum vnicè locum argumento est ipsa magnitudo tam nouæ Urbis.

Et quod locus vbi Leodium cernitur ab oportunitate & amænitate commendatur, næ aliud fortè sentiret, qui talem ab oculos mentis, qualis Iuliano æuo fuit, sibi proponeret. Horrentem siluis, tenebrosam opacitate arborum, inuium aditu, præcipitem collium iugis, nec
fluui-

fluuiorum qua nunc luxuriat maritatione conspicuum. Verè Iustinianus noster, Nihil penè in semetipso manet, sed currit natura semper multas euoluens mutationes, quas neque prouidere facilè est, nec prædicere.

Esto à bustis Legionis & cohortium Romanarum locus iste truncato ex parte nemore & erectis tumulis horridam comam posuerit, & iam vaticinante B. Monulpho riferit Legiæ vallis: quicquid ante D. Hubertum eò circa actum aut fabricatum fuerat, umbra vel nebula erat, præ corpore. Locum Hubertus Præceptoris reliquijs & cineribus nobilitaturus, purgavit, & concinnè aptauit, vt decens fieret magistri conditorium: pluris multò ossa faciens Martyris, quam Rex Macedo Homeri Iliadem, cui asseruandæ preciosissimam Darij Thecam reseruauit.

Nec sub D. Huberto quidem ea quæ hodie facies & oportunitas loci. Mons publicus vt plurimum erat adhuc incultus & inaccessus: castrum Sancti Michaëlis quod mortuo conditore fuit extructum, vbi nunc Sanctæ Crucis Ecclesiam Collegiatam aspiciamus Ogero Dano in habitationem concessum, Siluestre ab adiacentibus in eo monte siluis nuncupatum fuit: sub Notgero idem mons iuxta D. Martini ædem incidi primum occipit, & vallis ipsa aliquibus sui partibus remanebat informis. Si verum est quod Danus ille Castrum Sancti Georgij eò loci vbi est Ecclesia Sanctæ Catharinæ, quo Imperator Leodium veniens diuenteret, construxit, vsque ad portam antiqui pontis porrectum. Prout verum est à Notgero Baldricum Episcopum in Monasterij Sancti Iacobi structuram necesse habuisse, locum futuro

Monas-

Monasterio destinatum, terram situm, & solis feris animantibus cognitum, ædificabilem & habitabilem reddere. Mosæ etiam qui tranquillo suo allapsu Urbem venustat, multiplicatisque Mæandris amœnam & nitidam facit, non minus sinu, quo varij generis pisces educat, quàm irrigatione riparum fœcundus, mediam Legiam non intersecabat. Quin, non hæsitanter affirmem, Ambiorigis ætate aliquo spatio distasse ab hac conualle in qua cum Romanis confligit: cum Cæsar diligentissimus Geographus qui tam graphicè locum pugnæ descripsit, fluentis iuxtà Mosæ nusquam meminert. Quò Chronica Domestica referri possent, testantia quod Notgerus Mosam qui extra Ciuitatem fluebat, circa claustra Diuorum Pauli & Ioannis induxerit, & per Ciuitatis medium defluere procurarit. Minutiores fluij Vrta & Vezeris qui hodie grato & non inuiti conuubio in cubile & alueum Mosæ descendunt antiquitus aliò diuertebant.

Vis ex aduerso præualida tuæ inuerisimilitudinis indicia? Vrbs Tungrorum æuo Diuorum Materni, Marcelli, Seuerini & sequentium vsque ad Diuum Seruatium Saluatoris nostri consanguineum, florentissima & amplissima fuit, Carthagini & Numantiæ à scriptoribus æquiparata, in qua duæ & septuaginta congregationes fuisse dicuntur, & totidem delubra quondam dæmonum perpurgata, in ædes sacras conuersa: quæ cum tribus vix miliaribus Leodio distet, nulli tunc in mentem venerit Leodij ædificandi cogitatio. Excisis per Hunnos Tungris, Episcopi sese Traiectum recepère, præposituræ dubio procul Leodium Traiecto, si Leodium extitisset.

H

Internis

Internis & peregrinis Chronicis constat Pipinum Her-
stallū Principem Martelli patrem & Pipini Regis aum,
Herstallij, & in Villa Iupilia locis Leodio proximis, vno
cis, altero trans Mosam, magna anni parte sedem & au-
lam tenuisse, citra vel minimam Leodiensis Urbis me-
moriā, quam, quisquis minimum aceti habuisset in
pectore, haut præteriisset, si Sol Urbem vidisset.

Quod pro tertia magna machina opponitur ab anti-
quitate Religionis Christianæ fæliciter à Diuo Materno
haustæ non paucis celebrari Leodium Encomiis, casto
ictu concidit. In Eburones generaliter quadrat hæc
commendatio, & cum Eburonum nomen sit genti com-
mune, Vicorum, Villarum & agrorum cultoribus æquè
ac Oppidanis congruit. Congruentiore oratione Dio-
nensibus & Hoyensibus Leodio longè vetustioribus
conuenit, quos multo antè S. Lamberti tempora Chri-
stianam suscepisse fidem liquet, & Urbium prærogatiuā
ante excitatum à fundamentis Leodium præualuisse.
Quid miri si in Leodicensium laudem adducitur eos
à discipulo S. Petri suxisse lac salutis, cum rusticorum &
Urbanorum nullum sit discrimen, & ab Eburonibus ge-
nus duxisse credantur, qui S. Maternum prædicantem &
conuertentem audiuerunt? Adde, Tungrensis Eccle-
siæ & populi Tiaram interiectione temporis Leodium
transmigrasse, eandemq; censerī Ecclesiam Episcopalem
Tungrensem & Leodiensem, loco & tempore tantum
diuersam. Adeò vt quod propriè & verè de Tungrensi
dicendum conueniret, modo ob ingratitude in
S. Seruatium commissam, & ob eum reatum, Deo
volente, Cathedram transpositam, Leodicensi appli-
catum

catum postea fit Ecclesiæ & Ciuitati.

Grandio gradum, & ad id quod ex libro de Notitia Imperij Orientis adfertur sub Arcadio & Honorio Imperatoribus, Romanos habuisse præsidium propè Tungros, & Præfectum Lætorum Lagenfium inscribi: & Lagenfes illuc videri intelligi Leodienses binis literis in binas commutatis ob vocis euphoniã. — Paucis responsum do. Diffonantiam diuersitatemque esse vocum: & vocum, & rerum separatarum, rationem esse separatam axiomete Iurisconsultorum. Et gratis concessio Leodicenses olim Lagenfes appellatos (an Lagenfes à Lagena? Ludicrum sit & deridiculum) nulla inde quod Leodium esset, nedum Vrbs esset, firma illatio. Non fallam, nec fallar. Si Romanum præsidium sub Honorio fuit propè Tungros, Præsidij Præfectus non fuit Leodiensium militum Præfectus. Cum quia vox Lætorum non alios quàm Romanos denotat: tum & præcipuè, quia sicut Romani neminem Prouincialem Prouinciæ suæ imponebant, sic inter stationarios & limitaneos Imperij milites, illius Prouinciæ cohortem non erant collocaturi. Vt est res fatebor, posito omni affectu perquisiui quàm diligentissimè, num Leodium vndecunq; ante D. Huberti præsulatû è spelæis aut antris aliquibus eruerem: laterem laui, perquisiui quod nusquam erat. Grimoaldum Pipini Herstalli filium in Conuentu apud Leodium fuisse à Radbodo Phrysiæ Regulo trucidatum persuasus cæteros fefellissem: secus est: Pipinus quidem Radbodum & Phrysiã subiugauit, & Radbodus Grimoaldum temerati matrimonij conuictum aut suspectum ex insidijs peremit; at non in Comitijs Leodij

H 2

habi-

habitis, nec Leodij, quod non ita post, sub Hubertinis auspicijs conditur. Si author aliquis Leodij euenisse author est, Vergiliano & Poëtico more dixit, sicut Æneam Lauinij posterius conditorem scripsit, in Italiam Lauinaque littora venisse, antequam Lauiniam, coniugem vidisset, aut præuidisset, à qua Lauinium, postea conditum, nomen accepit. Colophonem huic quæstioni appono: si nihil dignitati Urbis detractum per antiquitatis detractorem ostendero. Percurre monumenta antiquitatis, antiquissimarum Urbium vestigia, non extant. Miserum est verbum fuisse, inquit Comicus. Nunc seges est vbi Troia fuit. Quantò fæliciùs est Leodium esse recentius, quam quærere vbi fuerit? Et quantò honorificentius S. Huberto gloriari Conditore, quàm multis S. Hubertum præcessisse sæculis, & inferiorem habuisse parentem? Quamdiu Vrbs steterit vix refert, quibus morata sit moribus refert plurimum. Antiquissimæ erant Athenæ, & Vrbs Graciæ pulcherrima, quique Athenas nominasset, Gratiarum & Leporum dixisset emporium, recedens tamen Athenis Aristoteles, quærentibus causam, respondit in pulcherrima Athenarum Vrbe ficum super ficum tabescere. In nouitatis consolationem recentioribus Oppidis videtur hæc Plautus reliquisse.

*Si incola benè sunt morati pulchrè manitum est Oppidum;
 Perfidia & peculatus ex Vrbe & auaritia si exulant,
 Quarta inuidia, quinta ambitio, sexta obtrectatio.
 Septimum periurium, octaua indiligentia, nona iniuria.
 Decimum quod pessimum est aggressu scelus.
 Hæc nisi Vrbe aberunt, centuplex murus rebus seruandis parum est.*

Ego

Ego Legiæ, gloriosam inscriptionem à Conditore vice oraculi donatam auribus frequenter intonandam censerem, vt tanto præconio, operibus, dignam se præbeat, nec committat (quod abfit) vt sicut degeneri P. Scipionis Africani filio annulus in quo Africani caput sculptum erat fuit per propinquos è manu detractus, nobilissimus FILIÆ ROMANÆ ECCLESIAE titulus quandoque ei depereat.

CAPVT QVINTVM.

Leodium esse Urbem Imperialem, seu Imperij.

CVM Epidico possim dicere, Hercle miserum est ingratos esse homines id quod facias bene: ego quod benefeci malefeci, quia amor mutauit locum. Leodium esse Imperij, Imperioque & Cæsari subiectam, tam clarum est, quam Solis radij esse, cum sudum est solent. Hoc asserui, scripsi, confirmaui in Viennensi negotiatione, idem in processu Spirensi à senioribus allegatum, & à maioribus pro Lege tentum. Et neque Spiræ, neque Viennæ quicquam foret negotij, ni Cæsareani Leodienses essent. Laudem & præmium spectabam: ex improviso mihi accidit quod apud Xenophontem Cyro adolescenti, qui duobus condiscipulis disparis staturæ datus disceptator, quorum vni breuior, alteri laxior & promissior vestis erat, quia vtili commutatione breuiorem minori, maiusculam maiori adiudicat, vapulauit. Rem illorum, è dignitate sicut è veri-

tate agere credidi: in reuersum surdis primò susurris & obscenris murmuribus, apertis deinde criminationibus inuecti sunt quidam Plebis concitatores, quasi plus iusto tribuissent Imperio. Ausi, ô nefas, venditare apud famelicos fabrorum & similis facis ventres, quod Cæsar non sit nisi Protector Ciuitatis, quem deserere, & alio Protectore commutare, liberum sit. Et cur non breui commutetur? Celeritatem partem esse fælicitatis. Adesse ab annis aliquot licitatores & nundinatores optimos, qui missilia per Oenopolia & Cereuisiarias tabernas spargant, candorem nitentis floris extollant, & gemmeum sæculum vice ferrei spondeant. Prolixè & plusquam satis hanc, ibi pertractaui quæstionem, non repeto scripta, addo duntaxat vel explico. Istud prius quia ex hypothesi Spirensi sunt quædam crudius dicta, quæ decoctorium sanæ interpretationis ignem desyderant. Imprimis libera nimis vox propè ad frontispicium edita, quod Leodium sit Ciuilas Imperialis inter liberas immatriculata: vocem liberam prorsus expungendam iudico, maximè quod pro suo ingenio libertatis vocabulo abutantur. Nam apud doctos ratione non affectu ductos non tantùm sit ab ea voce Periculi. Ioachimus Cluten Iuriscônultus Germanus, Liberas Ciuitates pro temporis & Reipublicæ vsu hodierno trifariam accipi tradit. Primo pro ijs Ciuitatibus quæ non in totum Liberæ, sed in quibusdam ab Imperij & Cæsaris protectione exemptæ sunt, quales tempore Caroli, & Othonis primi, Longobardiæ Ciuitates existimat, recitatu Caroli Sigonij in Othone Magno. Secundò Ciuitates liberas dici, quæ non à Cæsaribus vel Imperij, sed

LIBER PRIMVS.

69

sed Principum, Ducumue iurisdictione & potestate exemptæ sunt. Tertiam speciem liberarum Ciuitatum esse, quæ secundùm quid Principibus subditæ, secundùm quid liberæ sunt. Nec primi nec secundi generis Leodium esse Vrbs libera potest: neque vllam hodie Imperialem Ciuitatem dici aut inueniri opinor in Germania, quæ primo significato sit libera: cum eo ipso quod est Imperialis Imperatorem in Principem & Dominum supremum recognoscat. Et in secunda specie, qua solæ simpliciter & absolutè Imperiales dicuntur, oporteat Urbem proximè & immediatè Imperio & Cæsari subesse. Cuius secundæ speciei Imperiales subdiuiduntur in duo membra. Quia quædam à primæuo suo statu & fuerunt & remanserunt semper subditæ immediatè Imperio, vt in nullius alterius potestatem vnquam fuerint submissæ. Aliæ in sui origine fuerunt subiectæ immediatè alicui Duci, Principi & Domino inferiori, sed ob specialia in sacrum Imperium merita, aut aliundè, per specialem Imperatorum gratiam fuerunt liberatæ & exemptæ à iurisdictione inferiorum Principum quibus suberant, & ab ea seruitute in libertatem velut assertæ, Imperio & Cæsari immediatè duntaxat subiectæ. Ad quem modum vsu crebro euenisse in Pontificiis & Ecclesiasticis personis, Collegiis & Capitulis videmus, quæ cum de iure communi essent immediatè supposita iurisdictioni Ordinariorum Episcoporum, reperiuntur tamen postmodum fuisse soluta & exempta à censuris & notionibus suorum Episcoporum, & soli Sanctæ Sedi Apostolicæ immediatè subdita. Ad neutram classem referri posse Leodium, res loquitur ipsa.

ipsa. Quippe & quod à sui natiuitate fuerit peculiari
 suo Principi subiectum, ideòque non immediatè Impe-
 rio subditum, nec in horam præsentem vllis Cæsarium
 vllorum aut Ordinum Imperij Priuilegiis aut Ordina-
 tionibus à iurisdictione sui Principis exemptum. Quæ
 sunt secundæ speciei alterutrius classis aut membri ap-
 pellantur indistinctè omnes Imperiales, & sessionem eo-
 nomine in Comitibus sortiuntur, in duo latera & subsellia
 partitæ, quorum vnum Rhenanum dicitur, alterum
 Sueuicum. Neque tertio modo Leodium Ciuitas li-
 bera dicitur: quia non secundùm quid & per diminu-
 tinam particulam subest tantùm Principi, sed plenè &
 per omnia, Priuilegiis tantùmmodò saluis. Is namque
 censetur pleno iure Princeps & Dominus territorij, qui
 Regalia, merum, mixtumque Imperium & omnimo-
 dam iurisdictionem in Ciuitate exercet, qualem esse
 Episcopum Leodicensem infra demonstrabimus. Tertij
 generis exempla tradit præcitatus Clutenus, Hambur-
 gum & Brunsvicense Oppidum, quod illud, ex parte
 Duci Holsatiæ pareat, & reliqua parte iura & immu-
 nitates certas à solo Imperio recognoscat, sic vt Duci
 Holsatiæ quondam vt Prouincialem Ciuitatem & om-
 nino subiectam sibi appropriare satagenti, Carolus
 quartus Cæsar obstiterit: hoc verò Ducem Brunsvicen-
 sem ratione territorij in Dominum agnoscat, certorum
 tamen Regalium ratione quibus ab Imperatore dona-
 tum fuit, Imperio eatenus immediatè subiaceat. Non
 itidem in Leodio exemplificare liceat, quod toto cor-
 pore & corporis artibus Principem suum recognoscere
 iure tenetur. Et si quæ Priuilegia, magno equidem
 numero,

numero, obtinet, debet illa Principibus suis, quæ vel ipsi tribuerunt vel ad Principum postulata aut contemplationem Imperatores Ciuitati sunt impertiti, nullis propterea Regalibus eam inuestientes. Cæteroquin quia gloriola libertatis passim paratragædiat, vsque adeo vt triuiali vocabulo, *Frank Liegeois*, *Frankus seu liber Leodius* compita resonent, non impedio, quin diminutiua voce, Secundùm quid Libera quodammodò Ciuitas dici queat non quidem respectu Imperatoris, aut Principis sui, sed comparatiuè ad eas Vrbes, quæ vel non gaudent priuilegiis, vel non tantis. Ea ferè loquendi formula qua vulgus idiotarum inter plures carceribus mancipatos & catenis vinctos, eum putaret liberum, qui carcere quidem clausus & custoditus, manibus & compedibus esset solutus: contra mentem Iuriconsultorum qui non eum intelligunt solutum, qui in publico sine vinculis seruatur, multò minùs eum, qui licet vinculis leuatus sit, manibus tamen tenetur. At aurea ea est catena, & Homeri catenæ non abfimilis, qua subditæ Imperij Vrbes Imperio & Cæsari deuotæ sunt & deuinctæ. Hinc explicatiuè ad vocem Imperialis, adieci, siue Imperij, quò lapidem offensionis amouerem, ne Imperiali simpliciter nominata captator aliquis detorquendo inferret Imperialem esse, vel absolutè (vt analogon per se positum stat pro famosiore suo significato) vel secundùm quid, tanquam Imperio Romano immediatè qualitercunque subiectam. Scio rem actam me acturum, si Imperij Urbem esse, seu gradu Principis sui interposito mediatè Cæsarem recognoscere, vel argumentis ostendere, & in prima Peripateticorum

principia incursum, negantium contra inficiantem principia artificio disputandum: & inter imperitorum ingenia, alia indigere ratione, quæ disciplinam & instructionem possint admittere; alia sensu communi laborare, quibus Lumbifragium & dentilegium multò utilius adhibeatur, quàm nocitura rationum inculcatio. Sed cum, viris aut doctis, quorum magnus est Leodij numerus, aut doceri patientibus, qui pauciores non sunt, nequaquam verò ineptissimis & facinorosissimis quibusdam perduellibus, precio, potu, aut impunitatis scelerum hamo in Patriæ perniciem inescatis, operam præsentem impendam, refricandæ magis amborum memoriæ, quàm in meridiano æstiuo Sole lucem faciendi causa, hoc in circo exspatiabor.

Prætereo longum antehac adductarum in libello Delegationis probationum agmen (quas interim relibare & regustare sub finem huiusce capituli, ne æger aliquorum animus inde ægrescat magis, constitui) à Carolo Magno Desyderium Longobardorum Regem Leodium ad Antistitem, exilij loco ablegatum; Lotharium Romanorum Regem cum vxore Regina ab Innocentio Papa secundo isthuc consecratum, & eius nomine arcem Lothariam ad Mosæ ripam extructam; Henricum Quartum Imperatorem velut in Asylum & Imperij limitem huc confugisse: Henricum Quintum ibidem tantisper moratum, Ecclesijs Collegiatis Sanctæ Crucis & Diui Bartholomæi quarundam immunitatum fecisse gratiam; Sigismundum tribus suis Diplomatum 1415. 1417. 1435. Leodienses in suos & Sacri Imperij subditos agnoscere; numerosa Priuilegia per plurimos Cæsares

fares interiectis temporibus, & aliquando sæculis concessa, aut confirmata: contributionibus Imperialibus Leodinæ Urbis nomen adscriptum: diu secundum Cæsareas Caroli Magni Leges in foro practicum: Maximiliani Primi & Caroli Quinti crebris oraculis hanc ipsam Ciuitatem peculiari voce, Nostram, appellatam: in Concordatis & pactis aut domi aut foris initis incidente Cæsaris mentione eum supremum Dominum suum ab eadem Ciuitate nuncupatum; socialem cum aliquibus Imperialibus Urbibus olim in puncto commercij correspondentiam; bicipitem Aquilam Imperij Orientis & Occidentis insigne, portis & Basilicæ Ciuitatis ab antiquo radiare appensam; quæ omnia subiectionis Imperialis, loquaces aut mutæ sunt figuræ.

Subnecto non imbecillioris virtutis propositiones. Generales sunt, quod in Ciuitates Germaniæ & Italiæ Imperator habeat, quoad ius superioritatis, intentionem fundatam nisi de contrario doceatur. Cæsarem omnium eorum quæ in Imperio consistunt supremum Dominum seu directum quoad ius superioritatis reputari, quamdiu de exceptione aut exemptione non probatur. Quæ sunt intra eiusdem territorij fines, censi eiusdem esse iurisdictionis. Qualia sunt extrema talia præsumi media. Atqui Leodium est in Imperio & intra Imperij fines, est igitur de Imperio, nisi ostendatur inde legitimè auulsum aut subtractum. Item Iulius Cæsar Eburones & Ditionem Eburonum iustis armis subegit: prouocatus scilicet; contra ius gentium & legitimi belli Leges Legionibus suis trucidatis aut inuasit: ab inde ergo Prouincia Leodiensis fuit Romanorum.

Et vsque ad Diui Huberti tempora permansisse creditur: quia adhuc hodie Leodiensis Princeps Cæsari homagium præstat; quod medijs temporis possessio ea existimetur, quæ fuit extremorum. Termini finesque Imperij Romani sub Augusto fuere: ab Oriente Euphrates, à Meridie Nili Cataractæ & deserta Africa & mons Atlas: ab Occidente Oceanus, à Septemtrione, Danubius & Rhenus. Quantula pars terræ, Vrbs & tota Prouincia Leodiensis, & quæ particula est Romani Imperij? Speciales, quia fortiùs & propiùs penetrant adijcio, & ex Codicibus ipsis Leodiensibus comprobo, quos illi Chartis Sibillinis cariores habent. Rege Romanorum inaugurato iustitium est (inquiunt) in Ciuitate & Patria Leodiensi donec Princeps Regalia sua ab eo recognouerit, & solitum homagium præstiterit, vel per eum non steterit, quo minùs. Quoties Rex idem Leodium aduenit, Iudices sub ipsius nomine, auspicijs & autoritate iudicant: & si quenquam Scabinatum per Scabini mortem aut aliter vacare intereà contigerit, ad collationem & prouisionem Regis spectat: post abitum verò Regis, ius & exercitium iurisdictionis ad Episcopum reuertitur. Sede Episcopali vacante Prætoris & Scabinorum officia sunt penes eiusdem Regis dispositionem.

Ita in fragmentis Legum Caroli Magni restantibus in manuscriptis per omnium penè manus vertentibus, disertim legitur. Scabini norunt & in Archiuijs asseruant quoad Reges Germaniæ. Imprimis simul atque coronatus est Rex Germaniæ, non licet Scabinis iudicare quò vsque Episcopus Leodiensis recognouerit feudum suum

Iuum à Rege, aut forma debita recognoscere postula-
uerit. Nimirum vadat Aquisgranum ad coronationem
Regis, & cum suo vexillo releuium expetat. Si verò
contingat Regem non venire Aquisgranum, Scabini
Leodienses non poterunt ius dicere donec Episcopus
fuerit Francofurti ad Mœnum & illic in Ponte Franco-
furtensi requisierit illius Urbis Scabinos in præsentia
proborum ciuium & equestris ordinis virorum, quorum
copiam nactus fuerit, in hunc modum. Domini, Vene-
ram requisiturus Dominum meum Regem pro præ-
stando ei releuio feudi mei iurisdictionis Episcopatus
Leodiensis, quem si reperissem præsentem, officio
meo essem functus, hinc cum eum non inueni & vt
mihi dicitur, moratur in superiore Germania, quò sine
vitæ discrimine non est mihi tutum proficisci, præ-
missorum vos reddo conscios, & huiusce rei testimo-
nium cupio. Quo peracto, & obtentis Francofurtensis
Ciuitatis testimonialibus publico sigillo roboratis, eo-
dem Leodium reuerso ius sub eius nomine erit dicen-
dum. Verum quodocunque innotuerit Regem re-
diisse cis Mænum confestim à iudicando supersedebi-
tur, quamdiu Episcopus Regalia sua Francofurti præ-
scripto modo non obtinuerit. Quod si Rex Germaniæ
veniat Leodium, diuertet ad Palatium, & imposterum
sub eius nomine iudicabitur, isque Prætorem consti-
tuet, & vacantes Scabinatus conferet, quamdiu Leodij
manserit, & census Episcopo ratione Iustitiæ compe-
tens tamdiu Regi pendetur, Rege autem egresso, Epi-
scopo sua vt antea iura erunt integra. Pariter sede Epi-
scopali vacante Rex Germanorum instituit Prætorem,

& Scabinos, si eueniat interim munerum illorum vacatio. —

Idem ijsdem penè verbis Codex manuscriptus, quem Patronum aut Speculatorem Temporalitatis vocitant, continet, ad quem remitto. Apud quem & sequentia inuenies. Regalia Imperialia videlicet Episcopi, & cui primitiua obedientia debeatur. Sciendum est imprimis quod tota patria Episcopatus Leodiensis, sit Imperij & ab eo dependeat, à quo principaliter mouetur in feudum & Homagium, & totaliter sita est intra metas & limites prædicti Imperij. Constat etiam quod Imperatorem aut Regem Romanorum recognoscamus in nostrum supremum & primitiuum Dominum quoad temporalia, testificantes ei veram obedientiam tam in sua quam Episcopi nostri Creatione.

Vt res manifestaria est, sic non poterat luculentioribus verbis designari Leodienses omnes esse purè putè subditos, & vasallos Imperij. Hæc cæremonialia refero, non tam affirmaturus aut pro tanto momento habiturus, vt qui nusquàm quàm in popularibus illis libris viderim, quàm suo illos telo repulsurus. Cum enim ita à maioribus acceperint, & in libris domesticis annotatum reperiant, quàm effrontis audaciæ fuerit, Cæsaris & Sacri Imperij authoritatem supremam velle in dubium reuocare? Suspicio autem ideo ex præscripto, dum Cæsares in remotis agerent, protestationem coram Francofurtensibus Scabinis fieri potuisse, quia non ita de facili Imperatores inuestiebant Principes Imperij de Regalibus, nisi ipsimet præsentibus ad fidem seu homagium admitti petiissent vt de Cæsare Rudolpho primo
legi-

legimus qui ab Ottocaro Boëmiæ Rege ad genua accidente fidei iusiurandum recepit, & de Philippo Rege Galliarum, qui Eduardum Magnæ Britanniaë Regem ad Ducalis feudi recognitionem etiam geniculantem compulit. Ne itaque per Principum impedimenta, & absentiam Cæsarum, Iustitia interim nimium pateretur dispendium, adhibitæ Francofurti præsentialis diligentiaë femoto omni dolo malo testimonium sufficiebat pro tempore vsque ad aduentum Cæsaris, pro Iurisdictionis exercitio. Verum postea posteriore sæculo minus rigidè actum fuit circa homagiorum præstationes: dum Cæsares illa per Oratores & Commissarios suos præstari non rarò permittunt: quod etiam Ferdinandus Primus anno 1558. Pragæ obseruauit admissio Roberto à Bergis Leodiensi Principe per Andream Mastum Consiliarium suum ad id specialiter deputatum, per cuius personam de Regalibus, mero, mixtoque Imperio fuit insignitus: facto Leodiensibus præcepto quatenus ei vt vero & ordinario suo Domino parerent. Quod velut ex antiquissima Lege Carolina de infeudatione Francofurtensi in Priuilegium Manuscripti concessum ferunt, vt absente trans Mænum Cæsare temporaria Francofurti per Episcopum facta protestatio suspensæ impedimentum iurisdictionis tollat, iuuabit vno non incelebri exemplo ex Annalibus Hocsemij confirmare. Adolphus à Marka Princeps belli non pacis tantùm artibus præcellens, exorta ex discordi electione Regis Germaniæ controuersia cum vni præ altero faueret destitutus spe, sua aliter Regalia obtinendi, atrendens antiquam consuetudinem, qua Rege vltra Mænum fluumium existente

Epif.

Episcopi citra dictum fluuium Regalia possunt à Scabinis Francofurti tantisper impetrare, Adolphus inquam Episcopus duorum Scabinorum dicti Oppidi, quorum vnus Bouina Caro, alter Allium cognominabatur, captauit beneuolentiam, & dissimulato habitu in veste murina seu grisea Francofurtum perrexit, Scabinis se obtulit, & re statim peracta equum conscendit, & concitatissimo cursu exploratorum manibus euasit ad suos pacatè regressus.

Redeo vnde digrediebar, Leodium esse Imperij Urbem. Posteaquam Erardus à Marka Episcopus & Princeps Leodiensis viuo adhuc Maximiliano Primo Cæsare factus cum Inuictissimo Carolo Hispaniarum Rege pepigisset, tres Patriæ totius Leodiensis ordines, eam confæderationem vltima die Nouëbris 1518. ex abundantia ratificantes suam erga Romanum Imperium subiectionem feruis & ingeminatis contestationibus inculcant. Quòd nouissimi res sit sæculi, & non tam metere in spacio campo, quàm spicilegium facere proposuerim, omiſſis intermedijs, rei substantiam ipsissimis verbis dabo. Nos Præpositus, Decanus, Archidiaconi & Capitulum, Nobiles Barones & Vasalli, Consules, Scabini, & Consilium Ciuitatis & cæterorum Oppidorum Patriæ Leodiensis, Ducatus Bulloniensis & Comitatus Loffensis, repræsentantes tres Ordines dictorum Patriæ, Ducatus, & Comitatus, vniuersis Salutem. Cum Reuerendissimus in Christo pater Altus & potens Princeps Dominus. noster metuendissimus Erardus de la Marke S. R. E. Cardinalis & c. Episcopus Leodiensis, de scitu, approbatione & consensu Sacratissima Maiestatis Imperialis

ialis Domini nostri Supremi, nuper tractauerit, iniuerit & concluderit amicitiam, confœderationem & societatem defensiuam cum Altissimo, Excellentissimo & Potentissimo Principe Carolo eiusdem Dei gratia Catholico Rege Hispaniarum, Duce Brabantia & Burgundia &c. Flandria Comite, ipsiusque Prouincijs & subditis, idemque Metuendissimus noster Dominus & Princeps ad maiorem securitatem & stabilitatem eiusmodi amicitia, confœderationis, & Ligæ defensiuæ desyderet quatenus in eandem cum supradicto Domino Rege, illius Prouincijs, & subditis præmemoratis Ligam ingredi & acceptare velimus. Nos pensitantes vtilitatem & commodum inde prouenturum, insuper perpendentes quantum obligemur Imperatori Domino nostro Supremo qui per Literas & suos ea in re Delegatos requisit ut hanc iniremus confœderationem: tractauimus, conuenimus & pepigimus cum Commissariis & Ablegatis dicti Regis Catholici, quod bona, secuta, firma & inuolabilis inuicem erit amicitia, vicinitas, confœderatio, ac Liga defensiuæ contra & aduersus quoscunque. Quodque dictus Dominus Rex Catholicus & nos non poterimus receptare, pati, aut fauore prosequi alterutrius nostrum hostes & maleuolos, nec ijs impertiri iter seu transitum, auxilium & assistentiam per Oppida, Fortalitia, Castra aut alia loca, nec commeatu, instrumentis bellicis, milite, pecunia, vel quacunque alia re iuuare. Verba sunt vt dixi ipsissima, è Gallico idiomate transumpta.

Subodoror insufurrantem detractorem, & proserpentis bestia instar bilinguem, quid tanto molimine accersimus.

K

simus.

simus? Fateri necesse est Urbem esse Imperij, at Imperio non esse immediatè subiectam, non euincimus: maximè calente memoria interfectarum aliquot Spiræ, & vicissim, in delegatione, rationum, illuc subreptim tendentium: Quod in matricula Imperij inter liberas accenseatur, Fiscalia, Iurisdictionalia, & inhæsitanter, Regalia iura exercent, Pomærium ei bannale sit, Magistratus Claves argenteas potestatis insignia assidue gerat, & purpuream Epomidem quotannis, familia armata proftet ad manum decemuiralis cohors, & coniunctim sub Principis & Magistratus nomine edicta exeant. Elianus testis est, Leoni ægrotanti medicinam esse optimam comesse simiam, præsentaneum quippe morbo remedium. Vix spondeam, quod qui simiorum istorum hominum in omnem se partem versantiũ inclinationes & declinationes qui deglutiuerit, factiosorum caput, tribus anticyris insanabile, curauerit. Vbi de Regalibus Iuribus Principis agemus, vt nix per se ad Solis radium, sic ad rationis lucem, harum nebulæ dissoluentur oppositionum. Cæsim tamen singulas ictibus singulis cædo.

De Matricula aliter est, nusquam inter Imperiales seu liberas Vrbes Leodium apparet: & si Petrus Bertius aut Melchior Haiminofeldius Goldastus, locum Leodio in earum Urbium Catalogo quasi è Matricula Imperij deprompto fecerunt, toto cælo aberrarunt: & in plerisque Urbibus eodem in articulo impegerunt. Ad matriculam Imperialem anni 1522. quæ est norma & regula sequentium, & priorum quæ aberrauerant, correctoria, respicere eos æquum fuit: neque eorum allucinatio potest nocere veritati.

De

De Regalibus insolenter & falso iactitat Ciuitas; pauca iurisdictionalia iura obtendit, quæ Principis indulgentia aut conuientia serò occupauit: qua de re affatim oportuniore loco.

Pomærium bannale, quod leucam bannalem vocant, quamuis iustæ amplitudinis possideat & qui intra eum ambitum degunt pari cum vrbani Ciuium immunitate gaudeant, id ne hilum conducit ad Imperialis Urbis decus aut prærogatiuam. Angustiora aut augustiora Urbium suburbia, vel annexa aut appendices, splendidiorum aut potentiorum vt reddant Urbem, nihil circa Dominorum superioritatem interuertunt. A Iuris communis & Legum dispositionibus procedit, quod Suburbani Ciuium appellatione comprehendantur, in fauorabilibus præsertim. Et Vici, Comitatus Ciuitatis, ita sint sub Ciuitate, vt Ciuitatis partes esse intelligantur. Natique in Castris & Villis Ciuitati subiectis & illuc habitantes, Ciuitatis eiusdem ciues dicantur. Dum Romulus Reginam Urbibus dedit circumducto per designatum ambitum aratro, extra muros Pomærium (quasi Postmænium inquit Liuius) reliquit, an vllum tam stipitem inter Quirites repertum putauerimus, qui Romam non fuisse Romuli contenderit, quia Pomærium Roma haberet? Gerræ sunt & naniæ.

De Clauæ argentea vtrique Consuli peculiari, in qua insculptus ensis cum bilance, & in latere rota, anguis & simia cum huius tenoris caractere, *Iustitia recta amicitia & odio enarginata & nuda, ponderataque liberalitas regnum firmiter seruant*, nihil certi assequor, nec expertissimorum fortè è Consularibus vllus assequitur. Nihil inde ad Ma-

gistratus maiestatem aut iurisdictionem elici debere,
 tamèn mihi certum est. Alciatus antiquitatum Iuris
 nostri peritissimus scribens antiquatam eam Legem
 qua Prouinciales soliti erant in Magistratus initio Præ-
 tori militari, Glebam, Clauim & sollem dare, notat
 ideo glebam olim datam, vt memor esset Prætor ita
 res curare vt annonæ ratio salua esset. Clauim verò in
 signum potestatis, & cuiusdam Dominij in rebus acqui-
 fiti. Et hinc in iure nostro inter traditionum qualdam
 species annumeramus traditionem clauis horrei in con-
 spectu existentis. Traditur & Leo Pontifex clauis San-
 cti Petri, & vexillum Urbis ad Carolum Magnum mi-
 sisse, in beneuolentiæ nempe, non in donationis Urbis
 Romanæ, testimonium. Sicut Regiæ comitatus huma-
 nitatisque fuit, quòd dum Carolus Quintus Cæsar sola
 fide Regis Galliarum Francisci Primi, suaque fortuna
 nixus, sine copiis & penè sine comitibus per medias
 Gallias in turbidos tunc Gandenses properaret, eius-
 dem Francisci iussu, Urbium ad quas appellebat Magi-
 stratus obuiam procedens clauis suorum Oppidorum
 ei porrigeret. Et nostrates Annalistæ, cum Ecclesiæ
 Leodiensis traditione, habent, Sancto Seruatio Tun-
 grensi Episcopo clauem cælitùs Missam, necnon Sancto
 Huberto alteram, Angelo internuntio allatam, cum mi-
 raculosissima illa Stola, Andaini in Monasterio Reforma-
 to Hubertensi vnà cum incorrupto eiusdem Sanctissi-
 mi Præsulis corpore asseruata, quæ cum nullo sui de-
 cremento iam per nongentos, & quinquaginta propè
 annos integra permanet, etsi in curationem morforum
 à rabidis animalibus ex omnibus Prouinciis & Regnis
 con-

confluentium fragmentatim secetur, & illorum frontibus quotidie manu Sacerdotali filatim seu per minuta segmenta inseratur. A nemine collatam Consulibus Clauim hanc argenteam prorsus existimo. Inuentum est ipsiusmet Magistratus, nec admodum vetus. Sensim & quasi per subterraneos quosdam cuniculos in aliqua Principis sui Iura inuolauit, dumque interpolatis vsurpationibus formam aliqualis iurisdictionis induxisse visus est, Clauim in quoddam authoramentum adinuenit. In cuius tamen authoritatis fidem? An vt hoc velut Symbolo significarent Consules quantum in conciuēs possent, in quorum domos haberent aditum, quas nefas sit ab alijs per vim introiri inconsulto Magistratu, qui in fidem consensus aut præcepti consignat Clauim illam Prætori, aut alteri iustitiæ Ministro? Vt Angliæ Regibus olim in prouerbio fuit, quod Galliæ Clauim è succingulo gestarent, dum Caletorum Urbem in potestate haberent. An potius religionis causa (si tantum posteriori sæculo auiti zeli augurari liceat) in memoriam religiosissimi parentis Huberti Clane Angelica donati, quæ etiamnum hodie in æde Diui Petri dicitur ostendi? Inuenti quidem speciosus fortè fingi potest prætextus, sculpturæ non item. Ægyptios Sacerdotes peruelim mihi in ariolos aut interpretes dari, qui hieroglyphicis intima arcana & mysteria præfigurabant. Nam qui gladium, rotam, & simiam adaptaret potestati & iurisdictioni, qua Magistratus Ciuius possit, gladio in homicidas & eius gradus malefactores, rota in latrones & viarum grassatores, culeo (cui parricidam cum simia, vipera, & cane in amnem proijciendus Le-

gibus Romanis infuebatur) in parricidas animaduerte-
 re, iniurius sit veritati. Quandoquidem ius animaduer-
 sionis Capitalis competat solis Principis iudicibus. An
 potius ab ipsamet inscriptione notarum, & figurarum
 explicationem hauriemus? Planè & ad meum gustum.
 Inscriptio est, *Iustitia recta, amicitia & odio euaginata &
 nuda*. Totum ergo hieroglyphicum ad iustitiam pertinet.
 Iustitia quæ est Statera in bilance æquali, ideoque recta
 quæ non corrumpatur adulatoribus, seu fictis amicis
 (simia est adulatoris symbolum) nec minis & odio de-
 terreatur, id per gladium denotatur, nec vtravis for-
 tunâ, prosperâ, aut aduersâ flectatur (Rota fortunæ
 vehiculum est) salus est populorum. Bonitas Dei ope-
 rata est mundum, Iustitia modulata est, inquit senten-
 tiosus Tertullianus. Et Ecclesiastes, Noli quærere fieri
 iudex, nisi valeas virtute irrumpere iniquitates. Si cui
 suppetat certior explicatio, proferat & doceat, cedemus
 vltro. Vt vt sit, non est cur superstiosè circa figuras
 aut characteres huiusce Clavis ingenium fatigemus. Mos
 Leodiensibus increbuit, vt quiuis pro libitu insignia
 annulis signatoriis insculpat, & tesseram, Dictum, vul-
 gariter, apellant, quam voluerit, sibi effingat.

Ab Epomide purpurea in neutram partem video fieri
 posse illationem: nisi Legem pridem abolitam reducere
 velimus in vsum, qua sanciebatur, purpuream vestem
 soli Principi conuenire, & cæteris omnibus prohibitam.
 Patriciorum interim pueri in veste partem purpuræ
 gestabant, & ideo Prætextati dicti, quia vesti prætexta
 erat purpura. Epomis hæc Consulium procul est à palu-
 damento & trabeata Consulium Romanorum veste.
 Parti-

Particula est panni purpurei quam annuè semel in supplicatione Diuorum vnà cum Villico Principis & Centuriæ Sagittariorum Veterum (quæ est Prætoria Principis cohors) Regulo, qui peritiùs sagittando Psittacum è pertica oblonga deiecit, appensam collo gestant, ipsis, Villico, & Regulo à Centuria donatam.

De armata familia quæ ex viris decem ex singulis duabus triginta Tribubus collectis constat, hoc loco monuisse sufficiet: aut inter intestina cum Episcopis suis bella vsurpatam, aut permissione & tolerantia Superiorum quorundam Episcoporum introductam, vt ingruente per improuisum cum vicinis bello (frequentes autem è minimis sæpè initijs excitatæ fuerunt dimicationes, antequam circumiacentes Prouinciæ, velut diuersis fluentes alueis fluuij in vnum tandem ingens flumen aut Océanum coëunt, in vnã Augustissimam Domum Austriacam cõaluerunt) audacius hoc Comitatu fulti Consules in arma subitaria prosilirent. Et ij Ciues in custodiam Consulum euentualem designati, qui æquo per omnia cum alijs Ciuibus iure tenentur, nec vlli sunt alligati militiæ, tantumdem ad immediatam erga Sacrum Imperium subiectionem faciunt, ac cæteri quicumque Ciues qui, quoties necessitas aut periculi apparentia admonet, pro muris, aut portis ad defensionem excubant. Si ornamenti aliquid ex ea familia ad vsus necessitatis aut vtilitatis publicæ destinata, Consulibus, vel aliunde, accedit, vt Lunæ fulgor Soli debetur, totum à Principe & in Principem est referendum. Quantò quisque præest maioribus, tantò ipse maior, & honestior est, vt Iustinianus noster ait. *Æuum fuit, quo*
Epif-

Episcopi, togâ, & sago pares fuerunt, & quo haut
perperam potuit applicari Imperatorium illud, Alterum
alterius auxilio eguit, & tam militaris res Legibus in tuto
collocata est, quàm Leges armorum præsidio seruatae
sunt. Extra rem non erit, quod sub Hugone de Petra
Ponte Episcopo anno 1200. electo scribitur; quod cum
Regalia ab Ottone Rege accepisset, & paulò post ab eo
tanquàm excommunicato fidelitatem retraxisset, & in
ultorem aduentantem arma comparasset, ad allatum
eius rei nuntium Comite Guilielmo qui à longo gladio
nuncupabatur irridente, Ferrandus Flandriæ Comes
eius frater qui cum ducentis nobilibus Regi suppetiatur
rus venerat, increpando dixerit, Abstine irrisoriis verbis.
frater: neque enim Prouinciæ tuæ Pontifices eius sunt
potentiæ sicut iste: enimuero extempore mille habere
potest è ditione sua nobiles ad prælium præparatos: &
nos eidem foedere coniuncti sumus, & multi quos præ-
sentes video nobiles.

Quod ius edictandi attinet, non possumus ire inficias
quin à lustris pluribus in aliquibus casibus edicta quæ
Ciues intra muros & Pomærium Ciuitatis commoran-
tes concernunt, coniunctim sub Principis & Magistra-
tus autoritate publicentur: vnde emanauerit, suo fortè
loco examinabitur: contentus impræsentiarum ero,
nullam inde validam consequentiam ad subiectionem
Imperij immediatam educi posse. Nullum Ciuitas Re-
leuium Imperatori vnquam præstitit, nec eam Impera-
tor ad vllum Releuium admisit. Solus Princeps de Re-
galibus & Iuribus suis à Cæsare inuestitur: qui si ali-
quid suæ dignitatis aut rigorosi iuris suæ Ciuitati remi-
sisset,

fisset, non eam à sua potestate & Dominio per hoc exem-
 misset. Angliæ Rex (si credimus Philippo Cominæo) in
 plerisque à Londinensi Parlamento pendet, nec extra
 duos casus bellorum Scotiæ & Galliæ, tributum à subdi-
 tis valebat exigere: Et in Gallia Lutetiæ Senatus su-
 premus, author esse multis decretis debet: neque ideò
 minùs ambo magni & absoluti Reges. Sed & Romæ
 abactis iam Regibus libera existente Republica, annuo
 Imperio Consulari factò, (non quod diminutum quic-
 quam ex Regia potestate esset, cum omnia iura, omnia
 insignia Consules primi tenerent) non adeo fractum
 aut immutatum Imperium, quod Tribuni nonnun-
 quam Rogationibus Consularibus intercedebant: quod
 quidem ab initio per seditionem irrepsit, & prauo po-
 stea vsu inoleuit. Summa huius capitis esto. Leodium
 subesse Principi & Cæsari per superioritatis subordi-
 nationem; & vtrique tanquàm vero suo Domino, illi
 proximo, huic mediato, fidem debere & obedientiam:
 & sicut pessimum omnium peccatorum est machinari
 aliquid contra Imperium, eodem Iustiniano sanciente:
 ita non inferius, proprij sui Principis abijcere aut as-
 pernari potestatem. Vtinam non applauderet fascina-
 toribus quibusdam, ad pruritus aurium tinnientibus
 Libertates, & Priuilegia, luporum more, qui gulam
 asini demulcent, vt deuorent, & alto corde condidisset
 illud fatidicum Cottæ ad Metellum.

Libertas populi libertate perit.

Aut saltem Pythagoricum illud: Dimidium plus Toto.

L

CAPVT

CAPVT SEXTVM.

Leodiensem Ciuitatem esse Episcopi & ei subiectam.

E piscopi est Ciuitas Leodiensis, non quia Episcopus est (alioquin quotquot sunt in Urbibus instituti Episcopi, Urbium essent Domini) sed quia spirituali inaugurationi sæcularia auspicia coniunguntur, quorum fit compos sub Cæsareis auspicijs Aquilis. Si autem Laris possessorem interrogas, unde illū sibi arrogauerit, mutiorem pisce faciet, inquiringo, quod atui & maiores reliquerunt, aut author genusque familiæ aream comparauerit, & palatium inædificauerit. Sat fuerat digito demonstrasse D. Hubertum Ciuitatis fuisse Conditorum, à quo tot sæculis continuata serie Urbem, ut iure suam, Episcopi possederunt. Est plusquam gentilitia anchora filiorum & posterorum Seleuci Regis, quam à matris utero in femore ferebant. Quippe cum ita sit D. Hubertum esse Primum & verum huius Urbis Conditorum, tam est verum Urbem fuisse suam, quam domum esse tuam, quam tu ipse in fundo tuo ædificaueris. *Ædificia iuris gentium sunt, & tibi liberum est in tuo fundo ædificare. Et quod inædificatur loco cedit: & si locus communis est, quod inædificatur, commune efficitur. In tantū ut si in mari quod in nullius bonis est, & sit occupantis, vel in Insula in mari nata, quæ paris est conditionis, struem feceris, rem tuam feceris. Et hinc Venetiæ in mari Adriatico extructæ, natam, non qua-*
litam

fitam Libertatem prætendunt, quia in mari, non in cuiusquam solo sunt ædificatæ.

*Nec Solem proprium natura, nec aëra fecit,
Nec tenues undas; ad publica munera venit.*

Optimus acquirendi dominij modus est, rem ipsam fecisse. Sic statuarius statuam, sic picturam pictor suam facit: & quantum artes ambæ à Politico Artifice distant, Ciuitatis Dominium, statuis & imaginibus præponderat. Fatemur modo, inquiet nonnullus, D. Hubertum esse Urbis parentem, quia Vrbi tecta, muros, Ciues & Leges dedit, fundum in quo Vrbs structa est, illius fuisse nemo edocet. Itane quisquis ille est, ignorat, omnes scire debere, quod suum non est, hoc modis omnibus ad alios pertinere? Vas non exquirat è figulo suâ, an alienâ terrâ efformetur. Nec Carthago aliàs ingrâtissima vicio duxit Didoni, quod locum, Taurino quantum poterat circumdare tergo, coemptum, corij sectione extendisset. Explebo tamen curiositatem. Locus ubi Legia, tunc Villa, nunc Vrbs est, ad Pipinum Herstallum potentem Principem, qui in Iupilia & Herstallo vt plurimum commorabatur, pertinebat: & vt erat pietati Religionique addictus, Adulterio nihilominus per Alpaidem pollutus, promptissimo lubentissimoque animo cogitanti Huberto translationem sedis Episcopalis, corporisque vnâ Sancti Lamberti in hunc locum, eundem ipsi posterisque donauit. Ita iuxta Sigeberti Chonicum, hic Pipinus posteaquam Sanctum Lambertum ab exilio reuocatum in pristinam sedem redintegrarat, non multò post superato Frisonum Duce

aut Rege Radbodo, ei genti Sanctum Willibrordum Euangelij præconem destinavit, in cuius gratiam, locum vbi est Ultraiectum in futuram Episcopalem etiam sedem anno 697. vivente adhuc D. Lamberto est largitus. Lubentissima, inquam, sua sponte. Non ex doni modicitate, cum siluestris montosa & inculta esset facies; ijs enim donatoris largitio non erat circumscripta cancellis: verum vltra insitam Ecclesiæ venerationem, qui sciret impudicitia suâ dedisse sacrilego homicidio occasionem, vt ibidem scelus suum expiaret, vbi alieno scelere & penè suo Sanctus Martyr occubuerat. Promptiorem Pipinum in conferendo quam Hubertum in acceptando arbitror, ni facer cruore Lambertino locus alexisset. Pipinum Hubertus propinqua cognatione attingebat: & in S. Lamberti Cathedram diuinitus suffectus, sui muneris existimauit, abstinere salutatione & colloquio, & Ecclesiæ interminari interdictionem, donec dimissa pellice, Plectrudem coniugem reciperet. Altiore zelo, & animo, quam Romanus ille Popilius per omnes Historicos collaudatus, qui ad Antiochum Asiæ Regem Legatus, quocum ei ius amicitia & hospitij intercedebat, porrigere dexteram ante renuit, quam in Senatus & populi Romani potestate futurum se affirmasset. Nec frustra. Pipinus Plectrudem legitimam coniugem postliminio recepit, dimissa Alpaide, Belisensi Ecclesiæ primùm, ac postea Orpensi inclusa. Non me latet, inueniri qui opinentur Legiam esse Caroli Martelli Pipini filij munus, in materni pudoris expiationem. Cui non inuitus eam gloriam concesserim, & incomparandi Principis gloria & virtus facillimè inducerent,

cerent, ad credendum, nisi subuerer Principatum Martelli fuisse Vrbe & Cathedra Leodiensi aliquantò posteriorem. Defuncto enim Pipino anno 714. postpositis legitimis nepotibus Carolo ex Alpaide filio hærede instituto, Plectrudis nouerca Carolum duriusculè, imò & in carcere in Vrbe Coloniensi per annum (vt Sigeberti Chronicū habet) detinuit, qui è custodia non sine diuini numinis ope elapsus anno primum 715. in paternum Principatum successit. Quis autem ille Principatus? Pipinum Herstallum fuisse Brabantia Ducem ex probis & nostris Historicis comperio, & simul Namurci Comitem. Et eo nomine fuit secundus Brabantia Dux, nepos Pipini primi Ducis ex Begga filia, qui per lineam rectam à Meroueo, Marcomero, & Clodione descendit, vt genealogiam apud Trithemium videre licebit. Et hoc incidenter addam, in originis Germanicæ signum, quod Pipinus è Germano sermone dictus sit, quasi proprij commodi studiosus, sicut Catiuulcus Ambiorigis collega à misero & calamitoso Populo, & Ambiorix, velut multis imperans Opificibus, vt enucleatè Pontus Heuterus singulari ea de re tractatu; vbi filiarum Caroli Magni huius Pipini nepotis nomina probat fuisse Germanica, & vernaculam Caroli Magni linguam Germanicam. Igitur à Pipino, vel Martello fundus iaciendis Ciuitatis fundamentis donatus, neque ea donatio per se sufficiens. Quamuis enim cunctis volentibus permittatur murali ambitu fundos proprios & domicilij sui loca circumuallare, Vrbes tamen & Oppida erigere in Imperio aut Regno absque Cæsaris aut Regis auctoritate nemini conceditur. Cum penès solum Im-

peratorem potestas resideat spiritum & vitam dandi Oppidis & Ciuitatibus, & absque eius assensu condita, nec Ciuitates sint, nec Ciuitatum iuribus fruantur.

Maximilianus Primus Imperator exemplum dedit: cum Albertus Comes Mansfeldiensis Vico propè Illebiam vitam & spiritum, vt vocant, Urbis tribuere tentaret, inhibitorio & pœnali præcepto impediuit. Axioma Iuris est, ex pluribus causis eandem rem possidere nos posse, sed ex pluribus causis idem non posse esse nostrum. Hinc cum ex fundi donatione, erectione Urbis, cum supremæ auctoritatis interuentu, Conditor Urbis, Dominium à primæuo sit adeptus, ex alia causa non potuit iterùm Dominium assequi; sed aliundè potest Dominium cumulatiuè probari. Non pigebit aliquot probationis modos commemorare, vt quibusdam sponte sua cæcis, Solem cernere renuentibus, radios saltem intorqueam. Nam omnes velle ingerere, immensi & inexhausti fuerit operis.

Episcopus Leodiensis in sui inauguratione cogitur exigere & recipere inuestituram ab Imperatore, & absque ea nullum temporalis Iurisdictionis obtinet exercitium. Quotquot in hunc diem fuere Leodienses Episcopi in possessionem Temporalium legitimè immissi, Regaliùm imprimis & Iurium Ciuitatis patriæque Leodiensis inuestituram ab Imperatoribus acceperunt, sciente, patiente, & probante Ciuitate. Regaliùm & Feudaliùm rerum Dominium probari inuestituris antiquis & palàm factis, etiam in præiudicium tertij, in confesso est.

Sigismundi Cæsaris constitutio data anno 1417. (de qua,

LIBER PRIMVS.

82

qua, nec immeritò, cordati cordatè gloriari possunt ob
insigne encomium) in hanc ipsam rem confert: cum
pro fundamento annullationis compromissi in Arbitros
collati rationem adæquatam allegat, quod de Regalibus
& Iuribus Imperij non liceat absque authoritate Cæsa-
rea in quenquam compromittere. Scilicet Arbitria &
Compromissa sunt redacta ad instar sententiarum &
iudiciorum: ac proindè vt nemo præter Imperialem
potestatem, potest de Imperialibus Iuribus cognoscere,
nec partes coram alio quam Cæsareo iudice desuper li-
tigare, ita de Arbitrijs & Compromissis arbitrandum.

Apertiùs & neruosiùs ex ipsis Pactis & Concorda-
tis, quibus Leodiensium seditio causam vt plurimum
præbuit, hoc ipsum resultat. Illic namque, modo Epi-
copus, vocatur sine adiecto *Monsieur*, *Dominus*, modo
Le Sire, apellatione Regibus quasi propria, eminentissi-
mum denotante Dominium, nunc *Nostre Seigneur*, *No-
stre Sire*, *Dominus noster*, nunc *Monsieur de Liege*, *L: Sire
de Liege*, *Dominus Leodiensis*, Ad recognoscendos sin-
gulos nomina constituta sunt: & vnumquodque illud
censetur quod nomen illius designat. Dominus, & Sub-
diti correlatiua sunt, quorum vno posito alterum con-
sequenter ponitur. Et in pactis, conuentionibusque se-
rijs, eò magis seriò exaudiendæ & intelligendæ sunt
compellationes. Nullæ hîc circumlocutiones. Vrbs quæ
Dominum, quæ Dominum suum, quæ Dominum Ciui-
tatis apellat, non posset voce significatiore Dominium
& superioritatem attribuere seu recognoscere. Domi-
nium partis confessione probari nullus addubitauerit.
Cum iuxta Iurisconsultos, Confessio partis sit omnium
proba-

probationum fortissima, rem notoriam efficiat, & mille præualeat testibus. Et per vocem *Noster Dominus*, significatur verum incommutabile Dominium superioritatis in Episcopo, & in solidum, absque alterius communi-
 one. Ne Ciuitatensis cauilletur, Magistratum posse esse ex parte Dominum. Neque quenquam Dominum suum facile quispiam appellauerit, quocum Dominij portionem prætenderet. Expetisne testimonium in nostris Romanis? Lege Plinij Iunioris ad Traianum, Præfecti ad Cæsarem literarum volumen, non alio nec excellentiore titulo consalutat, *Dominum* appellat. Cæsar Augustus, Dominus, nec ultra, & timidè adhuc, appellari se permittebat. Notum est in teatro ad recitationem huius dictionis *O Dominum Equum & bonum*, vniuersos versis in eum oculis consono applausu comprobasse. At aliter, monstrum non homo, Domitianus procuratorum suorum nomine formalem dictans epistolam exordiebatur, Dominus, & Deus noster sic fieri iubet. Cape & illud Vergilianum *Romanos rerum Dominos gentemque togatam*. Et Frontinianum de Roma, Regina & Domina orbis, quæ terrarum Dea gentiumque consistit, cui par nihil, & nihil secundum.

Equidem cætera Patriæ Oppida, quæ in iisdem Concordatis sigillatim & nominatim comprehenduntur, Episcopumque ibidem coniunctim & inseparata voce Dominum clamant, nunquam, quod existimem, controuerterunt, quin Episcopus sit verus & legitimus illorum Oppidorum Dominus. Quis ariolus, aut aruspex, ariolabitur nobis, quid causæ sit, quòd soli Leodienses, eodem iure in ijs concordatis, eodemque Domini nomine

nomine vtentes, aduersus confessiones proprias quærire audeant, num Episcopus sit ipsorum Dominus? An aliquis præstigiator Mercurius solam hanc Ciuitatem dementauit, vt sicut Sofias herum suum Amphytrouonem, cum quo in acie fuerat, & è naui ea hora exierat, de repente ignorare visus est, sic subditi suum Episcopum & Principem, quem per tot sæcula recognouerunt, ex improviso nosse dissimulent?

Non potest ipsis memoria excidere, cum manu ipsis non excidat Codex manuscriptus Concordatorum, quòd querulosus per Magistros, Iuratos, & Consilium Ciuitatis precibus Engelberto Episcopo porrectis contra Scabinorum abusus, qui principalem labefactabant licentiosioribus vocabulis iurisdictionem, sancitum sit in hanc verborum formam, sanctione sigillis Ciuitatis & reliquorum Oppidorum roborata. Vltimus statuimus, quod cum notum sit Iurisdictionem & Dominium Ciuitatis & totius Patriæ Leodiensis ad nos nostramque Ecclesiam, nequaquam verò ad Scabinos, vel ad alium quenquam pertinere, ne dicti Scabini sese vocent, aut scribant Dominos Leodienses, neque eam Iurisdictionem esse suam, sed ad nos & Ecclesiam nostram spectare. Nihil hac luce clarius, nihil hoc testimonio manifestius! Rigidi enimvero Censores illo æuo erant Consules, & Iurati Leodienses, qui tam acutum cernebant in mendis Scabinorum, quas sana interpretatio curare, vel sanè excusare poterat! Nam Scabini à Principe creati, & vices illius in iudicando gerentes non adeo amenti aut improbo erant ingenio, vt se ipsos dicerent Dominos, vel Iurisdictionem esse suam, sed ob vicariam

M.

quam

LEODIVM.

quam in iudicio præstabant operam, suam dependenter à Principe esse Iurisdictionem. Si huc vsque tam austeros & seueros nacti fuissent Censores, Catoniana eiusmodi Censura Manlianos Consulatus dare potuisset. *Sed non videmus Mantica quod in tergo est.*

Idem conceptis verbis dispositum est in Pacto anni 1386. 8. Octobris (quod Additamentum & Emendationem Legis nouæ vocant) vbi Adolphus Episcopus, assistentibus Capitulo maioris Ecclesiæ, Baronibus, Equitibus, Scutiferis, Magistris, Iuratis, Consilio Ciuitatis, & omnium Oppidorum Patriæ Leodiensis, inter multa salutaria, aduersus perniciosos excessus nimia quorundam facinosorum temeritate gliscentes, ordinauit in hunc modum. Cum recenti corruptela in præiudicium Iuris nostri territorialis, & Dominicalis præsumant quidam armati in agros excurrere, & bona subditorum nostrorum aut limitaneorum apprehendere & asportare, domosque illorum incendere & demoliri priuata auctoritate, citra recursum ad nos, auctoritatisue nostræ Episcopalis implorationem, etiamsi illorum simus Domini temporales & spirituales simul & per Dei gratiam, Prouincialiumque nostrorum auxilium vires nobis ad corrigendum omnes maleficos suppetant, talisque consuetudinis introductio euidenter tendat contra Iurisdictionem nostram & Dominium, & in detrimentum Legis municipalis in Prouincia nostra olim & ab antiquo probatæ & vsitatæ, qua cauetur Reos poenæ capitis & mortis non ideo fortunarum suarum & bonorum amissionis Reos esse debere, nec illis priuari, nisi sponte sua bonis cedant: hinc est quod Statuimus &
Ordi-

Ordinamus, non licere deinceps Ciuitati nostræ, Oppidis, aut illorum aliquibus eo modo procedere, nec facultatem sic procedendi habere, absque nostro permisso & assensu. Verum in casum quo aliquis illorum Ciuium grauetur aut opprimatur per quenquam potentio- rem Incolam in Prouincia nostra aut alibi, deponant apud nos querimoniam suam, vt nos tanquam supremi Domini prouideamus de remedio oportuno, quod lubentes præstabimus secundum qualitatem excessuum.

Quo loco Princeps Adolphus Supremum se Dominum dixit non ad exclusionem Imperatoris quem supremorum in terris Supremum Dominum suum recognoscebat, & à quo tanquam à primæuo fonte, ipsius defluebat Iurisdictio, sed quod Principatus Leodiensis sit dignitas Regalis, & Episcopus hoc ipso quòd est de Principatu per Cæsarem inuestitus Iura Regalia habeat & exerceat, dependenter tamen à Cæsare.

In pace nuncupata Sanctæ Walburgis (à porta eius nominis, vbi Henricus de Geldria Episcopus arcem ædificauerat à Ciuibus postea insidiosè interceptam) quæ in Oppido Hoyensi die vndecima Octobris 1236. fuit per Arbitros vtrimque electos composita, post multam per Arbitros Ciuibus ob admissum attentatum irrogatam, specialiter cautum est hoc tenore: Leodienses tenentur esse auxilio Episcopo, Capitulo & Ecclesiæ Sancti Lamberti: contra vnumquemque tueri, & defendere Episcopum & hæreditatem Sancti Lamberti, vlcisci & vindicare quicquid in contumeliam & ignominiam perpetraretur. Non permittitur Leodiensibus iurare, aut receptare nobilem indigenam, aut quenquam

alium hominem, qui Canonicis Sancti Lamberti, aut aliarum Ecclesiarum Canonicis in corpore aut bonis nocere minitaretur, vel amicos illorum offendere: sed tenentur præsto esse Episcopo & Capitulo ad ius ipsorum manutenendum. Species quædam subiectionis, & vassallatus hominum Ligiorum eâ obligationum formâ denotatur, dum mortalium nemo eximitur, in quem pro Episcopi & Ecclesiæ suæ defensione arma sumere teneatur. Neminem exceptum intelligo, præter Cæsarem scilicet, Sacrumque Romanum Imperium. Quia ea exceptio sui natura inest in cunctis subditorum immediatorum iuramentis.

Proferri & in medium potest foedus Clericale de anno 1286. inter solos Præpositum, Decanum, Archidiaconos & Capitula Maioris & Secundariarum Ecclesiarum ex vna, necnon Magistros, Scabinos, Iuratos, Consilium & vniuersam Communitatem Leodiensem ex parte altera, vbi statim in proëmio paciscentes exponunt (verba sunt) Quod de Consilio Perreuerendi in Christo Patris, Domini nostri, Domini Ioannis de Flandria Episcopi Leodiensis, & Nobilis Principis Ioannis Ducis Lotharingiæ & Brabantiaë concordauerimus & concordemus. Et inferius inter concordiaë articulos, Nos paciscentes, ita egimus & conuenimus cum permissione & autoritate nostri Domini & Reuerendissimi Patris Ioannis de Flandria, qui ad nostram supplicationem huic legi ad quingentos annos duraturæ assensum suum accomodauit.

CAPVT

CAPVT SEPTIMVM.

Alia in eandem rem Rationes.

Institores diuersorum generum mercem transeuntibus exhibent vt emptorum in diuersum abeuntia ingenia captent. Vlysses vt Achillem inter Regis Lycomedis puellas dissimulatum deprehenderet, speculis, calymistris, & cæteris ornamentis cultum virgineum spectantibus Lanceam admiscuit. Non eadem auiculæ omnes escâ capiuntur. Et vt Regum ac Principum notæ ex ipso genio exteriori vultuque ac gestuum habitudine appareant, non ideo æquè ab omnibus internoscuntur. Cyrus & Habis ambo in cunis expositi, ille Persarum, iste Hispanorum postea Princeps, disparibus signis agniti. Et Augustus ipse seruum se Alexandrum Herodis filium mentientem, & prudentioribus imponentem, ex callosa, laboribus indurata manu detexit. Eò inducor vt diuersitati palatorum confusæ multitudinis gratificaturus rem eandem alijs appaream condimentis. Ad mercem reuertor, quæ si proba sit, emptorem facilè inuenit.

In Iudicio Pacis (de quo Regali cogemur suo loco amplè dicere) competunt Episcopo in rem domesticam quotannis trinæ Nundinæ, in vsus successiuos vana-
lium, vini, frumenti, & carnis. Et interposita plurium
seculorū intercapedine, Engelbertus Episcopus 24. Mar-
tij 1350. annuas generales Nundinas in Ciuitate ponè

ripam Mosæ instituit facta venturis vndecunque securitate. Et posterior sesquifæculo Erardus Episcopus Engelberti propinquus alias etiam annuas addidit ante & post festum Translationis Gloriosi Martyris Lamberti peragendas. Ius solemnium Nundinarum, earumque concessio est de Imperij Regalibus. Et quod Claudius Cæsar id ius Nundinale in Prædio suo à Senatu postulavit, in eo maiestatem Senatus agnoscere voluit, penès quem ante perpetuam Iulij Cæsaris dictaturam rerum summa residebat.

In quibusdam Statutis Ciuitatis Leodiensis sub Adolpho de sexta Aprilis (sed de anno discordant manuscripti) in hæc verba disponitur. Adolphus, quandoquidem Lex antiqua Caroli Magni Lex nuncupata, quæ Scabini Ciuitatis nostræ Leodiensis seruant, est tam laxa quod Rei & malefactores dictæ nostræ Ciuitatis, iuxta eam Legem non possunt idoneè puniri pro mensura delictorum, Magistri, Iurati, Gubernatores & Vniuersitas dictæ Ciuitatis, de nostro expresso consensu licentia & autoritate conceperunt certa Statuta in annos quindecim duratura manente interim antedicta nostra Lege in suo robore. Et sub finem. Nos Magistri, Iurati, Gubernatores & Vniuersitas, ex quo præscripta Statuta fecerimus & Ordinauerimus vnanimiter, de voluntate, consensu, licentia & authoritate præmemorati Carissimi nostri Principis, rogamus & obsecramus antedictum nostrum Carissimum Dominum Reuerendissimumque vt eiusmodi Statuta approbare & rata habere, de superque suam authoritatem interponere velit.

Paulinam seu Pauli secundi Summi Pontificis sententiam

tentiam, non magis refricandam ijs existimo, quam elephanti candidum, aut tauro rubeum pannum, aut noctuam gregibus auium proponendam, in quam gregatim aut agminatim rostro & vnguibus ferantur. Reuerentiùs de Sententia Sanctæ Sedis Apostolicæ, cuius filij sunt & esse debent peculiariter, singulari Sancti Conditoris simbolo? Sed in terminis incompetentiæ hoc in solo puncto manentes non viderentur esse iniuri, nisi quòd proprio facto contrauenirent: cum exceptio nullitatis à iure non improbetur. Et sentirem cum ipsis, ex capite incompetentiæ & ob defectum Iurisdictionis, quòd Pontifex de Regalibus, Iuribus, & temporalibus Imperij non sit competens Iudex, Cæsare per se & suos Iudices parato iustitiam administrare Paulinam impugnari posse, si præsuppositum & hypothesis subsisteret. Cæterum nullis deterrebor exsibilationibus, quin ex iure suggeram. Literarias probationes, & partium confessiones, ex Iudicis incompetentiâ vim suam non perdere. Et sententias ex eadem incompetentiâ, nullitatum vicio irretitas, conualidari posse ex consensu secuto, aut acceptatione præsertim pacticia. Multò magis dispositiua vel etiam enuntiatiua verba acceptationum militare, & retorqueri aduersus acceptantes posse. Cui rei hoc præmitto. Anno 1477. decem & duobus annis à lata per Paulum Secundum Sententia Incolæ Ciuitatis & Leucæ bannalis Leodiensis amplum bellum supplicem porrexerunt Deputatis Metuendissimi Domini Leodiensis, & trium Ordinum Patriæ, vt intercessores essent apud Metuendissimum Dominum suum Principem, sub protestatione quod esse velint

veri

veri & obedientes subditi prædicti Metuendissimi Do-
 mini sui Principis, nec sibi quicquam iuris arrogare,
 bene memores Paulinæ sententiæ. Qui Deputati die 19.
 Aprilis eiusdem anni post lectam in Capitulo in ipso-
 rum præsentia sententiam, conuenerunt Principem in
 Palatio comitantibus Ciuitatis Deputatis, obnixè & hu-
 militer rogantibus, ob causas in libello supplice con-
 tentas, vtque eo rectius publicis Patriæ negotijs sub-
 ueniat, placeat dicto nostro Domino consentire &
 permittere, quatenus in sua Ciuitate liceat eligere Ma-
 gistros & Iuratos. Quorum auditis postulatis prædi-
 ctus noster Dominus graui oratione recensuit originem
 & causam dissidiorum & bellorum præteritorum, vt in
 futurum ab ijs præcauerent, contestatus nihil potius du-
 cere pace & quiete populi sui. Expressè cæteroquin
 protestans nolle quicquam concedere in præiudicium
 Sententiæ suæ Apostolicæ, eaque protestatione me-
 diante & non aliter præmemoratus Dominus noster fe-
 cit licentiam, & facultatem supplicantibus faciendi,
 creandi, & eligendi Magistros & Iuratos, salua semper
 Sententia sua, quam volebat inuiolabiliter obseruari &
 manuteneri per vniuersos subditos præsentis & futuri
 temporis. Quod quidem Ciuitatenses acceptarunt ma-
 gnas agentes gratias, & spondentes sese conformiter fa-
 cturos, futurosque bonos, veros & fideles subditos. Et
 vicissim noster Dominus spondit, si ita vt promitte-
 bant agerent, quod bonum & sincerum experirentur
 Dominum. Præcepitque dictus noster Dominus ad rei
 memoriã perpetuam, protestationum huiusmodi in-
 strumentum fieri & asseruari. Ecce quàm enixis verbis
 Domi-

Dominium temporale plusquàm quadrigeminatur (ipsis
 nam verbis reddidi) & Sententia Pontificia in pactum
 & conuentionem descendit. Pacti originem & vincu-
 lum esse iuris gentium, illiusque obseruationem per na-
 turam & æquitatem dictari sciunt tyrones ipsi. At me-
 tuo, vt nimis verè Terentianus Phormio conqueri de
 ijs possit citra vllius syllabæ immutationem. — *Scio quo
 vos pacto soleatis perplexarier. Pactum, non pactum est, non
 pactum pactum est quod vobis lubet. Nolo, volo, volo, nolo rur-
 sum, cede, cape. Quod dictum indictum est, quod modo erat ra-
 tum, irritum est.* Nam quoties aduersus hunc Ludouicum
 Borbonium suum Episcopum (de quo isthïc loquimur)
 rebellarunt, quoties errorem & pœnam deprecati sunt,
 largiloqui promissores, re vacui & inanes? Nouem aut
 decem annis per antea Trudonensi Oppido obsesso &
 capto, cum victricia Episcopus arma circumferret, Le-
 gatos veniam obsecratos præmiserunt, è quorum
 numero vnus ad socienos dixisse scribitur, Promittamus
 liberaliter quicquid volet, postmodum remisso domum
 exercitu nihil præstabimus. Nec Romano nec Germa-
 no genio, sed Periandri potius astu, qui pueros officu-
 lis, Deos periurijs posse falli docebat. Neque in accep-
 tatione huius sententiæ minas aut metum superioris
 prætexi potuisse animaduerto. Rediuerant enim cum
 Principe in gratiam, deprecatores habebant tres Pa-
 triæ ordines, libellum non porrigere liberum erat, vt &
 aduersus sententiam reclamare, si alicuius momenti ex-
 ceptiones habuissent. Et iam in pace Oëlenia (à loco
 sic dicta) pepigerant opere adimplere quæ in sententia
 continentur, datis eam in rem quinquaginta obsidibus, &

N

corpore

corpore Ciuitatis Leodiensis duobus & triginta, è Tun-
grensibus sex, & ex Trudonensibus & Hasselensibus to-
tidem. Circa Paulinam non potest vel inuitus calamus
tam siccè præterire. Iurgentur quantum lubuerit vsque
ad Codri iurgia, & plura oggerant mala quam Clinia
Demetrius. Impostura est, quod sententia in Leodien-
sium contumaciam sit lata. Definitiuâ fuit partibus
plenè auditis, & probationibus vtrimque editis. Histo-
rias euolue, sententiam ipsam pondera & excute, sic
esse reperies. Suo more turbas cientes cum in Episcopi
Domini sui iura ambabus pennis inuolassent, & ab at-
tentatis moniti non desisterent, Episcopus Consultis Iu-
risconsultis Parisiis, Cameraci & Louanij, qui iuxta
iuris dispositionem poterat per se vindicare suam &
Eclesiæ suæ iniuriam comminatione & inflictione cen-
surarum & poenarum Canoniarum & Legalium, ne
propriæ videretur causæ Iudex, velut nouus Marcellus
qui in minoribus subsellijs seposito Trabeæ iure assidens
Syracusanorum de se querimoniam excepit, tanquam
priuatus & de subditorum numero aliquis, ad Officia-
lem Iudicem ordinarium pro administranda Iustitia re-
currit: Dignum facinus, pro quo Imperatorium illud
basilicè eloquar, Digna vox maiestati Regnantis, Le-
gibus alligatum se Principem profiteri. Officialis Iu-
dex aditus in iurium Ecclesiasticorum & Principalium
temeratores & inuasores excommunicationis fulmen
vibrauit: Quo percussi telo ad Officialem Colonensem
Metropolitanum eaque in qualitate superiorem apella-
tionis Iudicem prouocarunt, & pro suis narratis censu-
ram circumduci anno 1462. obtinuerunt. Vnde Epif-
copus

copus ad Summum Pontificem, Officialium respectiue Suffraganei & Metropolitanani supremum Iudicem apel-
 lauit. Ne neglectim actum Conuiciator calumniatur,
 Pius Secundus, Christi tunc Vicarius & S. Petri suc-
 cessor, Legatum suum ad partes destinavit, coram quo
 Ciuitatenses per Deputatos suos Aquisgrani comparue-
 runt, & quæcunque in attentatorum excusationem, ex
 capite scilicet prætenfæ suæ Iurisdictionis habere cre-
 diderunt aut præsumperunt, illuc & Romæ ad nau-
 seam allegarunt, & tandem Pio vita functo, Paulus Se-
 cundus resumpta eiusdem causæ cognitione sententiam
 tulit, quæ ab eius nomine Paulina, odiofo victis voca-
 bulo, dicta fuit. Quæ ad rectam lineam examinata, in-
 competentia minus rectè arguitur. Siquidem Leo-
 dienses sunt litem contestati, & in Pontificiam iurisdic-
 tionem vltro consenserunt: quo casu Archidicaste-
 rium Spirense aliquando pronuntiauit, sententias Ecle-
 siasticorum Iudicum in rebus temporalibus latas viri-
 bus præstare propter reciprocum collitigantium con-
 sensum. Adhæc cum Episcopus à propriis subditis in-
 Iurium suorum possessione turbaretur, turbata & re-
 paranda possessionis interdicto experiri ritè potuit co-
 ram Officiali Leodiensi vtraque Iurisdictione Ecclesia-
 stica & temporali fungente, nec ei necesse fuit ad Iu-
 dices Feudales & Curia Pares diuertere: quandoqui-
 dem possessoria etiam rerum Feudalium fori sint ordi-
 narij, maximè in fauorem Priuilegiatarum personarum,
 de quarum numero est Ecclesia. Non pigebit in Ecle-
 siasticæ Iurisdictionis Leodiensis gratiam incidenter
 quamuis extra rem adijcere, quod ex consuetudine
 N 2 plusquam

plusquam immemoriali multis Archidicasterij Spirensis præiudiciis approbata, quoties testamentorum aut nuptialium tabularum, quæstiones vertuntur, etiam si de bonis Feudalibus controuertatur, ad Officialem Leodiensem & ab eo ad Superiores Iudices Ecclesiasticos cognitionem pertinere.

In merum Episcopi in Ciuitatem Imperium conducunt etiam sequentia. Quod ad exemplum amnistie quam Traiulus deletis triginta Tyrannis Athenis salubriter instituit, Et Aratus, ex eadem causa, Sycione, Episcopi multoties pœnitentibus & veniam flagitantibus subditis abolitionem & remissionem indulserint. Serenissimus FERDINANDVS modernus Episcopus & Princeps paucos cis annos Plateolæ & flagitiosis complicibus eam fuit impertitus. Eo successu, non quo fur domo, in qua deprehensus fuit impunitus dimittitur, nunquam postea reuersurus, sed quo lupus vulpina nonnunquam fraude ab ouili & stabulo saluus euadit, greges & armenta breui vastaturus. Nulla hîc optimi Principis culpa, qui non nisi excessu clementie, quæ Regum & Augustæ suæ Bauaricæ domus propria est, peccare potuisset. Sed fœnerata nequissimorum perfidia, qui vbi ceræ instar ad Solem clementie liquefcere debuissent, lutei obduruerunt.

*Vincuntur molli pectora dura prece. — Mollissima corda
Humano generi dare se natura fatetur
Qua lachrymas dedit, hæc nostri pars optima census,
Naturæ Imperio gemimus.*

Anno 1343. prima die Iulij postquam Leodienses fatietas

tietas cepisset seditionum & turbarum inuicem, & aduersus Adolphum Episcopum suum suscitatarum, supplices ei facti generalem delictorum condonationem vulgari plebis insanientis stratagemate flagitarunt, quibus Adolphus nobili & clemente animo concessit, serid etiam inhibens, ne Ciuium vllus, Clerici, Domicelli & Villani (factionum ea fuerant nomina) agnomen, aut apellationem cuiquam exprobraret. Et ex interuallo anno 1477. in decimo tertio Libelli sui prolixi articulo humillimè supplicarunt Ludouico Borbonio vt pro firmiore concordia inter ipsos & alios *Domini nostri* subditos facienda, eiusdem *Domini nostri* auctoritate, Edictum & præceptum ad tubæ sonum fieret sub arbitraria pœna, ne alter alteri præteritæ factionis societatem obiectaret: & vt nemini posthac fraudi foret, in hanc vel illam partem abiuisse. Id genus remissionis & gratiæ non procedit nisi à vero Domino & Principe. Scilicet eiusdem est, quamuis pugnare videtur, Supplicibus facilem, fontibus esse trucem. Tyrones tritam norunt iuris regulam, Non potest absoluere, qui non potest condemnare.

Priuilegia quæ meritò magni æstimanda sunt Cæsarium Maximiliani Primi, & Caroli Quinti hanc subiectionem Stentoreo concinunt organo. Maximiliani vnum de anno 1518. 24. Iunij ijs concessum ne in prima instantia ad tribunalia extraordinaria extrahi valeant, Subditos & Homines Patriæ, & Dominiorum Ecclesiæ Leodiensis vocat. Et Caroli Quinti de 27. Iulij 1521. illius confirmatorium Subditos similiter expressim nuncupat. Neque alia in qualitate, quam Subdito-

rum, sunt ijs tributa, nec aliter quam Subditi ijsdem gaudent & fruuntur. Maximiliani parens Fridericus Tertius Imperator Ludouicum Borbonium Episcopum, dum anno 1473. fidem ab eo (homagium dicimus) accipit, verum & ordinarium Leodiensium Dominum profitetur, his ipsissimis verbis, Quocirca mandamus singulis Comitibus, Baronibus, Nobilibus, Militibus, Vasallis, cæterisque terrarum Ciuitatum, & locorum Episcopatus Leodiensis subditis nostris & Sacri Imperij fidelibus dilectis quatenus ipsi Ludouico Episcopo Leodiensi veluti vero & ordinario eorum Domino reuerenter pareant; nostris tamen & Sacri Imperij Iuribus, autoritate & superioritate, in præmissis, semper saluis. Vetusiora aues audire? Henricus Romanorum Rex Rescripto suo Wornatiæ 13. Kalend. Februar. 1231. quam dilucidè? verba fideliter accipe. Vniuersis Ciuibus Leodiensibus, cæterisque Burgensibus ad Episcopatum Leodiensem pertinentibus. Notum facimus quod nos Dilectum Principem & Consanguineum nostrum Ioannem Venerabilem Leodiensem Episcopum in omni Iure suo volumus confouere, fidelitati vestræ præcipiendo mandamus dictum *Dominum Vestrum* Leodiensem Episcopum in omni eo Iure & Dominio in quo prædecessores sui fuerunt, esse plenariè permittatis.

CAPVT

CAPVT OCTAVVM.

Obiectiones nonnullæ & earundem Refutatio.

Senecæ illud vsurpare queam. Audi quantum mali
 faciat nimia subtilitas, & quam infesta sit veritati.
 Pythagoras de omni re, in vtramque partem disputat,
 & de hac ipsa re an omnis res in vtramque partem dis-
 putabilis sit. Zenon Eleates omnia negocia de negotio
 deiecit, ait nihil esse. Circa eadem ferè Pirrhonij ver-
 santur, & Megarici & Cretrici & Academici, qui no-
 uam induxerunt scientiam nihil scire. Inter discipulos
 suos priuatim illi, & eo minus ex dogmatibus periculi.
 Periculosius Critias qui ad eloquentiæ ostentationem,
 in laudem iniustitiæ palàm orauit, & Catoni superiori
 occasionem dedit vt author esset quantocyus dimit-
 tendum, ne impijs verbis mores Vrbs corrumpere.
 Qui iniquis Dominium ferunt oculis præter alia fabu-
 lantur, in quibusdam medijs etiam æui instrumentis
 Magistratum Leodiensem, quandoque coniunctim cum
 Principe, quandoque seorsim loquendo de Vrbe Leo-
 diensi vti pronomine, *Nostram*, & sic suam Urbem sig-
 nificare. Vice versa Episcopum in antiquissimis, anti-
 quis, recentibus, & etiam hodiernis plerisque docu-
 mentis simpliciter se ipsum appellare Episcopum Leo-
 diensem absque adiectione Domini aut Principis Leo-
 diensis. Quid de priore obiectione censeam, iam patuit
 dum supra recensui Decretum olim ab Episcopo ad Se-
 natus,

natus, Populique preces aduersus Scabinos euulgatum, vt deinceps epitheto Nostræ Ciuitatis abstinerent quod ea esset solius in solidum Episcopi. Qua deinceps fronte eo reprobato & interdicto epitheto vti poterunt, vel nunc in aliquam illud trahere consequentiam, quod soli Episcopo competere asseuerarunt? Lubbet fortè ijs ea committere quæ pridem in alijs vindicarunt: & Licinium Stolonem Plebei Consulatus authorem imitari, qui rigidis & seueris illis adhuc Romanæ indolis temporibus, cum Lege sanxisset ne quis vltra quingenta agri iugera possideret, ipse mille comparauit, dissimulandique criminis gratia dimidiam partem filio emancipauit. aut C. Marium qui antea Saturninum à quo ergastula in modum vexilli Pileo, libertatis signo, ostentato ad arma capiendum concitata fuerant, ideo oppresserat, postmodum aduersus L. Sullam ad auxilium seruorum Pileo sublato confugit? Rara tamen est *Nostræ Ciuitatis* apud Senatum Leodiensem vsurpatio, sæpius omisso pronomine, Ciuitas simpliciter dicitur, aliquando eo retento, non nostra Ciuitas, sed nostra Communitas intitulatur: & quoties nostra Ciuitas reperitur, eo vsu & significato arbitror irrepsisse, sicut omnes in vniuersum, Patriam nostram, Urbem & Ciuitatem Nostram, ingenuo ore & sermone iactamus in qua nati & educati sumus. Et in Iure nostro scribitur, Nulli Patriæ suæ administratiōnem esse committendam absque speciali Principis Rescripto. Vbi Imperatores Patriam & Urbem Nostram aiunt, ex qua oriundi sumus. Neque quicquam suffragari queat, quòd vetere voce populus Consules suos
solitus

solitus sit vocare Ciuitatis Magistros, quasi aliquid in eam Dominij obtinerent. Propter curam enim & diligentiam quæ ex hoc munere Consulibus incumbit, dicti tuere Magistri. docente id Iurisconsulto. Quibus (inquit) præcipua cura rerum incumbit, & qui magis quàm cæteri diligentiam & sollicitudinem rebus quibus præsumt debent, hi Magistri apellantur. Quin etiam ipsi Magistratus per deriuationem à Magistris cognominantur, vnde etiam cuiuslibet disciplinæ Præceptores apellamus, à mouendo vel monstrando. Altera obiectio petita à propria Episcoporum inscriptione, qui Episcopos sese Leodienses, & Comites Loffenses & Bullonienses Duces vocarunt, non autem Dominos Leodienses, leuior est pluma. Dialecticorum est paræmia. A potiori, aut digniori parte desumi denominationem. Episcopatus tanto dignior est Principatu quanto spiritualia temporalibus præstant. Deinde qui causam expressit, concomitantem effectum hoc ipso inclusit. Dum sese Antistites inscribunt Episcopos Leodienses, Dominos etiam Leodienses eo ipso innuunt, quia huic Episcopatus, quem initiatione Sacra & Ecclesiastica adipiscuntur, inest concomitatiuè vt vmbra corpori, radius Soli, Maiestas Dominij temporalis olim annexi, & successiuè per Episcopos ab Imperatoribus recogniti: Pari sophismate temporalem Summi Pontificis auctoritatem in Vrbe Romanâ maledicus aliquis arrodet, ex eo quod Papa se Episcopum Seruum Seruorum Dei nominet, & non Urbis Romæ Dominum. An non statim quasi in initio, Codicis Iustinianæi legitur inserta Summi Pontificis ad Iustinianum Imperatorem Epistola, hac adscriptione,

○

Ioan-

Ioannes Episcopus Urbis Romæ, & ipsius Iustiniani ad eundem, Iustinianus Ioanni Episcopo Urbis Romæ. Etiam si Imperator illum non Episcopum tantum, sed vniuersalem, & omnium Ecclesiarum caput, & Supremum Pontificem agnoscat, Romana (inquit) Ecclesia caput est omnium Ecclesiarum. Et alibi. Et Legum originem anterior Roma sortita est, ita Summi Pontificatus apicem apud eum esse nemo est qui dubitet: Vnde & nos necessarium duximus Patriam Legum, fontem Sacerdotij, speciali nostri numinis Lege illustrare. Obtrudunt eiusdem cathegoriæ minutias quasdam, mera inanimenta, quæ cum strepitu vulgus accipit, quod crassi colores plebis oculos feriant acrius. Ea sunt; Populum Leodiensem sibi Constituere Consules, qui à prædecessoribus inthronifantur (thronum dicunt sedem alijs eleuationem & eminentiorem) & in Consulatus possessionem inducuntur absque Episcopi aut Officiatorum eius interuentu. Dum instat annua electionis dies, & abituri Magistratu Consules populum sunt allocuturi, aduocatur per nocturnos præcones populus, qui Ciues intempesta sua conuocatione Dominos Ciues appellat, vt proxima die, stata hora ad Palatium conueniant. Quod in iucundo noui Episcopi ad Ciuitatem aduentu, Consules ei vsque ad certum Pontem occurrant, & latus eius tegentes medium deducant, neque porta aduentanti aperiat, nisi addixerit Priuilegia Ciuitatis facta tecta conseruare.

Quis crederet exiguas istiusmodi circumstantias aliquando in argumentum producendas? Quam frequenter laberentur legumlatores ipsi, si inaduertentia & quidam

quidam contemptus modicarum rerum venerit in lapsum aut culpam? Quoties illi ex incude æquitatis procedunt, De minimo non curare Prætorem; Parua non esse in Consideratione, Vulnuscula inferentem, non comprehendi sub Statuto in vulnerantes facto, Magistratum & Officialem non esse pro minimo syndicandos, ob modica recedi à regulis iuris communis. An rectiùs Plato qui cum alea quendam ludentem vidisset & reprehendisset, & lusor tam parua reprehendentem miraretur, respondisse fertur, à paruis audaciam ad maiora crescere, & ab ea consuetudinem facillè nasci. Sapienter Paterculus. Non ibi consistunt exempla vnde ceperunt, sed quàmlibet in tenuem recepta tramitem, latissimè euagandi sibi viam faciunt, & vbi semel à recto deerratum est, in præceps peruenitur. En in quantum, scintillæ neglectæ exarderent incendium? Consulatus nouitiusest, & ab vsurpatione violenta cepit initium, quod in alium locum reijcimus: humanitatis etiam & priuatæ cuiusdam comitatis fuit auspicantes Principatum suum quosdam Episcopos in Urbis primo ingressu, Magni Pompei exemplo popularitatis gratitudinem affectantes, ad latus suum Consules admittere, & medium inter eos ad portam & Ciuitatem incedere, nunc quod Urbanitatis & Ciuilitatis tantum fuit, inciuiles & inurbani necessitatis & obligationis fuisse altercantur. Nolis tibi tales esse hospites, quos si semel amicitia iure lautè exceperis, hoc argumento domum tuam, suam esse volent. Pressiùs obiectionunculas opprimamus. Vicorum & Pagorum Ditionis Leodientis Incolæ quotannis binos sibi Consules, quos Burgi-

gistros vocant, quasi Burgorum seu Villarum Magistros, constituunt, non minus ac Vrbs Leodiensis & cætera eiusdem Territorij, Oppida. Et Burgi-magistrorum nomen quo velut præalto cothurno Leodienteses lasciuiunt, à Burgis seu Pagis acceperunt. Vt nulli illorum Vicorum & eiusdem Prouinciæ Oppidorum venit vnquam in mentem Episcopi sui Dominium eo colore impugnare, quod à Consulibus seu Magistris dirigantur, sic ægrè ferendum, si à Leodio, hi nouitatum motus prodeant. Installari aut inthronisari per immediatos prædecessores, non magis ad imminutionem Dominijs Episcopalis fuit, quam quod quotidie simplex notarius prouisos de beneficijs Ecclesiasticis immittit in illorum possessionem per tactum altaris, libri, campanæ, aut loci alicuius assignationem. Quidni honestiore & altiore è loco in contribules, quos Iuratos vocant, prominere eos deceat? Pro Rostris oratores Romani verba faciebant ad populum, & hodierni nostri concionatores è suggestu. Et in sua quisque domo Paterfamilias honoratius affidet, quàm cæteri domestici. Principis officiatu nihil circa Consulium licere creationem, audacius quam verius inuentum. Quoties illos, aut Consiliariorum Ciuicorum quenquam vicio creari contingit, ius est Prætoribus ad destitutionem & priuationem agendi, electos & electores, ambitus, sordium & corruptelæ accusandi: vt & in iudicium vocandi, si in Consulatu aut Decurionatu delinquant. Quanquam, proh dolor, vix hodie quicquam frequentius, ambitu, sordibus, corruptela, quæ longa licentia & impunitate, tanquam herba irrigua succrescendo, yberimè mucronem Legum hebetarunt,

betarunt, & spem corrigendi sustulerunt. Adeo vt si nostro tempore viueret Tiberius dubius consultaret, an suafurus esset omittere potiùs præualida & adulta vicia, quàm hoc adsequi vt palam fieret, quibus flagitijs puniendis Principes impares essent. Eiusdem est vanitatis, quod Præcones in Comitium noctu aduocantes populum, Dominos Ciues inclament. Cum apparitores & Ministri sint Ciuium seu Ciuici Magistratus ad reuerentiam eos Dominos apellant: & ipsimet Consules in suo ad congregatos Ciues alloquio, Dominos itidem compellant. At crudiùs multò, & pro Subditorum conditione compellendi forent iuxta formam Præconibus per Engelbertum in Constitutione Nundinarum 24. Martij 1350. præscriptam; vt scilicet auspicantibus Nundinis inclament ad Populum, Audite, Audite, Audite. Nec est quod in sermone populari, in quo persæpè loco nuclei sunt putamina, thesaurum reperisse quis autumet, iurisprudencia sapientiæ schola hunc vocis abusum tolerat. Vocabulum, Dominus, secundum qualitatem personæ intelligi debet. Interdum etiam mariti vxores Dominas suas apellant, non ob Dominium directum vel vtile, sed ob prærogatiuam & præëminentiam quandam in domo, ob quam mariti vxores Dominas suas vocant: isque loquendi vsus ab peritorum consuetudine profluxit, quando & Poëtæ Latini nonnunquam vxores Dominas apellant. Et Iustinianus noster liberaliùs Theodoram coniugem, Reuerendissimam vocauit, quam in Lege ferenda participem fecisse non erubuit. Ipse Iulius Cæsar, milites suos propè sibi cõæquans, commilitones vt plurimùm, nonnunquam

Quirites nominabat, qua sola nominis præfatione armatae seditionis facem semel extinxit. Cerno quid tacitus secum immurmuret Plebicularum aliquis: nam Publicolæ ut sint qui his artibus auram & aurem popularem venantur, alio Menenio Agrippa opus mihi fuerit. Quilibet (subsusurrat ille) Cuius Leodiensis est domi suæ Dominus, & per manus traditum Caroli Magni Priuilegium Vrbi huic concessum, quo Paterfamilias est domi suæ Regulus. Ius commune agnosco, priuatum & peculiare, nisi posthumis sæculis occupatum ignoro. Ex iure adolescens didici, domum suam cuique tutissimum refugium & receptaculum esse: neminem ex ea temerè extrahendum, & aduersus eum qui alienam domum inuito Domino introiret iniuriarum actionem dari. In summa, ædificia esse iuris gentium. Elyfiorum tantum camporum est ea fælicitas, & illos incolentium

*Nulli certa domus, lucis habitamus opacis,
Riparumque domos & prata recentia riuis
Incolimus.*

Frustra à Carolo Magno fuisset impetratum quod iure communi est concessum. Et axioma, quemlibet domi suæ esse Regem, est carbonarij cuiusdam galli ad Regem suum, quem solum & ignotum (in venando à comitatu aberrauerat) in tuguriolo excipiens & detrectantem in herili sedili accumbere, cœgit faceto eo dicto, vnumquenque in Lare priuato Regem agere posse.

Quod de occurſu Consulũ, ad Principem auguratò
aduen-

aduentantem allegatur qui latus eius tegant, & medium comitentur, miserrimam puto Principum conditionem hoc nomine, quod dum populo placere per popularitatem nimiam satagunt, subditi quibus non de meliore luto fixit præcordia Titan, humanitate abutuntur. Peregrè aut foris adueniens nouus Princeps in eam Ciuitatem vbi Persico ritu (quo Reges nihil cum populis consociant & capitale fertur Regium attingere thronum) non viuunt Principes, officij gratia occurrentes & pedibus suis aduolutos Consules comiter resalutauit, & vt sudum erat, deserta rheda equum conscendit, binis stipatus Consulibus quò nouis subditis toto corpore appareret, quid inde circa Dominium, præiudicij, aut nocumenti? Abi liuor, vel Augustum verè Augustum carpe, de quo Suetonius, Promiscuis salutationibus admittebat & plebem, tanta comitate aduentium desideria excipiens, vt quendam ioco corripuerit, quod sic sibi libellum porrigere dubitaret, quasi Elephanto stipem. Et de Tito amore & delitio generis humani, idem. In desiderijs animum hominum obstinatissimè tenuit, ne quem sine spe dimitteret, non oportere inquit quenquam à sermone Principis tristem discedere. Necnon Dion Cassius de Traiano neutro minore, Amari, & obseruari, quàm timeri malebat. De portæ occlusionem, quæ fit aduentanti vnde ea cæremonia originem traxerit, an à ludionibus & histrioniam agentibus vigilibus, an à licentiosore insolentia, num verò serium aliud contineat, non habeo comperitum. Nec omnium quæ à maioribus constituta, aut permissa sunt, ratio reddi potest. Hoc affirmem: de
autori-

autoritate & potestate Principali nihil inde decedere:
 cum vbiuis terrarum reciproca sit Dominorum & sub-
 ditorum obligatio, illorum legitimè imperare, horum
 morigerè parere. Olim solemne fuit Ducibus Carinthiæ
 (si Munstero Cosmographo credamus) pro inaugura-
 tionis præambulo, purpuratorum caterua stipante in
 agrum declinare, & ibi à Rustico in lapide marmoreo
 existente propè quem bos fæta & equus macilentus
 essent, circumfusa aliorum Rusticorum multitudine
 interrogari elata voce an essent iusti Iudices, & Chri-
 stianæ Religionis obseruantes, subditorumque salutem
 in suo regimine præ oculis habituri, nec priùs inter-
 rogantem de loco concedere, quàm Ducis inaugurandi
 nomine Oeconomus affirmasset: quo facto Dux in se-
 dem marmoream ascendebat, & stricto gladio in qua-
 tuor Orbis partes rotato, fidem auitam, iustitiamque
 bono publico tueri iuratus promittebat. Putasne Co-
 rydon ille qui Principem ita interpellabat, Principa-
 lis authoritatis socius erat? Heraclito risum citiùs mo-
 ueris, quàm cuiquam id persuaseris. Eum ritum A-
 gricolis pridem permissum ferunt, quod omnium in
 illo populo primi Seminoribus verbi diuini animos
 culturæ patientes accomodassent.

CAPVT

CAPVT NONVM.

*Episcopum Leodiensem esse Principem Ciuitatis, Urbium
& Prouincia Leodiensis.*

R Vbrica erit amplior textu. Nam si probare fu-
sciperem, quod Episcopus sit totius Prouinciæ &
cæterorum Oppidorum Princeps, fideles vasalli infig-
nem viderentur accipere iniuriam, quasi generali the-
matis propositione, coniungerem vacillatione Fidei,
quos causa coniungit. De Vrbe Leodio mihi tantum
sermo, etsi rationum identitas alias inuoluet Vrbes.
Præiaciendum mihi huic ædificio fundamentum pro
primi & principalis argumenti soliditate. Prima & emi-
nentissima est feudorum, Regalium species. Regalia feu-
distæ vocant summa iura Imperij in signum supremæ
præminentiaæ concessa & reseruata Imperatori ad Im-
perij maiestatem & dignitatem conseruandam. Quæ
dum Imperator alteri concedit, in aliquibus Regnis,
Prouincijs, aut Territorijs, Regalia feuda dicuntur.
Eaque in maiora & minora adhuc Regalia subdiuidun-
tur. Et potissimum minora sunt, quæ obuentiones Fis-
cales, & emolumenta concernunt, soli tamen Impera-
tori, aut quibus is illa fuerit impertitus, debita. Etsi
in Imperatore tanquam in fonte ea iura sint, obtinuit
tamen Regalia, & non Imperatoria dici, quia in Libris
Feudorum, vbi specialis est Regalium tractatus, Impe-
rator plerumque & indifferenter Rex vocatur: & de
P more,

more iuxta auream Caroli Quarti Bullam, non inauguratur Imperator antequàm creatus sit Rex Romanorum, Regalia igitur dicta quod à Rege, id est, Imperatore tanquàm à primæuo fonte riuu profluant. Nimirùm Imperator est fons & Oceanus omnium Iurisdictionum, à quo omnes in Imperio authoritates, & potestates faculares deriuantur, per inuestituras, indulta & concessiones, mediatè & immediatè: ac vicissim ad quem, vt flumina in mare, Iurisdictiones omnes remeant & reuoluuntur per euocationes, apellationes, nullitatum, & querelarum recursus, commissi vias & aliter. Regalia inter Feuda, compilatores Feudalium Librorum numerant Regna, Ducatus, Marchionatus, & Comitatus. Ne quis ad Regnorum pronuntiationem stupeat, quasi Feudorum ab Imperio olim dependentium: sic fuit, & ideo gloriabundè Historicus ait, Instrumenta seruitutis fuisse Reges. Notumq; est, Massanissam Eumenem, Attalum, Deiotarum, Iubam & alios plures fuisse Populi Romani clientes, & vafallos. In eundem Regalium Feudorum Catalogum, veniunt Principatus, Delphinatus, Lantgrauatus, Vicecomitatus, & Baronatus. Etenim de Germaniæ consuetudine, inter Comites & Barones vix alia est, quam nominis differentia. Potest euenire nonnunquam vt Imperator certa iura de Regalium genere alicui concedat, sed non ideo Regalem dignitatem: & talis diceretur obtinere aliquod ius Regale, non autem Feudum Regale, quod tunc esse dicimus quando ab Imperatore conceditur, cum annexa Regali dignitate aliqua è prænumeratis. Quod Principis nomen attinet, scio nunc generalius, nunc specialius accipi. Modo
etiam

etiam pro Principe supremo vt Augusti & Tiberij temporibus Imperator Princeps simpliciter appellabatur, Cæsares verò, Nepotes, aut Pronepotes, quorum erat proximus succedendi in Imperium gradus. Aliter, specialiter nihilominus, à Doctoribus vocabulum Principis intelligitur, dum distinctam faciunt dignitatem inter præcipuas Regalium Feudorum species. Si quis peculiariter Principatus naturam & qualitates indagare exoptauerit, Chassaneum in Catalogo gloriæ mundi, & vberius Iacobinum de Sancto Gregorio in suo de Feudis tractatu, vbi occasione Principis Pedemontium per hanc materiam discurret, otiosè lectitare poterit. In viam eamus. Episcopus Leodiensis à Leodio condito & Episcopatu illuc translato, Regalia ab Imperatoribus accepit, Iurisdictionem temporalem ab ijs recognouit, & releuium successiuè præstitit: adeo vt ante releuij subitionem non licuerit nec huc vsque liceat Episcopo, illiusve Iudicibus actus exercere Iurisdictionales. Non ex capite Iuris Feudalis in genere: quia problematica est quæstio vtrum possessio rei Feudalis non possit absque inuestitura apprehendi, non paucis aientibus, modò intra tempus præstitutum Feudatarius postea inuestiatur: verùm ob feudi Regalis excellentiam. Neque Episcopo Regalem competiisse dignitatem, & ab eo semper recognitam inde figuraueris, quod qui est Episcopus Leodiensis sit per annexum Comes Loffensis, Marchio Franchimontensis, & Dux Bulloniensis; quæ omnes dignitates sunt citra dubium Regales. Nam Franchimontum, alio tunc nomine Foresta, in manum & potestatem Ecclesiæ Leo-

diensis sub Stephano, decimo in ordine Episcopo primū deuenit: Et Comitatum Loffensem Arnulphus Comes viuente Baldrico etiam Comitis Loffensis filio, octauo & decimo Episcopo spe sobolis destitutus eidem Ecclesiæ addixit: Ducatus verò Bulloniensis est vtroque multò recentior. Heros ille inuictissimus Godefridus, Bullonij & Lotharingiæ Dux, idemque Marchio Antuerpiensis, terram Sanctam & loca Christo Deo calcata ab infidelium tyrannide asserturus, cum Ducatum Oberto sexto supra vigesimum Episcopo Marchionis Brandenburgensis filio vendidit, & profuso in tam pios vsus patrimonio, cum millibus peditum sexcentis, & centum equitum millibus ad Hyerosolymitanam expeditionem fæliciter perrexit, venit, vidit, vicit. Exemplum, ô vtinam, Christianis Principibus imitandum? Succurrit mihi Lucani querimonia.

*Bella geri placuit nullos habitura triumphos.
Heu quantum terra potuit, pelagique parari,
Hoc quem ciuiles fuderunt sanguine dextra?*

Ducatus deinde Bulloniensis, & Comitatus Loffensis per sui cum Episcopatu vnionem & incorporationem non exuerunt priscam naturam, sed antiquum retinuerunt Statum, & separatis proprijsque vt antea Iuribus suis reguntur; neuterque illorum Legi Leodiensi subiacet. Quo factum est, vt cum in iudicio Pacis recensentur potissima Prætoria & Auditoria Episcopi locis distincta, duodecim numero, quæ aliter Capellæ duodecim Episcopi quondam dicebantur, nullum illorum intra Ducatum & Comitatum prædictos repositum

tum fuisse videamus, quia utrobique antiqui ritus obtinuerunt, illorumque tribunalia Loffensia & Bullonensia sunt, non Leodina. Hinc Regalis dignitas Episcopi alia adhuc esse debet à dignitatibus horum Ducatus & Comitatus, quæ pariter sunt Regales. Ex quo simul consequitur optimo iure Episcopum esse Principem, qui ultra Regalem Patriæ Leodiensis & existentium in ea Urbium (quarum non pauca olim titulos etiam Regales habuerunt) dignitatem, tribus insuper illis Regalibus, quibus quarto loco Comitatus Hornanus additur, insignitè præfulget. Enimverò Episcopus ipso momento quo de Regalibus à Cæsare inuestitur, Regalia omnia maiora, quæ Principibus Imperij conferri possunt, assequitur. Merum Imperium, monetam cudere, Leges locales condere, ad expeditionem Iustitiæ Iudices & Magistratus constituere, securitates concedere, de non offendendo mandata relaxare, armorum ius, & pleraque id genus, in maiorum Regalium numerum singula relata. Maiora sunt quæ ad Supremi Principis auctoritatem pertinent, eique sunt specialiter reseruata, nec alicui alteri, nisi ex speciali priuilegio competunt. Quemadmodum & de maioribus Regalibus est, extraordinaria ad sælicissimam Regalis numinis expeditionem collatio, quam Episcopus subditis suis in subsidium aduersus Turcas & consimiles expeditiones nemine contradicente solet indicare.

Nec Iuris prudentibus est incognitum quod ad consequendum Regalem aut Principalem dignitatem sufficiat quod Imperator ex certa scientia aliquem consalutet Regem aut Principem. Porro Diui Cæsares Maxi-

milianus Primus & Carolus Quintus Episcopos Leodienteses Diplomatum suis ex certa scientia suos & Sacri Romani Imperij Principes compellarunt. Ille quidem suo fauorabili rescripto 24. Iunij 1518. sic inquit. Dignum arbitramur & Cæsareæ Maiestati conueniens Principes & subditos Nobis & Sacro Romano Imperio deuotos & bene meritos, gloriosisque & fælicibus illius successibus congaudentes specialis alicuius prærogatiuæ Priuilegio confouere. Volentes itaque Venerabilem Erardum Episcopum Leodiensem Principem nostrum deuotum dilectum, Ecclesiam & Prouinciam Leodiensem Sacri Romani Imperij propugnaculum atque præsidij turrim ac præcipuum membrum atque eorum in nos prædecessoresque nostros & Sacrum Imperium bene merita & crebrius impensa beneficia & in futurum ab eisdem impendenda Cæsareo fauore atque gratia prosequi speciali.

Et idem in alio ad eundem Episcopum sub eadem data Diplomate sic orditur. Venerabili Erardo Episcopo Leodiensi Principi deuoto Nobis dilecto — Precibus tuis Cæsareo nostro fauore inclinati te & Ecclesiam Leodiensem, cui Deo autore Pastor es constitutus, sub nostram & Sacri Romani Imperij protectionem assumentes. —

Hic verò in confirmatione Priuilegiorum 27. Iulij 1521. ita incipit. Carolus Quintus Diuina fauente clementia electus Romanorum Imperator. — Itaque priuilegia Venerabili Erardo Episcopo Leodiensi Principi & Consiliario nostro Deuoto, Dilecto, suisque successoribus Ecclesiæque & Prouinciæ Leodiensi, ac vniuersis

fis

sis & singulis illius subditis à quondam Diuæ memoriæ auo & antecessore nostro Maximiliano concessa confirmamus — Iterùm in executorialibus per eundem Cæsarem Carolum Quintum 7. Decembris 1529. & 20. Octobris 1530. concessis, Erardus Episcopus Leodiensis vocatur Reuerendissimus in Christo Pater, Dominus Erardus Sacræ Romanæ Ecclesiæ Cardinalis, Amicus, Princeps, & Consiliarius noster. Ad parem modum Diuus Ferdinandus Primus in alio Priuilegio 28. Nou. 1562. Ferdinandus Diuina fauente clementia electus Romanorum Imperator. — Notum facimus quod nobis Venerabilis Robertus Episcopus Leodiensis Princeps deuotus nobis dilectus humiliter exponendum curauit. Ipsi conformiter Ciuitatenses tam in particulari quàm in communi Episcopum in actibus publicis non tantùm Dominum suum, sed singulariter Principem suum agnouerunt. Velut in libello superiùs memorato, quem in anno 1477. in Aprili præsentarunt Episcopo, & subsequente ordinatione 19. Aprilis eiusdem anni, vbi vocant Metuendissimum suum Principem, & nunc Metuendissimus illorum Princeps, & aliquandò simpliciter, illorum Princeps vocatur. Et in confœderatione trium Patriæ Ordinum seu Episcopalis confœderationis cum Maiestate Catholica & eius Prouincijs 1518. in ita approbatione Ciuitas & cuncta Patriæ Oppida prout & Ecclesiastici ac equestris ordinis viri nominant Erardum Episcopum, suum Metuendissimum Principem & Dominum. Vt & 18. Februarij 1531. in trium Ordinum Comitij Ægidius de Blocquerye Sigillifer & Canonicus Leodiensis comitatus Consulibus
Leo-

Leodiensibus, & Oppidorum Deputatis comparuit coram Scabinis Leodiensibus nomine Metuendissimi & Reuerendissimi Domini, Domini Cardinalis nostri Metuendissimi Domini, & Principis, petens ad acta Iustitiæ insinuari & registrari Priuilegia Imperialia fauore & contemplatione nostri Metuendissimi Domini & Principis pro bono communi concessa. In constitutione memorabili Georgij ab Austria circa nemora & siluas cæduas & inciduas lata anno 1551. 15. Decembris hic est titulus, Georgius ab Austria Episcopus Leodiensis Princeps Sacri Imperij, Dux Bulloniensis, Marchio Franchimontensis, Comes Loffensis. Instrumentum inuestituræ Guidonis Episcopi de Leodiensi Principatu ab Adolpho Romanorum Rege 12. Kalend. Iulij 1294. Werflariæ inuestiti non poterat apertioribus verbis concipi. Sunt illa. Cum Venerabilis Guido electus & confirmatus in Episcopum Leodiensis Ecclesiæ *Princeps noster* Dilectus omnimodæ obeditionis insignia præsentarit, — Regalia Feuda, *Principatus* Pontificalis Ecclesiæ Leodiensis quam obtinet de liberalitate Regia & exigente Iustitia concessimus, & eundem Guidonem electum & confirmatum *Sceptro Regio* inuestiuimus præsentialiter de eisdem, administrationem temporalium & Iurisdictionem plenariam Principatus Eiusdem Ecclesiæ ei committentes. Ante quem Rudolphus Primus primo Imperij anno huius formæ iussionem in Episcopum emisit, Cum Venerabilis Henricus Leodiensis Episcopus *Princeps noster Dilectus* Feudum venalium Ciuitatis Leodiensis alienauerit sine nobis, eidem damus tenore præsentium in mandatis, quatenus feudum prænotatum
vendi-

venditum quod nullatenus proprio motu sic alienare potuit, Regia sibi autoritate resarciat. Et antè adhuc Guilielmus & Henricus ambo Romanorum Reges, ille anno 1254. Idib. Ianuar. hic 13. Kalend. Februar. 1231. Henricum & Ioannem Episcopos Leodienses vocant dilectos Principes & consanguineos suos. Illis postè alius Carolus 6. Kalend. Decemb. 1346. in Priuilegiorum confirmatione, inquit, Precibus fidelis nostri Principis Engelberti Leodiensis Episcopi inclinati, omnes Libertates, Donationes, dona, Priuilegia à Diuis Imperatoribus & Regibus concessa Episcopo & Ecclesiæ Leodiensi confirmamus.

CAPVT DECIMVM.

Discussus Error Ioannis Placentij quoad titulum Principis.

IOannes Placentius professione Monachus qui tempore Erardi de Marka Episcopi & Principis Leodiensis Ecclesiæque Romanæ Cardinalis, vixit, & lucubratiunculas suas ei dicauit in Epitome vitarum Pontificum Leodiensium in rebus gestis Henrici vigesimi quinti Episcopi, Lotharingæ Ducis ex matertera Godefridi Bulloniensis, filij, qui anno 1075. Theoduino Bauriæ Ducis filio in Episcopatu successit & anno 1091. decessit, transeunter & perfunctorie hæc verba reliquit. Eâ tempestate nullus erat locus tutus à latrocinijs & strage: Vnde Antistes Concilium Primatum aduocauit, & sanctam cum ijs pacem pepigit: inuentaque condi-
tione

Q

tione Marchiarum, Comitatum, Dominiorumque se defenforem & Principem scripsit & Satrapas ordinavit. Ex his verbis quidam exploratores, hastas pro carduis (vt olim iuxta Mænia Parisiensa obequitans miles) cernentes, initium & originem Principatus credunt aut fingunt detexisse. An inusitata Stratonis sagacitate Orientem primi Solem sunt commonstraturi in occasus regione? Nodum hunc, si modo nodus est, enodemus. Placentius imprimis non est alicuius classis & autoritatis scriptor, isque Neotericus, qui compendiosos commentarios ex vberioribus diuersorum manuscriptis aut quibusdam impressis indiscriminatim, nec magno ubique iudicio contraxit. Religiosum Religioso opponamus. Is est Ægidius Aureæ Vallis Monachus natione Leodiensis vir pro æuo suo eloquens, (etsi stili minùs terfi) & Historicus non contemnendus, trecentis propè Placentio antiquior annis, qui latiùs & distinctiùs hanc ipsam rem describit, hoc modo. — Repleta fuerat hæc terra sanguine occisorum, terra absque governatore, terra indisciplinata, vnde timendum ne fortè maledicta: scriptum est enim, Maledicta domus indisciplinata. Quia vero disciplinæ fræno caruerant, non modo tot hominum cædes, sed incendia quoque & prædas continuas atque rapinas palàm fecerunt & ex magnis diuitijs multos ad inopiam & vsque ad mendicitatem redegerunt. Denique quocunq̃ veniebant in captionem inimicorum suorum tam crudeli morte torquebantur, vt mors eis melior esset, quam vita. Nam & humaniùs etiam tractarentur à Paganis. Vnde maximo dolore commotus Henricus Episcopus sæpè conuenit & multum

tum institit, vt Principes terræ Legem aliquam ponerent, cuius timore cessarent tot illa homicidia & cætera mala intolerabilia. Hi autem sunt Principes, Comes Namurcensis & frater eius Henricus, Comes Palatinus Marchio Comes Conrardus, Comes Henricus de Lemburgk, Comes Henricus de Lache, Comes Arnoldus de Los, Comes de Louiniaco, Comes Cono de Horn. Horum omnium petitione consilio & voluntate decretum est vt à primo die aduentus Domini vsque ad exactum diem Epiphaniæ, & ab intrante septuagesima vsque ad Octauam Pentecostes infra Episcopatum Leodiensem nemo arma ferat, nisi fortè inde exiens ad alia loca, aut aliundè domum reuertens. Incendia, prædas, assultus, nemo faciat, nemo fuste aut gladio, aut aliquo armorum genere vsque ad collisionem membrorum aut interneccionem in quenquam defæuiat. Quod si hoc fecerit, homo liber, hæreditatem perdat, beneficio priuetur & ab Episcopatu pellatur. Seruus autem amittat omne quod habet, & dexteram perdat. Quod si culpati fuerint contra pactionem hanc, Liber, iuret cum duodecim, qui verò Liber non est, iudicio se purget, si tamen signa fuerint manifesta, alioquin cum septem se immunem esse probet: Hæc omnia Venerabilis Henricus Episcopus omnium consensu & collaudante omni populo infra Leodiensem Episcopatum teneri instituit anno 1071. sexto Kalendas Aprilis. Huc vsque Ægidius.

Explicatè in eandem Sententiam magnum Chronicon Belgicum. Cum nimix (inquit) fierent strages hominum & incendia multa & prædæ & rapinæ, eousque vt idcirco multi ad inopiam deueni-

Q 2

rent,

rent, Henricus Episcopus dolens, consilio Alberti Comitis Namurcensis de consensu omnium Primatum, Baronum, qui Ducatus, Marchias, Comitatus, Feuda Iudicialia tenent in Leodiensi Diœcesi ab Imperio descendente, Pacem cum prædicto composuit, omnibus pauperibus & diuitibus, nobilibus & ignobilibus in dicto Episcopatu perpetuè profuturam. Vnde per eos ordinatum est, vt in festis & sacro tempore in Leodiensi Episcopatu nemo arma ferat, nemo prædas vel incendia faciat. Quod si fecerit homo Liber hæreditatem perdat & ab Episcopatu pellatur, Seruus autem amittat omne quod habet cum dextera & excommunicetur. Quæ Pax anno Pontificatus Henrici decimi quarti (puto legendum vigesimi quinti) in expeditione Romana per Henricum Regem Quartum & Principes confirmata, & Episcopo Henrico datæ literæ: sed Comes se & suam terram exemit ex hac Pace, & ideo hic Episcopus deinceps Pacificus vocatus est. Ita Chronicon. Ne cuiquam mirum videatur fieri vtrobique mentionem & distinctionem Liberorum & Seruorum cum iam de illo tempore mancipiorum & seruorum Christianorum vsus inter Christianos erat sublatus re ad ius naturæ reducta iuxta quam omnes liberi nascimur. Quia serui illi erant seruilis conditionis homines siue personæ conditionatæ seruitutis: Quamuis enim in tota ditone Christiana non sint serui corporis, supererant tamen (& aliquibus adhuc in Regnis & Prouincijs supersunt) homines conditionatæ seruitutis, nec poterant alienare bona nec de ijs testari sine consensu Domini, qui eis intestatò succedebat. Magis multò miremur quam strictum

ctum & rigorosum Dominium per multa sæcula Episcopus habuerit in ipsa etiam Leodiensi Ciuitate, quæ hodie tumidis libertatum buccinationibus passim luxuriat: cum, Placentio ipso testante, vsque ad Beatum Fredericum Episcopum mediatum Henrici successorem, qui anno 1128. fato functus est prædura Manus Mortuæ Lex durauerit, qua vnusquisque vita defunctus pignore redimi debebat, puta aut equo aut boue præstantiore aut supellectile precioso ad Domini arbitrium. Sed eam misericordia motus pius Antistes oblitterauit. Alij hanc gratiam tribuunt Alberoni Episcopo qui anno 1140. corde punctus Capitulo consentiente feruile illud & atrox ius plebi remisit. Tanquàm crudele & inhumanum: quod Domino dextera manus cadueri mortui hominis Plebei præfecta offerri deberet nisi arbitrario precio redimeretur. Ita vt procacissimo & seditiosissimo Plebeio in recordationem priscae fortis possit salutiferè reponi versus Iuuenalis

*Maiores primus quisquis fuit ille tuorum
Seruus fortè fuit.*

Nisi quod antiqua stirps pridem exaruerit, crebris cædibus, excidijs, & conflagrationibus Urbis absumpta, quæ postmodum nouorum inquilinorum incolatu fuerit sensim resecta. Quod verosimile videtur. Idem tamen semper populus, quamuis alij homines, & ab alijs orti parentibus. Quicquid sit, in omnes Ciues etiam liberos munificus fuit Princeps, qui grauem & indecoram seruitutis in quibusdam remanentem maculam è medio Populi sustulit. Et ab acceptis eiusmodi beneficijs,

ficijs, Dominium assertoris in dubium vocare; libertatem liberatori obtrectare? æthera resonare oporteret laudibus & præconijs Principum, exemplo Ciuitatum Græciæ, quæ munere T. Quintij Romani Ducis solutæ duro iugo Antiochi Regis, ad recitationem Senatusconsulti in ludis Istmijs, quo pristini sui iuris esse iubebantur, suis applausibus & latis acclamationibus sic aërem impleuerunt, vt aues præteruolantes deciderent. Quo vultu hæc cerneret aut audiret Adrianus Imperator, qui fortè è palatij fenestra videns seruum suum cum duobus Senatoribus ambulans, misit qui colaphum impingeret, adiecto, Noli ambulare cum ijs quorum aliquando potes esse seruus. At placidè ad Placentium, nescio an doctis & eruditis placentem, reuertamur. Henricus eo nomine Primus, Episcopus patrem agens patriæ vt cædes & latrocinia nimis frequentia impediret queis Patria à grassatoribus è confinio confluentibus infestabatur, conuocauit Concilium Primatum. Quos Primates putas? Leodicensis Prouinciæ? Nequaquam ad illos hæc conuocatio tetendit. Primates fuere, finitimi Duces, Marchiones, Comites, Barones, quoad certa quidem Dominia & Feuda vassalli & Feudatarij Episcopi, quorum aliqui subditi, grassatorum in modum excurrebant in Patriam Leodiensem aut è quorum finibus prodibant. Cum illorum Primatum Feudatariorum Consilio & assensu Legem aduersus prædones & latrones territoriales tulit, interdicto, super alia, armorum vsu sub statutis pœnis. Quod ait conditione inuēta Marchiarum, Comitatum, Dominiorumque se defensorem & Principem scripsisse,

signi-

significat sub certis pactis & conditionibus foedus fuisse inuicem pro Patriæ tranquillitate initum: quorum patrum articulos licet scriptores non edant, fuisse tamen vtilis inde persuadeor, quod & Henricus Primus ab Imperatore Henrico Pacem eam confirmatam voluerit, & postmodum Henricus Secundus Episcopus qui in secunda expeditione Italica anno 1164. Fredericum Imperatorem secutus, mortem oppetiit iteratam ipsius Frederici approbationem impetrauerit. Scripsisse verò se defensorem & Principem illarum Marchiarum & Comitatum, non quod se illarum dignitatum & terrarum Principem inscripserit, cum Ducatus, Marchionatus, Comitatus & Baronatus quilibet haberent suos veros Dominos in quos Episcopus secularem Iurisdictionem non prætendebat, nisi fortè quatenus quoad specialia feuda erant sui vasalli, nec tanti Principes eam vsurpationem fuissent laturo: verum tanquam magnum etiam & potentem Principem & tam salubris consilij & remedij primum & principalem authorem addixisse partes & munus Defensoris. Vnde vox Defensoris immediatè præcedens, vocem Principis ad se attrahit, & explicat. Quodque addit Eum ordinasse Satrapas: meritò fecisse interpretor, vt essent qui iussa & imperia exequerentur. Cum enim ius, hominum causa constitutum sit, inanes & vanæ essent Leges, nisi darentur earundem moderatores & administratores. Caue suspiceris, Satrapias eo tempore incepisse. Ius legendarum Satrapiarum adhæret Regalibus, & illorum est species non ignobilis. Ab ortu Episcopatus, Marescallorum, Senescallorum, Præpositorum, Balliuorum & Castellanorum creatio & insti-

institutio ad Principem, eumque solum pertinet. Quidni? cum sit de Regalibus, vt dixi, & Regalia sint Principis solius. Neque arbitror Henricum Primum Episcopum assumpsisse nouum & differentem à prædecessoribus titulum: quod inde mihi manifestum fieri videtur, quia continua serie Episcopi omnes sese Episcopos Leodienses intitularunt, aliquando adiecta Comitatus Loffensis qualitate, ac deinceps post aliquot tamen sæcula, Marchionis Franchimontensis & Ducis Bulloniensis cumulatione. Scripsit autem (si modo scripsit) se Defensorem & Principem, quia in illo Pacto & foedere confœderatis Principibus defensionem & publicum auxilium est pollicitus. Haut me latet nonnullos Iudicij Pacis erectionem ad hunc Henricum Primum Episcopum referre, quasi anno 1071. inita, cum vicinis Principibus feuda quædam inferiora ab Ecclesia Leodiensi recognoscentibus, societate, nobilissimum illud tribunal instituerit, vt suis & vicinorum finibus incendiarios, ficarios, latrunculos & viarum grassatores arceret. Vt tribunal duodecim Parium Henricus erexerit, esse non potest: quandoquidem Carolus Magnus Parium & illustris Consistorij sit author. Sed Henricus illorum Iurisdictionem ad nouos distinctè casus extendisse potuit. Vt Principalis quidam genius & gratia in vultu, sermone, & moribus solet Principibus vt plurimum adesse, & eos etiam dissimulare conantes demonstrare: sic quædam iura ita irradiant, quæ sui fulgre Cimmerias inter tenebras occultatum Principatum detegerent. E quibus Iudicium Pacis esse videtur, non fallax symbolum Principalis & Regalis dignitatis.

tatis. Illo enim fulgore ad Supremi Principis lucem propinquo gradu acceditur. Romani Imperij quietem in cuius tranquillitate totius orbis salus consistit, nulli magis tueri conuenit quam Cæsari, & nihil æquè ad Principes pertinet quàm studium concordia, cum bellorum finis sit pax ipsa, imò & res præliorum benè disponantur, quoties in Pace tractantur, vt inquit Cassiodorus. Equidem Constitutione Pacis Publicæ, & Cameræ Imperialis ordinationibus, qui Pacem publicam armata manu hominibus coactis violant, poena proscriptionis seu banno Imperiali puniuntur, & ab omnibus impunè offendi possunt. Hocque edictum ad omnes pertinet, cuius Ecclesiastici non sunt immunes: nam ob fractæ Pacis delictum amittunt Regalia & Priuilegia quæ ab Imperio obtinent. Iudicium Pacis Episcopi Leodiensis ad normam Imperialis illius Constitutionis extitit, & tanquam fulmen cuiusdam Iouis tonantis, quod intra vniuersam Dioecesim vibrabatur in sicarios, latrones, & violentos bonorum alienorum inuadores: & eo perculsi fulmine, aqua & igne interdicebantur. Iudex erat Episcopus ipse, residens in folio iuxta Deiparæ virginis ædem, adstantibus Curia suæ Paribus, & Villico, cui præsto aderat Satellitium armatum, in promptam Decretorum executionem. Quisquis vidisset, Principem in Episcopo mox agnouisset, quod id Iudicij genus esset plusquam gladius Thesei, quem Egeus pater ab infantia non visum ex capuli aspectu recognouit. Amplitudinem Iudicij Pacis per totam Dioecesim olim fuisse diffusam, testantur adhuc instrumenta Compromissi & Sententiæ arbitralis Phi-

R

lippi

lippi Galliae Regis penult. Augusti 1333. in quem Adolphus Episcopus cum Ioanne Rege Boemiae & pluribus Comitibus ex vna, & Ioannes Dux Brabantiae cum suis adherentibus ex altera parte compromiserant, necnon Literarum aliquot Brabantiae Oppidorum 13. Octobris 1356. in manuscripto Codice inferatarum: Quae tanquam maceriae aut rudera indicant quale quantumque fuerit istud Tribunal: cuius rara apparent hodie vestigia.

Tantum aui longinqua valet mutare vetustas —

CAPVT VNDECIMVM.

*Expenditur audax Leodiensium Propositio in Lite Spirensi
Super Commendatione Politiae per Magistratum Ciuicum
Intrusa: Et in oppositum ostenditur Episcopi &
Principis Regimen esse omnium optimum.*

*Cum scelus admittunt superest constantia, quid fas
Atque nefas demum incipiunt sentire peractis
Criminibus.*

ITa vt plurimum fit. In ardore ipso peccandi, nubes quasi conscientiam obtegit, sub qua peccator frontem & ruborem ponit: at perpetrato semel scelere, redit quidam pudor, & poenitentia commissi. Secus prorsus isthic: & perpetuo ubique prauorum Politicorum vicio, qui cuncta sacra & prophana pessum habent, vt simbrias extendant. More Regis illius Lacedaemo-

dæmoniorum, qui de Regni finibus interrogatus, ostenso iaculo quod manu gerebat, quò vsque, inquit, istud peruadit. Parum est iura Principis sensim occupasse, & alienis plumis Corniculam exornasse, abs diuturnitate colorem iuris petunt, & hanc regiminis normam volunt esse Politiaë rectitudinem. Sic namque in processu Spirensi sub defensionalium articulorum finem, audacter, an impudenter dicam, allegant. Quod ea Politia sit salubris & commendata per plures qui de Rebus publicis bene formatis scripserunt. Principaliùs quod vnus solus faciliùs corrumpi possit quam vniuersitas, & vbi Princeps non est hæreditarius sed electiuus & vsufructuarius, præsertim in locis limitrophis, quemadmodum Ciuitas sita est in confinibus Imperij. Maximè quod Principes soliti sint inferre aliquoties grauamina, vt Ludouicus Borbonius & nonnulli alij, & per Officiatos Principis attententur franchisæ, & priuilegia populi & Ciuium Leodiensium.

Nullum aded atrox facinus est, cui non excusatio quærat. Etiam parricidæ duriolem nouercam, patrem minùs indulgentem incusant. Quamuis, vt Papinianus noster Antonino Caracallæ fratricidæ, qui Getæ cædem purgari ab eo volebat, constanter respondit, faciliùs committatur, quàm purgetur parricidium. Agatocles & Dionisius vterque Siculorum tyranni, aliquam tamen tyrannidi suæ causam prætexerunt. Et Augustus vsurpatoris Cæsaris hæres, ipseque vsurpator cogitasse dicitur de restituenda Senatui & populo Republica, retinuisse interim, quod priuato non videretur tutum viuere, & Monarchiam cen-

feret esse meliorem Reipublicæ formam. Examinemus igitur pleniore manu hunc articulum. Dico Principatum esse inter omnia Regimina optimum. Naturæ imprimis super omnia conuenit. Deus vniuersalis & vnicus est creaturarum incorporalium & corporalium rector. Sub cuius regimine, vt sunt distincti creaturarum ordines, suos adhuc subordinatos agnoscunt duces, Superiores Angelorum Hierarchiæ inferioribus imperant, & singulis singuli præfunt duces. Sol rex est Planetarum, & medio inter eos loco collocatus. Nouem spheræ cælestes à decimo cœlo (quod primum mobile vocant) circumaguntur, peculiaribus quamuis, at lentioribus, motibus agitatae. Elementum ignis tanquàm nobilius, alijs supereminet, & inde coruscationes & fulgurationes in inferiora vibrantur, quasi quibusdam igniculis perpurganda. Leo Rex est quadrupedum, Aquila volucrum. Græes alijs terris æstatem quæsituræ, præuolantem ducem sequuntur: ad cuius exemplum montem Taurum transuolantes vbi Gryphonum, hostium infensissimorum fertur esse copia, lapillos rostro gerunt, vt vocem comprimant, Armenta taurus præcedit, aries onium gregem, hircus caprarum. Excelsissimus elephas, quando traijciendum est flumen, aut quid arduum tentandum, cæteros elephantes antecedit, & ducalibus ideo à Magistro insignibus decoratur, vt audaciùs & animosiùs (nam huic animali gloriæ quendam instinctum natura indidit, adeò vt irrogatum dedecus spontanea nonnunquam morte luat) in pericula feratur. Apes, perfectum Monarchiæ à natura datum humano generi symbolum, Regem habent & in

& in singulis aluarijs singulos, ijsque amplissimum cubile medio ac tutissimo loco assignant. Colunt autem & venerantur basilico verè ritu, & impolluta fide. Virgilius virginæ huius gentis mores aureo versu expressit.

*Præterea Regem non sic Ægyptus, & ingens
Lydia, nec populi Parthorum, aut Medus Hydaspes
Observant: Rege incolumi mens omnibus una est,
Amisso rupere fidem, constructaque mella
Diripuerunt ipsa & crates soluere fauorum.
Ille operum custos, illum admirantur & omnes
Circumstant fremitu denso, stipantque frequentes,
Et sæpe attollunt humeris, & corpora bello
Obiectant, pulchramque petunt per vulnera mortem.*

Pigri & ignavi ad formicas, immorigeri & rebelles ad Apes castissimas eunto, à quibus obedientiam & venerationem suorum Principum edocentor. Quin etiam vilissima putria animalia, ranæ, mures, glires ducem expetunt fante Homero vatum Rege. Cæruleæ Neptuni Prouinciæ continuis etsi concussæ fluctibus non sunt huiusce naturalis impetus expertes. Vastissima Cete, & citissimos Delphinas Arionis vectores omitto. Gregatim aut agminatim quod varia piscium genera per liquidum discursant equor, Ducem comitantur. Quod in mari Mediterraneo statis anni temporibus in præparata retia cœunt Tunni milleni, fides & securitas facit in Duce, quem fidenter ad carcerem & mortem sequuntur. Sed quorsum peregrinari cum domi sit quod foris accersimus? Homo totius Mundi compendium, iure Micro-

cosmi nomine honoratus accuratam viamque nobis
 exhibet imaginem, ambabus sui partibus anima & cor-
 pore. Qua corporeus est, cor in homine in alios artus
 Regnum obtinet: qua particeps rationis, ceruix reliqua
 membra regit. Omnium verò facultatum animæ Regi-
 na est ratio: Ratio inquam est ille Phœbus & Titan
 qui planetas & minores animæ stellas irradiat & dirigit.
 Neque vnquam in vllius anima fœlix & compositus est
 status, nisi ratio dominetur & ceteræ functiones an-
 cillentur. Excusso Reginae sceptro, tot sunt tyrannides,
 quot refractariæ passionēs. Cum vnicuique ergò no-
 strum nascenti quædam huius regiminis semina inge-
 nerentur, minus mirandum, si concordī penè gentium
 omnium consensu, simulac Domīnia distingui cepe-
 runt, in vnum caput & Principem populus quisque
 conuenit. Malim Iustini verbis quàm meis doceri. Prin-
 cipio rerum, gentium nationumque Imperium penès
 Reges erat: quos ad fastigium huius Maiestatis non am-
 bitio popularis sed spectata inter bonos moderatio pro-
 uehebat. Populus nullis Legibus tenebatur, arbitria
 Principum pro Legibus erant. Fines Imperij tueri ma-
 gis, quàm proferre mos erat. Primus omnium Ninus
 Rex Assyriorum veterem & quæsitum auitum gen-
 tium morem noua Imperij cupiditate mutauit. Fuere
 quidem temporibus antiquiores Vexores Rex Ægypti,
 & Scythiæ Rex Tanais, quorum alter in Parthiam, alter
 vsque in Ægyptum excessit: sed longinqua non finiti-
 ma bella gerebant, nec Imperium sibi, sed populis suis
 gloriam quærebant. Ita Iustinus. A Nino ad Sardana-
 palum faminis euiratiorem, Principatus stetit: cuius
 inter-

interfecto Arbaces illum ad Medos transtulit, donec Cyrus Cambyſis mediocris viri ex Aſtiagis Regis natâ filius, poſt expoſitionem ſerò agnitus, extruſo auo Perſarum primus regnauit: & tandem Dario Codomano vltimo Perſarum debellato ad Macedonas per Alexandrum Magnum Imperium Orbis deuenit: ad Romanos deinde, Perſeo Macedonum Rege per Æmilium Paulum, in triumphum & carcerem deducto. In Italia Saturnus, à quo Saturnia ſæcula, nescio an vnquam reditura, & interiecto tempore Euander Aborigenum Rex, & Latinus Ænææ ſocer, à quo Latinorum gens, dicta, regnarunt. Et ibidem florentes fuere res Hetruſcorum Mezentio illorum Rege cum Ænea congregi auſo: ac aliquot ab inde ſæculis Poſena, exacto ab Vrbe Tarquinio, Romanos variè attriuit. Sicilia ſceptum Æolus tenuit. Arabibus Hyerotinus imperauit, qui ſexcentorum filiorum auxilio & fiducia acciſis finitimorum viribus Arabicum nomen illustrauit. In Iberia Curetum Rex vetuſtiſſimus fuit, cui Habis nepos magno fato periculis plurimis infans ereptus, ceruos pernitate adæquans ſucceſſit. Et in altera Hispaniæ parte, quæ inſulis conſtat paſcuorum vberrimis, Geryon præfuit, triplicis naturæ à Poëtis effictus, quod tres fratres tantæ concordiæ eſſent vt vno animo gerere viderentur. Neque Germania Regibus caruit, eos è nobilitate legere ſolita, ſicut duces à virtute, de quibus precium operæ ſit Tacitum auſcultare. Cum ventum in aciem turpe Principi virtute vinci, turpe Comitatu virtutem Principis non adæquare. Iam verò infame in omnem vitam ac probroſum, ſuperſtitem Principi ſuo

ex

ex acie recessisse. Illum defendere, tueri, sua quoque fortia facta gloriæ eius assignare, præcipuum Sacramentum est. Principes pro victoria pugnant, Comites pro Principe. Quatuor orbis cardines percurre, Monarchicum vbiq̃ue regimen institutum comperies. In India quam ante Alexandrum Semiramis sola penetrauit (si modo fabulosum Liberum excipis) summa rerum apud Reges singulos fuit. Testes tot Reges numerosissimis seorsim exercitibus instructi, per vnum deuicti Macedonem, inter quos Porus, Agramnes, Sophis, & Cleophis Regina vltro dedita. Et Athenæ, Thebæ, & Lacedæmon, quæ posteriùs statum mutarunt, initio sub Regibus fuere. Idem de Gallia & Britannia sentias: nec minus de Belgio, quod peculiare olim suos Regulos & Principes vidit. Quam natura in vnius Principis nutum & administrationem inclinēt demonstrauere Cappadoces, qui libertate à Romanis donati, munus libertatis abnuentes negauerunt viuere Gentem sine Rege posse: atque ita Rex illis à Senatu Ariobarfanes constitutus. Et Mitridates Ponti Rex causam cur soli Romani Regio essent infesti nomini reddens, hanc ait illos Regibus omnibus Legem odiorum dixisse quia ipsi tales Reges habuerint, quorum etiam nominibus erubescant: aut pastores Aborigenum, aut aruspices Sabinorum, aut exules Corinthiorum, aut seruos, vnasque Tuscorum, aut quod honoratissimum nomen inter hos fuit, Superbos. Quibus hostilis animi verbis, Monarchiæ cæteroquin præcellentiam attollit. Etsi verò sex tantum Reges Roma tulerit, Imperio statim ad Consularem annuam potestatem transmissio, Italia nihilominus per antea à Regi-

Regibus fuerat gubernata, & reuolutis sæculis ad Principatum est reuerfa. Principatus quippe & Monarchia quemadmodum naturæ accomodatior videtur, ita supra alias Politici regiminis species, perdurat. A Iulio Cæsare ad FERDINANDVM Tertium hodie fæliciffimè regnantem, Romanum perennat Imperium. Ægyptiorum & Sinarum Reges plura annorum millia numerant, & hi quidem citra interpolationem à Vitæo qui primus fuit ad nuperum Bonogum, Reges citra interpolationem ducentos quadraginta tres recensent.

Gallia à Pharamundo primo suo Rege postquam auulfa fuit ab Imperio per tres lineas & stirpes vsque ad Ludouicum decimum tertium sexaginta quatuor Reges computat. In Hispania (quæ non ante iugum accepit quam Cæsar Augustus perdomito orbe victricia illuc arma transtulit Iustino testante) ab anno Christiano 308. vsque ad Rodericum numerantur Reges triginta nouem, & à Pelagio, qui anno Christi 717. regni diadema suscepit, perpetua & non interrupta serie ad Philippum Quartum sunt Reges nouem & quadraginta. Cedò aliquod Optimatum aut populi regimen, aut ex vtrisque mixtüm temperatum, cui eam perennitatem attribuas? Nusquàm gentium. Vna Venetorum Respublica æuum millenarium iactat. Sed vna. Diurnitatis causam exquiris? quam in humanis corporibus Phyci & Medici assignant, in corporibus Politicis esse puta. Quod homo homine viuacior, hic sanus, ille valetudinarius, à temperie aut intemperie rerum elementalium quibus quisque nostrum componitur, prouenit. Consimile in Imperiis & Rebus publicis: pro-

harmonica moralium præceptorum compositione, afflante tamen Diuini numinis aura, quæ nisi aspiret solidissima quæque concidunt, vitam habent. Vbi subditos dominantibus illigat vinculum Iustitiæ, & reuerentia iuris: vbi Erigone sordes & iniquationem aspernatur & virtus est in precio, vbi præmia bonos, poenæ facinorosos manent, vbi intestina & fatalis lues discordia ciuiles humores non corrumpit, ibi plusquam renascentium Phænicum annos non fallax vates polliceri poteris. At in Aristocratia & Democratia iste concentus reperiri potest inquires? Fateor, nec illas explodimus, sed ambabus potioem esse Principatum profiteremur, in quo faciliore & tutiore negotio mensuratam musicorum Politiaë sonorum proportionem manciscaris. Vt Princeps vnitate etiam ad Deum accedit, venerationem & obseruationem in animis subditorum iam quasi defixam inuenit. Et vt vnus est, fluuij omnes & riuuli ex hoc Neptuno aquam deriuant, ex hoc Sole minora astra lucem. Ne peccet ambitione, obiectum deest, cum infra ipsum cuncti in Principatu consistant. Auaritia vilissimorum ingeniorum illecebra, genium minimè terrestrem Principis non sollicitauerit, cui sua abunde suppetere possunt. Muneribus & corruptelis in iustitiam non est peccaturus, à quo munera & beneficia in alios defluunt: Personarum acceptio procul est ab eo qui nihil debet personis, sed cui debent omnes. Alta semper & se digna cogitat. Vt non malè in hanc rem dixerit Tiberius, Cæteris mortalibus in eo stare consilia quid sibi conducere oporteat, Principum diuersam esse sortem quibus præcipua rerum ad famam dirigenda. Patrem

trem

trem se subiecti intelligit populi, & supremam Principatus Legem subditorum salutem. Cum socios & participes potestatis non admittat, rivalibus & competitoribus est destitutus, qui bonos conatus interturbent, & euenta deorsum diuertant. Et in eo cessat dogmaticum istud Iurisconsultorum, habet Dominum qui socium habet. Si per se ius non dicit, iuri dicundo præficit citra ambitus notam, quos ad id munus idoneos iudicauerit, & in quos Cambysis exemplo detractioe pellis animaduertere sit paratus, si comperiat deliquisse. Probos ab improbis facile secernit: honores virtuti debitos vicij non impertitur, non potentiorum minis frangitur, non lætatur spe rerum maiorum, non subdolis adulationibus delinitur, non affinium & propinquorum deprecationibus retinetur aut odiis impellitur, neque epularum apparatu, aut nummorum adnumeratione circumuenitur. Suos sub eo cursus rectiores ideo Iustitia tenet, quia non tot arctatur impedimentis, aut retardatur diuerticulis. Supplicia fontibus sine vindictæ metu irrogantur, honores dignis, citra formidinem indignos offendendi, conferuntur. Ægrè valeat discordia hùc læthiferum suum pomum immittere, quo tranquillitatem publicam conuellat. Conciuium & popularium inter se sunt, Factiones, Monopolia, Societates, fatale regiminis Popularis, & Optimatum malum, quæ vix in Principatum supra omnes eminentem irumpunt, cum Princeps, vti sublimiore super has tempestates loco constitutus, non veniat in hanc communicationem, integer vtrimque arbiter & moderator.

In oppositum Aristocratia, & Democratia multis vn-

decunq̄ue discriminibus sepiuntur. Minus reuerentiæ & obedientiæ in plures, & vicissim plurium, quia in plures partita, minor cura & sollicitudo publici. Rara Procerum inter se concordia: inuidia & æmulatione mutua ægrescunt, amicis & propinquis plus æquo fauent, timidè Iustitiam exercent, plebis auram captantes adulantur magis quam imperant. Et nonnunquam, vbi libidini habenas laxarunt, tenuiores opprimunt, tot tyranni, quot Optimates. Sic Athenis triginta Prætores in triginta tyrannos breui euaserunt, quos Thrasibulus exul ingenti ausu & fortitudine oppressit. Et Decemviri Consulari potestate Romæ creati annum primum quieti exegerunt, continuato autem Appio Claudio primū honoris diem denuntiatione insignis terroris insignem fecere, cum subito singuli cum duodenis fascibus prodire, centum viginti lictoribus forum implentibus, præbita decem Regum specie. Vnde plebis iterum secessio in Auentinum, & non ante crudelitati, iniustitiæ, & libidini grassantium Decemvirorum finis impositus, quam illorum authoritati. Modestiores centum Patres Romulo è viuis sublato, cum summam Imperij decem decurijs factis singulisque in singulas decurias qui summæ rerum præessent, consociarunt: nam etsi decem imperitarent, vnicus cum insignibus Imperij & lictoribus, quinque dierum spacio apparebat, ac eo modo Imperium ad omnes in orbem ibat. Grauior nihilominus ea seruitus visa, & annuo interuallo terminata.

De Populo vetus & verum dictum, Aut crudeliter imperat, aut humiliter seruit. Ad parendum non ad imperan-

perandum nata est plebs: & nullus tam barbarus exitit
populus vbi idiotæ & imperiti prudentioribus & sa-
pientibus locum non dederint. E Stôa proinde vero Sa-
pientiæ moralis fonte Sibyllinum hoc manauit, Stultos
esse seruos, & solos Sapientes liberos. Plebs equum ab
iniquo, vtile ab inutili, honestum ab inhonesto non di-
stinguit. Amat aut odit, nihil est tertium. Cæco impetu
in omnem fertur partem. Nullum profundum mare,
nullum vastum fretum & procellosum tantos ciet flu-
ctus, quantos concitata multitudo motus habet. Præ-
mia vicijs, supplicia virtutibus constituit. Ostracismos
& exilia probioribus indicit, & Aristidem hoc vno no-
mine proscribit, quod ab innocentia & integritate no-
men Iusti sit sortitus. An non & Ephesiorum Legem
audisti? Nemo è uobis excellat, si excelluerit, exul esto.
Et eiecto Vrbe Hermodoro viro per omnia egregio, cau-
sam adiecisse decreto, quod cæteris virtute anteire vo-
luisset? Phocione sanctiorem non viderunt Athenæ, ne
Socratem quidem. Ecce improuiso, blateronum non
dico oratorum, aliquis prodit in concionem, & propo-
nit vt velint iubeantque Athenienses Phocionem &
amicos morte damnari. Et nulla interposita mora viri
& mulieres vno ore & plausu annuunt, & quasi re opti-
mè gesta corollis redimiti festum agitant diem. Nil de-
inde factionibus & seditionibus populi frequentius. Vt
varietas faciei est propria Lunæ, & inconstantia Fortu-
næ, vtraque est plebi accommoda. Vt equus indomitus
lupatum, Legum illa repagulum auersatur, & Magistra-
tum suum Legem animatam, lingua dum manu nequit,
consectatur. Romani Scriptoris Iactantia est. Nulla

vnquam Respublica nec maior nec sanctior nec bonis exemplis ditior fuit nec in quam tam serē avaritia luxuriaque immigrauerint, nec vbi tantus aut tam diu paupertati ac parsimoniae honos fuerit. Eo interim tempore quo iuxta Historicum sanctior fuisse debuit, ibidem inuenies mox Collatinum Lucretiae maritum collegae inuidia, & gentilitiae stirpis odio è Consulatu detrusum in exilium, domestica obæatorum miserorum ergastula & vincula, Patrum inter se discordias, crebras Plebis à Patribus secessiones, Camillos, Ahalas, Coriolanos, Quintios, Scipiones, Metellos & pleraque clarissimorum virorum nomina calumniatoribus ingratis Ciuibus quasi sagittatoribus scopos fuisse, assiduis Tribunorum concionibus honestiores & probiores laceratos, impeditum, quoties eis lubuit, militum in hostes delectum, vi tumultuantis multitudinis extortos Patricijs fasces, militiam & castra nefariorum seditionibus corrupta, & nonnunquam in vindictam & ignominiam Ducis, legionarios vltro voluisse vinci: Æmilijs & Catones repulsam passos, Varronibus & Vatinijs, & alijs sordidissimis hominibus delatos honores. Quo effectum puto, quod ab excessu Augusti, gustata Principatus dulcedine, pristini status comparatione, non Romani tantum sed Prouinciales ipsi iugum liberum pro libertate seruili præhabuerint. Cuius rei alter iudiciosus Historicus rationem paucis & fideliter reddit. Neque Prouinciæ, ait, Illum rerum statum abnuebant, suspecto Senatus populique Imperio ob certamina potentium & avaritiam Magistratum, inualido legum auxilio, quæ vi, ambitu, postremo pecunia turbabantur.

babantur. Et altiùs repetens, rem eandem è veteriore principio dicit. Rebus modicis æqualitas facile habebatur, sed vbi subactò orbe & æmulis Urbibus Regibusque excisis securas opes concupiscere vacuum fit, prima inter Patres Plebemque certamina exarsere, modo turbulenti Tribuni, modò Consules præualidi, & in Vrbe ac foro tentamina Ciuium bellorum. Mox è plebe infima C. Marius, & nobilium sæuissimus L. Sulla victam armis libertatem in dominationem verterunt. Post quos Cn. Pompeius occultior, non melior. At alias fortè pennas habet noua ista Leodiensium Politia ab alijs volucris, vt sublimius efferatur, & in sinu Iouis nidificare possit! Nam tanquam multum salutaris, & per Legumlatores aut Scriptores præcommendata proponitur, & quæ sit minùs exposita corruptelis: quòd Princeps vnus sit, & electiuus, & Ecclesiasticus, & Ciuitas quasi Imperij limes. Hæc figillatim, sed strictim expendenda. Si vllius Reipublicæ salus in Anarchia & confusione valet conseruari, si Salamandræ instar vitam in igne transigere, si continuus morbus index esse potest sanitatis, & perniciës salutis, salutare enimvero est hoc regimen. Apage talem salutem? nemo sanus & prudens velit esse tali salute sanior. A forma quis effigiator commendauerit? nisi

*Humano capiti cervicem pictor equinam
Iungere si velit, & varias inducere formas
Vndique collatis membris, vt turpiter atrum
Desinat in piscem mulier formosa superne.*

Nulla legitima est Republicæ forma, vbi subditus
regen-

regentis munus occupat, exlex est populus, licentia luxuriare, Priuilegium & ius æstimat, Plebiscitis armatis Rogationes, Senatusconsulta & Sanctiones rescindit, aucupum more insidiaturprehendendæ Principis sui authoritati, & quod Principi placuit abrogat, quia placuit, & aduersus superioris potestatem remis & contis obnititur. Quis Legislatur aut Scriptor istiusmodi regiminis regulam deprædicet? nusquam legi. Scio in decem Legum tabulis quas Posthumius, Manlius, & Sulpitius Athenas missi ex Solonis & aliarum Græciæ Ciuitatum institutis & moribus compegere, & duabus per Decemuiros additis, nil simile describi. Si Timon de Republica Libros conscripisset, forsan eius generis, ubi capitis officium membra usurpant, Politiam approbasset. Non nego Ephoros Lacedæmone fuisse Iudices è plebe lectos qui Regum Spartanorum immensam prius potentiam quasi aliquo fræno cohiberent aut restringerent, & Spartanam disciplinam non minus idè vegetam & adstrictam fuisse. Quos omnium primus Theopompus instituisse fertur, & à sagace vxore incassum redargutus, quod Regiam imminuisset dignitatem. Verùm nil Magistratui Leodiensi, cum Ephoris, nil Leodio cum Sparta commune. Spartæ fiebat quod nusquam alibi. Auri, argenti, & commerciorum usus erat sublatus, æqualia cunctorum patrimonia, & mensa communis. Lycurgi Legibus uiuebatur: quæ insuper pueros puberes ad adultam ætatem in agris educari, iuuenes non amplius vna veste toto anno uti, virgines indotatas nubere, Reges bella, Magistratum iudicia tractare iubebant: quibus quidem legibus

vt quandam æternitatem daret, adactis iureiurando ciuibus quod ad suum vsque reditum parerent, voluntario illas exilio sanxit. Quod obtruditur, vnum facilius posse cor rumpi, quàm plures, ænigmatifacit, & telum in iacentem retorquetur. Longè enim facilius integritatem, fidem, & constantiam in vno quam in pluribus est reperire. Et Principum genius quendam diuinæ particulam auræ participat, à sordibus & corruptelis abhorrens, quibus plebeculæ animæ innutriuntur. Vis hodiernæ Leodiensis Politicæ aliquam imaginem? Eam ad viuum præfigurauit Lambertus Hortensius Amorfortius in suis de Ultraiectina ante integrum sæculum secessione Libris: quàm metuo, vt eadem Anarchia parem aliquando cladem & vastitatem creet? Ipsissima authoris apprimè docti verba produco. Ad annum imperium subuecti, antea priuati rerumque ignari priusquam iura & publicas Leges didicerint Magistratu suo defunguntur. Ad hæc dum alius alium obseruat, magnam Reipublicæ negotiorum partem negligunt. Per ambitionem diuina humanaque omnia miscentur. Cum habetur Senatus plus temporis, rixando, altercando & disceptando quàm consultando absuntur. Prætereo inimicitias, factiones, inuidiam, quibus tranquillitatem publicam certatim potentia auidi perturbant. Ab alijs quibus in Imperium succedunt, quique ipsis postea sufficientur res malè geri taciti apud animos suos precantur: adeo aliena fælicitate ægrescentes priuatæ gloriæ causa Reipublicæ sunt pestilentes. Adde quod legant sæpenumero in concilium ad regni euersionem maxime temerarios quosque: & colantur imprimis non qui

T

pruden-

prudentia sed qui eloquentiæ viribus maximè pollent. Sic ille ad Lugubris suæ historiæ præfationem: in accinctu autem, progressu, & exitu operis propinquiores causas exprimit. Has nempe. Vulgus infestum hominibus Religiosi ordinis dissimulante Senatu in illos debacchari solitum, quod penès eos opes copięque vniuersæ essent & luxus: penes eos villas, agros, fundos, filuas, aquas, esse viderent, delicijs & voluptatibus diffuere, vilem contra humilemque multitudinem Operarum, rerum familiarium inopia confici: vectigalibus proindè & publicis oneribus eos quam plebem prægrauandos. Claustrina Optimatum aliquorum Plebem cæcam eò instigantium Consilia per motus & turbas ciuiles rei priuatę studentium, perpetua incomitijs trium ordinum circa indictiones & illarum adæquationes dissidia, præfractam popularium suffragiorum peruicaciam, vim Euerardo Suandelbalcho Cōsuli, quo incolumi nemo noua impunè molitus fuisset, præmonstratam, & eius eapropter ex vrbe secessum, secutam ab inde eiusdem & multorum proborum proscriptionem, delusum indignissimis modis Principem, portas Urbis aduentanti præclusas; expilatas, direptas vel etiam deletas Aulicorum & Fautorum ædes, vicinum tunc Gelrum apertis & hiantibus faucibus pinguem bolum frustra deuorantem, factiosis animos, arma, & nummos subministrantem, sacra iuxta & prophana eodem cuncta loco habita. Quid ais Lector? an non doctus ille scriptor sui sæculi factiones & corruptelas posteris, in suis popularibus Ultraiectinis exhibens, paucis dumtaxat circumstantijs & nominibus

muta-

mutatis, hodiernos Urbis Leodiensis motus depinxit? Quod deinde additur admiscendam huic Principatui Anarchiam eo quod Princeps non est hæreditarius sed electiuus & vsufructuarius, deridiculum est. Penès Politicos sit quæstio, vter Principatus sit melior, num hæreditarius qui per successionem vi sanguinis nascendo acquiritur, an electiuus qui per suffragia obtinetur. Vtraque pars suos habet assertores, & sua assertores argumenta. Ego nihilominus hæreditarium electiuo prætulerim in sæcularibus Principibus, nec tamen ideo electiuum damnem. Platoni, Aristoteli, & sanctoribus Græciæ mystis electiua forma pluris facta, quod propior libertati, in quam Græci erant proniores. Et multa olim regna electione sæliciter stetere, & hodie Polonia stat. In Ecclesiasticis verò Principibus superflua ea disceptatio, cum cælibatus heredum spem adimat, & Sacri Canones alienarum hereditatum vota in Ecclesiasticis dignitatibus abscondant. Non deterior igitur hic Principatus quia electiuus, cum suapte natura non nisi per electionem obuenerit. Sed nec ideo aliquid popularis accumulandum regiminis, imò verò nihil de eo admiscendum, quia est electiuus. Optio est è pluribus, adultum etate, moribus, & sapientia Principem, suffragatio deligentium producit, qui nec alieno pendere debeat ab arbitrio, nec suam cum vulgo instabili & imprudente autoritatem communicare. Esto Ciuitas sit in finibus Imperij sita, & velut quoddam eius claustrum, quid istud ad regiminis plebei confert mixturam? quis Legislator edixit in limitaneis Prouincijs Democratiam, nedum Anarchiam Principatu præpolere?

lere? Quod si vnus dominatio, multitudinis gubernationem toto suo genere antecellit, æquè in extremis partibus ac in visceribus suis prærogatiuâ gaudet. Dico amplius. Pro ratione periculi, cautionem adhibendam: & cum limitanea loca vt plurimum interioribus sint insynceriora, vt vicinia contagionem facilius influit, in limite Imperij potius longe esse vnus Principis Imperium. Hinc prudentissimi mortalium Romani subactò & in vnus Augusti potestatem redactò orbe, exiguis contenti vrbis copijs (ad Principis maximè tutelam), triginta vel amplius Legiones alta pace, Prouinciales idè dictas, in limitibus Imperij alebant aduersus insperatorum hostium conatus aut insultus. Vsq; adeò vt Adrianus Imperator (si non Traiani prædecessoris gloriæ inuidens) restringere metas Imperij voluerit quò eæ tenaciores & inexpugnabiliores essent, sponte Armenia, ac Mesopotamia & Assyria redditis, medium inter Persas & Romanos Euphratem relinquens. Denique quod Ludouici Borbonij & aliquot aliorum Principum memoriam incessere audent quasi Vrbem diuersimodè & plus æquo grauauerint, Ministrique & Officiati Principū in Franchisas & Priuilegia Ciuium, non sine labefactatione, nonnunquam attentent, quis non videt criminatoris, non Oratoris aut Iurisperiti esse Epilogum? Equidem vt Borbonium & paucos illos quos sæuitiæ cõarguere tentant, non est mihi hoc loco propositum ab omni noxa vindicare, nec Angelos pro hominibus venditare: Cœlum adeat qui vacuos omni crimine quærit.

Nam vicijs nemo sine nascitur, optimus ille est

Qui

Qui minimis urgetur. Numerosus Horatius inquit.

Sic inhæsitanter asseuerare possum, quos illi nimia inculpant seueritatis, prouocatos & indignissimis ludificatos modis, antequam inobedientiam, aut veriùs feloniam subditorum vlciscerentur. Quod attingere in librum secundum supersedeo. Ad domesticos illorum annales prouoco, qui quantumuis culpam à populo amoliri & segregare de industria satagant, non ita eis succedit excusatio, quin subditi coeno & luto delibuti deprehendantur. Quæso an Dionis Regis administrationem iuxta Platoniam penè regulam, dicemus explendam, quod Dionisius in eadem insula regnauerit? Octauij, Vespasiani, Titi, Traiani, Alexandri Mammæ filij, Antonini Pij, Marci Antonini Philosophi & aliorum permultorum Principatus auersabimur quod Caligula & Nero eadem scepra tractauerint? Quomodo sterilitatem aut nimios imbres, & cætera naturæ mala, ita naxum vnum, vel mendam dominantium toleremus. Vicia erunt donec homines, sed neque hæc continua; & meliorum interuentu pensantur. De Ministris & Officiatis Principum vetus querela est è veteri more petita eorum qui manus in aliena iniicere student, odisse oculos qui cauendis furtis aduigilant, & cum Mercurio latrunculorum patrono insidiari Argo, quem Iuno custodem vaccæ præfecerat. Sic Philippus Macedo decem Oratores ab Atheniensibus poposcit in quos iram effunderet, ea explanatione amicitiam populo spondens: & impetrasset nisi Demosthenes extemporeneo astu fabulam lupi in concione enarrasset, qui ouibus gratiam pollicitus si canes dederentur, ijs deditis

oues deuorauit. Perperam dicuntur inuolare in Franchias & Libertates Ciuium, quibus nullus æquè præiudicat quàm ipsi Ciues perpetuum iactitatis Priuilegiis bellum præuaricationibus & pessumdationibus suis indicentes. Et hæc etiam est vetus sutela: libertatem & speciosa nomina prætexere: nec quisquam alienum seruitium & Dominationem concupiuit, vt non eadem ista vocabula vsurparet. Longior ex composito circa Allegationem illam Spirensis fui, ne ementitæ utilitatis publicæ fucus, aliquem fouendis vsurpationibus colorem effingat.

CAPVT. DVODECIMVM.

Magnitudo Iurium Episcopi & Principis Leodiensis.

INfaustam Pandoram Dij Deæque Poëtarum in hunc ablegaturi orbem quisque suis dotibus & prærogatiuis communiuerunt: & bene agebatur cum Deucalonæa stirpe, si Pixide morborum & ærumnarum conditorio caruisset. Thetis Achillem cum Hectore aliquando congressurum, & Venus Æneam certamine Laviniam virginem petiturum, ambæ Vulcaniis armis induerunt. Herculem post labores exantlatos Deorum vnusquisque propriis suis muneribus donauit, Mars enses, Mercurius caduceum, Apollo arcum, Neptunus equos, Vulcanus galeam ac thoracem artis suæ in signe dedit, Pallas ipsa ægidem tribuit & Ceres ad expiandam Centaurorum cædem Mysteria quædam edocuit.

Eclesia

Eclesia Leodiensis fœlix & speciosissima est Nympha, veraque non fabulosa Pandora, cœlestibus vndeque exornata fauoribus; caretque Calamitosa illa Pixide quæ Promethea & in Prometheo mortale genus fefellit. Episcopus Princeps hanc Lauiniam alio nomine Legiam, Latini Romani Pontificis Filiam desponsans egebat armis plusquam Vulcanijs, quibus hæreses debellaret, & Clerum populumque subiectum ab externa vi defenderet. Certasse inuicem liberalitate & benivolentia in Ecclesiam Leodiensem Pontifices & Imperatores credideris & laudem plura conferendo appetuisse. Constat, Ecclesiâ Deiparæ Virginis Mariæ Aquisgrani ad Caroli Magni petitionem per Leonem Quartum Papam magno purpuratorum vtriusque Ordinis Conuentu consecratâ, ventum Leodium, & ad decus splendoremque Cathedralis Ecclesiæ octo Archidiaconatus in ea à Leone institutos, nempe Archidiaconatum Leodiensem Preposituræ annexum, & alios septem, Hannoniæ, Brabantia, Campiniæ, Hasbagnia, Ardennæ, Famennæ & Condrosij. Ab Imperatore autem designatos renuntiatosque Pares duodecim, Duces, Marchiones, & Comites, eiusdem Ecclesiæ ad certa Dominia Feudatarios pro illius & Patriæ tutela & dignitate. Quorum omnium nomina obuium est legere in impressis & manuscriptis simul Codicibus. Hi Pares duodecim (quos aliâ imperitiores significatiuâ non minus voce appellabant Patres, sicut Senatores suos Romulus) nobilissimum Iudicij Pacis tribunal conficiebant, in quo solus Princeps personaliter præsidebat Prætorum duodecim apparitoribus armatis stipato suffragia
senten-

sententiam dicentium colligente. Ultra Pares duodenos distinctis sedilibus plures erant adhuc Feudatarij magni nominis, & inter illos quidam Semipares nominati. In quod consistorium nemo iudicandi partes obiturus adlegi poterat nisi ab Ecclesia & Principe Nobilia & notabilia feuda recognosceret. Nam oppidò permulta diuersorum graduum feuda iuribus & ritibus Leodiensibus olim regebantur, quæ diu ante nostram memoriam exoleuerunt, ita vt qui hodie superest numerus, etsi non exiguus, cum antiquo nequeat conferri. Ibi præter ordinariæ Curiaë Feudalis naturam non solum ciuilia quæ feudales concernerent controuersias pertractabantur sed criminalia quam maximè, puta Latrociniorum publicorum, grassationum uialium, raptuum, & violentiarum quarumcunque. Quisquis duodecim Principes ad lateralia subsellia confidentes, ceterua inferiorum nobilium inferiora complente uidisset & Episcopum Principem ex sublimiore throno eminentem, in reuerentiam, admirationem & stuporem mox raptus fuisset, nec sanctum Areopagitarum Concilium præoptasset. Recogito & animo videor intueri priscum & sacrosanctum Egyptiæ gentis tribunal, cui nullus toto orbe iudicum confessus maiestate & integritate præponendus si comparandus erat, ex Regni totius Primariis Nobilibus triginta compositum, supra quos omnes alius Iudicij Princeps (id dignitatis nomen) eminebat, qui aurea catena signum variis ornatum lapidibus à collo suspensum (quod Veritatem appellabant) gestans, bis auditis litigatoribus, habito Iudicum suffragio, Veritatis signo in partem veriorem verso ferebat sententiam. Secundum

cendum Auditorium erat Prætoris & quatuordecim Scabinorum iudicum tunc temporis in ciuilibus æquè ac criminalibus causis inappellabilem, quod erat quasi candelabrum aut luminare maius prælucescens diei & nocti. Curia & Consistoria facile ad tria millia tam extra quam intra ditionem ab hoc Phœbo lumen mutuo accipere tenebantur siue per viam appellationis, siue per tramitem Rescriptionis. Placuerat enim Cæsaribus plerisque eosque conspicuos & celebres extraneos Magistratus viuere & ius dicere ad præscriptum Leodinae Legis, vnde plurimum ornamenti accedebat Ecclesiae & Iustitiae. Curia verò Iurata & bassæ Iustitiae sub eodem tribunali erant quasi innumeræ. Tertio loco statuebatur Dicasterium Allodiale medio inter Diuæ Mariæ & Sancti Lamberti ædes: coram quo bonorum Allodialium & Liberorum lites agitabantur, vt coram Scabinis Censualium, & Feudalium coram Paribus. Hæc tria erant sola Prætoria ordinaria solius Principis, & à solo Principe prodeuntia: vt disertim à Patrono Temporalitatis omnium trito manibus traditur. Nulla tunc Lucina obstreticabatur edendo Magistrorum & Iuratorum partui. Posthumus ille seditionum popularium nimis frequentium fætus fuit, qui legitimum non valeat nominare parentem. Illustris præterea admodum fuit facultas Episcopo competens euocandi ad Annum sui Palatij quemlibet intra Diocesim Leodiensem morantem seu subditus in temporalibus esset, seu non. Quæ euocatio dabatur pro atrocissimis quibusdam & specialiter reseruatis excessibus. In exemplum. Si Feudatarius rupta fide feudum quod à Principe Leodiensi

moueretur, ab alio directo Domino recognosceret, aut Feudum in allodium commutaret. Si intra Dioecesim Leodiensem Iudex quispiam extra & præter Rescriptionem Iudicum Principis aut Scabinorum tanquam Superiorum quicquam decerneret. Si quis item alterare Leges & Consuetudines laudabiles præsumpisset, aut aduersarium ad aliud extraneum tribunal traxisset. Vt & si quis Homines (id est Pares) Domini Leodiensis, aut Scabinos, aut Allodiales, qui sunt in totum tres Iudices Ciuitatis & Patriæ Leodiensis ratione sententiarum per eos latorum conturbasset, offendisset, vel aliò ad forense iudicium vocasset. Quisquis id admisset correctioni ad Annulum Palatij suberat. Rei verò pronuntiati aqua & igni interdicebantur hoc ipso, & quocunque intra Dioecesim diuerterent cessandum erat triduo continuo à Diuinis. Adhæc corporis & bonorum proscriptione damnati. Et hæc quidem iudiciali indagine peragebantur. At Princeps pro sua maiestate, & ex alto suo, vt nuncupabatur, iudicio & officio nonnulla in atrocioribus quibusdam casibus reseruata habebat, quæ citra aliam iuris formulam iuberet. In incendiarios maximè, homicidas & viarum grassatores peculiari celeritate animaduertendum esse reputans iura ignis, & fugæ seu infecutionis seuerè exercebat. Ignem mandans conijci in homicidarum & id genus Reorum domos, quæ tam nefarios homines intra sua aliquando penetrabilia detinuissent, vt paucorum supplicium, metus fieret multorum. Plebecula in cædes & homicidia ferox & velox (eheu quæ compita & vici, quæ fora, quæ plateæ, quæ domus & casæ, vel etiam cæli-

cælitum templa humano non exundarunt, & hodie adhuc calent sanguine?) quam non retineret proximi charitas, aut sui pudor, rerum saltem familiarium damno cohiberetur. Sed rigorem in inanimata & sensus expertia sæuendi elusit, quæ vt præ alijs sitiens sanguinis, sic tenaciùs deterrenda fuisset poenis; dum breui per vim extorsit, ne in Urbanas domos, ruinâ ædificiorum & Urbis dehonestamento, flamma deflagraret. Fuga & insecutio aduersus eosdem Reos erat, qui ex abditissimis latibulis, poena capitis in receptatores statuta, & Sacris ipsis Adytis, ad condignum extrahebantur supplicium. In detestationem tantorum scelerum Reipublicæ perniciosissimorum Prætorem suum Princeps tam ampla communiebat potestate, vt quoscunque fures, homicidas, incendiarios, raptores, & compares maleficos, Ciues æquè ac aduenas, nullo præuio Scabinorum & Iudicum Decreto vbiu's posset capere, & publicis, id est Episcopalibus carceribus mancipare: tormentis seu quæstione veritatem exprimere, morte eos pro ratione delictorum mulctare, irrequisitis, si ita visum ipsi esset, Iudicibus. Ad quandam Præfecti Prætorio, secundi olim ab Imperatore Magistratus, similitudinem, quem Parazonio Cæsar accingens, vitæ necisque arbitrium in omnes ei delinquentes concedebat. Quæ iura & iurisdictiones Principi ab æuo competant non sum hic enumeraturus, qui ad insolita & admiranda tantum calamum applicui. Nam merum ei tributum & debitum in suam Ciuitatem Imperium abundè ex ijs quæ Superioribus exposui capitibus apparet. Ad Iurifconsultos mitto Lectorem sciendi auidum quæ sint

Meri Imperij iura: si hoc vnum dixerō. Merum Imperium esse gladij potestatem ad animaduertendum in facinorosos. Cuius sunt tres species. Merum Imperium Magnum, Medium, Paruum. Magnum est, Potestas vitam alicui adimendi naturaliter, vel ciuilitate. Medium, Relegandi ad tempus, fustigandi, & corporaliter, infra tamen ademptionem vitæ, puniendi. Paruum dicitur, quando ad vindictam publicam in Numellis aut ad Columnam criminofus propter minora delicta populo exhibetur. Neque enim Peccata omnia paria sunt, prout nec æquales corporis morbi: ideoque vt non omnes hi ferro & adustione sanantur, sic illa non omnia sunt gladio demetenda.

— adfit

*Regula peccatis, que penas irroget æquas,
Nec scutica dignum, horribili scetere flagello.*

Draconis Legislatorum vnus Leges non immeritò explofit Antiquitas, quas non charta sed sanguine scriptas querebatur, quod nulla delictorum distinctione omnes Reos capite mulctarent. Ad dignitatem Principis conferebat grauitas poenæ in contumaces & immorigeros. Si quis rem minimam Ecclesiæ attrectasset, illi aut Principi quantumcumque iniurius fuisset, vicini Principis Feudatarij, incolæ & accolæ Barones, præsto erant qui vlciscerentur iniuriam: Si vocati morem non gessissent, Feudis cadebant. Nec dispar subditorum mulcta, quorum est par, vel certè maius obtemperacionis vinculum. Iuxta illud Theodosij in suo Codice, Grauior enim poena constituenda est in hos qui nostri
iuris

Iuris sunt, & nostra debent custodire mandata. Suus etiam proprius Ecclesie Leodiensi Defensor, alio nomine Aduocatus, erat iam à Conditore Sancto Huberto stabilitus: omniumque primus fuit Landricus Lossensis Comes, Martyris Lamberti frater, & post eum Aper eius filius, & labentibus annis in Arembergicorum Principum familiam hæc Leodiensis Aduocatus deuenit. Quæ iurisdictionem non tribuit Aduocato, sed curam & defensionem Ecclesie, in cuius subsidium est allectus. Si de togatis dixit Aduocatis Imperator, Quod non minus prouideant humano generi quam si prælijs atque certaminibus patriam parentesque saluarent, quantò verius de sagatis defensoribus, qui sub nascentis & adolescentis præsertim huius Ecclesie tēpora sanguinem & opes pro eius defensione liberaliter effuderunt. Hubertū Conditorem Urbis, alter quasi Conditor Notgerus hac etiam in parte, vt in plurimis est imitatus. Pro incremento deuotionis & zeli fidelium populorum auctis Ecclesie bonis, solers prudensque Notgerus prædia Ecclesiastica in tria membra partitus, partem primam sibi & successoribus reseruauit, alteram Monasteriis piisque locis assignauit, & tertiam Militibus, siue Nobilibus, Ecclesiam armis suis protecturis, permisit possidendam. Inde processit multitudo illa, quæ non alibi tanta, Aduocatarum per Principatum Leodiensem, dum munifici Principes in robur donationum Ecclesiis, Monasteriis, & Collegiis defensore carentibus factarum, viros militares & Nobiles ijs in Aduocatos & Defensores deputarunt, adiecto partis multarum, & sæpè aliarum rerum euolumento. Inde etiam crebriores

querelæ, & aliquando lites inter Capitula, Collegiâne & Aduocatos priscos, illis Aduocatiæ Cancellis hos continere volentibus, his Dominicalia iura ex longo vsu arrogantibus.

CAPVT DECIMVM-TERTIVM.

Explicata vox Homines (vernaculè Hommes) in Pacto de de Fexhe, & falli Leodienses qui per Homines intolligunt Consules.

CEdo lucernam Diogenis: Homines media luce mihi inuestigandi. Face non lucerna tantum erroribus istis opus, qui virgulta pro hominibus, ut tempore Cominæ, incerto adhuc die, cernunt, quia cernere putant. Vix quicquam frequentius inter Leodienses de Ciuitatis exemptione aut statu aduersus Principis sui Consilium differentes, Pacto quodam nuncupato de Fexhe inito sub Adolpho de Marka Episcopo anno Christianæ salutis 1316. Ed remittunt Consiliarios Principis: quasi cuncta illius iura & iurium insignia illic designentur, & specificatorum inclusio sit prætermissorum exclusio, & exempla regulam non amplificent, sed restringant. Standum pacto quod Principes pariter & subditos ligat, nec licere Principi aliud sibi extra pactitiam Legem arrogare. Quod Consularem auctoritatem, Tribunitiam veriùs facem attollant, & inde Ciuiam peculiare faciant Tribunal, euincere conantur quod per dictionem Homines (Hommes Walonico

nico sermone quo pacti tabulæ sunt conscriptæ) significentur Consules , coram quibus & Scabinis simul vnusquisque Ciuium pro facti exigentia sit iudicio sistendus. Quo manifestum fit magna eos , si extarent , non dissimulatuos , qui animum leuissimis aduertant , vocis vnus sonum ad priuatam interpretationem inflectentes. Gnari si dictionis abusus succedat , Tribunalium ordinariorum à solo Principe institutorum & dependentium trinitatem turbari conuellique , & nouitiam Ciuici Magistratus ab vsurpatione iurisdictionem annos suos ab eo puerperio supputaturam. Verùm alium necesse habent querere patrinum. Homines isti nouitij non sunt Homines memorati pacti. Ibi per dictionem Homines (vernaculè Hommes) intelliguntur vasalli rerum Feudalium Iudices & Curia Pares. Vtroque enim Latino , & clariùs vernaculo idiomate in materia Feudali Homo significat Clientem & Feudatarium , & est correlatiuum Domini , diciturque eadem venustate passim Homo Domini Homo , ac vasallus Domini vasallus. Hinc inualuit promiscuè in instrumentis Curiarum Feudalium antiquis & recentibus , quod res gesta scribatur presentibus his & illis Curia Dominicalis Hominiibus. A qua Hominis id est vasalli significatione Homagium descendit. Sic dictum quia quorundam moribus & consuetudine introductum fuit , vt quis se alterius hominem faceret : quod ab initio plus erat , quàm venire in alterius clientelam , & ascribi quasi glebæ : & licet hodie prædura ea seruitus exoleuerit , Hominis & Homagij apud Iurisconsultos , præcipuè Feudistas & Canonistas vsus , denotantis fidelitatem quam homo seu
cliens

cliens conceptis verbis iurare ante omnia tenetur. Ex
 eadem origine fluxit diuisio Hominis in Hominem Li-
 gium, & Hominem non Ligium, eodem tenore & sig-
 nificatu quo dicimus hunc esse Regis vasallum Ligium,
 illum esse vasallum inferioris Domini non Ligium.
 Enimuerò per Homines eo loco significari Feudatarios
 & Curia Pares palàm fit ex alijs vetustioribus membra-
 nis. Vt vna pars legis aliam declarare solet, ita vocum
 dubiarum interpretatio petenda à modo & consuetudi-
 ne loquendi alijs in edictis aut scriptis. Repete Pacis
 Iudicium, & mecum iudicabis. Nemo in Tribunal Pa-
 cis Leodiensis còoptandus, nisi sit Homo recognoscens
 Feudum à Principe & eius Ecclesia dependens. Item,
 Homines Domini Leodiensis id est Principis, & Sca-
 bini Leodienses, & Allodialis Curia, cuius Auditorium
 est inter ædem Deiparæ & S. Lamberti, sunt tres Iudic-
 ces totius ditionis. Posteriora hanc ipsam rem eluci-
 dant. Post paucos ab eo Pacto de Fexhe annos scilicet in
 laudo aut arbitramento Philippi Gallorum Regis electi
 inter Regem Bohemiæ & Episcopum Leodiensem Du-
 cemque Brabantie arbitri sub penultima die Augusti
 1333. articulus secundus expressim per Homines deno-
 tat Curia Pares his verbis, Quod Diocesani quovsque
 Leodina Diocesis porrigitur, poterunt absque contra-
 dictione citari ad Annulum Palatij, licebitque Episcopo
 præcepta sua exequi per totam Diocesim, prout &
 quantum Homines & Iudices Pacis memoriâ factum
 antiquitus recolunt, olimque & impræsentiarum iudi-
 cant. Non absimiliter in moderatione Nouelle legis
 pridie festi Dionisiani 1386. sub finem, Homines ac-
 ceptas

ceptas reperies, dum Statuitur Raptam non posse nu-
bere Raptori nisi vocatis quatuor puellæ propinquo-
ribus consanguineis, duobus paternis & totidem ma-
ternis coram Iustitia loci vbi raptus contigit, aut coram
nobis Episcopo & Hominebus nostris Feudalibus, vel
coram Prætore & Scabinis Leodiensibus. Cum itaque
ante & post Pactum hoc, per Homines intellecti sem-
per sint Pares, & Homines Feudales, consequitur, quod
in pacto Homines nuncupentur ijdem Pares, & Feu-
dorum Iudices, iuridico argumento, Tale esse mediū
qualia sunt extrema. De facto qui destitutâ omni affe-
ctu censurâ calculum huic quæstioni interponet, sen-
tiet incontinenti, neutiquam ibi Consules intelligi. An
per antonomasiam & præcellentiam quandam in pacto
cum Principe Adolpho magnanimo Martis pullo post
diuturna etiam bella inito, vocarentur Homines, No-
uelli Burgi-magistri qui lumbricorum instar per tyran-
nidem meram cuiusdam Dæmagogi, Henrici de Dio-
nanto nominati, potentiorum quorundam machina-
tionibus impulsī, primū in anno 1254. reptare incep-
tauerant, & post pugnas geminis plusquam lustris in-
feliciter pugnatas, Henrico illo Dæmagogo & nefa-
rijs complicibus proscriptis, aut laqueo, quot appre-
hendi poterant, necatis, ab vsurpato munere plurimis
ab inde annis destiterant & vix anno 1316. ab Adolpho
firmandæ tantū pacis intuitu tolerabantur? Quantum
homo homini præstat, & stulto intelligens interest,
Hominem dici posse per quendam eminentiæ gradum
haud inficiarer. Quo sensu hominem homini Deum
esse Comicus sententiosè dixit, qui ei benefecisset,
quod

quod alteri benefacere, opus sit diuinum: Et contraria
 metaphora Hominem Homini lupum, qui noxiam fa-
 ceret, aut aliena abliguriret. Et quamuis Princeps &
 Dominus quisque directus conferendo vasallis & clien-
 tibus Feuda, quæ sunt vera beneficia (vt Feudi defi-
 nitio importat) sint præcellenter Homines & vasallis
 suis quasi quidam Indigetes, ipsi nihilominus Pares &
 Feudatarij Iudices, sua etiam prærogatiua, non qui-
 dem Domini directi respectu, cuius sunt beneficiarij,
 sed aliorum minorum subditorum, aut ignobilium, aut
 in Parium Curiam non arrogatorum, rectè sunt Ho-
 mines appellati. Quibus solis licebat Principi pro Tri-
 bunalis sedenti assistere, de Baronatibus & alijs Regali-
 bus Feudis cognoscere, & criminales causas ad hono-
 rificentissimum Pacis iudicium spectantes terminare.
 Neque aptari aut conuenire potuisset Consulibus Lex
 illa Pacti, Quemque coram Scabinis aut Hominibus se-
 cundum causæ exigentiam de futuro esse in ius vocan-
 dum. Quandoquidem neque tunc penès Consules erat
 festuca iurisdictionis, neque ruborem eò vsque exue-
 rant, vt aliquid iurisdictionis prætenderent: sensim &
 interpolatim nidificauit cornicula, & aliquibus fulta
 incrementis pennas aliquandò in volatum explicare
 sustinuit. Germanus legis illius sensus hic est, non alius,
 Si quis Ciuis aut Incola deliquisset, inxta causæ & de-
 licti qualitatem, iuri eum stare oportere, aut coram
 Scabinis ordinarijs criminum ordinarij. Iudicibus,
 aut coram Hominibus siue Paribus Curiae, casuum &
 criminum extraordinarij, & iudicio Pacis reserua-
 torum, Iudicibus. Nulla eo loco Allodialium iudicium
 mentio-

mentionem ingesta : quia tertij isti Iudices sunt merè
 Ciuiles bonorum Allodialium cognitores, criminalium
 totaliter incompetentes. Neque vt in Delegatione
 Viennensi post litem Spirensis credidi, probatur per
 Literam Viginti-virorum ab Episcopo & tribus Ordini-
 bus deputatorum anno 1324. in Nouembri, aut per
 Pacem Nuncupatam Sancti Iacobi, quod in Pace de
 Fexe per vocem, Homines, significantur Consules.
 Nam litera illa Viginti-virorum, aliter Pax secunda de
 Fexhe dicta, octo annis vulgatissimâ Pace de Fexhe po-
 sterior, & illius declaratoria, manifestè arguit quod in
 priore illa Pace sub Hominum vocabulo nequaquam
 Consules intelligantur. Ac imprimis statim in exordio
 Adolphus Episcopus (nam eius authoritate & nomine
 emanauit) causam huiusce Ordinationis reddens ait,
 Vt omnes Nostri subditi iuxta tenorem Pacis de Fexhe
 secundum Iura & Leges iudicentur, crimina opulento-
 rum æquè & pauperum corrigantur, Nostrique Mini-
 stri, Officiati & Iudices ab omni ambitu alieni cunctos
 Nostros subditos legitimo Iuris ordine regant. Vbi dum
 Princeps vocat Iudices Suos, & postea in progressu
 Ordinationis, Homines dicit Iudices, non potest in-
 tellexisse Consules. Qui, nec opinione quidem Plebeio-
 rum, sunt vel dicuntur Principis Iudices. In primo ar-
 ticulo continente casus ad Episcopi Iurisdictionem per-
 tinentes habetur quod in Delictis Incendiorum, diur-
 norum aut nocturnorum hæreditatis alienæ inuasorū,
 latrociniorum, homicidiorum voluntariorum, depopu-
 lationis agrorum, obsessionis viarum, Raptus, & eius-
 modi criminibus, delatione facta Princeps debet duos

è suis Hominibus fide dignos & non suspectos deputa-
re, qui citatis partibus in loco admissi delicti aut quàm
vicino, ritè & fideliter inquirent, & processum inqui-
sitionis oclusum Principi tradent, quem is aperiet &
secundùm probata inculpati morte damnabuntur.
Quintus articulus idem apertè peruincit. Viterius con-
uentum est, inquit, quod in criminibus capitalibus de
quibus coram Principe & eius Hominibus agetur Prin-
ceps processum inquisitionis non aperiet, nec decidet,
nisi in vna istarum trium Vrbiũ, Leodij, Hoij, aut
Dionanti præmissa in quindenam citatione. Si tamen
inquireretur in Ciues prædictorum Oppidorũ, inquisi-
tio fiet coram quatuor Hominibus seu viris, duobus per
Principem, alijs per Oppidum cuius inquisiti Ciues
fuerint, designandis, & Princeps processum sibi per il-
los traditum aperiet, facietque vt supra. In postrema
periodo per Homines intelliguntur indifferenter quili-
bet viri, adè vt nec Consules quidem denotentur: at
in anterioribus indubiè Princeps per Suos Homines si-
gnificat Curiaë suæ Pares. Quippe cum ibi agatur de
excessibus ad Iudicium Pacis spectantibus, cuius Iudi-
ces sunt Curiaë Pares, necesse est eos non alios per Ho-
mines designari. Equidem cum in vtraque Pace Magi-
stratus & Vniuersitates cæterorum Oppidorum non
minùs quam Magistratus & Communitas Leodiensis
inter contrahentes denominentur, & nullum aliud Op-
pidum prætendat suos Consules illuc innui, sub dictio-
ne Hominum, insolens fuerit priuata Leodiensium in-
terpretatio. Frustrà Pax Sancti Iacobi qua statuatur in-
quemque coram Iudice competente Lege experien-
dum,

dum, aduocatur in comprobationem illius significati. Quandoquidem nec Hominum nec Consulū ea vtatur epipheto, & iuri scripto congruat, vnumquemq; iudicario tramite coram competente Iudice conueniri. Documentum Principibus Leodiensibus & illorum Confiliariis, quoties ineundorum tractatum occasio aut necessitas incidit, non negligendum, vt ab amphibologia & æquiuatione velut pedum offendiculo præcaueatur: quod populus pro cerebro suo etiam clara pro intricatis & inuolutis quandoque intorqueat, & quæ in præiudicium dicta & conuenta fuere, in fauorem imputet, Cræsi exemplo qui Halym obsidens accepto oraculo quod vesperi in Oppido cænaret, dum victoriam promitti putat, captiuus in eo cænauit. Iurisdictionis dulcedo stimulans est illecebra, quæ degustatores suos potenter inescat, & amatoribus suis nullum modum ponit. Mulier vna Semiramis Ninum virum suum rogauit vt quinque diebus se solum regnare pateretur, cum impetrasset, apparato opiparo conuiuio Proceres in verba sua adegit, & die altera marito in carcerem coniecto, sola regnum vsque ad senium obtinuit, à filio tandem perempta. Si vsquam principiis obstandum, minimæ etiam micantes vsurpatæ authoritatis scintillæ non modo sunt in exortu-extinguendæ, sed eradenda tentaminis cuiusque elementa.

CAPVT DECIMVM-*QVARTVM.**De Tributis Vectigalibus & Collectis.**In Specie de Imperialibus, Circularibus & Prouincialibus.*

VT trina Cæsarea Mandata triplici capite & fundamento ante primum meum Consulatum in Leodienses emanauerant: vnum ratione restantium subventionum Principi per tres Patriæ Ordines ab anno 1624. addictarum, quas sola Ciuitas tricariorum suorum protelationibus in eum diem soluere erat tergiversata: alterum circa præscriptam Electionis Consularis formam: & tertium quoad diuersa attentatorum pro parte Ciuitatis admissorum puncta; sic in Vienne[n]si Delegatione, quam Consulatu defunctus mox obiit, ex præscripto agitatorum antea Leodij coram Cæsareis Commissarijs processuum, & Spiræ vertentium, ad singulorum contenta Mandatorum de subreptione eorundem, quas exceptiones præcisa etiam Præcepta per Imperatoriam benignitatem admittunt, dicere oportuit. Ad primum expedita stabat responsio, paritum nempe & morem gestum ab illius Mandati insinuatione, per realem debiti restantis factam meo Consulatu adnumerationem. Sed altior profundiorque remanebat difficultas, quæ posteros manebat, quod Cæsar iuxta Commissariorum relationem propter perpetua Comitiorum trium Ordinum inuicem altercantium dissidia, Reipublicæ perniciem nisi maturè prouideretur.

deretur secum tractura, iubebat præualere suffragio-
rum pluralitatem in articulo contributionum. Quæ ad
id punctum Ciuitatenses apud Cæsareos Commissarios
ample, & strictim, at incidenter Spiræ, proposuisse in-
ueniebam, stili mei, Delegatus tunc, feci, granditer
omittendo peccaturus. Cumque quæstionis resolutio
in cardine discriminationis verteretur, distinxì tunc
temporis indictiones & collectas in Cæsareas, & Circu-
lares, de his professus nolle controuertere, & in Rogati-
tis & Gratuitas, quæ solæ mihi erant pro themate.
Posteriori igitur generi tantum incubui, & pro inge-
nio ultra rationes in utroque processu adductas ad labo-
raui ostendere, quod in Rogatoriis & Precariis subuen-
tionibus requirebatur copulatim & collectiuè trium
Ordinum consensus, nec sufficeret duorum ad obligan-
dum tertium dissentientem. Vltimo Consulatu 1634.
& 1635. Belgio si vnquam antea flagrantibus vicinorum
bellis æstuante, Gallis duplicata acie Hollandico nu-
meroso exercitui in agro Leodiensi coniunctis, cum ad
salutem & tutelam Prouinciæ, urgente optimo & vigi-
lantissimo Principe, tres simul Ordines in arcium & for-
talitiorum munitionem stationariorumque stipendia,
finito quod eos in vsus cedebat certorum annorum
tributo, annuissent minutum vectigal rerum potabi-
lium, vini nempe & cereuisiæ, & octodecim Opera-
rum seu Ministeriorum Tribus (sunt autem numero
duæ & triginta) rationibus & orationibus contra per-
uersorum insufurrationses expugnatae idem decreuis-
sent, seditiosorum præcipui Antesignani, quibus res
familiaris angusta, auidi mutationis Imperij, occultè
aut

aut palàm quæstum suum ex iactura publica aucupantes, detonare in triuiis, in circulis, in conuenticulis, rem in hoc versari Priuilegiorum & Ciuicorum iurium, paruipendendam suffragiorum pluralitatem, vniuersas simul Tribus consentire oportuisse: & quò me in inuidiam adducerent, & pondus demerent authoritati

frustra retinacula tendens

fertur equis auriga, nec audit currus habenas,

spargunt in vulgus, ita me dixisse & scripsisse in Negotiatione mea Viennensi, & nunc Charondæ Thuriorum Legislatoris exemplo violare Legem quam ipse dixissem. Nec minæ intra verba stetere. Globus trecentorum circiter ficariorum, gladijs, pugionibus, cultris armatorum opperitur domo exeuntem ad solemnem statumque actum Consulatus, & stricto ferro inuadit, mortem illaturus ni properè abrogarem Peculium (sic enim vini & cereuisiæ vectigal vocant) trium Ordinum pluralitatisque Tribuum consensu impositum, & Serenissimi Principis authoritate, me & collega præsentem, publicatum. Et iam ficariorum vnus proditoriè à tergo adortus & collo inhærens iugulum oblongo cultro petebat, affectis plerisque gladios & ficas vibrantibus, cum, ijs fortè sono bombardæ in altum explosæ inopinatò attonitis, & constãtia pro dignitate Consulari vim sub capitali poenâ voce elatâ prohibentis, plerisque consternatis, ope plusquam humanâ saluus impiorum manus euasi: & biduo post ne degenerare animo mortis præsentis formidine rem ritè & vtilissimè decretam cogerer rescindere, ad quod nullis potuissem induci cruciamen-

mentis,

mentis, aut inhonorè occumbere, Urbem & ingratiſſimos Ciues reliqui Comitijs Conſularibus inſtantibus. Nec feſellit præſaga mali mens. Secundo à meo reſeſſu die, veſana Plebs dato claſſico, conuiuentibus, ſi non inſtigantibus Conſulibus, miro vndequaue acclamantium applauſu, Phrygum inſtar fatalem equum cum choreis & cantu olim in Urbem inducentium, Peculium reſciſſum & abrogatum medio foro vult & decernit. Mearum igitur partium fuerit de Tributis & Collectis neceſſariũ bonoq; publico vtilem inſtituere ſermonem.

Fatis Veſpaſiano Imperium aperientibus, & ei adhuc nutanti Mucianus impulſorum primus dictitabat, pecunias eſſe belli ciuiliſ neruos: ego mitiũs & iuſtiũs, belli iuſti neruos opinor, & in Pace, quietis publicæ nodum, & vinculum. Et Neronem accepimus optandum primo quinquennio Principem crebris populi flagitationibus immodestiam publicanorum arguentis dubitaſſe an cuncta vectigalia omitti iuberet, idque pulcherrimum donum generi mortalium daret. Sed impetum eius attinuiſſe Senatores, diſſolutionem Imperij docendo, ſi fructus, quibus Reſpublica ſuſtineretur, diminuerentur. Immenſam Tributorum vim Romanos ſubactis populis imperaſſe omnia penè ſcripta veterum loquuntur. Fructuum ex agro paſcuo quintam quotannis, ex agro aruo decimam, præter rigoroſa Portoria, & immobilium ſcripturam, vnde ager ſcripturarius dictus, & omnium penitiſſimè rerum certam eamque grauem impoſitionem. Tum Capitationem annuam in ſingula capita, in maſculis à decimo quarto, fæminis duodecimo, vſque ad quintum & ſexageſimum ætatis

V

annum.

annum, notam & litrum quoddam seruitutis. Vsq̄ adeo vt Iustus Lipsius eruditorum Musarum Phœbus, per maturam supputationem ostendat, supra centum quinquaginta millones subactas Prouincias quotannis Tributi nomine pependisse. Quin & nonnunquam anticipare iuebantur. Quemadmodum Octavius & Antonius post Philippensem pugnam adegerant Asiaticos intra annum numerare decem annorum Tributa. Alia victoris, quàm deuictorum fuit conditio. Idem tamen Octavius octauam omnium bonorum partem à Libertis (ab ingenuis abstinens) exegit, & accepit. Et statim à morte Iulij Cæsaris, qui occupato Dictaturæ perpetuæ iure libertatem specie libertatis oppresserat, singuli ciues vigesimam quintam fortunarum portionem in ærarium intulerunt; & hoc amplius, senatorij Ordinis omnes in singulas ædium suarum tegulas sex asses.

In Leodiensi Oppido vltra minutula quædam Vectigalia, quorum aliqua pars precariò in Ciuitatis vtilitatem deriuat, alicuius æstimationis & precij sunt Gabel læ, cereuisiæ, vini, pannorum; & hullarum: genus id est glebalium carbonum, qui è visceribus terræ eruti progenerant eum ignem, quem iuxta Leodiense adagium iactitant esse igne calidiorem. Hoc vectigal, quod presso & speciali vocabulo Gabellam apellant, permisere Principes Oppidanis in publicos vsus & necessitates, puta mænium, pontium, aquæductuum & consimiles: illiusque reuocatio, restrictio, auctio ab eorundem Principū autoritate & nutu pendet. Prout anno 1627. me Consule modernus Princeps Serenissimus FERDINANDVS Bauariæ Dux (quem fælicitet Deus) auctorem

tionem illarum quatuor Gabellarum ad quadriennium concessit; vt esset vnde refarciretur summa triginta sex millium Imperialium, redditus proportionati fors, in extinctionem debiti anni 1624. restantis impensorum. Et tenuere per quatuor annos cursum suum eæ Gabellæ, neque tamen oppignoratus redditus dicitur adhuc hodie extinctus, facto successorum, qui in alios conuerterunt vsus. Præteritis retrò temporibus latiùs diffundebantur Gabellæ, in salem, ferrum, & res per plures vanales, sub Principali semper, nec aliter, auctoritate. Nonnunquam ciuibus consentientibus Principis commodo & fisco cedebant, cuius rei sub Borbonio & aliquot antecessoribus obuia prostant exempla. Seu Principis permissu Ciues in publica opera aut debita percipiant, seu fiscus Principis immediatè, vtroque casu sunt auctoritatiuè saltem Principis. Cum ea nostra sint quibus nostram impertimur auctoritatem. Et eatenus quidnì etiam sint publicæ? Publica vectigalia intelligere (inquit Iureconsultus) debemus, ex quibus Vectigal fiscus capit, quale est Vectigal portus, vel vanales rerum, item salinarum, & metallorum, & piscariarum. Vbi species quasdam Publici Vectigalis recenset, in exemplum, non in restrictionem. Nam Ciuitati non licere Tributum vllum sibi imponere, nedum alteri, scit qui ius à foribus salutauit. Suprà verbo tetigi Subuentiones Imperiales, & Circulares, quas (vt cancer sensim in interiora serpit exterioribus semel excisis) insigni impudentia Coriphæi factiosorum volunt nunc in dubium adducere. Quod Maioribus ipsorum ne per somnium quidem vnquam in hæsitationem venit. De Im-

perialium Tributorum numero & genere est, quod Cæsari & Imperio in bellum Turcarum penditur. Anno certè 1532. Ciuitas & Patria Leodiensis aduersus immaniſſimum & truculentiffimum Turcam (in quem vtinam omnia Christianorum omnium arma conuertentur!) Germaniæ iterùm magno armatum exercitu imminentem, iuxta Comitiorum Imperialium Norimbergæ habitorem recessum, ad centum viginti equites, & trecentos octoginta pedites censita, expeditioni non defuit, contractis statim in conscriptionis arram viginti aureorum millibus, quæ Erardus à Marka Præsul meritis suis immortalis mutuo numeravit in festinationem. Sub Georgio Austriaco qui Principatum Leodiensem anno 1544. iniiit Conuentu trium Ordinum post inaugurationem celebrato, de ratione subsidiorum Imperialium contra Turcas propositum & decretum fuisse legimus, & ad ea onera supportanda in singulos sex inſequentes annos, duodecim aureorum millia concessa. In Comitibus namq; Spirënsibus per Ordines Imperij iteratò stipendia sex mensium Ferdinando Primo addicta fuerant in solutionem quater mille equitum, & viginti quatuor milliū peditum auxiliariorum in Hungariam aduersus Turcas mittendorum. Et Ciuitas cum Patria reperiēbatur reliquatix ab anno 1542. qua occasione Fiscus Imperialis Litem instituerat: vnde non minùs residuis satisfaciendum, quàm præsentibus erat necessitatibus occurrendum. Et id, quod ad Turcæ communis hostis bellum attinet, summam sit indicatum. Imperiales etiam sunt eæ contributiones quæ Circulares vocantur à Circulo sic dictæ: Principatus enim

Leo-

diensis est intra Circulum Westphalicum (qui est decem Circulorum vltimus) & ad decimam Tributorum Imperialium sui Circuli partem taxatur & obligatur. Ratio est in propatulo. Membrum est & pars Imperij, quod cum in decem tractus & districtus aut plagas sit diuisus, & vnaquæque Imperij Vrbs vni accensita districtui, in eodem ad onera publica contribuat, Leodium citra feloniam reatum nequit subuentiones Circulares declinare. Neque profecto hactenus obligationem abnegabat: dum etiam nuper coram Cæsareis Commissarijs Comite Frisiam Orientalis & Bernardo de Puteo in scheda allegatorum grauaminum agnouerit teneri ad vtrasque Imperiales & Circulares, quas fatetur necessarias, circa solas Prouinciales, quas vult esse Rogatorias tantum & Gratuitas, quasi ad scopulum adhærescens. Vt nouitiorum recens enatorum quorundam fungorum insolentiam mirari lubeat, qui vt Noctua ad felicitatis suæ sub Aquilis Cæsareis fotæ Solem cæcutientes, parum examinant quantum referat Circuli Westphalici, & consequenter Imperij membrum fuisse & permanere. Robertus à Bergis anno 1557. Episcopatu inauguratus in suorum trium Ordinum coetu obtinuit quinquaginta duo florenorum millia quantocyus colligi in subsidiorum horum Imperialium solutionem. Illius successor dignissimus Gerardus de Grosbeeck, qui ab anno 1564. vsque ad 1581. Cathedram tenuit, quoties per hæresim & bella vicina temporumque calamitates Ciuitas & Patria solutionem protrahebant, ad Ordinum preces, moræ causam Deputatis Circuli perscribi iubebat, & anno 1578. Alensonio è Gallia & Casimiro è

Germania in Belgium pauorem & trepidationem se-
 cùm inuehantibus, pecuniâ quæ quoquo modo corradi
 poterat in præsidia & munitionem Arcium & Oppi-
 dorum ditiois Leodinæ applicatâ, apud Circulum
 causas exponi curauit pro obtinendo tantisper Tri-
 butorum Circularium supersefforio. Recentissimæ
 gratissimæque memoriæ Serenissimus ERNESTVS
 Serenissimi FERDINANDI Patruus & Prædecessor
 proximus, quàm crebrò apud Cæsarem & Westpha-
 licum vnâ Circulum gratiam & authoritatem suam in-
 terposuit, vt consideratione tot malorum ingruen-
 tium, onerumque ex militum aut prædonum grassatio-
 nibus incumbentium, harum Collectarum remissio
 temporanea aut moderatio fieret? Nemine eò ituporis
 degenerante qui debitas inficiaretur. Sub eo, anno 1599.
 foedere inter Germaniæ Principes ad grassatorum de-
 prædationes coërcendas percussio, in Ducum ad id de-
 signatorum stipendia non eò minus Leodienses cum
 cæteris Westphalici Circuli membris in censum fuere
 relati. Prouinciales Collectæ tertiam constituunt spe-
 ciem, & sunt circus & campus quotidianæ altercatio-
 nis, easque parùm grato titulo, gratiosas aiunt, & ab
 Ordinum singulorum arbitrio pendere. Miseram dixit
 aliquandò futuram Augustus Rempubicam, quæ sub
 tam lentis maxillis quandoque esset, Tiberium deno-
 tans successorem. At longè infeliciorem ego Patriam,
 quam sub Opificum cultris inter sacrum & saxum stare
 oportebit, si morientis salus ex illorum sit petenda præ-
 scripto. Frontonis Consulis est dictum: Malum esse
 eum imperare, sub quo nemini cuiquam concessum sit:
 sed

sed longè peius sub eo viuere, sub quo maximè liceat. Prouinciales cenſeo eſſe bipartitas. Prioris generis, quæ ita ad Prouinciæ ſalutem tendunt, vt abſque ijs ſalua nequeat, aut non niſi ægrè conſiſtere. Poſterioris, quæ è cuiuſdam liberalitatis fonte ſcaturiunt, gratiamque pro cauſa habent, quas proinde Gratiſſas, Precarias, aut Rogatorias non immeritò dixeris. Quæ prioris ſunt conditionis, quia, vt pharmacum ægro, Reipublicæ incolumitati neceſſariæ ſunt, non video quæ differre poſſint ab Imperialibus & Circularibus. Nam vt hæ ad generis, Imperij ſcilicet & ſubordinatè Circuli conſeruationem faciunt: ſic illæ ad ſpeciei ſiue Prouinciæ vitam. An fortè iuxta Philoſophum omnes ſumus mundi ciues, & hoc amplius, vt quiſque noſtrū minùs ſit priuatæ ſuæ Patriæ ciuis, quàm vniuerſi Orbis, vt minore in Patriam caritate feramur, quàm in Imperium, & Circulum, ſub quo Patria noſtra comprehenditur? Non ſic ad lapidoſam & ſterilem ſuam Ithacam Vlyſſes derelictis Alcinoi hortis properaſſet, niſi natalis ſoli dulcedo, efficax Magnes, animos cuiuſque ad ſe alliceret. Neceſſariarum ad tuendam Prouinciã contributionum non poteſt certa dari definitio. Neceſſitas pro varietate temporum multiplex eſt, & pro illius varietate varia, modò laxior, nunc ſtrictior. Neceſſariæ ſunt, quæ pro Arcium, Propugnaculorum, Portuum & oportunitis ſitorum locis Oppidorum, deſenſione exiguntur: quia ad Prouinciarum & Regnorum tutelam ſunt extructa, & illorum rima, corporis ruina minatur. Nec vbi foris eſt periculum, vacat domi ſecurè deliberare & ſophiſmatibus decertare, an Principis ſumptu

sumptu fortalitia illa & loca, militibus, apparatu bellico, & com meatu munienda sunt, an verò ciues, incolæ, & subditi omnis ordinis & dignitatis eò debeant conferre. Semel tantùm in bello peccatur: si auem è cauea semel emiseris, nunquàm postea prehendere queas. Non híc accitis verborum coloribus consultandum, concordent discordentne tres Ordines: num Ciuitas ab alijs septemdecim Oppidis discrepet, & Ciuitatis duæ ac triginta Operarum Tribus vnanimis consentiant, vel consentientium Ministeriorum pluralitas solùm præponderet. Medicùmne quisquam laudauerit, qui vulneratum in suo natantem sanguine, & animo deficientem cernens, detrectet cruorem sistere, & vulnus medicari, nisi saucius authorem vulneris prius nominauerit, aut de mercede sibi cauerit? In naufragio merx promiscua subleuandæ nauis in æquor abijcitur, nec scrupulosè disceptatur, vter nostrum instrumentum suum prior demergat.

Quid iuuat ad surdas si cantet Phemius aures? Corruptæ aut præoccupatæ per factiosorum emissarios nonnullæ Tribus obturatis auribus, aut pertusi dolij instar fluentibus, dicta mea anno 1635. exceperunt, dum modicum cereuisiæ & vini vectigal à tribus Ordinibus approbatum contra maiorem aliarum Tribuum assentientium numerum exhibilarunt, Arcium & fortalitorum intertentionem Principi non Patriæ incumbere decantantes. Architectonum fascino, qui peregrinum aurum è Patriæ naufragio piscantes vmbrailem exemptionem (in fædissimum mox eruptionem seruitium) iactando, faciem populi ebriosam, egenam & turbidam
conci-

conccitarunt, fyncerum vas agitatione fua turbaturam. O cæcas hominum mentes? Si Confuli obganniunt, audirent faltem Pseudolum fubfannantem, O Stulte, ftulte, nescis vānre te, atque in eo adftas lapide, vbi te præco prædicat! Quanti referat ad Arces attendere, docet Arx Hoyenfis anno 1595. intercepta, ad cuius recuperationem opus fuit auxiliario Regis Catholici exercitu. Prædocuit Bullonium anno 1552. perfida deditione amiffum, nec ante Pacem Cambrefianam Ecclefiæ Leodiēfi, Regis etiam Catholici beneficio, Gallis illinc reuocatis, reftitutum. Et Stockemium anno 1590. per Montium ad Zonam præfidiarios aftu fub auroram captum direptumque; Arx ipfa at incafsūm attentata. Neutralitatis beneficium, inquitis, vos fecuros reddit. O nunquā tutum credere blanditijs? magnum Dei immortalis munus hoc æuo neutralitas inter tot ftrages & clades circumiacentium Prouinciarum: in illam ne impingite & Orthodoxam Religionem colite conftanter. Nescitis diffidentiam matrem eſſe ſecuritatis? Non timebant Thebani cum Laconum ductor Phæbidas in amicam fuit Ciuitatem admiſſus, qui non eo minùs illorum Arcem Cadmæam, à conditore fic dictam, hoſtiliter occupauit. Nec diffidebant Locrenſes Dionyſium Siracuſanum iure hoſpitij excipientes, dum ille folita perfidia arcem inuaſit, & quam in Siracuſanos, tyrannidem in Locrēſes breui exercuit. Non ceſſit perperam Athenienſibus Pyrrhum Epirotarum Regem honoris ergò in Palladis Arcem natura & arte munitiſſimam introduxiſſe, ſed pauci Pyrrho ſunt comparandi, à quo & Cecropidæ acceperunt monitum, vt nulli

Z

Regum

Regum impofterùm facerent eam ingrediendi potestatem. Patriæ Ordines & subditos ferre tales sumptus debere, ratio naturalis, iusque positivum dictant: cum ea fortalitia & munita loca ad communem vergant conseruationem. Illi enim expensas subministrare tenentur, quorum gratia & commodo aliquid fit & cedit. Et vt priuatarum rerum onera priuati subeunt, ita publicarum Respublica. Hinc iure constitutum est, reparationem murorum Urbis aut Castri non spectare ad loci Dominum, sed ad Populum: neque solum ad ciues intra muros commorantes, verùm etiam ad singulos territorij illius incolas. Augustus, qui non iniuriã tertius, à Romulo, & Camillo Urbis dici potest Conditor, non è fisco Principis milites stationarios aut Prætorios aluit: ærarium militare instituit, & ad id vectigalia noua. Vultis scire quæ? Vicefimam hæreditatum, & Legatorum, quæ cuique obuennissent testamento. Vicefimam quintam mancipiorum, & centesimam quarumcunq; vænalium rerum. Patribus vestris alia fuit cura. Cum anno 1554. ad nuncium ingruëtis inter Principes vicinos belli in Comitijs trium Ordinũ in fortificationem & stationes Arcium duo & quinquaginta millia florenorum concessa sunt, & Henricus de Berlaymont, cognomine Floyon, Dionantum cum supplemento militum ducentorum missus. Recessus Ordinum, rationes Quæstorum, diaria Præfeetorum, qui vel limis oculis inspexerit, septuaginta & amplius continuorum annorum serie, è communi Patriæ nummo stipendiarijs fuisse satisfactum viderit. Non iuerim inficias, quando olim alta pace concors Belgium quiescebat, & sola fides publica

publica

publica tuebatur sine milite Castella, & turrita culmina vno vel altero custode contenta, leues eosque sufficientes sumptus è Castellaniis siue districtibus Castello subiectis corrogatos aliquando fuisse; at ad arma vndique conclamato, concentuplicatis periculis auctos certa proportione necessarios sumptus à toto corpore subministratos. Sensus, ô Superi, sensus, & mentem bonam plebeis istis animabus date! Talia, vberioraque multò sæpiùs effatus, & quantum Sacro Romano Imperio tanquam illius membrum, & in finibus propugnaculum, Augnstissimo Cæsari, & Serenissimo Principi, amborum subditi, publicæ & priuatæ saluti, vnusquisque deberent, commonefaciens, Dei iram, Ecclesiæ iniuriam, si per incuriam (quid autem si per malitiam?) præsentaneis necessitatibus dèessent, instillare non oblitus. Plebem nil vota furentem, nil delubra iuuant. Credetne posteritas? dubito an præsens ætas. Verius est folijs Sybillinis. Quasi in eodem ludo discipuli, à suis Magistris idem fuerant edocti; vnâ confusâ voce vnâ negatiuam, Non, Non, Non, longissimo geminationum tractu intonare, & rogati à Consule qui essent negantes, pari murmure tumultuatim respondere, Omnes, Omnes. Et alio quàm Vlyssis ad Sirenum læthiferos cantus consilio, aduersus Saluberrima Magistratus consilia & monita, ne rationes in pectus penetrarent, aures gerere occlusissimas. Ita aliqua Tribus hortante & impellente suo Saturnino, & vnâ præstigiis alterius hominis, qui per consimiles artes, & explosa postmodum in ipsam ædem Diuo Lamberto tutelari sacram tormēta bellica, viam euoluto altero ab inde anno

ad infaustum sibi Consulatum stravit, dementatæ: licet plures, octo scilicet & decem Tribus, incantationibus minùs efficaciter tunc operantibus, trium Ordinum cæterorumque Oppidorum in puncto Peculij sententijs subscripsisse comperiantur.

CAPVT DECIMVM-QUINTVM.

An Ordinis vnus Contradictio possit Impedire Vectigalium Impositionem in aliorum Ordinum Concordia.

TRes Charites, Aglaia, Thalia, Euphrosyne trigeminæ sorores, his penicillis effigiantur, vt mutuis deuinctæ innexæque brachijs vna ire, & duæ redire videantur. Appositâ Gratiarum descriptione, quæ vbi in pectus gratum incidere, accepta beneficia referendo geminant. Tres Ditionis Leodiensis status, Ecclesiasticus, Equestris, & Popularis, trigemini fratres saluâ fortis & dignitatis prærogatiua non male depingantur, mutuis etiam innectendi brachijs, in communem & publicam salutem collimaturi. Sed nimis verè, quod dum duo illorum redeunt, tertius aliorum tendit. Ecclesiastici & Equites vbi de subsidijs in commune bonum decernendis queritur, post disceptationem & indaginem an & quæ decernenda & vnde expromenda sint, in vnam postea sententiam de facili conueniunt: Popularis autem vt plurimum spretâ aliorum duorum Ordinum præmonstratione in auia declinat, illorum concordiam in suæ discordiæ materiam trahens. Magistratus

tus crebrò culpa qui popularis auræ captator, plus æquo partes plebis in superficie agit, plebeius à plebeis haberi volens, vt minore repulsæ metu crebrius honores repetere possit. Non satis memor, quod Virtute ambire oporteat, non fautoribus: Et sat fautorum habeat, qui rectè facit. Poenè tamen ea culpa tota Urbis est Leodiensis: contagione & attactu tantùm reliqua Oppida deficiunt, dum in separato Popularis Ordinis cætu, præeunte ad praua Magistratu Leodino, nonnunquàm erubescendo rubore pedibus eunt in illius suffragia. Nam multoties & frequentiùs aliorum Oppidorum Consules & Senatores à duorum potiorum Ordinum iudicio non deflectunt, & desciscentes Leodinos sano consilio deserunt. Quemadmodum anno 1624. (quì nefastus seminarij discordiarum annus fuit) duobus Ordinibus in Peculium consentientibus, Ciuitate per suos tunc temporis Consules Publicolarum & Popularium nomen affectantes pertinaciter renitente, ceteræ Vrbes excussis, quas in Ciuitate induerant, tenebris, herbam ex interuallo porrexere. Et quode loquimur anno 1635. libratis rationum ponderibus prono pariter animo cuncta illa Oppida Peculium annuerunt. Liuidum istud irritatæ discordiæ pomum sapientissimi Principes tollere magnopere laborarunt, irritò nisu. Quin Diui Cæsares Rudolphus Secundus, Mathias Primus, Ferdinandus Secundus annis 1602. 1615. 1625. datis successiuè Commissarijs Carolo Nutzelio, Ioanne Comite Phrysiæ Orientalis, & Carolo Comite de Manderfcheit, adiuncto vtrique postremorum Bernardo de Puteo, sollicitudinem suam & authoritatem interpo-

fuerunt, & ipse Diuus Ferdinandus Secundus acceptâ præmemoratorum suorum Commissariorum relatione, mandatum strictissimum pœnale edidit, quo in Comitibus rem subsidiorum & tributorum, maioribus votis & suffragiorum pluralitate decidendam constituit. Ablegatus Viennæ existens reproduxi humillimè quæ coram Cæsareis Commissarijs eo in puncto & ex parte Ciuitatis allegata fuerant: & in specie, quod in Gratiosis & Rogatitjs Indictionibus, trium Ordinum vniformis requireretur assensus. Ad Gratiotas inquam calammum non minùs quàm linguam restrinxi, & ad trium Ordinum inter se suffragia; nequaquàm enagatus ad singulorum Ordinum separatos inter se conuentus. Cui legere otium suppetet, gratam rem faciet, si vel cursim lectitare volet, ne nomen meum ingratis vapulet. Repono argumentum ibi positum. Gratiotum tributum, esse donatiuum: duos verò Ordines posse quidem esse de suo liberales: sed de suo, non de alieno. Equum esse vt tertius Ordo consentiat donationi de suo communiter faciendæ. In corporibus Politicis duplicis etiam esse generis corpora, Homogenea quædam, & alia Heterogenea: & diuersam vtrorumque conditionem. In Heterogeneis concordia opus esse cum de largiendo & donâdo controuertitur, in Homogeneis non item. Heterogenea inuicem corpora esse, Ecclesiasticum, Equestrem & Popularem Ordines: Homogenea, Collegia Canoniorum separatim omnia inter se, Comitum, Baronum & Nobilium inuicem sessiones, Magistratum, Senatum, & Tribuum, Ciuitatis, & Urbium totius Principatus conuocationes, congregationesque:

hinc

hinc in merè precariis neque Clerum & Nobilitatem concordēs, posse inuitum territorij vniuersi Populum onerare, neque vice versa Popularem statum si Clero suffragetur, obnitenti Nobilitati præiudicare, nec Clero, si cum Equitibus conueniat. De Homogeneis mutuo corporibus nihil tale scripsi, sed ex diametro contrarium per illationem: Et Stentorea quasi voce, in Senatu, in Tribuum Cætibus præstigiatorum imposturas damnaui, dolosam factiosorum hominum amphibologiam detexi: in Vrbe Leodiensi, in cunctis Patriæ Oppidis à sæculis, citra variationem, obseruatum, vt in articulo Tributorum & Collectarum, quò plures Tribus inclinassent, ab omnibus illius Populi ciuibus & Tribubus factum & Decretum esset. Equidem vbi abesset obseruantia & consuetudo, ad ius nobis, si homines sumus, recurrendum foret. Iure Ciuili, Quod facit maior pars Collegij, totum Collegium facere dicitur. Factum à Concilio Ciuitatis censetur factum à toto Populo. Quando Concilium Ciuitatis fuit ritè conuocatum sufficit duas partes Decurionum esse præsentēs, & quod à maiori parte præsentium statuitur, omnes ligat & ab omnibus est approbandum. Iure Canonico, præualet semper & suum consequitur effectum, quod à maiori, & saniore parte Capituli fuit constitutum. Et Prælatus, cum maiori parte Capituli potest minori parte contradicente statuere, quod quilibet Canonicus ad fabricæ reparationem debeat conferre. Quod de Heterogeneis dixi corporibus existimo Ciuitatensem Aduocatum deprompsisse ex Ioanne Bodino, qui in suo de Republica opere refert, quod cum in Comitijs trium Regni Gallia

Ordi-

Ordinum Ecclesiasticis, Nobilibus, & Popularibus tripartitò constantium, decideretur duorum Ordinum sufficere consensum ad obligandum tertium, vti tertij Popularis Status Deputatus præfato argumento euicerit Decreti moderationem. In quo tutum non ideò pedem fixerim: nec quod vt Delegatus ex formula adduxi præstare vti indubitatum cogor; cum mandatarius ob rem nomine Domini actam, aut gestam de euictione non teneatur. Eò minus quod hæc Heterogeneorum assertio in Leodiensium Politicis locum non inueniatur vendicasse: vbi iuxta Manuscriptorum traditionem sede vacante & in Interregno, dum Patriæ Mamburnus communibus trium Ordinum suffragiis deligitur, si duo Ordines in vnum & eundem concordent, frustranea fuerit tertij Ordinis reclamatio. Stet, aut conuellatur, non magni pendam: id intrepidè affirmaturus, quod sicut in Imperialibus & Circularibus Contributionibus, ita in Prouincialibus necessariis subtilitas huiusce distinctionis non sit recipienda. Et quicquid de Rogatiis Collectis è subditorum liberalitate proficiscentibus enixo labore contenditur, non deprehendo satis cui bono & fructui tam operosa disputatio. Cum vix casus eueniat, vt, quod Leodiensi Principi subsidiorum specie & titulo conceditur, munificentiæ sit, & non necessitatis, aut obligationis saltèm naturalis. Quæ me Consule annis 1627. & 1635. populus annuit, non est vt largitionis putentur foetus, cum strictæ fuerint obligationis. Illo quidem, in extinctionem & dissolutionem summæ ab anno 1624. verè per Ciuitatem debitæ: hoc verò in Arcium munitiones, & stationariorum stipendia: etsi posterius hoc

Tribu-

Tributum, Peculium dictum, in hunc diem successu caruerit per nequitiam Instigatorum prisca Reipublicæ status mutationem appetentium. Et quoties Ordinibus visum fuit aut moderno aut prædecessoribus Principibus donatiuum largiri, absit inuidia dicto, non tam donatiuum fuit, quam naturaliter debitum, quod intuitu benefactorum & in Patriam meritorum tribuebatur. Quantum est boni Principis onus? Admittere in animum totius Reipublicæ curam, & Populi fata suscipere, & oblitum quodammodo sui, subditis viuere. Et vt in Theodosio Pacatus, Vt indefessa vertigo cælum rotat, vt maria æstibus inquieta sunt, & stare Sol nescit, ita Princeps continuatis negotiis, & in se quodam orbe redeuntibus semper exercetur. Non quod laudem eam bonis subditis ereptam velim, quasi interdum Principum suorum labores plusquam Herculeos nequeant alicuius munificentiae testimonio è priuatis detractæ facultatibus prosequi: imò verò vt animos illorum accendendam præacuto æquitatis naturalis, & cuiusdam antidotalis obligationis stimulo. Ad tres Ordines regredior. Quod per totam propè Europam vsu receptum est, in Prouincia Leodiensi inualuit, vt in tres sit diuisa classes, vnam Ecclesiasticorum, secundam Equitum, tertiam Popularem. Et ternarius numerus tanquàm omnium perfectissimus plerisque Gentibus placuit. Romani Romulo authore in tres Ordines partiebantur: quorum primus erat Patricius, secundus Equestris, tertius Plebeius. Antiqui Galli in tres pariter, nempe in Druydas, Equites, & Plebem. Hippodamus Milesius trifariam Populum diuisit, in Artifices, Agricolas, &

Aa

Milites.

Milites. Veneti in Nobiles, Honestiores Ciues, & Plebem. Florentini olim in Proceres seu Magnos, in Populum honestiorem, & in Plebem. Dignum scitu, & perutile certè obseruatu, quod ex Seruij Tullij instituto in suffragiis obeundis legendisque peragebatur. Ex Primoribus Ciuitatis Seruius duodecim scripserat Centurias Equitum: Populum in quinque Classes partitus, facto ordine pro census & fortunarum quantitate. Quas Classes in plures rursus Centurias diuiderat: prima classis conficiebat Centurias octoginta, reliquis classibus in viginti Centurias seniorum & Iuniorum singulis sigillatim distinctis: præter quintam classem vndecim millibus æris censam in triginta Centurias distributam. Infra quem censum collocata fuit reliqua multitudo pauperior, & plebs proletaria, in vnicam Centuriam redacta, militiae, honorum & suffragiorum expers. Centurijs suffragium eadem vi, eodemque iure omnibus datum est: sed (Liuiio teste) gradus facti, vt neque exclusus quisquam suffragio videretur, & vis omnis penès primores Ciuitatis esset. Equites enim vocabantur primi, octoginta primæ Classis Centuriæ tum peditum vocabantur; ibi, si variaret, quod rarò incidebat, vt secundæ Classis vocarentur: nec ferè vnquam ita descendebant vt ad infimos peruenirent. Tota vis igitur erat penès Centurias Equitum, & octoginta Centurias primæ Classis ex ditissimis & honestissimis ciuibus, quorum quilibet non minus quàm centum millia æris haberet, (census erat illo rudi & paupere sæculo magnus) compositas, vltra quas non efflagitabantur suffragia, nisi inuicem variassent. Si forte in
discor-

Discordia, sequentium Classium vocatæ Centuriæ in diuersa etiam abiissent iudicia, quod pluribus Curiis & Centuriis placuerat, ratum & fixum erat. Rex porro plebis & proletarij homines extra censum positi, in Comitibus vt non adhibebantur, sic iure vocis & suffragiorum carebant. Eandem Leodij Legem in Popularibus Comitibus latam & tentam oportuit, quâ plebecula famelica ventri & abdomini nata à suffragiis arceretur. Ab ea motus, rixæ, & turbæ in Tribubus oriuntur, minç in pacificos & probos intentantur, libertas Comitiorum impeditur, si non tollitur. Per eam homines factiosi rerum nouandarum auidi quiduis audent, & per scelus & nefas aditum sibi ad honores parant. Ex præmissis infertur legitima conclusio. Quod quemadmodum in omni subsidiorum genere siue Necessaria, siue Gratiola illa dicantur, Quod plures Tribus decreuere, omnes tenet & obstringit: ita quod plura Oppida aut Oppidorum Magistratus & Deputati in Comitibus statuunt, ad reliqua Oppida & ipsam Ciuitatem Leodiensem porrigitur. Quo enim modo sese habent vnus Oppidi Tribus & Ministeria Opificum ad inuicem, eodem omnia Oppida, & Oppidorum Tribus se inter se habent. Vnde fit vt aliorum Oppidorum Deputatis in separata Comitibus à propositione Principis cum Magistratu Leodiensi coeuntibus, etsi aliquorum Burgimagni aut Deputati Oppidorum cum alijs non consentiant, quod maiori parti lubuit, debet his dissentientibus lubere. Si in alijs Urbibus id iure accidit, quid causæ erit, cur Leodium non succumbet iisdem in pluralitate suffragiorum? Maximè cum iuxta pro-

priam Leodiensium allegationem, allæ Vrbes cum agris, concessorum Vectigalium, detracta quota Cleri, quatuor partes subeant, salua decima septima Nobilitati attributa, vna tantum quinta in Ciuitatem reiecta. Aded vt hac concurrente suffragiorum pluralitate concurrat simul pluralitas portionum & onerum: ideoque ex vtroque capite minor pars in corporibus Homogeneis in numero & quantitate maiorem partem sequi teneatur. An id hactenus, vt nuper, vlti sit receptum, non est mei propositi inquirere, aut defendere. Non quid prauo abusu factum sit, sed quid ex iure & æquo sit faciendum, dico. Ratio Legis est æterna & immutabilis, quam præuaricari quis potest, tollere non potest. Si de toto Populari Statu aduersus Ecclesiasticum & Equestrem committente ageretur, adhuc iniquè ferretur Tertio & nouissimo tantum in Potiores licere, vt obstinata ipsius oppositio, duorum sana consilia subuerteret, & bonum publicum euerteret. Nunc de Plebe in duas & triginta Tribus distributa non conqueremur, quæ alijs Oppidis non minoris solertiæ & sagacitatis ad duorum Ordinum rationes auscultantibus, sola voluptati ducit resistere & persistere? Sic Arachne, de lanificio & acu, Palladi quæstionem excitauit: & bardus Marfyas strepero rudis fistulæ cantu Apollinem prouocauit. Nec deerit auriculandus aliquis Midas, qui creperum anferis sonum pluris faciet mirifico Oloris modulamine. Itane ad Diogenis Cynici morem inerubescens multitudo aduersus communem omnium sententiam obambulabit? & cui plurimum est insipientiæ, sapientioribus oblucri, sapientiæ partem æstimabit? Id quod est, dicen-

dicendum est; multorum annorum remora & technæ, quid ex confusione & contumacia Tribuum sperari queat, nos docent. FERDINANDVS Secundus Cæsar anno 1624. ad Ordines Leodienses circa damnosam super Contributionibus, in quibus Reipublicæ istius salus consistit; discordiam, pro ea tandem terminanda scripsit, & Carolum Comitem de Manderscheit ac Bernardum Puteum Commissarios suos Imperiales Leodium ablegavit. Clerus & Nobilitas, & alij Oppidani Magistratus (nam vtriusque Recessibus sese conformarunt) dicto Commissariorum fuere audientes. Lubuit istis Tribubus verba primò mellea dare, & propositam viam amplecti promittere, & positâ tandem simulationis personâ expressim dissentire. Primus & secundus Ordines ob publicas Patriæ necessitates in duplex Peculium, sexagesimum mercis denarium ad tres annos, & aliquot florenos super porturâ vestium byssinarum, auro & argento ornatarum consenserant. Opificum Tribus, Motorum suorum indubiè impulsu, reiectis illis mediis Capitationem proposuerunt, non quod in eam propenderent, sed antiquo vtentes ingenio, vt in superficie non viderentur in totum contradictores. Siquidem vbi alijs Ordinibus Capitatio arrisisset, de repente occlamaissent eam Populo nimis onerosam, iniquam, odiosam, tenuioribus sensibilem & priuilegiis suis nociuam: cuius executionem nunquam admitterent. Hinc Cæsarei Commissarij posteaquàm tertio, nempe 14. & 26. Iunij ac 2. Iulij 1625. Ministeriales & Ciuicum Magistratum seridè monuissent vt se Recessibus aliorum Ordinum, & maioris partis vnanimum

Oppidorum per Serenissimum Principem acceptatis & approbatis conformarent, prima Augusti iudicarunt & mandarunt vt maioribus votis Ciuitas simpliciter accederet: addito etiam motiuo quod tam iure communi, quàm Constitutionibus Imperij cautum sit, & ratio naturalis dicet, in eiusmodi negotijs concernentibus Imperium, Circulos, Principatus, Vniuersitates, maiorem partem sequendam, & Rudolphus Secundus rescripto suo 24. Augusti 1604. idem in hoc Principatu seruandum constituerit. Commissariorum suorum Decreta infecutus Cæsar 22. Augusti 1626. stricto suo Mandato Consulibus, Ciuibus & Incolis Ciuitatis Leodiensis præcepit, quatenus citra vllam dilationem Recessui aliorum Ordinum de anno 1624. quoad duplex Peculium, aliasque Collectas se accomodarent, & de Cætero in Comitijs habendis à maiori parte votorum per Principem placitorum se nullo pacto separarent, sed ea præstarent quæ per maiora (accedente beneplacito Principali) resoluta, decretauit forent. Sed quid decreuisse & mandasse attinet? Hodie pertinaciore, quàm antea petulantia Plebei isti ab aliorum Recessibus discessere, pro lege habentes, exleges viuere. Iuris esse existimo, quod etiam in rebus, communibus non solum vt Collegiis seu Vniuersis, sed separatim, & vt singulis, quando aliquod membrum ab alijs discordat, per Iudicem causâ cognitâ, multò magis per Principem & Cæsarem; adigi possit vt adsentiatur, & obstinato durante dissensu, illius contumaciam diuinâ præsentia (probo Pragmaticorum axiomate) suppleri. Quod per superiorem habendus sit pro consentiente, qui peruicaciter
sine

sine causa dissentit. Nil obedientia prodesse videretur humilibus (inquit Innocentius Tertius Pontifex) si contemptus contumacibus non obeffet.

CAPVT DECIMVM-SEXTVM.

De Immunitate Tributorum & Vectigalium.

Homo in cæterorum animantium conuentu, quibus solâ ratione, non aliâ dote præstat, dum singula corporis sui ornamenta prædicaret, risum alijs mouit. Quid habes, inquiunt, quod iactes? Si vires: pecudibus multis, ferisque maiores natura concessit. Si formam: à Paſſionibus, & multis animalibus decore vinceris. Si velocitatem: nec equo, nec lepusculo par es. Si capillum: formosior in Leonum ceruice horret iuba: si vocem, clariorem canes, acutiorem Aquilæ, dulciorem, mobilioremque lusciniæ habent. Si visum, à lynce superaris, vt à cæco talpa, auditu, ab aranea, tactu, à vulturibus odoratu. In Comitibus trium Ordinum vbi Leodiensis Populus suam à Tributis & Vectigalibus immunitatem iactitat, quàm potiori iure Clerus, & Eques respondere possunt? Minor si digniori laudes suas prædicat ex illius ore fiunt sordidæ. Si vsquam Collectarum & Tributorum exemptiones legibus fundatæ exquiruntur, fas erit eas apud Ecclesiasticos in sortem Dei electos inuenire, quos sacri Canones exemere, seuerissimis in contrauentores poenis sancitis, excommunicationis nimirum & interdicti. Proximè ab illis, apud Nobiles, quos

quos in memoriam rerum à maioribus longo ordine gestarum, & obsequiorum, quæ in militia præstant, aut præstitere, aut ius Ciuile, secundum multorum opinionem ijs oneribus soluit, aut consuetudo penè generalis liberos fecit. Quo fonte Populus hanc libertatem à Tributis, in quæ, vbiuis locorum Ciues & Incolæ nascuntur, hausit? Replicabit, quod speciali Philippi Romanorum Regis priuilegio datam anni 1208. præferente: & Pacto, vel Pace Clericorum de anno 1287. nitatur. De Priuilegio posterius in capite separato videbimus, Pactum seu Pacem (sic frequentius vocant) Clericorum videamus. E præcedentibus non rarò lumen ad secuta præluet. Lux Historia est. Sub Alberto de Cuicke secundo eius nominis Episcopo, quem queruntur Annales indulgentiâ suâ multum Ecclesiæ iuribus nocuisse, dum Leodium aliquoties integratâ clade fermitum, vallis & aggeribus, quæ corruerant, recluderetur, excanduit Laicorum in Clericos indignatio, quos cum familijs de facto Tributis grauare præsumpserunt. Eò vsque Laicorum erumpente proteruia, vt detrectantibus meritò Ecclesiasticis iugum insolitum subire, vnum illorum carceri mancipauerint, & alios vulneribus, plures indignis contumelijs affecerint, *Episcopo* (hæc tria verba sunt Chronistæ) *cum Laicis consentiente*. Ecclesiasticorum fortis fuit, & imitanda constantia. Nullus carceris aut necis minis territus de officio latum vnguem decessit: à Diuinis & Sacris in violatarum libertatum vltionem cessatum est, nec ante de reconciliatione agi fuerunt, quàm, ipso Episcopo præsentem, ciues iurati adpromitterent, nihil in futurum aduersus libertatem

Ecle-

Eclesiasticam molituros. Sub Hugone de Petra Ponte proximo Alberti successore, vt inchoatum opus perficeretur, producto à porta Pagani vsque ad Sanctam Walburgem muro, anno 1203. Eclesiasticis, Nobilibus & Ciuibus in id consentientibus, permissu Episcopi Pedagogium (Tributi genus sat notum) ab ingredientibus exactum & solutum fuit. Et eadem occasione pulcherrima silua, à Glano dicta, magnum ob viciniam Ciuitatis decus, radicibus extirpata, duabus precij partibus Principi & fabricæ Ædis Lambertinae, tertiâ moenibus & turribus Urbis attributâ. Sub Henrico à Geldria Ciuibus in Cleri priuilegia rursùm insurgentibus, Henricus ipse & vniuersus Clerus in detestationem, Urbem reliquerunt, & Ciuibus culpam purgantibus anno 1253. 14. Kalend. Decemb. non aliter regressi, quàm si nudis pedibus & accensos cereos manu gestantes ciues in Ecclesiam vsque deducturi obuiam venirent, & in multam delicti memorem, quotannis nouem hamas vini traderent. Et post paululum machinatore quodam Henrico de Dionanto (quem primum populus Dæmogogum habuit) sopita rursùm exarsit discordia, illo & complicibus Gabellam cereuisiæ lapsu temporis abolitam ad quinquennium protrahere conantibus, quo irritatus Clerus denuò è Ciuitate excessit anno 1254, interuentu tamen Petri Capucij Legati Apostolici preuia satis factione est reuersus. Quieuit maioribus breui excitanda vndis tempestas, sufflante eodem seditionis Borea. Anno siquidem 1285. Potiores populi, Insignium vocabulo ab Annalibus designati, vænalium rerum indictionem insolente audacia introduxerunt,

Episcopo & Clero inconsultis, & improbantibus, qui Hoyum idè ad annum & menses decem secesserunt, regressi anno 1287. Ioanne Brabantia Duce, & ipsomet Episcopo Pacis, & concordia, precante populo, auctoribus. Qua sublatum & vetitum fuit imposterum Tributum, nisi quod ad proximos octodecim annos è solâ cereuisiâ penderetur, in solos murorum, vallorum, pontium, & platearum vsus conuertendum. Quamquam, ut à scriptoribus est animaduersum, nullum aliud publicæ illius pecuniæ extiterit monumentum, præter fontem in foro publico, cum fistulis plumbeis, turriculâ venustâ desuper fabricatâ. Et hæc est famigerata concordia, quæ nomen Pacis Clericorum accepit, & ab inde retinuit: quia exasperatus Clerus lege ibi scriptâ iniurioso populo fuit reconciliatus. Paciscentes ex vnâ parte fuere vterque Clerus, Primarius, & Secundarius, ex alterâ Magistri, Scabini, Iurati, Consilium, & Communitas Leodiensis, Principe, ut ad Paciscendum habiles & idonei forent, suam adhibente auctoritatem. Potissimus Concordati articulus, quo sublatum fuit quod vi gliscebat Vectigal, adactis hinc inde iuramento contrahentibus, & eorundem in perpetuum successoribus, ne illud vlllo tempore iussum aut toleratum vellent, excepto, ut dixi, ad octodecim annos Cereuisiario, ad ratam octo denariorum Leodiensium in singulas hamas. In firmitus Reciproca adiurationis robur supplicatum Episcopo ut decerneret excommunicationis pœnam per contrauentorem quemcunque incurrendam. Fluxa interim fuit fides: quid enim Populo inconstantius sub vmbra cuiusdam

dam

dam libertatis luxuriante, aut aliquo colore lucri affulgente? Nam sub Adolpho de Waldege anno 1302. declinante iam præscriptorum octodecim annorum termino, subornantibus Scabinis (vt nonnunquam inde nascuntur iniuriæ, vnde iustitiam profluere oporteret) adolescentes quidam discoli, vnicolore vestitu, quo se internosset, qui se Pueros de Francia nuncupabant, è cunctis mercibus & vānalibus rebus tributum exegerunt: sed in irritum cessit conatus, Scabinis, operā maximè Cleri Primarij, ad regulam reductis. Neque ad iactatam immunitatem & exemptionem subseruiūt duæ apochæ aut declarationes, vnā Henrici de Geldria anno 1249. qua agnoscit quod nihil iuris habeat ad exigendum tributa & vestigalia vlla, quocunque nomine censeantur: altera Adolphi de Marka 1332. fatentis pecuniariam summam ex parte vtriusque Cleri, Nobilium, Ciuitatis & Patriæ Leodiensis, id est vno verbo, trium Ordinum ipsi donatam, esse gratiosam, intuitu necessitatis factam, nec trahi in consequentiam debere. Quid enim magnum fecit Henricus, fatendo non esse ipsi ius imponendorum per se tributorum? cum quilibet Princeps Imperij Regalia eiusmodi non habeat, nisi à Cæsare concedantur, neque habita exerceat per facti viam citra pertentatum suorum Ordinum consensum; ciuilitè & vrbane agere, quàm prædurè malens. Maturò iudicio & lento gradu in hac materia procedi solet: in tantum vt ex Imperiali constitutione anno 1576. Ratisbonæ promulgata vltra Imperatoris consensum, hodie Electorum voluntas inquiratur & interponatur. Motum verò tunc temporis Henricum subodoror fuisse

flagitationibus & querimoniis Ecclesiasticorum, ægerri-
 mē ferentium eum Ciuitatensibus ad notabilem pecu-
 niæ summam & rebellionis causā mulctatis, vt esset
 vnde ea corraderetur, permisisse impositionem Tributi
 (Malotoutam apellabant) super vānalitiis, ob quam
 rem anxij, & non fictē dolentes, Organa in omnibus
 Ecclesiis deposuerant, vetito etiam ne defunctorum cor-
 pora in cæmeteriis, & sacris locis inhumarentur. Me-
 minerunt proinde Historici pauco tempore Malotou-
 tam durasse, & nummos inde contractos Henrico nu-
 meratos in turris Walburgensis constructionem ces-
 sisse. Adolphi declaratio minū facere potest. Si nam-
 que pecunia fuit ei gratuito, & merē liberaliter donata,
 quid eum remoraretur quo minū munus esse munus
 agnosceret, & liberalem donationem, damnosæ non fu-
 turam consequentiæ. Suspisor autem ex parte Ciuita-
 tis non fuisse donatiuum, sed realis debiti exsolutio-
 nem. Præcesserant immediatē binæ Paces, vna eaque
 prior de Floenne 1. Iunij 1330, posterior de Geneffe &
 de Wottemme 10. Iulij 1331, & ex vtraque pecunia-
 rium pactum, specificē ex pace de Floenne Ciuitaten-
 sibus per Arbitros ad quinquaginta & septem millia li-
 brarum in damnorum illatorum reparationem condem-
 natis. Non valentibus eam summam pendere, tota Pa-
 tria subuenerit: cuius respectu gratia erat, quod Ciui-
 tatis respectu erat debitum. Non insisto tamen, sed in
 medio relinquo. Hūc nunc oratio nostra redit. Pace
 aut foedere Clericorum nihil ciuibus additum, sed vfur-
 patoribus ademptum: & nullam exemptionem agni-
 tam, sed abusus sublato. Præfectam prauis corruptelis
 radicem

radicem, lata lege ne cui liceret imposterum vectigal
vllum innouare, nisi scilicet authore Principe aut de
Ordinum consensu. Quid miri? cum in omni actu in-
telligatur semper excepta & reseruata authoritas supe-
rioris. Et Ciuitas ipsa per tertium articulum pacti de Ge-
neffe non obscure testetur posse cum Principis autori-
tate consentire in Tributorum impositionem, dum eam
facultatem abstrahit à Magistratu & Consilio Ciuico,
Tribubus Operarum attribuens. Et pertriti iuris sit,
Quæ mutuo sunt conuenta consensu, mutuo posse dis-
solui. Nullus itaque immunitatis prætextus à Pace
Clericali ciuibus desumi potest, per quam Clericorum
indemnitati duntaxat est consultum. Illorum scelus &
inaudita oppressio huic Paci causam dedit, vt Clerici
in priscam & natiuam assererentur libertatem. Nec alio
argumento Oppidani exemptionem sunt inde assecuti,
quàm quo prædones & grassatores rude donatos dice-
remus, cauto per loci Magistratum, ne deinceps præ-
dari & grassati impunè esset. Quod in viatorum gra-
tiam & itinerum securitatem sanciretur, in latrunculo-
rum odium & pœnam. Ab illa Pace quoties indicta &
nullo impedimento exacta tributa? Adhuc hodie con-
tinuato Principis permissu Gabellæ vini, cereuisiæ, hul-
larum & pannorum penduntur, quarum initium no-
stram antecedit memoriam. Et olim longo post eam Pa-
cem interuallo rerum quasi omnium indictionem habe-
bat Princeps, non abnuente Ciuitate, cuius aliquod
exemplum sub Ludouico Borbonio legimus extitisse.
Vix continear quin immunificos Immunitatum harum
iactatores interpellem. A quibus Muneribus, Imperiali-

bus, Circularibus, an Prouincialibus eximantur? A Prioribus, quo iure aut pacto? Cum eo ipso quo sunt Imperio subiecti, & Circuli pars Westphalici, onera subditorum nec possint, nec debeant effugere, & tanquam membra ad corporis & publicæ salutis salutem contribuere. An magis à Prouincialibus, quæ vnà cum prioribus, ipsimet Trifundarij Domini, Cathedralis Ecclesiæ scilicet Prælati & Canonici, vltro cum tota Nobilitate, causa subsistente, subeunt? Ergone si offerretur eiusmodi exemptio, oblatam acceptarent? Propriæ salutis parum amantes & honoris incurij futuri. An Romanis orbis Dominis, & acerrimis libertatum vindicibus libtiores esse vellent? Fundato latè Imperio, Prouinciæ equidem tributis ingentibus grauabantur, sed non ideo Romani prorsus expertes. Legisse videor quod M. Liuius, & C. Claudius Censores vectigal nouum ex annonâ Salinaria statuerint, & Liuius cognomen Salinatoris inde inditum, quod eum id genus vectigalis commentum populus crederet, & in precio salis maximè eæ Tribus onerarentur, quarum operâ quondam fuerat damnatus. Quod si Leodij id tributum renouaretur (pridem enim in vsu fuit) parum verè vsurpare possent Vociferatores soliti, antiquum Plebei hominis dictum, Eodem precio sal mihi perhibetur ac tibi. Qui si æuo L. Papyrij Cursoris viuerent, & onerum postularent remissionem, tale quid referrent, quod Equites ab eo ausi petere, vt sibi pro re bene gesta laboris aliquid laxaret; quibus ille, Ne nihil remissum dicatis, remitto, inquit, Ne vtiq; dorsum demulceatis, cum ex equis descendetis, De genere Prouincialium sunt indictiones

quæ

quæ in Arcium & Stationum munitiones, & Præsidia-
riorum stipendia imponuntur. Quid in hac specie Ro-
mani egerint, attendant. Postquam Senatus decreuit, vt
stipendium miles de publico acciperet, cum ante id tem-
pus de suo quisque functus eo munere esset, & Tribuni-
plebis in aduersum edixissent auxilio se futuros ijs qui
tributum non contulissent, Patres primi æs graue plau-
stris (quia nondum argentum signatum erat) in æra-
rium conuexerunt, primores deinde Plebis, ac nouissimè
plebs tota certatim. Capitolio à Gallis obseffo, Roma-
nis fame urgente ad deditonem compulsis pacta mille
pondo auri matronæ è priuato cultu & mundo muliebri
corrosa lubentes subministrarunt: vt ob id non imme-
ritò honos iis decretus sit, vt earum, sicut virorum, so-
lemnis laudatio esset.

CAPVT DECIMVM-SEPTIMVM.

*De Priuilegio Philippi Romanorum Regis, quod Philippiana
vulgò nuncupant.*

AVream Fortunæ statuam Imperatores pagani in
secretioribus Penatibus aut Larario olim asserua-
bant, quæ à prædecessore, si vis aberat, in successorem
transibat. Eam Cocceius Nerua Traiano adoptato mi-
sisse traditur cum hoc versu *Telis Phabe tuis lachrymas ulci-
scere nostras.* Philippina esset Leodiensibus quoddam
Palladium, sed cum inuitâ Mineruâ, & non è Iouis ce-
rebro prodierit, fortunæ litatum maluerunt, & pro
aureo

aureo illius simulacro colere. Priuilegiis gaudent, quantum gens vlla: at cuncta fastidiunt, præ hoc vno. Riui-
 los alia æstimant, hoc fontem: aut si illa fluuios, hoc
 occeanum, è quo exeunt, & redeunt cætera. De quo
 disputare apud plebem, vix minùs capitale, quàm alibi
 de Alchorano. Circumfertur vtroque & vernaculo &
 Latino sermone copia Rescripti sub nomine Philippi
 Secundi Romanorum Regis Duræ 3. mensis Iunij 1208.
 dati. Substantia integra est, Quod attenta fidelitate &
 deuotione, quam Leodienses erga Sacrum Imperium
 gerunt, Philippus Rex plenè agnoscit Consuetudines,
 Franchisias & omnia iura quæ piæ memoriæ Albertus
 Episcopus Leodiensis ipsis concessit, facto præcepto vt
 in perpetuum obseruentur. Et articulatim iura aut pri-
 uilegia per Albertum concessa inseruntur. Inter quæ
 illud est, Quod Ciues Leodienses non obligentur ad tal-
 liam, scotum, hospitationem, & militiam. Vnde exem-
 ptionem à Vectigali sub Talliæ nomine ex tunc sibi ar-
 rogant. Bonâ veniâ, turpiter falluntur. Inserta priuile-
 gia, quæ Philippus probat aut agnoscit, enuntian-
 tur concessa ab Alberto Episcopo: enuntiatiuis de
 facto alieno propter sinistram sæpenumerò suggestio-
 nem, verbis, ni aliunde constet, non creditur. Profe-
 rendum proinde primò foret exemplar Alberti Antisti-
 tis, & constate de relato, vt fides haberetur referenti
 Quo prolato, narratiua ipsa nullitatem Diplomatis re-
 uelabit, dum concessor Albertus præsupponitur mor-
 tuus. Et reuera iam octennio integro viuere desierat,
 sub finem anni 1199, aut principium anni 1200, vita fun-
 ctus. Si obierat, perierant cum eò conceptæ gratiæ, &
 meditata

meditata priuilegia. Quia mors omnia soluit: & voluntas, & gratia morte extinguuntur. Adhæc, confirmatio priuilegiorum quæ non sunt, nullius est momenti: & regulariter confirmans quippiam, nihil noui tribuit: etiamsi sit Pontifex aut Imperator. Quo fit, iuxta Doctorum traditionem, vt innouationes priuilegiorum vix alium operentur fructum, quàm alicuius præcellentia: quòd pluris fiat quod specialiter promittitur, quàm quod genericè concluditur. Et in illorum confirmationibus subaudiatur clausula, Saluo cuiuslibet iure, licet non reperiretur expressa. Præcipuè quando non fuere vocati interesse habentes. Sicuti ad eam approbationem, neque vocatus fuit Hugo de Petra Ponte successor, nec Capitulum Cathedrale, imò mortalium nemo. Vocationem eam ad actus validitatem fuisse necessariam haut est ambigendum. Nam Episcopus, quem illi non nisi vsufructuarium agnoscunt, nequit subditis suis priuilegia annuere in Ecclesiæ suæ præiudicium, & per eum concessa durant quamdiu durat, eo cadente labuntur. Capituli tractatus & consensus in alienationibus aut diminutionibus iurium Ecclesiasticorum requiritur, imò & Pontificis auctoritas. Suspensione deinde non parùm laborat subreptionis & circumuentionis, quod mors Alberti concessoris sit expectata, & clam inscio successore confirmatio hæc apud absentem Regem, qui de iuribus Ciuitatis per distantiam informari non poterat, sollicitata. Quam suspicionem auget notoria incompetentiâ confirmantis, quoad nonnullos articulos, & in specie duos. Veluti quod Ciues Leodienses non poterunt nisi in casu certo & per determi-

C c

natum.

natum iudicem sententiã excommunicationis innodari: Item quod puerperæ in purificatione sua tenebuntur venire ad Ecclesiam cum cereo, & munus suum offerre ad altare. Duæ illæ quæstiones sunt Ecclesiastici fori: quarum notio, decisio, & desuper ferenda ordinatio ad Præsules Ecclesiasticos spectare dignoscitur. Tum, si de summis mundi apicibus reuerenter aliquid licet pro iuris sui defensione effari, eò confidentius ex aula Philippi Regis, quàm Ottonis, inter quos de Imperio erat certamen, subrepticiam hanc confirmationem procurarunt, quod Albertus Priuilegiorum author Philippo fortiter adhæserat, nullis conditionibus ad Ottonis partes pertractus. Vbi notandum prætereà venit, quod confirmatoriæ hæ literæ non dicantur per Philippum subscriptæ, sed de mandato solùm scriptæ & sigillatæ. Neque affirmare ausim de illarum tempore Philippum fuisse Duræ, imò vixisse, cum eodem anno & mense scribatur Bambergæ occisus. Istud propius vero & certius est, quod Romanus Pontifex Ecclesiastico excommunicationis telo eum percusserat, intrusumque & vsurpatorem declarauerat, Ottonem autem verum & legitimum Regem. Utque à viuente & legitimo Rege processissent, non ideo Priuilegium Imperiale aut Philippi Regis essent: cum qui confirmat, nihil det, & Priuilegium confirmatum, non sit confirmantis, sed eius qui illud dedit. Alberti itaque tantùm, & non alterius superioris esset. Et eo in puncto, ad rectam amussim examinatum, non solidat gloriolam exemptionis. Leodienses non debere talliam tunc temporis, non fuisset, esse exemptos à cunctis Vectigalibus & Tributis,

vt inde cogitant inferre, sed non esse homines manus mortuæ, seu non talliabiles. Quia honorificus erat titulus ciuis, quem decebat esse ingenuum nulla seruili labe inquinatum. Ex alijs eiusdem Priuilegij articulis filium Ariadnæum arripio, quo ex hoc egrediar labyrintho. Tertius & quartus articuli disponunt de mancipiis vtriusque sexus, deque illorum peculiis, & quod si seruæ habeant liberos, partus ventrem sequatur, vernæ heris, cum matribus acquirantur. Ingenui ciues opponuntur illic seruis, id est hominibus talliabilibus, dicunturque ratione Ingenuitatis non debere talliam. Nam veram & rigorosam mancipiorum & seruorum speciem inter Christianos, in ditione præsertim Ecclesiastica, vsque ad id æui permanisse, minimè sentio. Quamuis reliquæ fuerint duræ & barbaræ illius seruitutis, quâ homines bello capti aut precio empti Domini vitæ necisq; ius habentibus suberant. Tallia insuper non comprehendit Vectigalia & Tributa quæcunque, vt talliæ immunitas tributorum omnium immunitatem secum trahat. Sed species est tantum impositionis personalis viritim in capita competentis. Ad instar Capitationis, quæ apud antiquos non indicebatur ingenuis, sed bello captis, aut domitis gentibus. Quare inter Christianos hodie rarissimus aut nullus est Capitationis vsus. Solus Turcarum Imperator immanissimus tyrannus eam in subditos & vectigales exercet. Ad exactiorem puncti huius intellectum iuuat prænosse, homines, qui sunt conditionatæ seruitutis (qui pari ratione conditionatæ libertatis dici queunt, quod sicut liberi sunt, seruilibus tamen operis & oneribus obnoxij, ita cum

seruilis sint conditionis, suo tamen corpore liberi sunt non serui) quosdam esse glebæ adscriptos, quosdam Talliabiles & manus mortuæ homines. Adscriptitij, seu glebæ adscripti reputantur quid immobile, & pars fundi in terra in qua nascuntur. Nam nequeunt renuntiare glebæ, seu bonis quæ à loci Domino obtinent. Talliabiles, & manus mortuæ homines sæpè pro iisdem vsurpantur, neque tantâ seruitute premuntur, quantâ adscriptitij, quia licet illis à gleba, & bonis quæ à Domino acceperunt recedere, & ijs derelictis ac dimissis plenâ potiri libertate. Talliabiles apellantur, quia Dominus potest suos illos conditionatæ seruitutis subditos pro arbitrio talliare, id est ijs collectam seu talliam arbitrariam imponere. Hos Chassanæus, qui ad Consuetudines Burgundiæ, in plurimis cum Consuetudine Principatus Leodiensis conuenientibus, scripsit, in duas species distinguit. Vt alij sint seorsim & simpliciter Talliabiles ad voluntatem Domini, alij Abommati dicantur: nempe quando omnes vnus pagi incolæ sunt illius conditionis, & ratione seruitutis debent Domino certam determinatamque summam, quam Talliam Abommatam vocant. Manus mortuæ, & Talliæ homines non possunt eius conditionis bona alienare, nec de bonis in loco quæsitis sine Domini consensu testari, qui eis sine socijs & liberis eiusdem conditionis decedentibus intestatò succedit. Tenentur autem seruilem hanc conditionem recognoscere: quod verè & propriè loquendo est homagium facere: scilicet se hominem alterius recognoscere, & subiectum iure seruitutis personalis, quæ diuersimodè in pluribus iuribus consistit,

pro

pro more regionis. Homagium verbum est barbarum toto iure Ciuili incognitum, imò etiam posteriori tempore Compilationis Libri vsuum feudorum: postea tamen moribus quorundam irrepsit, & à iure Canonico, sermonis improprietas tractum ad Recognitiones feudorum, quas vulgò homagia dicunt. Quod in Italia & alibi vocatur valallagium, vt inquit Baldus, in Francia dicitur Homagium. A loco igitur Talliæ & manus mortuæ seruitutes, etsi personales, deriuantur: quæ excutiuntur dum Talliabiles locum deserunt, induuntur autem & acquiruntur per incolatum. Quia si homo liber, in locum manus mortuæ diuertat, & ibi sedem, domiciliumque mansurus figat, efficitur homo manus mortuæ. Quid si homo manus mortuæ vnius Domini, in vxorem duxerit mulierem manus mortuæ alterius Domini, vtrius Domini homines futuræ sint proles nascituræ, quæsitum est, & an non, sicut quando homo manus mortuæ generat filium in fæmina libera, qui nascitur fit liber, quòd partus ventrem sequatur, ita nati ex vxore manus mortuæ, non sint homines Domini mulieris? Nimio virorum nobilium sanguine similis quæstio ante annos trecentos in Leodiensi Patria constitit inter duodecim Equestres familias, anno tandem 1335. per delectos arbitratore confopita, vnde Pax duodecim Profapiarum nuncupata. Ex præmissis ediscimus, quod dum Leodienses magno beneficio duxerunt Albertum Episcopum declarasse quod Ciues Leodienses non deberent Talliam, id beneficium fuerit, Ciues non esse Talliabiles & manus mortuæ homines. Licet namq; plures essent vtriusque sexus in Ciuitate serui, seu

Conditionatæ, vt superiùs tetigi, seruitutis, lubens tamen crediderim seruos eiusmodi non fuisse Ciuitate donatos. Ius Ciuicum non erat tunc promiscuum, nec quod per colluuiem fordidissimorum hominum à propriis sedibus, propter scelera sua aliquandò, elabentium, temerè pollueretur. Eâdem ratione consequitur quod Talliæ immunitas nihil conferat, nec inferat ad Immunitatem verorum Vectigalium, quæ sunt vera Regalia, quibus ne Principali quidem supremâ auctoritate, Rescripto subditi exempti censentur, nisi Rescriptum ex certa scientia emanauerit, iuxta communem & receptam feudistarum sententiam. Denique non est quod Philippinam, aut Albertinam potiùs, incunctanter immurmurent in libertatis gesticulationem, quam non inusu modò sed contrario vsu haut multò post, & crebriùs postmodùm proscripserunt: dum sua auctoritate Conciues, & quod deterius, Ecclesiasticos pro libidine tributis suis oppresserunt. Quod si donatus aliquo Priuilegio perdit illud, si longo tempore vti desierit, quanto magis si abutatur, & contrarios agat actus. Nec enim lex æquior vlla est, quàm, quod quisque in alios statuit, vt eodem iure vtatur.

CAPVT

CAPVT DECIMVM-OCTAVVM.

*De Alberto Episcopo huius Priuilegij
Authore.*

Obscurum iis esse tanti beneficij authorem, aut osci-
tantia, aut magna ingratitudinis est nota. Variant
sententijs inter se, dum quidam Albertum primum, alij
Albertum secundum in Philippina denotari existimant.
Non patiar errorem diuturniorem, nec vt iniurij dein-
ceps sint Sancto Alberto eius nominis primo Episcopo.
Ille equidem non potuit fuisse Priuilegij largitor. De
quo, eheu, sicut de Marcello puero, Augusti nepote
vates, Lachrymosum illud cecinisse videtur
*Ostendent tantum terris hunc fata, nec ultra
Esse sinent*

Inuenis erat viginti quinque annorum, nobilissimus,
Ducis Louaniensis (sic Historicus loquitur) filius, &
Ducis Lotharingia frater: idemque formosissimus, mo-
destissimus, doctissimus, & religiosissimus. Quot &
quam Heroicae virtutes? Clerus eum voce vnanimi in
Episcopum elegit, gratulante omni nobilitate, & popu-
lo applaudente. Solus Imperator Henricus obstitit, in-
truso Lothario quodam simoniaco. Vnde Sanctissimus
Princeps Romam prouocauit, quod, obsessis vbique iti-
neribus, famuli & vilis equisonis habitu perrexit, Pon-
tifici se obtulit, à quo humanissimè & paterno affectu
fuit exceptus: & coram eodem, purpuratisque Patribus
magna

magna cum facundia peroravit, electione statim confirmatâ, & galero Cardinalitio redimitus, annulo aureo & duabus magni precij Mitris (quarum altera Abbati Lobienfi, pro quo supplicauerat destinata) donatus, per diuerticula ignotus Belgium repetiit, & Archiepiscopo Coloniensi Commissariorum Apostolicorum vno, propter Henrici Imperatoris minas, consecrationem differente, ad alterum, Archiepiscopum nempe Rhemensem se contulit, à quo dignitate Sacerdotali, & Episcopali iuxtâ Apostolicam Commissionem fuit initiatus. Submissi tres nefarij percussores, & sensim exilij simulatione in amicitiam insinuati, specie deambulationis Rhemorum mænibus egressum non procul à porta vrbis, incautum & securum confoderunt anno 1191. in Nouembri. Corpus Sancti Martyris sericis inuolutum pannis, & Pontificalibus exornatum indumentis in Ecclesiam Rhemensem publico luctu delatum, plurimis mox claruit miraculis. Intruso & scelestissimis percussoribus non cessit impune. Et ipsi Imperatori de cæde à ficariis perpetratâ perdoluit: qui ideo in Ecclesia Cathedrali Leodiensi, duo altaria duoque beneficia perpetua fundavit, quorum rectores in hunc diem Capellani Imperiales nuncupantur. Quo notum fit, Alberto primo non posse iactitatum Priuilegium attribui, cum à confirmatione & consecratione nunquam Leodium introiuerit, nec in Hubertina Cathedra sederit: sed Lotharius Leodij vsque ad Diui nostri Alberti Martyrium egerit, lupus deuorans ouile. Et qui pro Ecclesiæ suæ defensione tot periculis expositus nullos effugit labores, & ad postremum parricidiali mucrone occubuit,

iura

iura eiusdem Ecclesiæ per illaudabilem Priuilegiorum profusionem non temerasset. Sancto Alberto cælis recepto, & Lothario primùm profugo, & dein breui miserimè mortuo, discordibus eligentium votis Simon Ducis Arduennæ filius, & Albertus de Cucke seu Cuckius competitors causam suam vtrîmque acturî Romam contendunt. Simonem Papa Cardinalem dixit, paucis ab inde diebus æris intemperie sublatum. Albertus Cuckius à competitore vacuus Leodiensi Ecclesiæ præest. Moritur interea Henricus Imperator anno Domini 1197. Friderico filio impubere relicto. Otto & Philippus vt supra fugessi, Principibus Electoribus in studia diuersa scissis, de diademate pluribus annis disceptarunt, Episcopo Alberto secundo Philippæ partes velut aras & focos tuente. Constantiam an contumaciam dicam? hanc, vel illam pro fautorum affectu. Ottonem Nobili apparatu Leodium aduenientem, non solum non obuiis occurribus consalutauit, aut excepit; verùm etiam horrendo edicto ciuibus interdixit ne quid crudum aut coctum ipsi & Comitatu vanale proponerent. Quâ illiberali & inhumanâ edictione Rex offensus & coactus, in Germaniam retrocessit, certus vlcisci: & non multò post sibi præmetuens Episcopus multa celeritate Leodio egressus, in castrum Hoyense, subito fulmine penè extinctus, aliquibus ciuibus eponè pedes suos exanimatis, se recepit. Historia custos temporum, & morum vniuscuiusque Iudex spurcis coloribus illum depingit. Laicis Ecclesiam Collectis & Tributis grauantibus fauisse, nullum Episcoporum tot Priuilegia Ciuitati cõcessisse, quàm hunc, qui est author

D d.

ampliss.

amplissimorum Priuilegiorum à Philippo confirmato-
rum. Foedum enim uerò adfert Epitaphium ab anony-
mo Clerico compositum, quod non referrem (mortuo-
rum manes non laceffens, memor vnus legis duode-
cim tabularum, Defuncti iniuriâ non afficiuntor) nisi
occasione præsentis disputationis, quâ Author eiusmo-
di Priuilegiorum, falsò Regi Romano adscriptorum, in-
quiritur. Est autem tale, incultum pro inculto æuo.

*Hoc in sarcophago cunctorum dira vorago
Clauditur Albertus, Giezi dum vixit apertus.*

Vt non subeat mirari, cur occultato indigno authore
laborent Leodienses Regem aliquem in Priuilegiorum
parentem inuocare. Græcorum illorum exemplo, qui
speciosum improbi cuiusdam consilium non ab authore,
sed ab alio probo ciue voluerunt in concione proponi.
Nec est quod ad cæmentatas fictiones recurratur con-
torto orationis textu & sensu, quasi dum in Philippinâ
dicitur, quod Albertus ea Priuilegia concesserit, non
intelligatur primus dedisse & concessisse, sed antiquitus
data renouasse. In utrâque linguâ, vernaculâ & Latinâ,
enuntiatur clarè quod Albertus illa dederit: in claris nō
est locus coniecturæ. Et Scriptores apertè citra ambag-
em fatentur eum Authorem. Philippinæ verba sunt,
Ad fidelium nostrorum Leodiensium Ciuium quam
erga nos & Imperium habent fidem ac deuotionem re-
spicientes (vbi transcursim Fidei vocem annota, quæ
non est, nisi subditorum erga Imperium) Consuetudi-
nes, Libertates, & Iura vniuersa, quæ piæ memoriæ
Albertus Leodiensis Episcopus ipsis Ciuibus contulit,

sicut

sicut inferius notata sunt, plenè eis recognoscimus. Si Albertus Episcopus iura illic notata, è quorum numero est Talliam non debere, contulit, illa igitur ante eius collationem Ciues non habebant, iuxta vulgatam iuris regulam, Id quod iam nostrum est, amplius nostrum fieri non posse. Quantillum Philippina huic deferendum sit palàm nunc est. Episcopus Albertus infertorum Priuilegiorum immediatus author reprobatur, & parùm iis Legibus creditur, quarum authores repelluntur. Et Philippus qui confirmasse traditur, multas ante enumeratas exceptiones hoc in confirmationis articulo patitur. Scio quid tacitus secum ruminet & intra labia volutet obiector. Successores Cæsares & Romanorum Reges Philippinam & quod in ea continetur approbasse. Verùm per eam approbationem in forma communè præsertim factam, quod inualidum erat, non fuit conuvalidatum, quia Confirmatio nihil noui iuris tribuit. Tiberius quidem beneficia à superioribus concessa Principibus rata haberi instituit si eadem sequentes dedissent, quasi concedentium morte intermorerentur; Titus beneficentissimus, qui querebatur perdere diem quo nihil cuiquam præstitisset, præterita omnia priuilegia & beneficia prædecessorum sponte & non rogatus vno confirmauit edicto. Vtique quòd deceat beneficia Principum esse aterna: successoresque proinde longè facilius data confirmet, quàm de nouo donent. De fabulosis suis Diis cæca gentilitas concinebat, quod alij Cælites alterius Dei acta non modò non rescinderent, sed nec rescindere possent.

CAPVT DECIMVM-NONVM.

*Factiosos Leodij vt plurimum à Tributis & Collectis
arripere occasionem Seditioum.*

Hominum sunt vicia non temporum: nulla aetas vacavit à culpâ. Omni sæculo quotquot ferè sunt aduersus Rempublicam Machinati in limine ad superficiem, hostilem erga Tributa vultum gesserunt. Duplici fine: & vt mobilem plebis auram aucuparentur, & compaginem artuum bene formatę Politiaē ijs neruis detractis dissoluerent. Vt subducto firmi regiminis fundamento ædificij molem concuterent. Vectigalia tam sunt Reipublicæ necessaria, in bello maximè, quàm alimenta corpori. Vt meritò Tacitus, Neque quies Gentium sine armis, neque arma sine stipendijs, neque stipendia sine tributis haberi queunt. In turbas & discordias pessimo cuique plurima vis, pax & quies bonis artibus indigent. Quantilli iudicij fuerit vir probus fat intelliget publicarum subsidia pecuniarum esse Amalthæum cornu, quo status fælicitas retineri possit. Improbus idem callet, & quia cum Nerone ex altâ speculâ Patriæ suæ conflagratione oblectatur, incendium accelerat remoto hoc fonte, qui illud restingueret. Sacras Literas inuise. Ieroboamus Salomone Rege extincto populum impulit vt apud filium Regni hæredem premeret tributorum immunitationem, dum non impetrasset, seditionis dux & concitator decem Israëlitarum Tribus

Tribus à Dauidis stirpe auulfit. Dionysius Iunior Sicilia tyrannus in auspicijs dominationis, vltra quod tria millia nexorum ob æs alienum soluit, tributa populo per triennium remisit, mox resumpturus ingenium quod paulisper seposuerat, ciues omnes fortunis, ple-rosque vitâ nudaturus. Regum etiam Romæ exactores vt illorum memoriam Ciuibus ingratiorem dulcedine libertatis facerent, tributa sub Regibus instituta sustulerunt, subeunte tamen non procul poenitentia, cum, qui ante in militiam aliquid è publico accipiebant, equites quidem ad equos emendos dena millia æris, & ijs alendis alia bina millia à ditioribus viduis Seruij Tullij præscripto, postmodùm coacti sunt suo merere sumptu. Quod tandem confecto Sabinorum bello correxit Fabius tribus collegis assentientibus (Tribuni erant militares cum potestate Consulari) lato per Senatum Decreto vt stipendium miles de publico acciperet. Iulius Cæsar statum deinde rursùm mutaturus, agros publicos ad subsidia Reipublicæ vectigales relictos viginti millibus Ciuium, quibus terni pluresve liberi essent, extra sortem diuisit; & publicanos remissionem petentes tertiâ mercedum parte releuauit. Nero voluit cuncta suppressere vectigalia. Sed à Senatu vt ante dixi, fuit retentus. Grauiora nihilominus aut aboleuit aut minuit, si Suetonio credimus. Ergone (conuiciator inquiet) vituperandi qui ab eiusmodi oneribus & impositionibus abstinent? Fælicitatis est, non arbitrij nonnunquam, abstinere. Adriano laudi vertitur quod vbi Romam venit, continuò per edictum condonauit omnia debita siue ea ad Principem siue ad ærarium pertinerent.

nerent. Et Neruæ, quòd ad sustinendam ciuium vitam decies & quinquagesies centena millia nummum erogauit, & pecuniæ inops factus, preciosam suppellectilem, agros & ingentes domos vendidit, admodum necessarijs solum reseruat. Marco Antonino Philosopho, quod vectigalia, ubi necessitas non cogebat, remisit. Alexandro Mammææ filio, quod tributa aureorum decem in semissem, & postea in tremissem contraxit. Nec sum qui Annibalis factum reprehendere possim. Qui à Scipione debellatus & perdomitâ in eo Carthagine, feriatu à bello, Pacis artibus intētus Præturam gerens, vt graue tributum quod Senatus Carthaginiensis de nouo imponebat impediret, quanta terrestria maritimaque Vectigalia essent supputauit, quidque ordinarij eorum Reipublicæ vsus consumerent & quantum peculatus auerteret, eoque peracto omnibus residuis pecunijs exactis tributo priuatis remisso, satis locupletem Rempublicam fore ad Vectigal præstandum Romanis pronuntiauit in Concione & præstitit promissum. At in hoc nunc incumbo, quòd parum pius sit deesse communi Patriæ saluti, quæ in angustiis aut periculo existens publicis est iuuanda sumptibus. Quis autem alius quàm Patriæ parens seu Princeps pro occurrentibus, & sibi potissimum notis necessitatibus, illorum debet esse mediator & dispensator? Factiosi Leodiensium, vt tributorum ansam pro fatali vt plurimum mucrone arripuerunt: sic modò casim, modò punctim vsi sunt. Interdum suâ sponte irrequisito Principe exegerunt & inuitum Clerum onerarunt. Ausi postmodum Comitua publica trium Ordinum perpetuâ verborum, & aliquando minarum

confli-

conflictatione facere irrita, & dissoluere decreta. Tabificum vtrumque venenum. Proximè indicavi quod sub Alberto secundo prætextu murorum & aggerum restaurandorum Gabellas à Clericis petierint, & abnuentes in carcerem coniecerint. Temporibus Ioannis de Geldria, instigatore Henrico de Dionanto (cuius non semel abominanda recurret memoria) Cereuisiarum vectigal abolitum in nouum quinquennium Principe & Capitulo repugnantibus statuerunt; vnde Princeps exarcerbatus, cum toto Clero (paucissimis seditioni fauentibus exceptis) ab Vrbe discessit, mox iustis armis ius suum repetiturus. Proscriptus Henricus cum affeculis, domo quam ex ruinis & ruderibus aliarum destructarum extruxerat, à fundamentis excisâ, & ex vnâ illius trabe socieno, qui ex fuga retrahi potuerat, longam litteram signante. Pax Clericalis an non ab intestino eapropter exorto dissidio ortum suum habet? Ut vsu probatum est, leges egregias ex delictis aliorum gigni. Potentiorum peruicacia merces & alia vænalia grauauerat, Ioanne Guidonis Episcopo, Cleroque obnitentibus, & multis etiam de populo reclamantibus: quâ ex causâ non leuiter offensus Princeps comitante Clero Hoyum abiit, vbi propè biennio sunt commorati. Adolphus de Waldege anno 1302. non absimile monopolium vidit, sed non tulit: dum ipsis Scabinis authoribus audacula iuuentus percipere vænalitium tributum de facto tentauit: repressa, repressis authoribus. Si virtus & fortitudo bellica Principis deterrere immorigeros potuisset, Adolphū de Marcka successorem vereri debuissent. Nullis nequitia franis regitur. Anno 1327.

Sacra-

Sacramentorum, quibus iuxta Clericale foedus & recens Pactum de Fexhe omnes deuincti erant, pessumdatores, Gabellam (quæ vulgariter firmitas dicebatur) super vino & sale vniuersaliter imposuerunt, Ecclesiasticos pendere detrectantes & apprehensos spoliarunt fortunis, in latitantes & fugitiuos (multi in veste Monasticâ infidiatores sefellerant) barbaro per præconem recitato edicto, vt perscrutator & persecutor, detecto & apprehenso vti pro mancipio, & eius bonis vt proprijs posset. Ægrè tam horrendo facinori fidem tribuerem, nisi exemplar literarum, quas tunc temporis Clerus secundarius Hoij residens ad Romanum Pontificem scripsit, distinctè hæc & alia portentosa referret. Pudet, pigetque sæditatis, turpia commemorantem: breuior ero, quò minore chartam rubore suffundam. In alterum extremum quàm noxiè & atrociter peccant! Prædem frustranea propemodùm effecerunt Comitia, superuacuos Cleri, Nobilitatis, & vniuersæ Prouinciæ cætus, inutilem, quantum in ipsis est, vigilantissimi Principis curam. Prouincia Leodiensis auri & argenti fodinis caret, exigui sunt prouentus publici, Ærarium, si quod habet, intra Vectigalium scrinium clausum esse oportet. De quibus imponendis dum deliberatur, alijs Ordinibus facile ad honesta assentientibus, Plebeius iste Leodiensis status velut alicuius remoræ aut torpedinis beneficio inquinatus, nullum audit ad sana hortantem, nullum sentit ad recta impellentem. Nunc Cleri infestatur libertates, & quem scit præpollere à Diuino iure Priuilegijs, prægrauare conatur oneribus, non cõaqualitate contentus. Si in onera potabilium quæ minore sensu

dispens-

dispendioque subeuntur, Ordines propendent, libido est in diuersa ferri. Oblatratur; Ecclesiasticum nomen latifundia, nemora, agros, pascua, alia immobilia plurima, & opimum in censibus annuis patrimonium possidere, illuc proinde auertendas impositiones. Si quid mercibus imponendum proponitur, aut in tenuiorum leuamen, serica, holoserica, fimbriæ deauratæ & argentatæ, & pleraque id genus ab honestioribus gestari solita præferuntur, vel palàm obstant mercatores, vel insolentior aliquis è plebe clam inductus strepitum excitat. De focus & caminis vbi sermo incidit, gens Vulcania fabrorum ad fornacem perennè excubans focus suos vetat comprehendi. Exiguum molendo frumento qui irrogandum primoribus labiis eloquetur, actutum tanquàm proditor & deuorator egenæ plebeculæ audiet. Percurre omnes indictionum modos, si illorum vnus alicui Tribui arrideat, alia Tribus explodet. Miserrimam conditionem regiminis, & excæcatæ Cyclo-pum familiæ non absimilem, si pertinacia aliquot idiotarum, & subornatio factiosorum pro sententia & sententiæ ratione valet. Cæterùm non diffitear, sicut præ alijs commodior vberiorque est tributariæ Cereuisiæ modus, quod is potus communis omnis generis & ordinis Ciuibus, aduenæque & hospites in onere participant, & illius lucrosus sit cum aliquibus vicinis commercium: ita Coctorum Cereuisiariorum pessimis machinationibus impediri. Hi, tanquàm in velabro olearij, ex compacto inter compotores in tabernis suis seditio-nem ferentes, dum in Comitium ventum est, aucti subornatorum suffragiis, fora complent clamoribus, &

non rarò conuicia & minas aduersùs obsecundantes ingerunt. Et horum Braxatorum (sic vulgus Cereuifarios illos apellat) vis eò est pestilentior, quod sese per omnes Tribus (intra vnicam Braxatoriam Tribum continendi) contra Patrias Leges effuderunt. Non est cur prisca accersam exempla : recentia & nimis frequentia ob oculos versantur. Serenissimi ERNESTI Principis, quo meliorem Sol non vidit, ipsa penè auspicia fuere per hoc genus hominum polluta. Anno 1581. quo fuit inauguratus, cum in æris alieni solutionem, quo Patria diuturnis vicinarum Prouinciarum attrita bellis vehementer obstringebatur, Clerus, Nobilitas, Oppidorum Magistratus, & ferè singula opificum Ministeria conuenissent, vt duo stufferi in singula Cereuifiæ dolia, & octo ac viginti in singulas vini peregrini hamas imponerentur, recessu Ordinum de more publicato, Coctores adunatis secùm fabris in forum aduolarunt, infandam, nisi occursum fuisset, concitaturi tempestatem. Quam, tunc sopitam, non paucis ab inde interiectis annis eodem Principe superstite, in ipso antiqui Capituli loco, vbi publicata Vestigalia auctioni solent exponi, renouarunt, non eâdem tamen quâ priùs impunitate. Nuperrima híc prætereo; quæque ipse miserima vidi, & quorum pars magna fui. Quibus modis Serenissimum FERDINANDVM nepotem, perfectissimum virtutum omnium exemplar, & Serenissimi MAXIMILIANI Bauariæ vtriusque Ducis, S. R. Imperij Septemviri fratrem Germanum fuere ludificati? Chartæ Comitiales, & actorum publicorum Diaria plena sunt paternarum Clemētissimi Prudentissimique Prin-

Principis curarum & sollicitudinum erga Principatus sui Leodiensis subditos, quas Veteratores pauci solitis decipularum suarum, credulio rem Urbis Leodiensis plebeculam illaqueantium, artibus, maximo boni publici damno eluserunt. Iliadem texere me oporteat, si cuncta enuntiare satagam; aliqua superioribus capitibus per transfennam perculi, & dabitur locus posterioribus libris latius differendi. Noui isti Turrini fumorum Monopolæ plures vnâ sagittas habuerunt. Quandoque enim seposito ementitæ exemptionis iaculo, quod vti obtusum & hebetatum non nisi cereos seditioni fauentium animos ingreditur, in Comitibus Ordinum, Procerum & prudentissimorum virorum confessu, ostentare cauebant; ad speciem probabant subuentiones publicas indicendas, cum tanta vis esset vrgentis euidenter necessitatis, vt confessionem sui ab inuitis extorqueret. At in alios diuertebant saltus, eundem Plebis fauorem, si non furorem, alijs canibus venaturi. Retia duo potissima erant. Vnum, Quibus rebus imponeretur tributum in necessariorum nummorum corrogationem. Alterum; vt scissio Vectigalium fieret, Collegia Ecclesiastica è suo corpore congruam partem penderent, Ordo Equestris suam etiam seorsim conferret, & cæterarum Urbium municipes vicissim & separatim suam: prouisurum Magistratum Leodiensem de competente portione. Tertios & occultiores in sinu gestabant casses Vulcanij operis, ijs subtiliores, quibus Mars captus fingitur. Nimirum Tribules, & fabros maxime, clam præoccupatos, ad tumultuandum, vbi de Subuentionibus apud Tribus ageretur. Circa primum,

integri sæpè Consulatus absumebantur per contentiones artificiosè conquisitas, & ambitiosa aucupum istorum certamina. Quicquid alijs Ordinibus & Oppidanis placitum esset, cunctari primò, & tractâ deinde morâ inficiari, pernegare ad postremum. Sub vmbra semper Ixionæ alicuius nubis, quæ quasi alteram Iunonem, adulterinum aliquod Ciuitatis bonum repræsentaret. Citiùs candidam ceruam cursu cum Hercule comprehendisses, quàm effecisses vt è mille medijs propositis vnum complecterentur. Frustrâ Diui Cæsares fulmina sua vibrarunt, vibrabuntque, vt subsidia Provincialia à maioritate suffragiorum decreta effectum fortiantur: postquàm metu poenarum erunt verbo assentiti, exterioribus exacti vallis, in arcem multò munitiorem se recipient, quæstionem scilicet mediorem, vnde ea concessa tributa depromentur. Paratos dicent subuenire, & morem Recessibus gerere, sed cum alijs Ordinibus & Oppidanis conueniendum concordandumque de modo conuentam summam conflandi. Tollendus igitur dolosi perfugij murus, & euitandus in profundo mari hic scopulus. Secundum pedicas & vincula multa inuoluendo nectit, & nectendo inuoluit. Præterquàm quòd secretionem ab alijs Oppidis, cum quibus confœderationes antiquas esse iactant, seriò non proponant, dolituri si arriperetur propositio, segetem æmulationis & confusionis profeminant, pedes capiti insultantes. Numero Ciuium & Incolarum valent, comestibulum proinde potabiliumque ampliores Leodij quàm in singulis Oppidis, quorum singula per se non sunt tam populosa, Tributorum quæstus futuros.

Nam

Nam quicquid diffimulent, probante experiētiā magistrā rerum, sciunt obuias, vniuersales & insensibiles vectigalium species eas esse. Subindicant interim, minus, quā alibi inter alios Ordines & Oppidanos, Tribus Leodij grauandas, facta onerum partitione. Quā improbo consilio? Neque enim pro numero locorum aut Urbium onera personalia indicuntur, sed pro multitudine capitum, inter quæ diuiduntur debitā proportionē. Helluones, Eryfichtonas, Apicios, & Nepotiantes par est, dum degluriunt, plus cauponæ soluere, quā abstemios & quotidiano victu contentos. Si numerosiores alijs sunt Leodienses, maior illic est numerus subditorum, qui Principi & Patriæ subseruire teneantur. Opilionem si interrogas, quid referat magnum ouium gregem regere, agricolam spaciosos agros colere præ angustis, quia amplior est in ambobus fructus, inquit, sicut duplicatum laboris pondus.

CAPVT VIGESIMVM.

De Magistratu Ciuico, & Consulibus.

PRimoribus Comatæ Galliæ foedera & Ciuitatem Romanam pridem assecutis ius adipiscendorum in vrbe Honorum expetentibus, cum Senatorū multi auerfarentur rem maioribus incognitam, Claudius Cæsar suafurus inter alia dixit, Omnia Patres Conscripti quæ nunc vetustissima creduntur, noua fuere: plebei Magistratus post patricos, Latini post plebeios, cæterarum

Italiae gentium post Latinos: Inueterascet hoc quoque, & quod hodie exemplis tuemur, inter exempla erit. De Magistratu Ciuico Leodiensi qui post Iudicium Pacis, & Annuli Palatij, Scabinorum, Allodialium Iudicium & Officialis Curiae spiritualis tribunalia multis posterius saeculis irrepsit & plebeis hodie inter exempla usurpatur, cum Claudio candidè proloqui & nouitatis accusare, morte piandum apud eos esset piaculum. Contemporaneum illum faciunt debellatori Regulorum Iulio: sed eadem operâ vno cum Ope Deorum Poëticorum matre partu editum dixerint. Coniecturae certitudini cedunt, fabulae veritati. Originem & causam instituti Consulatus historici exponunt, & tempus ipsum, imò etiam primorum Consulium nomina. Origo est pudenda, procul à Bruti fascibus, quos Tarquinij Superbi violentiam, & incestuosum filij adulterium vlturus assumpsit. Dominante Henrico de Gueldria illius nominis tertio Episcopo Scabini nimiam potentiâ insolentes in libertates Cleri insurrexerunt, & perrupto immunitatis Ecclesiasticae asylo sententiâ in hominem priuatum iuris Ecclesiastici tulerunt, ob quem excessum, vltra reuocatam per Guilielmum Romanorum Regem sententiam, Scabini fuere excommunicati & Ciuitas supposita interdicto. Sopitâ deinde 14. Kalend. Decembris 1253. per expiationem publicam discordiâ, mordacis conscientiae agitati stimulis Scabini, praemittentes ne Princeps demolitione aedium (quae frequens solitaque erat illo aeuo mulcta) alijsque poenis in eos animaduerneret, plebe in suas partes attractâ, praefecerunt Magistrum populo quendam Henricum de Dionanto,

nanto, virum eloquentem, sed factiosum & nihil non aufurum: Iureiurando prius adactum quod contra Principem, Ecclesiasticos & quoscunque tueretur iura & Priuilegia populi, populumque ad eandem secum tuitionem accenderet. Additus fuit ei collega, an mox & extemplo parum constat: non magno quicquid sit interstitio: nam anno 1254. ipso Diui Ioannis Baptistæ festo Henricus de Dionanto & Ioânes de Germeau sese Ciuibus Sacramento obstrinxere. Breui patuit, quod malum consilium sit consultori pessimum. Idem quod equo hominis auxilium in fugaciorem ceruum imploranti, Scabinis accidit. Henricus vim in Scabinos vertit, & plerosque bonis & vrbe euertit. Recurrente verò aleæ vicissitudine exulauit Henricus, qui alios proscripserat, & qui Scabinales domos vastauerat dirueratque, ædibus caruit. Profligato perduellionum duce actum de medijs pacis, à qua ipse & quotquot, etiam Ecclesiastici nominis ipsi adheferant exclusi. In Pacis arram & robur pactæ, vndecimâ die Octobris 1256. porta Sanctæ Walburgis excelso alijs situ Principi tradita cum mille obsidibus. A qua porta nomen Paci inditum Sanctæ Walburgis. Ante annum 1254. nullus Leodij Consul fuit, nec apud Scriptores vulgatos, aut manuscriptos mentio Consulatus vlla. Vti nec in foedere Walburgenfi quisquam huius Magistratus meminuit, cum simpliciter hinc Princeps & Capitulum, illinc Ciuitatenses & foederati conueniant. Si in anno 1208. dum apud Philippum Secundum intercesserunt pro Albertinorum Priuilegiorum confirmatione Consules aut populi Magistros, habuissent, præfixa libello supplici & confirma-

tioni

tioni fuisset qualitas Consularis, cum interim Rex confirmans, citra Magistrorum & Consulum indicationem Leodienses Ciues simpliciter apellet. At pari argumento, inquires, Scabinos non fuisse tunc temporis arbitramur, quod illorum Priuilegium non recordetur. Miminè verò. Alijs documentis innumeris Scabinorum munus & numerum cum vrbe incepisse manifestarium fit: nulla vero indicia pro Consulatu ante annum 1254. se offerunt. Et diuersa est prætereundorum Scabinorum, quàm Consulum ratio. Consules Magistratum populi speciali notâ constituunt, & ideo dicti Magistri populi: ad illos Ciuium desideria deferre ad Regem spectasset, & illis procurantibus Rex indulgisset. Neque etiam spondebant sibi ciues per Scabinos confirmationem eorum Priuilegiorum obtinere, quæ parùm probabant, popularium beneficiorum augmento ægrescentes. In concordia Capituli Leodiensis cum Ciuitate ratione graduum ædis Diui Lamberti 12. Decēbris 1231. conclusâ, Præpositus, Decanus, Archidiaconi & Capitulum maioris Ecclesiæ ex vna, & Prætor, Scabini, Iurati totaque Vniuersitas ex parte alterâ nominantur. Nequaquàm Consules de quibus parturiendis Iuno Lucina nondùm cogitauerat. In Henrici etiam Imperatoris Diplomate dato Wornatiæ 13. Kalend. Februar. 1231. ad Episcopi instantiam, Vniuersis Ciuibus Leodiensibus cæterisq; Burgensibus ad Episcopatum Leodiensium pertinentibus mandatur vt ab omnibus confederationibus, communionibus & colligationibus, quas inter se illicitè fecerant recedentes, Episcopum Dominum suum in omni iure & dominio suorum prædecessorum

forum

forum esse plenariè permittant. Si Consules tunc fuissent, tanquàm duces & ad illa vetita foedera plebeis prae-euntes Episcopus in hoc programme perstrinxisset. Scabinos de industria omisit, tanquàm morigeros eâ tempestate, & à quibus nihil sinistrum formidaret. Quos propter parilem cum alijs ciuibus contumaciam Guilielmi Flandriæ Comitis Romanorum Regis Rescriptum Antuerpiæ Idibus Ianuar. 1254, Henrico Ter-tio Episcopo de quo nunc loquimur, postulante, com-plectitur citra Consulum aut Magistrorum Ciuium me-moriam. Dum de Principum cōassistentium consilio decernit, quòd Villicus, Scabini, Iurati, & vniuersi Ciues Leodientes exire debeant cum Episcopo in expeditio-nem pro defensione Ciuitatis & terræ Hannonensis (Han-noniam intelligo, quam vnus Bauariæ Dux Hannoniæ Comes ab Ecclesia Leodiensi aliquandò recognouit) con-tra Comitem Andegauensem. Satus eo anno Consula-tus Episcopo militiae occupato, & ad hæc domestica non multum attento, seu fortè post grandem multati-tiam pecuniam dissimulante, paulatim radices egit, conuulsus tamen sæpius, & interdum euulsus. Princi-pio, vt ferè in vsurpatis euenit, timidè & cautè post-turbas tranquillitatis velo obductas, Consules Magistra-tum suum gessere communi cum Scabinis auctoritate & consilio. Vt ita suatum habeam, nam certa nulla eiusce rei testimonia assurgunt, moueor Tractatibus & Concordatis quæ pro re natâ, & nouarum pullulatione seditionum fiebant, vbi Consules penè cum Scabinis in-diuidui sunt, & coniunctim apponuntur. Nullâ tunc Cōsiliij Ciuici significatione, quod in lucem non exierat.

Postquam hic partus adoleuit, boreæ & grandinis patiens explicatis in altum velis decucurrit, & excusâ Scabinorum societate, quòd potestas omnis impatiens sit consortis, per se stetit, satis virium ab auctis Iuratis, & accito Consilio ratus accepisse. Cæterùm varijs turbinibus agitatus in scopulos sæpenumerò incidit, & naufragium etiã fecit. Benè & iustè constituta vix perdurant, nedùm per confusionem contrà fas nata. Fædus de Geneffe & de Wottemme decima Iulij 1331. temporibus Adolphi de Marka initum continet, quod Magistri, Iurati & Vniuersitas Ciuitatis Leodien. auctoritate & permissione Domini Adolphi ordinauerint in sequentem modum. Magistri & octoginta Consiliarij vsque in proximam diem Diui Iacobi (quæ erat. 25. eiusdem mensis) & ab eãdem in annuam diem, iuribus Principis illæsis à populari vsurpatione manentibus, munere suo perfunguntur. Futuris temporibus ipso Diui Iacobi peruigilio Magistri & Iurati, duodecim viros quos sub Religione Sacramenti capaciores existimauerint, partim è Proceribus partim è plebe cõaptant: & hi duodecim priusquàm ad vllos extraneos diuertant actus, alios quadraginta viros probitate & idoneitate reliquis præcellentes, partim etiam Patricios & Plebeios designant: qui cum Magistris & octoginta Consiliarijs, quoties eos vocari per negotiorum pondus contigerit, Ciuitatem regunt. Profesto Sancti Iacobi 1332. Magistri & quadraginta Iurati novos duodecim viros è Patricia & Plebeia gente creant; quibus vicenos eiusdem conditionis eligendi ius esto. Viceni cum alijs proximi anni viris viginti in vnum locum cõeuntes
inter-

interposito iureiurando Magistros, vnum Patricium, Plebeium alterum, necnon alios octoginta viros è Patribus pariter & Plebe, præ cæteris virtute & prudentia eminentes ad Ciuitatis annum regimen, eligunto. Ita quotannis faxo: neque intra triennium quisquàm munus repetito. Porrò quo apparet hanc statuendi facultatem esse precariam penitus, sub ordinationis finem conceptis verbis adijcitur, approbatio Adolphi Principis ad instantes illorum preces erogata. Ea perpetua quasi omnibus ab introducto Ciuico Magistratu sæculis cautela adhibita visitur, quod municipalis iste Magistratus municipale se agnosceret, & nullam absq; requisitione, authoritate, & consensu veri sui Domini facultatem condendi Statuta arrogare posse. Euolutis duodecim non amplius ab inde annis idem Adolphus per Diploma (quod Literam Sancti Iacobi vocant) prima die Iulij 1343. sic sanxit. Ordinamus & concedimus, vt singulæ Operæ Mechanicæ in annos singulos eligant duos Iuratos, Patricij vnum, Plebei alterum. Quodque Patriciorum Iurati eligant vnum Magistrorum, & Plebeiorum Iurati alterum. Quæ eligendi norma non parùm discrepat à priori, licet ambæ in partito inter Patricium Consulem, & Plebeium regimine conueniant. Sub Principe Ioanne de Bauaria status Consularis variè se habuit. In celebri illa Pace Tungrensi, secedecimviri à numero interuenientium dicta, habita 18. Augusti 1403. videtur animus plebeis ad maiora audendum additus. Inter alia cauetur, Gentilitias familias, penès quas aliquamdiu resederat facultas eligendi Consulem vnum, & plures Iuratos, vtrò

ei facultati renuntiare, & quod imposterum electio binorum Magistrorum, Quatuor quæstorum, Iuratorum & Gubernatorum ad Ciuitatem spectabit. Sed ut est in adagio, malè facta, malè coit gratia. Populus breui ad ingenium rediit, ferocior (quis crederet?) quasi beneficijs irritatus. Indignè indignis modis aduersus Principem ipsum multa egit: & exitio propior, in Brabantia & Burgundia Ducem, necnon Guilielmum Ducem Bauariae eundemque Hannonia Comittem compromisit. Placuit Compromissariis Iura, Consuetudines & Priuilegia quæcūq; Ciuibus abutentibus Ministerialiumque seu Mechanicorum Operis adimi, instrumenta illorum & chartas Principi in abolitionem tradi, statutâ lege, solius esse Principis circa suæ Ciuitatis regimen & administrationem prouidere; & ne deinceps Consules, Iuratos, Gubernatores aut Ministerialium Collegia vlla permetteret. Id clarè enarratum in præmio Ordinationum eiusdem Principis in anno 1416. quæ sub Regimenti appellatione in manuscriptis asseruantur. Quo etiam Regimento Princeps, suppresso iuxta arbitrorum mentem Ciuico Magistratu, sanxit, ut quotannis postridie Assumptionis Deiparæ Virginis, Capitulum duodecim, & Scabini totidem viros probos in Ciuitate residentes deligant, è quibus Princeps seliget tredecim, qui census & emolumenta vniuersa publicæ rei, rationem exactam reddituri, percipient, apud quos extrâ capitis & mutilationis membrorum causas, licebit ciuibus querimonias suas proponere. Insequenti proximè anno 1417. pridie Kalendas Mayas motus assiduis Ciuium postulatis, de Consilio
etiam

etiam Capituli, ex merâ, vt inquit, liberalitate annuit
ciuibus in sequentem modum. Sex & decem Ministe-
ria in Ciuitate sunt: & singula binos Consiliarios de-
putanto. Quatuor & triginta Consiliarij Ministerio-
rum è Primoribus Ciuitatis aut Pomærij, viros octo
peridoneos perscrutantor, totidem Deputatos è Patriâ
oriundos Princeps & Capitulum producunt. Hi seni
& deni in totum Deputati, in Æde Diui Iacobi matu-
tinis horis congregantor, & duos supremos Consilia-
rios intra muros aut Pomærium commorâtes, aut vna-
nimitè, aut ex suffragiorum pluralitate renuntiantor.
Vt precarium posteritas sciret munus fuisse, & à Prin-
cipis liberalitate profectum, ad Regimenti pedem Ci-
uitatenses addidère, Expressim recognoscimus quod
ad nostram & totius Ciuitatis supplicationem prame-
moratus noster Altissimus & Potentissimus Princeps ex
gratiâ speciali & fauore supradictum Regimen & Sta-
tuta nobis fuerit impertitus. Aliud æquè celebre est
posterioris Principis Ioannis de Hynsberg sub die 16.
Iulij 1424. circa Consularem electionem Decretum.
Quo ea ad viginti duos viros perpetuos, sex à Principe
designatos, cæteros per regiones Ciuitatis assignandos
stato anni tempore transfertur. Norma institutionis
fuit, vt pridie Diui Iacobi è qualibet Tribu singulos
probos idoneos, boni & tranquillitatis publicæ aman-
tes deligant, & altera die in eundem locum manè re-
motis arbitris conuenire faciant. Qui simul congregati
præstito primitus iuramento, quod postpositis prece,
precio & gratiâ, quos iudicio suo idoneos & dignos
Consulatu existimauerint, nuncupaturi sint Consules,

vnà secedent, nullius prærequifito confilio, nec è loco constituto migrabunt antequam vel concordî confensu, vel à maioribus suffragiis duos in eum annum Magistros renuntiauerint. Inquieta quorundam hominum nimiâ licentiâ lasciuentium ingenia bellum qualecunque, quàm pacem diurnam maluerunt. Ludouicus Borbonius Princeps ex Ioannis Hynbergij spontaneâ resignatione successor, lege priùs quàm armis Regalia Ecclesiæ suæ defensurus, coràm Summis Pontificibus Pio Secundo & Paulo Secundo successiuè per quinquennium iudicio egit, & à Paulo Secundo decima die Ianuarij 1465. sententiam, Paulinam à iudice dictam, reportauit. Contumax populus iudicati contemptor, & deteriorum cumulator attentatorum, ad arma profiluit non nisi fortioribus viribus retundenda. Iustæ Principis causæ fauit Deus: sed, eheu, excessit fortè medicina modum, hausto plurimo sanguine, & absumpto, quâ ruinis, quâ flammis Oppido. Benignitate tamen numinis, Principisque, pedetentim Phænicis instar, è ruderibus & cineribus erupit: & die decima nona Aprilis 1477. residuis à fuga collectis & superstitibus ciuibus pro restauratione supplicantibus, interuentu Cleri & Nobilitatis annuit precariam gratuitamque potestatem duos Magistros & Iuratos eligendi, citrà vllum Paulinæ sententiæ præiudicium. Ob quam rem eadem conditione acceptatam populus grates egit, morem per omnia se gessurum testatus. Vigintiduumviri Electores, Commissarij dicti, & Triginta duo viri ab ijs è Tribubus selecti, videntur eo munere vsque ad annum 1603. functi. Donec Serenissimus Ernestus Bauarus, perena-

perennis memoriae Princeps, rationibus Diplomati de-
super indito insertis commotus, aliam Electionis for-
mam delineauit. Subtilem admodum & à sordium, cor-
ruptelarumque periculo remotissimam, nisi subtilior
praua ambitio, in occlusissima quæque penetraret. In-
stituit nimirum, vt in singulis Operarum Tribubus
pro contribulium numero compositis Pixidibus aut
Calculis & in urnam coniectis, quibus ex urnâ fortientibus
tres discolores Calculi (cæteris concoloribus exi-
stentibus) obuenirent in cubiculum separatum extem-
pore secederent, & tres dignos citra personarum acce-
ptionem denominarent. Quorum denominatorum no-
mina in urnam conijcerentur, & cuius nomen Viginti-
duumvir fortiretur, is esset trigintaduumvir Con-
sulum futurorum Elector, duobus alijs singularum Tri-
buum Iuratis remanentibus. Visum fuit Vigintiduum-
viris Commissarijs durum longæuâ eligendi possessione
exui, ideò summâ ope adnisi, vt res ad pristinum redu-
ceretur statum. Diui Mathiæ Imperatoris die 8. Octo-
bris 1613. Rescriptum emanauit Ernestinæ Ordinatio-
nis Reformatorium, quo forma per Ioannem Hyns-
bergium Principem præstituta in effectu reponitur,
cum adiectione tamen Deputatorum Principis & Capi-
tuli, qui Commissarijs præsentia suâ adstantes rem
suis subiectam oculis explorent. De quo in vsum & ob-
seruantiam redigendo ab anno 1615. per Cæsareos De-
legatos impigrè laboratum fuit: & subsecuta sunt stri-
cta Præcepta Augustissimi FERDINANDI Secundi
Imperatoris, & Serenissimi FERDINANDI Bauari
moderni Principis; Et tandem eiusdem Imperatoris,
Ciuita-

Ciuitatensibus plenè auditis, ordinatio anno 1629. lata
 Viennæ in Austria. Tanto ardore & molimine inter
 Tribus & Vigintiduum viros seu Commissarios Leo-
 dienses, vtris Electio Consularis deberetur, disceptatum
 est. Non tam verò interest qui eligant, quàm qui eli-
 gantur. At benè licet sperare quod pro eligentium vir-
 tute & prudentiâ, causarum, non personarum res erit;
 & meritorum, non priuatorum affectuum Electio sit
 futura. Nemo eam æmulationem improbet, modò ad
 publicum bonum feratur. Conticuit Romæ paulisper
 Consulatus, Præfectis ad annum Decemviris in con-
 scribendas decem tabularum Leges, & cum ad alterum
 annum in alias duas tabulas addendas idem placeret
 Imperium, Comitiaeque Decemviris creandis in trinum
 Nundinum inducerentur, tantum exarsit ambitio, vt
 Primores quoque Ciuitatis, metu ne tanti possessio
 Imperij vacuo ab se relicto loco haut satis dignis patè-
 ret, prehensarent homines, & honorem summâ ope ab se
 impugnatum, ab ea plebe cum qua contenderent, sup-
 pliciter peterent.

CAPVT VIGESIMVM PRIMVM

De Formis Electionum Consularium.

NVnquàm ita quisquam bene subducta ratione ad
 vitam fuit, Quin res, ætas, vsus, semper aliquid
 adportet noui. Quod ille Comicus de vitâ priuatâ dixit,
 in Republicâ multò magis enenire videmus. Vix vlla

lex sapit omnium palato: & pro varietate casuum Leges nonnunquam sunt variandæ. Non quæ nascentibus statibus congruunt, adultis aut in senium vergentibus æquè aptantur. Humana natura per se volubilis, rotatur incessanter, & ingenito vicio in diuersas animorum figuras abit. Lucij Valerij Consulis pro Oppia Lege abroganda aduersus M. Porcium Catonem collegam digna Consule ratio, Quemadmodum ex his Legibus, quæ non in tempus aliquod, sed perpetuæ utilitatis causâ in æternum latæ sunt, nullam abrogari debere fatemur, nisi quam aut vsus cõarguat, aut status aliquis Reipublicæ inutilem fecit: sic quas tempora aliqua desiderarunt Leges, mortales (vt ita dicam) & temporibus ipsis mutabiles esse videmus. Quæ in pace latæ sunt, plerumque bellum abrogat, quæ in bello, pax: vt in nauis administratione, alia in secundâ, alia in aduersâ tempestate vsui sunt. Mutationem formularum Electionis Consularis ex consideratione diuersitatis temporum, & morum descendisse etiam autumo. Sed aliam adhuc interiorem & propinquiorem causam. Non vllâ Lege, Rogatione, aut Senatusconsulto Consulatus Leodiensis inualuerat, fraus & violentia duntaxat Scabinali ambitioni fuerant obstetricatæ, dum partum effudit, veriùs quàm posuit. Priuatis Plebiscitis dum educatur, facilè iisdem assurgere certat artibus, quibus ortum acceperat, & Principes quorum percelebatur authoritas, emergentibus intercalatim abusi- bus, noxias fibras rescare & intra æquos continere fines studuerunt, at morbo remedia superante, cum quies non prodesset, mutationem instituere. Exemplo.

Gg

medi-

medicorum agris longa tabe maceratis haustum alterius auræ suadentium, aut hortulanorum transplantationem infrugiferarum arborum quandoque meditantium. Adolphus de Marcka, cuius toties recurrit mentio, plebeiorum importunitati alterum plebeium Consulem tunc dedit, sed ea circumstantiarum sepe vallatum, ut probum futurum virum crederet, & à Patricij vestigiis non discessurum. Ioannes Bauarus in Tungrensi seu sedecimvirali Pace, gentilitiarum familiarum renuntiationem quidem admittit, cum vniciuique liberum sit ius proprium remittere; verum factâ Ciuitati binos Consules eligendi facultate, non fuit necessitas indita alterum illorum plebeium creandi. Et quod post abolitum, Laudo Ducum aut Arbitramento, Consulatum, fecit copiam duos supremos Consiliarios ad regulam dictatam designandi, eam vinculo octo Deputatorum Principis & Capituli arbitrio assignandorum, illigauit. Causam verò, quâ motus Ioannes Hynsbergius Electionem hanc duobus & viginti Commissarijs attribuit, ipsemet in institutione aperuit. Ex quo, (inquit) comestationibus, compotationibus, donis, pollicitationibus, & importunis flagitationibus plurimi Candidati & competitores plebem demulcendo ad Consulatum aspirent, vnde innumera de die in diem mala nascuntur. An Hinsbergica norma corruptelas sustulerit! Temporaneum fortasse fuit pharmacum, quo vlcus leniri, si non sanari potuit. Vel vetustate, ut cætera, vim præcipuam amisit. Nam dum in anno 1603. Commissarijs ademptum ius, in populum Serenissimus ERNESTVS Bauarus transtulit, pares eligentium ad
illud

illud tempus sordes perstrinxit. Nec Cæsaris Mathiæ Diploma populares & plebeios eorum criminum & abusuum innoxios prædicat, solo corruptelarum argumento eiusmodi facultate illos destituens. Quis inter enumeratos modus potior censendus sit, si quis à me expetat, alium hac in re censorem quærat. Quælibet forma Legislatoribus suis placuit, & potuit temporibus fuisse accomoda. Quid expediat hoc sæculo ferreis temporibus deteriore

*Cuius scelerit non inuenit ipsa
Nomen, & à nullo posuit natura metallo.*

Nisi quod sceleri nomen sit virtus, Fateor ignorare. Pro Hynsbergico instituto diuturnior militat experientia, duobus paulò minùs sæculis firmata: & quod viginti duorum hominum excessus, quàm numerosissimæ plebis faciliùs queant coërceri. Ernestina Constitutio quæ sortitiones liberis Electionibus gradatim admiscuit ingeniosa admodum erat auertendis sortientium & eligentium corruptionibus. Nam quis suspicaretur futurum, vt omnibus in quaque classe Tribulibus ex vna sortientibus fortunâ in incerto volitante, quis ex tanto numero faustum calculum extraheret, inuenirentur ita hiantibus faucibus ambitiosi, qui spem aleatoria Venere longè incertior, præmiis essent comparaturi? Aut quibus, saltem si aliquid in dextrâ mammillæ parte saliat, non deficeret ad praua tentandum animus, dum tot impedimentorum vallis euentum electionis cernerent circumseptum? Sors vniuersalis Tribunalium, trium faustè sortitorum incerta, quia insperata

voluntas, incertitudo virorum ab his Deputandorum, noua rursus Deputatorum trium sortitio, Trigintaduumvirum ex sorte dependentium incerta suffragia, probum quemque à cogitando nedum ambiendo Consulatu deterruissent. Sed quod de Antistite dixit noster Iustinianus, de quouis Magistratu rectè dixerimus, Eum esse illo dignum, qui inuitus, aut certè sine ambitu designatur. Sortis (quam sacrae non damnant literae) vsus fuit olim apud omnes penè gentes pertritus. Iam aetate Homericæci, quo nemo acutiùs vidit, Regum & Procerum Græciæ contentiones sorte dirimebantur: suspenso exercitu cui ex decem sortientibus Ducibus primas pugnae partes fortuna traderet; quibusdã Achillem, Aiace alij, nonnullis Agamemnonem optantibus. Ad quod Magnus Alexander, qui pro cervicali dormiens Homerum suppositum habebat, indignatus dixisse fertur, Occidissẽ, qui me tertium nominasset. Athenienses præterquã quod Magistratus sortibus crearent, eodem modo sententias dicebant. Vnde festiua illa Alcibiadis iudicium subter fugientis excusatio, Ne matri quidem in tali negotio fidem tutò habiturum, ne per imprudentiam atrum forte Lapillum pro candido in urnam immitteret. Mos enim erat in iure dicundo niueis & nigris calculis vt, His damnare Reos, illis absoluere culpã. Et hinc pariter Iusti Aristidæ factum admirandum: qui tessulam condemnatoriam ab illiterato & ignoto contribule, vt nomen suum inscriberet, porrectam recepit, & se inscripsit. Persæ in interregno Regem sorte legebant, Lacedæmonij & Romani Iudices suos. Non pridem multis Italiæ locis
circa

circa renuntiationes Magistratum sortitio frequentabatur, vt Franciscus Patricius Senensis attestatur. Nulla tamen methodus melior eâ, quam florentissima Venetorum Respublica vsu comprobauit. Electio est sorti admixta: & mixtum corpus vtroque simplice præualet. Vbi Senatus frequens in Curiam conuenit, quidam tripodæ Aneo pileus loco celsiore collocatur, in quo secundùm Senatorum numerum per plures sunt pilæ argentatæ, nouem autem deauratæ. Senatus suo ordine & longo tractu ad pileum accedit, manum inijcit & pilam obuiam educit; si argentea est ad locum suum redit. Qui verò vnâ è nouem aureis deprompserit, ad præparatum subsellium ascendit, tantisper exspectans donec alij octo parem sint sortem nacti. Tunc nouem collecti nullius Consenatoris, aut alterius alloquium ante admittentes, præhabitâ inuicem deliberatione proponunt Senatui nomina paucorum è quibus facienda est electio: & citra cunctationem itur ad suffragia. Enimuerò Princeps ERNESTVS Ciuitati suæ per nouam formam prouidè consuluerat & pluribus continuatè & ex interuallo annis non improspere Reipublicæ successit iuxta id præscriptum Consules fieri. Quamdiu aliqua iuris reuerentia Tribus ipsas continuit, & publici amore boni honestioribus prudentioribusq; tenuiores, & rudiores deferendum censuerunt, ternas discolors fortiti pixides, vt plurimùm honestos deligere contribules, & hi ex secundâ urnâ educti sæpè pro dignitate viros graues & idoneos renuntiare Consules: & rarò aberrare à medio scopo. Verùm postquàm vir vnus cæteroquin apprimè doctus, & facundus lapidatâ Basilica

licâ domo, & abrogatis, qui iam voce præconiâ renun-
 tiati erant, Consulibus, Magistratum iniit, & ieiunam
 plebis facem tanquàm suæ potestatis instrumentum
 fomit, & fouendo animos aduersus honestiores opulen-
 tioresque dedit, & sic in alterum annum, contra iura-
 tas Constitutiones, continuauit Imperium, vt discipli-
 nam soluit, sic, compages prisce regiminis laxauit, &
 concussit. Admisso autem in collegam furioso quo-
 dam Catilina diro Urbis fato, hoc deteriore & perni-
 ciosiore, quòd nullus inuentus sit Cicero, qui furen-
 tem reprimeret, cuius coaptationis eum serò poenituis-
 se constat, totam rectæ Politicæ machinam per prauum
 hunc discipulum vel imprudenter vel inuitus, diruit.
 Fatalis ille non Siciliae Dionysius, sed Legiæ tyrannus,
 ferreis, quibus non Iouis sub pedibus, vt ille Syracusa-
 nus, sed domesticæ egestatis vinculis detinebatur, se-
 mel solutus, horribili Iamneti Centurionis cæde in-
 speratum suum Consulatum funestans, seditiosis & fa-
 cinorosis non fenestram, sed tot quot Thebis erant,
 portas impunitati aperuit: merentibus probis, otio-
 sa, nuda, & ventri dedita fax & sentina plebecu-
 læ, sub huius auspicijs & patrocinio fanda & nefanda
 quæque perpetravit. Intercessere quidem, bono Urbis
 genio, salutare adhuc aliqui Consules, procellosis se-
 ditiosorum ab hoc Catilina & eius emissariis impulso-
 rum turbinibus mirè exagitati: sed vbi euoluto qua-
 driennio, fauore & furore perditissimi cuiusque ad gu-
 bernacula rediit, velut altera Vastities, quam Annibal
 in somnijs præeuntem in Italiam vidit, sacra & politi-
 ca, publica & priuata cuncta confudit. Sublata etiam
 è comi-

è comitijs vmbra, quæ restabat, libertatis. Sicaniorum audacissimi territis modestioribus omnia pro libidine decernere & facere. Vrbs innocentium passim foedè mactatorum sanguine natate; his proscriptis, alijs ad necem conquisitis, domus & bona diripi cœpere. Et capitale haberi, virum bonum esse. Vnius Catilinæ ductu, & Catilinariorum rabie. Iungit enim facilè con- similes morum similitudo, & vicia muneribus inuitata irritantur, & sectatores facilè inueniunt. Quemadmo- dùm Archefilaus Academicus cuidam interroganti cur ab eo ad Epicurum aliqui deficerent, ab Epicuro autem ad eum nemo, respondisse fertur, quia ex viris Eunuchi facilè sunt, ex Eunuchis verò viri nunquàm. Quod in vnâ formarum enarratarum traditur, diuisum aliquan- do fuisse Consulatum in vnum Patricium & alterum Plebeium, non ita exaudiendum existimo, quasi alter Consulatum posset esse opifex & Mechanicus, cuius ge- neris homines ne sint Honorum dehonesta menta inde sunt arcendi, sed vno Consule Nobili aut Patricio exi- stente, secundus è plebeio sanguine creari posset, dum- modo dignus & idoneus, à literis, ab vsu rerum, & alijs requisitis dotibus benè instructus. (Ne moderni factiosi, inuersi interpretes, antiquo exemplo tueri velint, factum nuperrimum, quòd Alphabeticum quendam Catilinariæ coniurationis, socium & conger- ronem suum, ad sellam Consularem prouexerint). Ita Romæ olim quamuis indignantibus Patribus Plebeio ad Consulatum via patuit; at plebeio, cui omnia abun- dè suppeterent præter ceras & imagines maiorum. Apud maiores (inquit Tacitus) virtutis id præmium fuerat:

fuerat: cunctisque Ciuium si bonis artibus fiderent licitum petere Magistratus: ac ne ætas quidem distinguebatur, quin primâ iuuentâ Consulatum ac Dictaturas inirent. (Quod de ætate dicit, non idem semper obtinuit). Quidni? ait Iuuenalis oportune

tamen imâ plebe Quiritem

Facundam inuenies, solet hic defendere causas

Nobilis indocti: veniet de plebe togatâ,

Qui iuris nodos, & legum anigmata soluat,

Calphurnias & Iulias de ambitu Leges frustra inculcaueris: ad Principum Constitutiones, Patriæque Statuta obturatas gerunt aures. Pessumdatâ dudum Principali auctoritate nomen ipsum exhibitant. Vi & minis dominantur. Monopolia aperta per omnes Tribus exercent. Mutuis adstricti sunt iuramentis, quòd quibus fors fauerit, neminem nisi suorum flagitiorum hominem nominabunt. Suffragia palàm mercantur & magno venditant. Si quem morosiorum in partes suas arbitrentur, ferrum iugulo admouent, aut deorsum ex alto per fenestras dare præcipitem. Ditiores & honestiores ideo cæcibus & conuentibus abstinent, extrema formidantes: dum vilissimus & desperatissimus quisque Scita Tribus suæ dictat & decernit. O rem maioribus indignam, & feris etiam posteris pudendam? Itâne modicus globus sceleratorum per Tribus diffusus cæteris legem dicit, attonitos & pauentes probos ciues reddit? Nescio quibus præstigiis, aut fascino captos existimes. Eodem videntur omnes veterno consepulti. Lucem & animum Deus infundat. Putes ipsosmet sicarios, si non pigere, stupere

stupere ad tam degenerem pusillanimitatem. Sicut memoriae proditum est, Tiberium quoties Curiam egredere-
tur Græcis verbis in hunc modum eloqui solitum, ô
homines ad seruitutem paratos! scilicet etiam illum
qui libertatem publicam nollet, tam proiectæ seruien-
tium patientiæ tædebat.

CAPVT VIGESIMVM SECVNDVM.

*Virum Consulatus Leodiensis ad Magistratus Romanæ
Imitationem sit institutus.*

Quo augustiorem faciant dignitatem Consularem,
cuius initia abs Romanorum institutis deducunt.
Quam nullis veris coloribus Lector iam in-
telligit, dum memoriâ repetit anno demum 1254
Consulatû Leodiensem incepisse, & parentem vtrum-
que fuisse, seditionem, & violentiam. Quia tamen larua
hæc videtur hodie affuta corpori, enixiore erit detra-
henda conatu. Comparatione vt similia innotescunt,
sic dissimilia discernuntur. Paucis itaque Romanum
Magistratum attingam, vt supposititiæ sobolis notæ
appareant. Exactis ob stupratam Lucretiam Regibus
post ducentos quadraginta quatuor ab Vrbe conditâ
annos creati sunt Consules L. Iunius Brutus Tyranni
exactor, & L. Tarquinius Collatinus Lucretiæ maritus.
Creati, inquam, Comitibus Centuriatis à Præfecto Urbis
ex Commentariis Seruij Tullij Regum penultimi, qui
de restituendâ aliquando Republicâ cogitans ad insti-
tuendum

Hh

tuendum

tuendum anni Consulatus regimen respexerat. Vix aliquid diminutum ex Regia potestate, nisi quod annum factum est Consulare Imperium. Omnia iura, omnia insignia primi Consules tenuere. Id modo cautum est, ne si ambo fasces haberent, duplicatus terror videretur. Brutus prior concedente Collegâ fasces habuit. Et per plures annos à Bruti morte & Collatini exilio annua hæc potestas domi pacifica mansit. Donec propter nexos ob æs alienum ciues plebs in sacrum montem trans Anienem amnem tria ab Vrbe millia passuum secessit: & Menenij Agrippæ oratione placata, Senatu permittente duos Tribunos plebeios creauit, qui tres collegas cõaptarunt (deni succedente tempore facti, & vndeni, sed rariùs). Qui omnes Sacrosancti haberentur, & quibus auxiliij latior aduersus Consules esset. Lege etiam dictâ, ne cui Patrum capere eum Magistratum liceret. Centuriatis interim Comitij dicti sunt Tribuni vsque ad Voleronem Publium Tribunum plebis, qui Rogationem tulit ad populum vt plebei Magistratus Tributis comitij fierent, vt Patricijs omnem potestatem per clientum suffragia creandi quos vellent Tribunos auferret. Centuriata enim Comitia erant Optimatum, Curiata autem seu Tributa popularium, vt rectè Vdalricus Zasius annotauit. Anno trecentesimo altero quàm condita Roma erat, placuit Decemviros creari sine prouocatione: & sic mutata est forma Ciuitatis; ab Consulibus ad Decemviros, quemadmodum ab Regibus ante ad Consules venerat, translato Imperio. Sed læta huius Magistratus principia nimis luxuriauere, dum eo in secundũ annum continuato, omnes

Decem-

Decemviri subitò cum duodenis fascibus finguli in publicum prodire, centum viginti lictoribus forum implentibus, & cum fascibus secures illigatas præferentibus. Et Appij Claudij Decemvirorum facilè principis in Virginiam è plebe puellam libido, maturavit breuitatem Decemviralis Imperij intra biennium finiti. Conquiescente secundâ secessione per Virginium patrem, & Icilium Virginix sponsum excitatâ, stabilitoque Tribunorum iure, summa Reipublicæ rursùm ad Consules est reuersa. Sancito, Ne quis vllum Magistratum sine prouocatione crearet, qui creasset, eum ius fasque esset occidi, neue ea cædes capitalis noxæ haberetur. Decimo & trecentesimo Urbis Romæ conditæ anno exortâ iterùm inter Patres & Plebem discordiâ, loco Consulium Tribuni militares cum potestate Consulari sunt surrogati, non eodem numero, terni sæpe, & nonnunquàm seni, quandoque octoni, imò deni: qui non minùs è Plebe, quàm è Patribus deligi possent, Prælati tamen vt plurimùm Patricijs. A militaribus Tribunis ad Consules iterum factus regressus, obtento insuper Decreto, quod alterum Consulem è Plebe creari oporteret. Et aliquamdiù alternante vicissitudine pro variâ populi inclinatione nunc in Consules, nunc in militares Tribunos collata suffragia: sed tandem præualuit electio Consulium: quæ mirè postmodum Sullæ & Marij temporibus per ambientium potestatem labefactata, sub Iulio Cæsare perpetuo Dictatore animam dici potest exhalasse. Nam qui Imperatorum deinceps æuo, Consules ab ipsis vocati sunt, pauca pristinae potestatis & authoritatis vestigia retinuerunt, non do-

minantes, sed dominantibus obtemperantes. Nihil de Consulatu Leodiensi ad præscriptam figuram pingi potest. Quingentis & quinquaginta circiter annis Leodium est Consulatu antiquius: neque dum incepit, suprema Principis & suorum Magistratum potestas defecit, aut etiam imminuta fuit, sed in suo stetit robore. Nulli his Consulibus fasces, nullæ securæ præferuntur. Satellitium potiùs ad dignitatem, quàm ad iurisdictionem habent. Et qui Consulibus supremi duo Consiliarij suffecti aliquando fuerunt, non maiore, si non minore, autoritate claruere. In Romanis Electionibus vilis & infima plebs non poterat venire in suffragia, quia in nullam erat accensita classem, & vis omnis penès primores Ciuitatis manebat. Dum Equitibus in duodecim Centurias diuisis, & peditibus in quinque Classes, Classibusque in plures Centurias partitis, si vocatæ primæ classis Centuriæ concordabant, complebatur electio, nec ad vltiorem gradum descendebatur. Quæ Centuriæ ideò à Scriptoribus antiquis Prærogatiuæ dicebantur, quia prærogabantur, & in concordia statum & fixum erat illarum suffragium. In oppositum Leodij abiectissima plebecula armis & minis facultatem legendorum Consulum sibi arrogat, excusso pudoris & honesti velamine. Plus fortè affinitatis inter hos Consules & Romanos Tribunos plebis deprehendimus. Plebistribunos intestina discordia peperit: etiam hos Consules. Tribunatus aduersus potentiores in plebeiorum auxilium fuit inuentus & crebrò impensus: etiam hic Consulatus; sed Perillæi operis instar, in artifices & inuentores retorsus. Tribunus plebis auræ popularis

popularis plusquàm publicæ quietis & vtilitatis studiosi toto corpore aduersus Consules & Senatum obnitebantur, irrita multoties Senatusconsulta faciendo: per hos Consules, si quandò rem aut famam priuatam publico bono præhabuerunt, oppugnata sæpenumerò Principis authoritas, abrogatis interdùm eiusdem iussis & decretis. Penès Tribunos plebis nulla erat iurisdictio, nec in plebeios quidem, quibus dati erant auxiliares. Testis est feruida illa Appij Consulis cum Lectorio Tribunoplebis popularem nimis Legem promulgare volente contentio: quam cum Consules & Nobilitas impedituri in concione consisterent, summouerique Tribunus iuberet præterquàm qui suffragium inirent, & ex adolescentibus Nobilibus dicto inobedientibus quosdam prehendi, Consul Appius negauit ius esse Tribuno in quenquam nisi in plebeium, non enim populi sed plebis eum Magistratum esse, nec illum ipsum summouere pro Imperio posse more maiorum: quia ita dicatur, Si vobis videtur discedite Quirites. Penès hos Consules nihil à primæua institutione iurisdictionis fuit: de vsurpatione suo loco dicemus. Plebs Romana Tribunitiam potestatem censebat suæ libertatis esse munimentum: Leodienses in lite Spirensi allegant Consulatum imitatione Tribunitij auxilij esse quandam ciuium tutelam & propugnaculum aduersus Ministros Principis, Libertatibus & Priuilegiis insidiantes. Romani Tribuni plebis primores Ciuitatis contumeliosis incessentes concionibus, nec à Consulibus abstinerunt manus. Sic Cæsonem Quintium & Martium Coriolanum deteriora veritos in exilium abire compule-

runt: Scipioni vtrique fictis criminibus diem dixerunt. Sic M. Furius Camillus, secundus Urbis Conditor, ab L. Apuleio, Metellus Numidicus à Cn. Apuleio Saturnino, M. Cicero à P. Clodio, qui à Patriciis ad plebem vt Tribunus fieret, transferat, sunt proscripti. M. Cato à C. Trebonio in vincula coniectus. Sic M. Drusus L. Philippum Consulem pugnis prius ad largam cruoris è naribus profusionem contusum, in carcerem præcipitavit. Nuperrimis Consulibus atrociora longè edita fuere facinora. Indictâ causâ, Scabinus Flerontinus & Mercantius Iureconsultus immaniter trucidati: Genæus vir itidem honestus per tempora ferreis globulis transfixus, loris dein ad pedes iniectis per compita tractus: Tegularius ad palum ligatus malleis, stimulis & scipionibus à viris & mulieribus Hulliferis seu Carbonariis medio in foro per lenta tormenta excarnificatus: Prætor Principis lætaliter faucius è domo suâ in vincula deportatus, & in compedibus crudelissimè ad annum detentus, vnde non nisi diuinâ ope euasit. Totus ordo Scabinorum è Tribunali & Palatio ipso Principis, per binos Consules in publicam custodiam abstractus. Centum & amplius è præcipuæ notæ hominibus exilio damnati. Sacra porrò sine discrimine polluta, & sacræ Personæ, quâ iugulata, quâ multis vulneribus confauciata. Maioribus tormentis bellicis Ædes Diuo tutelari Lamberto dicata sacrilegio plusquam Turcico verberata. Ad Tribunos regredior. Appius Claudius ostendit Senatui viam vnâ dissoluendæ Tribunitiæ potestatis per collegarum intercessionem: Vnus enim Tribunorum aduersus aliorum collegarû Rogationem interueniens

niens eam impediēbat. Quo consilio confirmati Proce-
res dabant operam vt aliquem illorum in suas partes
pertraherent. Fælice crebrò successu. Quia facilè ho-
mines noui autoritate principum de sententiâ deduce-
bantur, ex collegis victoriam, & gratiam melioris par-
tis bono publico quærentes. Cuius intercessionis bene-
ficio saluam permanissè inter acerrimas vefanorum
Tribunorum procellas Rempubicam, non inuitus cre-
do. Neque diu stetit post sublatum intercessionis huius
robur. Clodius, immanis bellua, post quadringentos
quingenta annos, ne ingratiis Tribunus esset, tulit
ad plebem vt vnus deinceps oppositio Tribuni cæteros
non sisteret: quod & Plebiscito cautum fuit. Postremò
vt Iulius Cæsar Dictaturam perpetuam occupauit, &
Consules in aliquam relicte libertatis vmbra pro ar-
bitrio dixit, ita nepos Augustus inter multa honorum
certatim oblata nomina, Tribuni perpetui vsurpatio-
nem retinuit. Intercessio Consulū Leodiensium pu-
blico vtilis & laudabilis fuit, quando esse potiùs, quàm
haberi, boni Publicolæ voluerunt, veri boni publici, non
affectatæ apud plebem gloriolæ appetentes. Dum a-
mantem patrem & peritum medicum imitati, non quid
æger expetat, sed quod expediat procurarunt, vt quis-
que ciuis intra officium suum erga Deum, Principem,
Magistratum & Patriam contineretur. Si enim verum
est Terentianum illud, licentiâ omnes fieri deteriores,
quantò magis plebeculam, quæ fræno ad modestiam,
non calcari indiget. Tiberius pulchrâ voce officium
Principis in pleno Senatu expressit. Bonum & saluta-
rem Principem, Senatui seruire debere, & vniuersis
ciui-

ciuibus, sæpe ac plerumque etiam singulis; siue, bonos audire consiliarios, & subditorum omnium bonum procurare, singulisque iustitiam administrare. Consul à consulendo dictus, nisi quieti & tranquillitati, publicè & priuatim, quæ sine debitâ subditorum erga Superiorem reuerentiâ & iusto inter se contentu nequit esse, consulit, destructor est non Consul: nec opilio, sed lupus. Quod non obscurè fragmentum Legis duodecim Tabularum indicat, Regio imperio duo sunt, ijque consulendo Consules apellantor, militiæ summum ius habent, nemini parento, salus populi suprema lex esto.

Vt insitum profundè multorum animis iudicium de Consulatus Leodiensis à Romanis origine eradicitus euellam, lubet Urbis Conditorum D. Hubertum tantisper seponere, quò appareat nec eum quidem Magistratum Romanos fuisse inuecturos etiamsi Legia fuisset Iulio Cæsari contemporanea, & ab eo sub Romanum compulsam Imperium. Itaque de Eburonici agriflatu, antequam Leodium esset, aliquid videamus.

Constat Belgicam totam à Iulio Cæsare domitam, & sic quinquaginta circiter ante Christum natum annis redactam in Prouinciam. Quando deinde Belgica à Romano recesserit Imperio, & sui iuris sit effecta, non indago, nec ultra propositum thema effero, quod Leodienses solos amplectitur. Trithemius in libro de Origine Francorum scribit, Marcomirum Regem Sicambrorum anno ante Deum Incarnatum 433. cum fratre Sunone à Saxonibus amicè susceptum, Regni sui vigesimo anno Rhenum cum Sicambriis suis transgressum, Cisrhenanos variis cladibus attriuisse. Et Francum
postea

postea Antarij Regis filium (à quo deinde Sicambros dictos Francones aut Francos existimat) audito quod Galli Mosam traiecissent, Rheno similiter cum exercitu trecentorum millium transmissis, & ad Pontem Mosæ quadraginta armatorum millibus pro custodia relictis, in Galliam perrexisset, quam vastissimæ tempestatis instar immaniter contuderit, postmodum decimo priusquam Christus nasceretur anno vita functus, Clogione filio hærede. Additque ex interuallo, scilicet anno Deiparæ 340. Dagobertum Francorum Ducem Rheno iterum traiecto Galliam depopulatam, & inclytam Treuirorum Urbem incendio tunc corruptam. Gregorius Turonensis scribit eosdem Francos Genobaldo, Marcomere & Sunone Ducibus anno 388. in Germaniam inferiorem prorupisse, pluribusq; mortalibus cæsis fertiliora loca vastasse, & prædâ ingente contractâ retrogressos, non sine tamen cæde suorum apud Carbonariam filuam (nunc Hannoniam) per Romanos peremptorum. Excursiones frequentes eò liberiùs attentatæ, quòd Romani ciuilibus inter se bellis occupati, segniores erant in conseruandis Imperij finibus. Quasi enim Cæsar & Pompeius Magnus discordiæ ciuilibus classicum posteris cecinissent; mox Bruti & Cassij arma Augustus adhuc adolescens excepit, in Augustum deinde Antonius Triumuir insurrexit, Galba, Otto, Vitellius, & bono fato Vespasianus, magnæ ciuilibus belli partes fuisse, & non pauci interpolatim successores. Post omnes Maximus Tyrannus, inuasor Imperij, qui è Britannia in Galliam per ostia Rheni erupit, & Gratianum Imperatorem Treuiris, quod vires deessent, recedere co-

ctum, Lutetiam vsque Parisiorum infecutus, apud Lugdunum proditoris cuiusdam Andragathij operâ fustulit. Cum interim Hunni & Alani in Gratiani auxilium acciti, Germaniam itidem inferiorem incurfarunt, & inter alia Tungrorum Oppidum amplum, & magni nominis diruerunt. Interiecto quatuor lustrorum, vix ampliùs, spacio, Wandali & Alani per Stiliconem Honorio Imperatori genero suo perfidè insidiantem fedibus suis exciti, in Transrhenanas, Cistrhenanasque Regiones, ac postremò in Galliam sese effuderunt. Et intra alterum quinquennium inquietata denuò Germania inferior cum Galliâ, Gerontio quodam impellente. Vnde effectum est, quod Romanis ad exteriora & remotiora Imperij membra attendere non valentibus, paulatim fit ab Imperio descitum: & circa annum 420. Pharamundus in Gallia regnare cepit. Quia verò Orientales Franci in Occidentalem Franciam non penetrarunt nisi per Tungrensẽ agrum & conterminam Regionem (neque enim ab extremo in extremum fit motus nisi per medium) non debet admiratio subire legentem passim in Annalibus, quod Pipini & Caroli sedem suam aut Curiam aliquando habuerint in agro Eburonum, & illic partem ætatis transfegerint. Non crebrioribus iratum æquor tumet procellis, quàm Cistrhenanæ istæ Prouinciæ nouorum in dies irrumpentium hostium motibus concutiebantur.

En anno 451. Attila innumeram trahens barbarorum colluuiem superato Rheno fulminis ic̄tu ocyor eas inundauit, cui tamen fortissimus Ducum Aëtius Gothorum & Francorum auxilio validissimè restitit, & repulsum

pulum primo, deinde in campis Catalaunicis prælio victum, tanquàm serpentem maiore sui parte mutilatum, abscedere cœgit. Sed Valentinianus virtutum eius parcus æstimator, inuidorum calumniis plus æquo deferens, victorem Aëtium interfici iussit, serò lamentaturus, quod iuxta probatissimi cuiusdam ciuis Romani testimonium, eum tollendo, finistrâ suâ dexteram suâ sibi abscidisset. Exposcere nunc queam, si Leodium ea ætate fuisset (quod tamen perpensis capituli primi argumentis qui fuisse crederet, elleborosum esse oporteret) num ideo Consules fuissent Reipublicæ gubernaculo impositi? Minimè. Quia Romani subactis bello Prouinciis, non præficiabant Consules, sed Præsides Prouinciarum creabant, & in Municipiis inferiores Magistratus, Decuriones dictos: quòd Triumuiui deducendis Coloniis destinati, decimum quemque Consilij causa adscriberent, vnde Magistratus Municipales legebantur. Qui Decuriones, erant honestiores è populo, & pro quantitate census designabantur: qui varius erat pro legum & opulentiarum municipalium varietate. Plinius Nepos Libro primo Epistolarum tradit Comi census fuisse centum millium; quæ summa (iuxta Alciatum) est nostratis pecuniæ aureorum duorum millium & quingentorum. Romanis enim perpetua ea fuit cura prouehendi eos ad Magistratus, quibus ultra morum honestatem, honestum adesset patrimonium: nec curta domi supellex à dextro gradu deflecteret. Romæ etiam Decurias Iudicum ex honestissimis & censu ideo legebant, neque tamen omnes lectos assidue iudicare volebant, quotannis certum duntaxat &

determinatum numerum sorte nuncupabant, reliquis tunc feriatis. Alternans diuersarum nationum belli alea Eburones nunc his nunc illis Dominis dedisse potuit, vt in bello captis accidere solet: neque tamen fortunæ volubilitas, & inconstans Martis euentus, ius Imperij Romani immutauit: adeo vt à Iulij Cæsaris funestâ victoriâ in præsens tempus Romano fuerint subiecti Imperio. Otto etiam Primus Imperator cum Regnum Lothariense Regno Germaniæ adiunxit, Leodienses qui tunc sub Lotharingiâ comprehendebantur, eo ipso vnâ comprehendit. Fingamus in Idæâ aut spaciis imaginariis urbem Legiam toto eo tempore præcogitatum, videmus nunc quod Consulatus non ideò tunc extitisset. Si quis pertinacior abnuit, id nouissimè quæram quo anno, per quem, ob quam causam institutus sit, & vt primorum sequentiumuè nomina edat. Et quomodo euenerit, vt anni 1254. Consulatum nomina, authoresque & occasionem Historici recenseant, & anteriores, si qui fuerint, omittant? An fortè hic Consulatus præcocior fuit initio factus, qui repente computruerit, & post plures annorum centurias iterum pullulauerit? Audiui quod Tigris fluuius modicis enatus incrementis sub terras mergatur, & post viginti quinque passuum millia grande iam flumen in Regione Sophone emergat, ac in paludes Euphratis postmodum recipiatur. An ad eam similitudinem ortus qui post Iulij Cæsaris victoriam fingitur Consulatus, momento subterraneis specubus absorptus, per tot sæcula ignotus vsque ad eum annum 1254. delituit? E quo tunc antro exiit? An ex Democriti puteo, vbi sepulta pridem veritas erui
tradi-

traditur, an potius ex Morphei spelæo? Dormitasse in Parnasso eum oportuit, qui vigilans istud somniauit. Si iuxta Lyricum, Nil admirari, res penè vna est, quæ facere & factum possit seruare beatum, non erubescam fateri, non mirari quod circa antiquitatem Consulatus labantur, qui in vetustate Urbis tam turpiter aberrarunt. Facile ijs euenit quod viatoribus deuias semitas ingredientibus, quos error primus deducit de viâ & nouis erroribus multipliciter exponit: vnde non nisi ægrè extricentur. Quasi labyrinthus sit, *Indeprensus, & irremeabilis error.* Sed eum ego nunc deprehendi, & tenebris dissipatis lucem luculentam dedi.

CAPVT VIGESIMVM TERTIVM.

An igitur Consulatus Leodiensis nullâ in re sit Romano Magistratui Similis?

NVllum Simile est idem. Et vna eademque persona vice duarum nonnunquam fungitur, pro qualitatatum pluralitate. Vicissim res eadem aliquando diuersificatur, ex personarum diuersitate. Vt non iniuriâ Terentius, Duo cum idem faciunt sæpè possis dicere hoc licet impunè facere huic, illi non licet: Non quòd dissimilis res sit, sed quòd is qui facit. Ita ex opposito nulla tam sunt dissimilia, quæ non in aliquo similia reperiantur. Musca in eo similis est Aquilæ quòd pennas habet, homini bruta animantia quod sentiunt, plantæ quòd animam vegetatiuam habent. Leodinus Con-
Ii 3
latus,

latus, qui tot stadiis à Consulatu Romano distat, dissimilimus, in aliquo interim est similis. Apud Romanos vetustissimis Reipublicæ temporibus nulla certa ætas Dictaturis & Consulatibus adipiscendis constituta erat, sed cunctis Patriciis, dummodò bonis artibus fiderent licebat sese Candidatos profiteri. Posteriore ævo, lege cautum fuit ne Consulatus ante quadragesimum secundum ætatis annum peti, & ante tertium & quadragesimum geri possit: nec Prætura ante trigessimum nonum peti & geri ante quadragesimum; neque ædilitas peti ante trigessimum sextum, & ante trigessimum septimum iniri. Sicut ante trigessimum quintum annum nullus Iudex esse poterat, vsque ad Augusti Imperium, qui quinquennium præcidit. Ea Lex dicta Annaria, quod annos finiret quibus Magistratus capiendi potestas esset. Perpetuâ etiam vnâ conditione, nemini Magistratum vllum vrbicum committi, qui ad decem annos prius non militasset. Vfus enim & experientia propriæ sunt maturioris ætatis; & cum ars imitetur naturam, vix deceret eum esse Consulem, qui Politicus ciuium pater esse debet, qui nedum filius, sed nepos per ætatem esse possit plurimorum. Ex qua causa Romulus centum legens Consiliarios, senes desumpsit, & ex ijs Senatum constituit, tracto à Senibus nomine. Quem numerum cædibus Tarquinij Superbi diminutum, primoribus Equestris gradus lectis ad trecentorum summam Brutus expleuit: & Liuius Drusus in Tribunatu existens ad sexcentos extendit, vt opes Senatus extolleret, & eosdem Iudicijs præponeret. At Iulius Cæsar, ijs qui à partibus suis steterant etiam indignissimis

mis

mis gratificaturus, ad mille & vltra auxit; sed prudenter Augustus affluentem illum numerum deformi & incondita turba ad modum, numerumque pristinum, sexcentorum scilicet, & splendorem redegit. Lex tamen illa ætatis non semper obseruata. Pompeius decimo nono, Octavius decimo octauo, & C. Marius Iunior (per vim iste) nondum impleto vigesimo, Consulatum administrarunt. An non etiam Octavius? Nam Senatu cunctante Cornelius Centurio Princeps Legionis reiecto sagulo ostendens gladij capulum in Curia dicere non dubitauit, hic faciet si vos non feceritis. Ante omnes Scipio Africanus vix dum pubertatis annos egressus fasces Consulares suscepit, verum ambigo an ex tunc Lex vetaret: certè desperatissimis in Hispania rebus post duos cæsos exercitus vnà cum Imperatoribus patre & patruo, potiùs nullo competitore & omnibus ad stuporem attonitis, quàm meditatìs suffragiis, petens fuit Consul Creatus, Optimo Romanæ Reipublicæ fato. Et quidni? ob necessitatem vrgentem, aut eminentem indolem receditur interdum à regulis communibus. Quid si quispiam cum Ascanio, Supra annos, animumque gerat, curamque virilem. *Faciatque viros impubibus annis, Iupiter*, vt vaticinatus fuit Ouidius: cui tam fauerit potentior omni Lege natura, cur non Legem possit transcendere? Hactenùs Leodij nulla specialis super ætate Consulari constitutio, ante nuperam Serenissimi FERDINANDI Bauariæ Ducis moderni Leodiensium Principis anno 1631. latam. Visum fuit antecessoribus quod sufficienter prouidissent circa eligendorum idoneitatem à prudentia, rerum vsu, & se-

& sedatis moribus vndecunque commensurandam, ad aetatis iureiurando Electoribus quod postpositis priuatis affectibus eos denominarent, qui prae alijs ad publicae salutis compendium excellerent. Per quod, vt Iunioribus non praeccludebant aditum, ita non aperiebant. Princeps FERDINANDVS iustis motus causis quaestionem terminauit, & trigessimum quintum annum praefixit. Ea est quasi media aetas, ad capeffendam Rempubli- cam apta, nec nimio aestuans in praecipitandis consiliis calore, nec torpens frigore, Aetas inter iuuenemque senemque, vis iuuenilis inest. Quam aetatem Solon septem Sapientum non postremus mari ad matrimonium contrahendum indixit, quia Patrisfamilias maturitati conuenit: & Iudicibus suis Romani, quos ex centuriis Equitum fortiebantur. Neutrobi verò Legislatores senectutem etiam decrepitam & confectam ab hoc Magistratu arcuerunt: quia consilio & iudicio res magis gerenda, quam pedibus, aut manu. Parumque hic nocet senibus. *Quod gelidus tardante senectate Sanguis hebet, frigentque effatae in corpore vires.* Excusationem tamen eis septuagenaria aetas donat, si ea vti volunt. Eorum, qui sese ex eo Leodij excusarunt, nomina fortè in annulo scribi possent Romae ob minorem quidam causam Magistratum repudiarunt. Inter quos T. Manlius Torquatus à praerogatiua Centuria Iuniorum Consul iam declaratus, oculorum valetudinem excusauit, impudentem ditans Gubernatorem qui cum alienis oculis ei omnia agenda sint, postulet sibi aliorum capita & fortunas committi. Romae Consulatus anno fuit definitus, Bruto instituente ex Seruij Tullij commentariis: neque vlli, vrgente

vigente Reipublicæ disciplina, continuatus, nisi in extremo rerum discrimine: vt Quinto Fabio Maximo aduersus Hannibalem, his interpolatim continuatus scribitur. Qua in parte Thebani seueriores fuisse narrantur, qui poenam capitis in eos statuerant, qui quocunque colore vltra annum prorogarent Magistratum. Non solus verò Consulatus anno terminabatur, sed & reliqui Magistratus, Dictatura & Censura exceptis. Dictatoribus supremum Magistratum obtinentibus, à quibus prohibita erat prouocatio, vltra sextum mensem nefas erat dignitatem retinere. Neque Magisterium Equitum Dictaturâ poterat esse diuturnius, quod Dictator extemplo à sua creatione Magistrum Equitum sibi diceret, cuius potestas in Equites esset, eaque post Dictaturam potissima, vt Tribuni Celerum sub Regibus, & sub Principibus Prætorio Præfecti. De Censoribus, qui Decemviralibus Legibus sunt posteriores, Lex hæc fuit, Censores populum, soboles, familias, pecuniasque censento, Urbis templa, ærarium, vectigalia tuentor, populique partes in Tribus distribuunt, Equitum, peditumque prolem describunt, mores populi regunt: Probrum in Senatu ne relinquunt: Bini sunt, Magistratum quinquennium habent. Cæterum per Legem Æmiliam contracta fuit postmodum Censura, annua, ac postremum semestris effecta. Leodij non tantum Annalis est Consulatus, sed quadriennij interstitio intercalatus, interdicto etiam Ciuitati aduersus hanc intercalationem attentare. Soli scilicet Principi à cuius auctoritate potestas Consularis pendet, dispendandi facultate relicta. Extat enimvero Ciuica ordinatio seu totius

corporis Ciuici sub 28. die Octobris 1403, huius tenoris. Statuimus, quod qui Maioribus suffragiis ad munus Consulare Ciuitatis Leodiensis eligentur, solemne iuramentum subibunt, quod intra quatuor continuos annos à fine functi Consulatus computandos, non suscipient iterum Consulatum, etiamsi quadriennio illo durante contingeret eos per Ciuitatem eligi. Ob eam signanter causam, quia non est penes Ciuitatem absoluedi aut dispensandi ab eiusmodi iuramento facultas. Quanta veritatis efficacia, quæ à nolente, per imprudentiam, confessionem rei, vt est, extorquet? Ibi Ciuitatesenses aliud agentes, daturi statuto suo robur adijciunt rationem, Quia aduersus eam Legem nequeunt dispensare. Ergo de Consulatu disponere ijs non licet, nec Legem desuper dicere: sed ille qui creandi potestatem dedit, Princeps. Ioannes Hynsbergius sua constitutione 1424. ad hoc Statutum respexit, & suum sua auctoritate fecit his verbis. Item sancimus & ordinamus, quod iuxta Literam Quadriennij, qui in Consulatu, fuit aut postmodum erit, non poterit neque debet ad Consulatum Leodiensem eligi intra quatuor annos à die completæ functionis. Non abs re Principes statuissè existimo, quod Annalis tantum esset Magistratus & non ante quinquennium repetendus. Romani omnium Gentium in Politicis negotiis prudentissimi, temporarios omnes Magistratus habebant, Urbanos, Peregrinos, & Militares, ne per auctoritatis priuatæ accrementum subiret animus res nouandi. Lege duodecim Tabularum continetur, Eundem Magistratum, ni interfuerint decem anni, ne quis capito. Ciuitatem Annali
Lege

Lege seruanto. Cui tamen legi Gordianus Imperator derogauit, cum ab honoribus ad eosdem honores quinquennij, ad alios verò triennij vacationem dedit; & cum Legatione perfunctis biennij excusationem & vacationem concessit. Et ob eandem causam, quos administrandis Prouincijs delegabant (nulli enim indigenæ administratio Prouinciæ suæ decernebatur) finito officio ad quinquaginta dies ibidem volebant commorari, cunctis Prouincialibus rationem, si quis expeteret, reddituros, licentia vniuersis data eos capiendi, si ante eam moram recederent. Durante quidem munere, in maiore Magistratu constituti non poterant à quoquam conueniri inuiti: quod ad omnes postea temporarios officiales fuit extensum. Romam deinde reuersi à Prouincialibus iterum non minus, quàm à Romanis poterant repetundarum aut aliorum reatum accusari. Imò quandoque ipsi trabeati adhuc Consules & erectos inter fasces: vt magnus ille expugnatis Syracusis Marcellus, modestia sua tamen maior, qui ab ingratis Syracusanis perperam apud Senatum absente collega delatus, cum accusationem posset eludere, collegæ aduentu expectato ne ob id Siculi timidiore essent, vbi is rediit vltro de ijs admittendis retulit, & vtraque parte perorata excessit Curia, quò liberiùs Senatus sententiam ferret. Carthaginenses è toto numero centum Senatores designabant coram quibus Duces & Imperatores bellici rerum quodocunque gestarum causam dicerent. Quid Romanos mouerit ad Annalem Legem ferendam Tiberius videtur expressisse, cum Afinio Gallo Senatore censente in quinquennium Magistratum

tuum Comitia habenda, contrà differuit, Superbire homines etiam annua designatione, quid si honorem per quinquennium agitent? quintuplicari prorsus Magistratus, subuerti leges, quæ sua spacia exercendæ Candidatorum industriæ, quærendisque aut potiundis honoribus statuerint. Atqui non proponebat Asinius duraturum quinquennio Magistratum, sed designationem Candidatorum, qui intra quinque annos successiue forent Consules. Tiberius nihilominus Proteo inconstantior, omnium primus legem foris inuertit. Sic enim de eo iudiciosus Tacitus, Id quoque morum Tiberij fuit continuare Imperia, ac plerosque ad finem vitæ in iisdem exercitiis, aut iurisdictiones habere. Causæ variæ traduntur; alij tædio nouæ curæ, semel placita pro æternis seruauisse, quidam inuidiâ, ne plures fruerentur, sunt qui existiment, vt callidum eius ingenium, ita anxium iudicium. Hoc loco venit in memoriam quod in signû amplitudinis Magistratus Ciuici Leodiensis passim iactatur, quod pro actis aut decretis in Magistratu aut Consilio, de syndicatu nemo teneatur; neque eo nomine quisquam iudicio sit pulsandus durante aut lapso Consulatu. Inque tam singularis fastigij fidem extare pergamenæ monumentum, quod magnum Recordium vocant, seu à longitudine scripturæ, seu potius à magnitudine gratiæ & splendoris. Fallax est Philautia, quæ specie recti sectatores suos decipit. Opilio Vergilianus Urbem Romam crediderat Pastoralibus tuguriis similem. Et inuenti sunt Equisones ita alienatis sensibus, qui statis diei cuiusque horis, Cæsaris & Summi Pontificis personam agerent arbitris remotis.

motis. Parcam Plebi credulæ si somnia eiusmodi in aures suas inexploratè admittat: mirabor si viri intelligentes ita esse credant. An non foret Regem, & supra Regem esse, nullius censuræ & correctioni esse subiectum? *Regum timendorum in proprios greges, Reges in ipsos imperium est Iouis.* Etsi Deus Imperatori Leges ipsas subiecerit, ideoque iis solutus sit, dignum tamen sua Maiestate censet, se Legibus alligatum profiteri. Improbum commentum & ad audaciam ab impunitate impellendam repertum, ne quid inausum aut intentatum sceleris, vbi sceleratorum animos occupauerit, existat. Originem à vero accepisse suspicor, vt crebrò mista cum veris vagantur commenta, & ficti mensura crescit, dum auditis aliquid nouus author adijcit. Vltrà quàm enim horarij & certorum temporum Magistratus interim Induciarum iure gaudent, ne actione Ciuili inturbentur (nam pro crimine, priuatorum lege tenentur, cum reatus omnem dignitatem excludat) in obuiio est, quod quisquis nomine dignitatis, aut officij quicquam legitimè, & intra metam agit, non obligetur priuatim, sed Collegium aut Vniuersitas. Sicùt non sibi, sed Collegio aut Vniuersitati contrahendo & gerendo acquirit. Quæ cum in iure explorata sint, & metuculosiores è populo aut Plebe in Comitibus aliquando præmetuerent, ne vbi desissent esse de Consilio, à Præ-tore vel Proprætoribus inquietarentur, à doctioribus congerronibus animabantur, vanum eum metum, quia officij negotium esset, non personæ. Idiotis, luscitiosorum instar colores imperfectè discernentium, subtilitatem iuris à simplicitate non distinguuntibus, per manus

& ora transit, Magistros, Iuratos, & Consilium extra sphaeram syndicatus consistere. Quid aliud, quàm aut impeccabiles, aut impunibiles esse! Æquius fuisset, cum Democrito statuere bina Reipublicæ numina, Præmium, & Pœnam, virtutis illud, (quanquam virtus sibi ipsi præmium, & rectè facti, merces opima fecisse) hanc vicij precium.

Ad nebulam similitudinis regrediamur. Romæ Consules annuo Magistratu functi novis creâdis Consulibus Comitia indicebant, designatos à Centuriis aut Tribubus futuros Consules, Candidatos adhuc dictos, propter Candidam togam petitionis symbolum, ipsi sella Curuli sedentes, iureiurando adigebant, quibus veluti carmen præeuntibus Candidati in Leges iurabant. Leodij, non quidem Consules diem Consularibus Comitij decernunt, quæ Lege stata est vigesima quinta Iulij, verum attendere deberent, ne ambitione & avaritia pravisque artibus per Tribus seorsum congregatas peccetur. At postquam renuntiati sunt Trigintaduumviri, & hi per suffragia in duos novos concordarunt, Consules voce præconia pro Cancellis domus Ciuicæ iubent publicari, accitos, & præsentibus iisdem Trigintaduumviris & Vigintiduumviris Commissarijs adiuratos, in sublimiorem & communem secum sellam collocant. Abundè est, inquiet Plebicola, in casses nostros penetrasti: si ita est, quod novi Consules à defungentibus inthronifantur, (sedes namque Consularis à cæteris gradu & forma separatur, vt maiores olim Magistratus sellas Curules habebant), illorum potestas à Principe non dependet. Cui statim replicauero. Imperitus es Dialecticæ, argumentari

mentari nescis. Cæsar supremus est feudorum omnium Dominus, neque tamen vafallos omnes ad fidem adigit, aut in possessionem immittit: Pontifex liberam beneficiorum Ecclesiasticorum dispositionem habet, vsque adeò vt Canonistarum schola doceat respectu Summi Pontificis beneficia quæcunque etiam perpetua reputari manualia & amouibilia subsistente causa; non ideo Pontifex, quibus sacerdotia aut beneficia contulit, possessionem tradit: sat superque est Cæsarea & Pontificia autoritate vtrumque fieri. Principum Leodiensium instituto Consules Noui ab Antiquis ad iusiurandum & Magistratum admittuntur. Ioannes Hynsbergius dilucidè testatus in constitutione sua anni 1424, optimè de Consulari dignitate meritus. Verba eius sunt. Trigintaduumviri in vnum locum seorsim conuenient, inde non recessuri antequam binos novos Consules concordibus aut maioribus suffragiis elegerint & electos nomine duarum triginta Tribuum offerent antiquis Consulibus, ab ijs de more in fidem seu iuramentum recipiendos.

Fuit in more apud Romanos positum vt pro accepto Consulatu gratias Consules agerent ei cuius suffragio essent creati, hoc est, (libera existente Republica) Populo, & post perpetuam Julij Dictaturam, Principi. Suggestus erat Consularis, quò initio Magistratus conscendere solebant Consules & Populum salutare: eodem iterùm cum deponerent Magistratum: cui suggestui nomen, Rostra, dederunt, eorum basis siue ima, ornata Rostris nauium ex Actiaca victoria. Extat Ausonij gratiarum actio pro Consulatu ad Gratianum, & Marmertini

mertini ad Iulianum Imperatores. Leodienses Consules ipso electionis die in Curia Ciuica Trigintaduumviris Electoribus extemporanea oratione grates agunt, & spem iustæ administrationis faciunt. In fine anni, triduo ante Comitia Consularia toti populo, in conticinio noctis per apparitores plateatim intenta voce in horam statam conuocato, inter Palatium & Ædem Primariam ex fenestra domus vnius, non tam grates reddunt, quàm ad sana Consilia futuris Comitii adhortantur. Orchestra aut suggestus ad solemnem hanc actionem non profert: olim ex prominente Palatij fenestra dicebant, priscum morem immutatum videmus, causam reddere obuium non est. Neq; eorum quæ à Plebeis, aut Plebeiorum Magistratu aguntur rationem quis facile inueniat, cum sæpe pro libidine, & arbitrio illorum, gerantur.

An etiam Candidatorum remotam saltem affinitatem aliquam reperiri dicemus? Candidati erant qui Magistratum petebant, à candida veste vt discernerentur: qui absque interiore tunica in forum descendebant, quò promptiùs cicatrices vulnerum pro Republica exceptorum ostenderent, Ciuiumque dextras amplectentes benignis eos verbis orabant. Prece ergò, non precio agebatur, propositâ Lege, Donum ne capiunto, ne danto, neue petendâ, neue gerendâ, neue gestâ potestate. Hactenus in Leodini Magistratus petitione non legi vestem fuisse ideò mutatam, neque pullam à murrina discretam: at bene Vigintiduumviros Commissarios stata annua sub appropinquans Comitiorum tempus supplicatione in eundem locum conuenire solitos, vnde pertransuentia Tribuum Collegia iuspicerent, & mutua
præter-

prætereuntium comparatione Trigintaduoviros futuros Electores animis & oculis præconceperent. Forma insuper iuramenti à Consulibus præstandi per Hynsbergicam ordinationem designata, crimen ambitus procul remouebat, nisi quidam optimis Legibus, iuxta Anaxarchis augurium vterentur, quemadmodum muscæ araneorum telis. Quia (inquit) compertum est Reipublicæ corruptionem vt plurimum à corruptelis ambientium, precum importunitate, potu, muneribus & promissis, Consulatum procedere, Lex in futurum esto, In Consules electi ante omnia coram defungentibus Consulibus & Consilio, solemni iuramento adstringuntur: quod nec dederint, nec promiserint, daturi promissuriue sint mortalium vlli per se aut interpositam personam, triobolum, aut triobolo æquipollens.

CAPVT VIGESIMVM QVARTVM.

An Consules Leodienses habeant Armatam familiam.

DE Romanis Consulibus qui idem inquireret, historiam ne à limine quidem salutasset. Regia ijs erat, vt sæpius indicaui, potestas, sed annua, & Regij tituli experts. En tibi adhuc ad hanc rem verba priscae legis, Consules militiæ summum ius habent. Cui ergo, si non Consulibus, ius armatæ fuisset familiæ? Hinc ad munimen ornamentumque dignitatis, Consulem antebant duodecim Liçtores, cum totidem fascibus & securibus. Vbi Prætores senis fascibus, securibusque senis

L I

tantum,

tantum, vtebantur: nisi cum Consulari Imperio quomquam mitterentur: tum enim quasi Consules, duodeni Lictores, fascibus & securibus instructi, ipsos comitabantur. Singuli Consules Leodienses habent quinque apparitores perpetuos, gladiatos, quos Secretarios nuncupant, nullius tamen participes secreti, fascibus & securibus abstinent, quia neque fustigatione, neque capitis ademptione possunt in quenquam animadvertere. Prætor seu Villicus incedit duodecim satellitibus stipatus, secures seu bipennes gestantibus: est enim Principalis iurisdictionis administer, & Scabinalis Tribunalis Præfectus. Quæro isthic num Consules habeant armatam familiam, non an de facto habeant, aut aliquando habuerint, sed vtrum ius armatæ familiæ ijs competat. Nam haut me fugit primum omnium Consulem anno 1254. armatæ seditionis Ducem fuisse, & nuperrimum Plateolam armato satellitio stipatum, arma, cædem & sanguinem exspuisse, & combibonibus suis pro symbolo arma præscripsisse, quasi Clodium Albinum imitaretur, quem adhuc puerum ferunt in scholis sapissimè cantasse inter condiscipulos.

Arma amens capio, nec sat rationis in armis,

Arma amens capio,

Et Pileatorem Plateolæ hodiernum successorem latus ijsdem latronibus (olim laterones vocabantur) habere tectum. Sed si mucroneum illud sepimentum esset veræ autoritatis signum, Peregrinus, vtriusque incentor, & Paris Troianus, qui nebulonum Sclopetariorum cohorte vallatus quotidie incedit, ius haberet familiæ armatæ per Leodiensem Ciuitatem. Eâdem fraude tyran-

nidem

videm Leodij exercens, quâ Pisistratus Athenis primò satellitium, prætextu inseguritatibus ab Optimatibus, sibi parauit, deinde Regnum. Negatiua igitur esto: Ius manus armatæ penès Consules nunquàm fuisse. Placitum est Philosophorum, Deum & Naturam nihil operari frustra: & Iurisconsultorum, artem Politicam, quæ est naturæ æmulatrix & imitatrix, à superfluo abhorrere. Quem in vsum id Iuris infusum aut datum fuisset Consulibus? Cum mero mixtoque & omni Imperio careant, criminum Reos coercere, imo nec apprehendere queant, nisi in carceres Principis deducendos: cum belligerare nisi pro Principe & sub Principe possint, cum custodia Ciuitatis ad Principem & eius Ministros spectet? Quæ singula distinctis capitibus sequente Libro pertractare proposui. Quod si in Ministerium & opem Principis, Ecclesiæque tendere dixeris, non longè aberraueris, dum eo ipso fatebere ius Principis esse, non Consulium aut Ciuium. Vt arma sumant & ponant quoties ille maturo consilio iusserit. Speciosum & arduum est argumētum, quod ex Decemvirali Cohorte in Lite Spirensi ad præsentis quæstionis offuciam offunditur. Cohors est Decemvirum ex singulis Operis collectorum, seu Denarius numerus Ciuium bis & trigesies multiplicatus. Tantam armatorum multitudinem in custodiam corporis deputari Consulibus? quantum authoritatis fastigium? Romulus trecentos Equites, Celeres dictos delegit. Scipio Africanus non pauciores, sed fortissimos quosque, qui ab eo in bello non discederent, & alio militiae munere vacarent, aucto stipendio assumpsit, quem deinde alij Romanorum Duces sunt secuti. Iulius Cæsar

in corporis tutelam Hispanos habuit, sed fatiùs dicens semel succumbere, quàm continuò pauere & cauere, amotis custodiis, Bruti & Cassij coniurationem maturauit. Successores, Germanorum cohortem ad custodiam corporis instituerunt, quam Galba per auaritiam aut nimiam securitatem sine vllò commodo in Patriam remisit, ipse vitam amisit, fidelissimis stipatoribus destitutus. Subducamus velum, & quod est intueamur. Vici Ciuitatis in Centurias sunt distributi, quibus incumbit ad portas & mænia excubare, si quid aut est aut metuitur periculi. Et quia Basilica seu domus Ciuica ab antiquo solita est per Vigiles eodem tempore custodiri, tanquàm in Vrbs medio & centro sita, & cuius conseruatio ad ipsius Vrbs tuitionem facit, è singulis Tribubus delecti sunt decem, qui aliarum immunes excubiarum, in illius Basilicæ atrio vigilarent. Si quid subitarij tumultus exsurgit, quia magis sunt ad manum, & in Basilicam Consilium aduocatur, eodè iubentur armati conuenire, velut Ciuicæ domus custodes. Quam cohortem non esse familiam Consulum, neque iis armatam vllam manum è satellitio esse debere, mecum sentiet, qui Popularem manuscriptum Codicem toties hoc Libro citatum, Pactaque & concordata pensitatè expendet.

Inter ea quæ Prætoris seu Villici Leodiensis munus & dignitatem concernunt ita verbis conceptis traditur, Ad Prætorem singulariter spectat constituere per Ciuitatem Leodiensem ad illius custodiam & seruitium, duodecim Apparitores armatos & bipennibus instructos, noctu & interdium per Ciuitatem incedentes. Tempore
Adolphi

Adolphi de Marka Episcopi, Ciuitatenses sub seditio-
num suarum umbone quodam, affectabant Principis
eiusue Prætoris eo in puncto authoritatem, vt quartus
articulus Pacti vel Pacis de Floenne 1. Iunij 1330. pa-
lâm ostendit. Est autem iste, Item dicimus & pronun-
tiamus, quod Ciuitatenses tenebuntur amouere Appa-
ritores si iam eos non amouerint, quos deputauerunt ad
Vrbis custodiam, quodque posthâc Prætor Principis
debebit custodire Ciuitatem pro solito & prisco more.
Articulus est sententiæ arbitralis per Libertum de
Landris, Franciscum de Milan & Ioannem Gasdem pro
parte Adolphi Episcopi, & Antonium de Berginlet,
Andream de Freris, Nicolaum Sampson ex parte Con-
sulum, Iuratorum & Communitatum Ciuitatis Leo-
diensis, Oppidorum Hoyensis, Dionantensis, Fossen-
sis, Tungrensis, Trudonensis, Tudiniensis, iisdemque
adhærentium, arbitros assumptos promulgatæ. Non
quod præmemorata Oppida de quoquam controuerte-
rent; omnes enim articuli in Ciuitatem tendunt, &
nullus vllum Oppidum concernit. Vnde grauitas ex-
cessuum solorum Leodiensium hoc etiam nomine pro-
ditur, qui per occasionem turbarum, soli, Principis
proprij iura temerare & vsurpare nitebantur. Ordi-
natio, vulgò Regimentum Ioannis Hynsberghij (Nouus
Iactus pariter appellatur) de mense Februario 1422. Ma-
gistris, Iuratis, Consilio & Vniuersitate Ciuitatis as-
sistentibus in idem conducit. Cuius primo articulo
statuitur, Nemini licere, cuiusuis ille fuerit conditio-
nis, diurno aut nocturno tempore portare aut gestare
in dicta Ciuitate gladios, secures, hastas, tela aut aliud

armorum genus præter Prætorem nostrum, Magistros, Scabinos dictæ nostræ Ciuitatis, illorumque Clericos (seu scribas) & famulos, Consiliariosque nostros, & quotquot sunt de familia nostra continui commensales, Curiales concoloribus familiæ nostræ induti vestimentis. Et in contrauentores seueræ tertio, quarto & quinto articulis poenæ imponuntur. Solus ergo Princeps ius armatæ familiæ habere dignoscitur, cum ei soli attribuat & reseruetur: & sicut Scabini & Consiliarij Principis, qui paris ibidem conditionis proponuntur, non habent armatam familiam, ita Consules sibi eam nequeunt arrogare.

In aduersum forsitan obijcietur, in confesso apud nos esse, quod Prætori armatum satellitium competat, & eo quotidie stipari in publicum prodeuntem: Et ius manus armatæ penes Scabinale Tribunal esse, quod meri & mixti Imperij potestatem iudicalem exercet. Ad vtrumque parata est replica. Bis seni Apparitores Prætoris, symbolis familiæ Principis vestibus tecti sunt, & iuxta antedictam Hynsberghij ordinationem licebat iis arma gestare. Scabinorum Tribunal, ordinarium in Ciuilibus & Criminalibus Iudicium Principis, meri, mixtique Imperij potestate fungitur, ideoque ius armatæ habet familiæ in rerum suarum iudicatarum executionem. Et Officialis Leodiensis, qui ex consuetudine immemoriali (per quam, iurisdictionem etiam dari & acquiri compertum est in iure) non solum Ecclesiasticarum & spiritualium causarum, sed ciuiliū & criminalium cumulatiuè Iudex est legitimus, idem ius sententias suas per brachium sæculare exequendi possidet.

fidet.

fidet. Quem in effectum certus est satellitum Iudicialium, quos Crenkenarios vocant, numerus, qui iudicatis resistentes, per forium effractionem & resistentium capturam, vi armata compellant. Verùm de eiusmodi familiâ non hîc disceptamus, quam Consulibus non competere ex hoc certum est, quod Magistratui Ciuico vetita sit criminalis cognitio, & quæcunque ciuilis, exceptis paucissimis casibus inter conciuies, in fœdere Tungrensi enumeratis. Territorium non habet, quod est in solidum Principis & Ecclesiæ Cathedralis, & cum solus ille Iudex habeat facultatem immittendi in possessionem, sub cuius territorio bona sunt sita, & Iubere possidere sit mixti Imperij, is Magistratus nec in possessionem mittit, nec mitti iubet: hæreditatum, bonorum, & possessionum cognitione ei per Tungrense Pactum interdictâ. Pœna in immorigeros & parere in casibus illius notioni permissis detrectantes, est interminatio & irrogatio priuationis Ciuicorum Priuilegiorum, non vltior, quæ ad recedentes è pomærio non extenditur. Quam pœnam Albanionem suo idiotismo dicunt. Proinde Scabinorum Collegium familiam armatam Iudicalem, non verò extraiudicialem habet, Magistratus Ciuicus neutram.

Verùm incredibilia & sensibus ipsis repugnantia eloqui me aliquis è Plebe opponet. Quid enim statis anni solemnitatibus prodeunte ad publicas supplicationes Magistratu facit longus ille ordo purpuratorum seu Paludatorum vnicolorum Ciuitatis insignibus amictorum, qui cum secretarijs decem anteëunt Consules accincti gladiis? an ea familia non est armata? & qui iis armatis
stipan-

stipantur familiam non habent armatam? Magnus equidem & splendidus est ijs diebus præsertim, Consulom comitatus: puta Bombardariorum, & Portariorum qui vltra ordinarios Apparitores seu Secretarios antecedunt, vbi Syndici, Scribæ, Receptor, Centuriones Decemvirum & Præfectus armamentarij omnes symbolâ Ciuitatis penulâ tecti Consulem proximè sequuntur. Non idèò tamen ius iis armatæ familiæ euincitur. Ad splendorem & pompam per eos id fuit introductum. Quia Bombardarij, id est qui maiorum tormentorum bellicorum curam habent, illorumque Præfectus, Portarij, quorum onus aperire & claudere demandatas portas, non minùs quàm cæteri supra memorati, è publico stipendium accipiunt, & ob hanc ipsam actionem, stipem peculiarem merent, non immeritò, vt integræ olim clientelæ priuatos etiam patronos honoris ergò comitabantur, Consulibus tunc præsto sunt, & eos honore honestant. Quî autem fiat, quod Bombardarij, Portarij, & Secretarij antecedant, cum inferiorum & famulorum munus esse potius videatur sequi, quàm præcedere, nonnullus curio inquiret. Consimilem quæstionem mouent Canonistæ quoad virorum Ecclesiasticorum collegia, ex quâ scilicet causâ in processionibus, Capellani Canonicos, & iuniores Canonici seniores Canonicos, Archidiaconos, Decanumque & Præpositum anteciant: eamque vltra alias reddunt, vt Prælati in præcedentes, tanquam Pastores in proprium gregem inspicere possint, & cum curâ aduigilare. Memini certè Protodecanum Maioris Ecclesiæ præcursoriam illam ægrè tulisse, quasi istiusmodi ornatus, & concolorum ante-

anteambulonum tractus, dignitatis Consularis cancellos transcenderet, & suo aliquandò tempore à Magistratu in aliquod singulare decus posset detorqueri. Ego in hac sum sententiâ, quod talis consuetudo, vetus an recens sit non disputo, inualuerit ad imitationem Collegiorum Ecclesiasticorum tam Regularium quàm sæcularium, in quibus Consules cernebant Oblatos, Nouitios, Iuniores & reliquis Ordine sacro aut dignitate inferiores, ante digniores ijsdem in supplicationibus progredi, ideoque in consonantiam idem obseruasse. Nisi penitente altioreque ratione impulsos sentias; vt pro dignitate ordinem inter suos Statuerent. Cum namque locus ille dignior reputetur, qui magis ad dignos accedit, & qui proximè sequuntur sint Ecclesiasticæ personæ sæcularibus indubiè digniores, quò viciniore fierent Ecclesiasticis, famulatum illum præire iusserunt. Sed secunda ratio non foret vniuersalis, quandoquidem nonnunquàm Magistratus Ciuicus Ecclesiastici nominis virorum Collegia subsequitur. Quanquàm quod semel ex vnâ causâ incipit, persæpè absque eâ continuatur. Quicquid sit, apparatus ille Paludatorum, non est iuris armatæ familiæ efficax indicium. Omnibus etiam minoribus Magistratibus olim ius erat prætextæ, quibus non ideò ius familiæ armatæ.

Valerius Consul in oratione quâ aduersus Legem Oppiam & M. Porcium Catonem collegam differuit, clarè ostendit: Purpurâ, inquit, viri vtentur, prætextati in Magistratibus, in Sacerdotijs; liberi nostri prætextis purpurâ togis vtentur: Magistratibus in Colonijs, municipijsque, hîc Romæ infimo genere Magistris vico-

M m

rum,

rum, togæ prætextæ habendæ ius permittemus, nec id
 vt viui solùm habeant tantum insigne, sed etiam vt
 cum eo crementur mortui, faminis duntaxat purpuræ
 vsu interdiciemus? Et cum tibi viro liceat purpurâ in
 veste stragulâ vti, matrem familias tuam purpureum
 amiculum habere non fines? & equus tuus speciosius
 instratus erit, quàm vxor vestita? Porro paludamenta
 & purpureas prætextatasque vestes Magistratus in pu-
 blico luctu deponebant (sicut alij in priuato mœrore,
 aut dum Rei fiebant: nam tum fordidati togam muta-
 bant). Quò respexit Lucanus

— — — *Ferale per urbem*
Iustitium, latuit plebeio tectas amictu
Omnis honos, nullos comitata est purpura fasces.

Iterùm infistet contradictor, me fortiùs nodum necte-
 re, dum studeo dissoluere: sic imprudentes vicia aliqua
 declinantes incurrere in contraria. Si enim catapultarum
 & machinarum ignitarum Ciuitas Leodina ius ha-
 bet, & artifices aut Peritos eiaculandi stipendiarios,
 quid attinet obstinatè inficiari ius satellitij armati? In
 maiore enim, iuxta vulgatam Legum regulam, inest
 minus, & cui plus licet, non vetatur minus. Et maio-
 ra tormenta bellica quæ Leodij extant esse Ciuitatis,
 inde probari, quia pleraque Consulum iussu & publico
 sumptu confecta sunt, & Magistratus de ijs tanquàm
 publicis disposuit & sua nonnunquàm insignia appo-
 suit. Quemadmodum anno 1579. obsessò per Alexan-
 drum Farnesium Parmæ Principem exercitus Regis
 Catholici Ducem Traiecto, magna catapultarum igni-
 tarum

tarum pars (in totum erant quatuor & quinquaginta maiora tormenta quæ in obsessos explodebantur) commodatò ab Vrbe Leodiensi fuit accepta.

Quem scrupulum amoueo. Vrbs, vrbisque custodia & muri sunt Principis, vt iam ante ex parte docui, & secundo Libro sum confirmaturus. Catapultæ igitur & tormenta in defensionem Urbis comparata, etsi ærarium Publicum sumptus, aut Consules curam impenderint, ad Principem & Dominum Urbis pertinent: cum in gratiam Urbis, eiusque tuitionem sint procusa. Fatetur id schola Iurisconsultorum aientium, eiusmodi machinas, quæ ad perpetuum arcium aut Oppidorum vsum, & munimen habentur, pro immobilibus reputari, & Domino arcis Oppidiuè cedere. Neque anno 1579. vim illam Æneorum Tormentorum Magistratus Leodiensis Duci Parmensi commodauit, sed Princeps Gerardus de Grosbeeck S. R. E. Cardinalis Eminentissimus, cuius tanquàm Principis Leodiensis, & ea in qualitate pro indiuiso cum Duce Brabantiaë Traiectu ad Mosam possidentis, intererat, suum illud Oppidum reâfferere in manum, & in priscam, Nouatoribus expulsis, vindicare libertatem. Magistratus ipse perlubenter in rem illam consensit, iisdem rationibus inductus, præhabita restitutionis commodatarum machinarum securitate. Assensus perquisitus fuerit, tam solitâ humanissimi Principis solertiâ subditorum animis se insinuantis, quàm quòd non esset æquum ijs inconsultis aut sanè inuitis instrumentum bellicum ad communem Ciuitatis Ciuiumque salutem asseruatum foràs prodire: & vt incerti sunt Martis euentus, periclitari, aduersanteque

fortunâ iacturam amissorûm armorum nouis suis ex-
 pensis supplere. Ciues namque, & incolas in submini-
 strationem eius generis instrumentorum, æquè ac Vr-
 bis propugnationem teneri conferre persuadeor. Re-
 scriptum est Imperatorum Gratiani & Valentiniani,
 Ad portus & aquæductus, & murorum instauratio-
 nem, siue extructionem omnes certatim factâ opera-
 rum collatione instare debent, neque aliquis ab huius-
 modi consortio, dignitatis priuilegiis excusari. Necnon
 Arcadij & Honorij ad Cæsarium Præfectum Prætorio,
 Omnes Prouinciarum Rectores literis moneantur, vt
 sciant ordines atque incolas urbium singularum mu-
 ros, vel nouos debere facere, vel veteres firmiùs reno-
 uare: scilicet hoc pacto impendiis ordinandis, vt adscri-
 ptio currat pro viribus singulorum; deinde adscribatur
 pro estimatione operis futurâ, territoria ciuium, ne plus
 poscatur aliquid quàm necessitas imperauerit, ne uè
 minus; ne inuitans impediatur effectus. An iure aliqui
 aliquandò Consules procius Machinis priuata sua insi-
 gnia incidi fecerint, an verò inter vsurpationes id sit ac-
 censendum, non vacat impræsentiarum indagare. For-
 midabile est Theodosij, Arcadij, & Honorij Augusto-
 rum fulmen ad Rufinum, Si qui Iudices perfecto pu-
 blicis pecunijs opere suum nomen sine nostri numinis
 mentione inscripserint, maiestatis teneantur obnoxij.
 At insatiabile quosdam tenet apparendi cacœthes, qui
 nomen suum quibuscunq; operibus præfigi exardeant,
 herbæ Parietariæ titulo non indigni. Nempe vt prone-
 potes per nebulam intelligant eos in dignitate tantil-
 lum vixisse. Quos vmbra pro corpore sectantes, dig-
 niores

niores commiseratione quàm inuidia existimauerim. Aliter Cato superior, qui in tanto Statuarum alijs viris erectarum numero (nam aureæ, argenteæ, eburneæ, æreæ, marmoreæ, curules, equestres, pedestres Romę visebantur) cuidam interroganti, quid ita statuam cum alijs non haberet, respondit, malle quæri cur non meruisset, quàm mussitari ob quam causam obtinisset. Quod si apud Athenienses licuisset Magistratui publicis operibus nomen suum apponere, Pericles ab ijs iratis in concionem vocatus ob nimiam pecuniæ vim in opera & ornatum Urbis impensam, non obtulisset conditionem, priuatim sibi ferre quæcunq; expensa, modò nomen suum priuatum ijs inscriberetur. Vide interim in toto populo magnitudinem animi, qui impendia cuncta è publico maluit depromi, quam nomen Periclis inscribi. Ad has minutias insperato diuertit calamus, & fat oportunè. In suo enim processu Spirensi, pro re magna proposuit Ciuitas, quod tormenta bellica cudat & recudat, de quibus arbitrato suo disponat. Quo alio fine quàm vt fumum faciat alicuius Iuris armorum, quod est è primis Regalibus? Atqui impressio signorum & nominum Magistratus, vsurpatur seu contorquetur in Dominij demonstrationem, ad eum ferè modum quo merces internoscuntur ex impressis signis quorum sint mercatorum. Sed vt in mercimoniis, nota mercatoris non est idonea & plena probatio ad arguendum, quod merx illius sit, cuius signo notatur: quod interdum alterius signo, de eius consensu quis vtatur & alienæ rei alter suum apponat signum in scio absenteque Domino, vel nonnunquam indatur non in Domi-

nij fidem, sed in nudam rei agnitionem: Multò minùs Consularia, vel Ciuitatis insignia in æs Catapultarum incisa, aliquam directi Dominij aut Iurisdictionis scintillam produnt. Vel enim absente aut ignaro Principe insculpta fuerunt, vel vt inde discernerentur, & commodatò traditæ Machinæ, aut alio casu penès alios re-pertæ ex deprehensis notis repeti possent, aut denique ex adscriptis Consulum binorum nominibus, sciretur procusionis tempus. Sicuti apud priscos Romanos pangebatur clauus, & ex impactorum numero clauorum, numerus discebatur annorum. Nam quoties alia sumi potest coniectura, vel absente Domino signum iniicitur, cessat præsumptio Dominij etiam inter mercatores ex plano & æquo agentes, quæ ex impressis aut incisis signis resultaret. Amabò, Opificibus Princeps permittit Leodij sclopetorum, ensium, hastarum, galearum, loricarum, & integumentorum militarium fabricationem, ideonè Opifices ius habent armorum? Imperatores olim vt non cuius curam, opusve fabricandorum armorum concedebant, certum tamen genus hominum ad id peculiariter habebant: quos publicis fabricis alligatos, à fabricandi peritia, ac non vulgari industria conficiendorum armorum appellabant fabricenses. Quibus interim iuxta Arcadij & Honorij constitutionem stigmata inurebantur siue in seruitutis indicium, siue vt à cæteris artificibus dignoscerentur. Constantinus Cæsar in Cremonensi solùm municipio fabricenses, ad id opus tantùm assumptos vt fabricam armorum exercerent, habuisse commemoratur. Agefilus non tantùm Ærarios & Ferrarios Fabros Ephesi arma cudere voluit,
sed

sed & Lignarios, & Coriarios, & Fullones. Et apud Romanos, Vegetio teste, Legio habebat Fabros Lignarios, Structores, Carpentarios, Ferrarios, Pictores, reliquosque artifices ad Hybernorum ædificia construenda, ad machinas, turrelque ligneas, cæteraque quibus Oppida vel oppugnantur vel defenduntur. Seruius Tullius qui censum, rem saluberrimam, instituit, ex ijs, inquit Liuius, qui centum millium æris aut maiorem censum haberent, octoginta confecit centurias, quadragenas seniorum ac iuniorum (prima classis omnes appellati) seniores ad vrbis custodiam vt præsto essent, iuuenes vt foris bella gererent. Arma his imperata, galea, clypeus, ocreæ, lorica, omnia ex ære: tela in hostem, hastaque & gladius. Additæ huic classi duæ fabrûm Centuriæ, quæ sine armis stipendia facerent, datum munus, vt machinas in bello ferrent. Cusio igitur & recusio igitur Catapultarum perperam fuit Spiræ articulata in iurisdictionis argumentum. Maximè, quia iussu, imò expressâ Lege Principis actitatur. Vigésimus sextus articulus Constitutionis Hynsberghicæ 1424. in eam rem est dilucidus, Publicorum prouentuum Quæstor idoneus, quamdiu officio rite fungetur, idem esto. Is quotannis coram binis Consulibus, quatuor Consiliarijs, Trigintaduumviris, & Tribuum Deputatis rationem receptorum & impensorum reddito. Residua, si quæ supersint, in Tormentorum bellicorum confectio- nem, actutum Erogantur.

